

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 23 april justerades.

§ 2 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Patrik Jönsson* (SD) avsagt sig uppdraget som suppleant i EU-nämnden.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Sverigedemokraternas partigrupp anmält Sara-Lena Bjälkö som suppleant i EU-nämnden.

Andre vice talmannen förklarade vald till

suppleant i EU-nämnden
Sara-Lena Bjälkö (SD)

§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2024/25:662

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:662 Tydligare kriterier för färdtjänsttillstånd
av Ewa Pihl Krabbe (S)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 9 juni 2025.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 13 maj 2025
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
Andreas Carlson (KD)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

§ 5 Anmälan om granskningsrapport

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till trafikutskottet:
RiR 2025:11 Statens arbete med att förbättra förutsättningarna för cykeltrafiken

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Motioner
2024/25:3423, 3427 och 3428 till socialförsäkringsutskottet

EU-dokument
COM(2025) 102 till socialutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 7 juli*.

§ 7 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Utrikesutskottets betänkande
2024/25:UU13 Interparlamentariska unionen

Försvarsutskottets utlåtande
2024/25:FöU7 Vitbok om europeisk försvarsberedskap 2030

Justitieutskottets betänkande
2024/25:JuU25 Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2023

Skatteutskottets betänkande
2024/25:SkU17 Förändrade skattesubventioner för solceller och mikroproduktion av el

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2024/25:AU9

Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2024/25:69)
föredrogs.

*Fördjupad uppföljning
av arbetet med att före-
bygga och bekämpa
mäns våld mot kvinnor*

Anf. 1 MERIT FROST LINDBERG (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Mäns våld mot kvinnor är inte bara ett akut samhällsproblem. Det är en kränkning av mänskliga rättigheter och ett hot mot vår demokrati. Den moderatledda regeringen har därför vidtagit kraftfulla åtgärder för att stärka jämställdheten, öka tryggheten och skapa verklig förändring.

Men även om vi ser en del positiva effekter, som att utsattheten för sexuellt våld bland kvinnor och flickor minskar och att fler deltar i återfallsförebyggande program, finns det långtifrån anledning att vara nöjd.

Vägen ut ur våld är i dag alldeles för svår. Därför arbetar regeringen med ett lämnaprogram som är en helhet. Det handlar om tryggt boende, ekonomiskt stöd, skydd samt psykologisk och juridisk hjälp.

I åtgärdsprogrammet fram till 2026 finns över 130 konkreta åtgärder. Utöver lämnaprogram prioriteras också fortsatt kraftsamling mot hedersrelaterat våld och förtryck, utökat stöd till barn och unga som är utsatta för våld samt fördjupad kunskap om de digitala dimensionerna av våld och förtryck, även med fokus på prostitution. Dessutom pågår flera initiativ för att stärka skyddet mot psykiskt och ekonomiskt våld, både genom utredning inför lagstiftningsarbete och genom granskning av befintliga åtgärder.

Men jämställdheten hotas inte bara av enskilda gärningsmän utan också av ideologier och politiska miljöer där kvinnors rättigheter relativiseras, där heder sätts framför frihet, där gruppen sätts framför individens självklara rätt att forma sitt eget liv och där män alltid sätts framför kvinnor.

Man skulle kunna tro att alla partier i riksdagen arbetade enhälligt för jämställdhet och allas lika värde. Men bakom retoriken finns i grunden stora ideologiska skillnader, inte minst i synen på vilka allianser man är beredd att ingå och vilka värderingar man är beredd att kompromissa med. Tyvärr har vi sett hur oppositionen gång på gång brister i sitt ansvar.

Vänsterpartiet samarbetar med grupper som försvarar hedersförtryck. Företrädare marscherar under Hamasflaggor och får dessutom stor uppbackning av sina partikollegor.

I Socialdemokraterna har vi sett företrädare delta i Hamasanknutna evenemang och bli försvarade av sin partiledare, samtidigt som man upprätthåller kontakter med muslimska organisationer som har en kvinnosyn från medeltiden.

Det är inte enskilda misstag jag talar om utan ett mönster – ett mönster där man blundar för hedersförtryck och samarbetar med krafter som motverkar kvinnors frihet och jämställdhet.

Det är inte bara illa att detta händer utan också att andra partier accepterar det.

Samtidigt som Centern vägrar samarbeta med SD med hänvisning till värdegrund väljer man att samarbeta med partier som ursäktar islamistiska

krafter och motarbetar just jämställdheten. Vad säger det om Centerns prioriteringar?

Man kan inte tala om jämställdhet och samtidigt stötta partier som blundar för islamistiska ideologier. Det är inte en slump utan aktiva val att sätta politiska allianser framför kvinnors trygghet.

Oppositionens jämställdhetspolitik brister i trovärdighet. Man talar om jämställdhet men vägrar ta avstånd från organisationer som försvarar kvinnoförtryck och hedersvåld. Det är ett dubbelt budskap. Det är en farlig väg att gå. Det underminerar arbetet för kvinnors frihet.

Den moderatledda regeringen kompromissar inte om mänskliga rättigheter, jämställdhet och kvinnors frihet. Det är hög tid att oppositionspartierna står upp för detsamma.

(Applåder)

Anf. 2 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att konstatera att den moderata ledamoten har ett otroligt högt tonläge i någonting som borde förena oss med tanke på de nationella mål vi antagit i den här kammaren. Det är faktiskt ganska anmärkningsvärt från Moderaterna.

Med tanke på detta att skylla ifrån sig och nästan prata mer om oppositionen än om sin egen politik vill jag komma in på det som polisen bara den senaste veckan har konstaterat. Mellan 2023 och 2024 blev 17 kvinnor mördade av en man i sin närhet. I tre av fallen hade polisen inte ens upprättat en anmälan om våld, trots kännedom om att våld hade begåtts. I ett par av fallen, konstaterar man, hade kvinnorna varit i livet om polisen inte hade brustit i sitt arbete.

Fru talman! Vi behöver göra allt som står i vår makt för att samhället inte ska svika dessa kvinnor. Vi kan inte lämna dem efter oss. Vi kan inte lämna dem kvar i våldet. Vi måste göra mycket mer. Vi måste alla kraftsamla för att ta detta ansvar och ge dem möjlighet att lämna våldet.

Vi socialdemokrater anser att det behövs en kriskommission och att detta är en kris. Varför anser inte Moderaterna att detta är en kris?

Anf. 3 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Socialdemokraterna vill ha kriskommission på kriskommission. Om Socialdemokraterna under de åtta år man var i regering såg detta som en quickfix undrar jag varför en sådan inte redan finns på plats.

Moderaterna och den moderatledda regeringen har bit för bit förändrat lagstiftningen. Vi har ökat skyddet, och vi jobbar med förebyggande insatser.

Det jag lyfte här i dag är ett grundläggande demokratiskt problem som vi har både i samhället och i riksdagen. Jag tycker att det vore utmärkt om vi kunde enas för att med alla krafter motverka mäns våld mot kvinnor. Jag kan dock inte se detta som en seriös möjlighet så länge som både Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, och Centern dessutom, understöder kontakter med organisationer som motarbetar detta och har en kvinnosyn, som jag sa, från medeltiden. Det rimmar illa, och det finns inte längre någon trovärdighet i detta. Man gömmer sig bakom andra partier, men man står inte upp för de värderingar som man faktiskt understöder.

Det skulle vara fantastiskt om Socialdemokraterna äntligen kunde stå upp för kvinnors rättigheter i alla delar, även i handling, i de samarbeten och kontakter man fortfarande har.

Jag skulle vilja ställa en fråga till ledamoten. Med den information som under lång tid har framkommit om socialdemokratiska ledamöters och andra representanters kontakter med muslimska organisationer, till exempel Hamas som står för en kvinnosyn som är nedtryckande och våldsam och där kvinnor inte anses vara värda något alls; hur går det ihop med jämställdhetspolitiken?

(Applåder)

Anf. 4 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Låt oss hålla oss till verklighetsbilden. Vi kan titta på antalet. Går det ens en vecka – nej, jag tror inte att det gör det – utan att vi ser rapporter om kvinnor som har blivit mördade av sina män, har blivit misshandlade eller lever under terrorliknande förhållanden 24:7? Kvinnor exploateras på en mängd sätt. Det här är samhällsproblem som spelas upp inför våra ögon varje dag.

Den moderata ledamoten slår sig för bröstet och talar om allt bra som Moderaterna gör och att det skulle göra så stor skillnad. Tyvärr är det inte verkligheten. Vi sträcker ut en hand.

För ett år sedan var det en vecka då tre kvinnor mördades. Innan vi gick in i en långledighet i form av påsken – vi vet att det är otroligt farligt för många kvinnor att vara hemma under en långledighet – tog vi socialdemokrater initiativ till en kriskommission och sa att vi måste sätta oss ned med alla aktörer som kan göra skillnad så att vi gör allt vi kan för dessa kvinnor och inte lämnar dem åt sitt öde.

Nu har det gått över ett år. Polisen rapporterar att man kunde ha räddat ännu fler liv om man inte hade brustit i sitt arbete. Om Moderaterna vill göra allt kan de säga ja till en kriskommission. Var så god! Vi står här med öppen famn, och vi vill sätta oss och göra det praktiska och faktiska arbete som förväntas av politiken. Vad är ledamotens svar? Ska vi göra allt vi kan eller inte?

(Applåder)

Anf. 5 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Jag konstaterade i mitt tal att det långtifrån finns anledning att vara nöjd. Vi ser den verklighet vi lever i när det gäller mäns våld mot kvinnor. Vi kämpar med alla medel för att motverka våldet.

Socialdemokraterna satt vid makten i åtta år, och det är den verkligheten vi har tagit över från er. Det är ju i och för sig positivt att ni har ett stort förtroende för Moderaternas förmåga att lösa allt på två år som ni inte lyckades lösa under er långa tid. Om ni tror att en kriskommission varit en snabb lösning borde den väl ha varit på plats. Vi ser inte en kriskommission som en lösning på alla problem gällande mäns våld mot kvinnor, men vi är mer än öppna för samarbete och samverkan och för att stå enade i detta arbete.

Vi jobbar steg för steg, det vill säga förändrar och stärker lagstiftningen i frågor om trygghet och skydd mot hedersvåld mot flickor, kvinnor och barn. Vi har jobbat med förebyggande åtgärder. Nu handlar det också om att jobba med ett lämnaprogram. Ni är mer än välkomna att delta i alla

*Fördjupad uppföljning
av arbetet med att före-
bygga och bekämpa
mäns våld mot kvinnor*

delar av arbetet. Det är just det jag efterfrågar från Socialdemokraterna. Men det krävs att vi utan undantag, utan grumliga aktörer vid vår sida, gemensamt står upp för flickors och kvinnors rättigheter. Jag ser inte det i dag, men det skulle vara mycket välkommet.

(Applåder)

Anf. 6 MAJ KARLSSON (V) replik:

Fru talman! Jag kan inte tacka ledamoten, utan jag måste säga att jag är direkt illa berörd. Jag kommer från socialutskottet, och jag har suttit där i elva år. Jag har haft nära samarbete med moderater och andra högerpartier om de här så otroligt viktiga frågorna. Men jag har aldrig varit med om maken när du i fråga om en av de viktigaste frågorna i Sverige, om kvinnors och barns utsatthet, lägger majoriteten av ditt anförande på att angripa andra partiers förehavanden. Det är inte klokt. Jag är verkligen på riktigt illa berörd.

I dag fick vi höra på nyheterna att Bandidos äger vårdbolag i Sverige. Vi ser också att utvecklingen för kvinnojourerna är att det blir fler privata aktörer. Vi har också sett hur det har gått med HVB-hemmen, det vill säga att det är kriminella privata aktörer som tar hand om våra mest utsatta barn. Nu ser vi en utveckling med kriminella aktörer, kanske till och med Bandidos, som ska skydda kvinnor och barn.

Jag skulle vilja fråga ledamoten följande: Hur tänker ni agera för att garantera att våra mest utsatta kvinnor och barn inte hamnar i händerna på kriminella?

(Applåder)

Anf. 7 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Du säger att det inte är klokt att jag talar om grundläggande värderingar i riksdagen. Vet du, jag är faktiskt rädd. Den antisemitism och de kopplingar till oerhört obehagliga organisationer som riksdagens ledamöter har visat, och som har försvarats av en bred uppslutning i Vänsterpartiet, är skrämmande. Det är ett hot mot vår demokrati, och det kommer jag att fortsätta att tala om i riksdagen så länge hatet sprider sig. Vi kommer aldrig att komma till rätta med kvinnors lika värde och frihet så länge detta får försiggå i riksdagen.

Det är skrämmande hur en ledamot från Vänsterpartiet säger till mig att det jag lyfter upp är galet. Har ni ingen självkritik? Har ni *ingen* självkritik?

När det gäller frågan om skyddat boende genomför vi nu en reform som ska stärka skyddet för kvinnor och barn samt förbättra kvaliteten hos de aktörer som tillhandahåller verksamheterna. Det har inte fungerat på bästa sätt hittills, och vi har sett flera exempel på hur kriminella aktörer har drivit dessa hem. Det ska givetvis inte ske, och det är just därför de förändringar som vi har genomfört ska träda i kraft. Vi tillför också extra medel så att ideella aktörer kan höja kvaliteten i arbetet. Vidare finns det också flera uppdrag, inte minst till myndigheter, till exempel Statskontoret, som ska följa detta, utvärdera och säkra att kvaliteten höjs och att vi håller undan de oseriösa aktörer som i dag har fått verka på dessa områden.

Jag säger återigen att det råder en skrämmande situation i riksdagen i dag, och jag tror att vi kommer att vara tvungna att prata mer om detta framöver.

Anf. 8 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill bara påminna om att vi tilltalar varandra med respekt och därmed inte säger ”du” till varandra. Vi tilltalar varandra med ”ledamoten” eller namn.

Anf. 9 MAJ KARLSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tackar för att du lade lite av din tid på att svara på frågan.

Det blir följderna av att det blir en omstrukturering av hela marknaden i fråga om kvinnors och barns säkerhet, nämligen att de ideella kvinnojourerna slås ut till förmån för privata aktörer. Det här är en följd av det lagförslag om tillståndsplikt som genomfördes i våras. Man ser väl inte helt korrelationen ska ärligt sägas, men det problematiska är att andelen kvinnor och barn som placeras sjunker kraftigt.

Socialstyrelsen lade nyligen fram en rapport som visar enorma skillnader i placeringar. Det är också en fråga om socialtjänstens arbete och fördelningen av resurser. Den här regeringen har gått hårt åt välfärden, och socialtjänsten har därför utmaningar i den frågan. Jag vet att frågan ska ses över, men jag undrar vad regeringen anser. Utredda i all ära, men vad gör regeringen här och nu för att säkra att dessa boenden inte ägs av kriminella aktörer? Vi vet att det har varit stora utmaningar, och Ivo har ett enormt uppdrag att hantera.

Vad gör regeringen för att säkra den synnerligen oroväckande utvecklingen där färre kvinnor och barn är placerade i dag än för ett år sedan? (Applåder)

Anf. 10 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! De här förändringarna görs som sagt just för att komma åt den fruktansvärda situation som vi har kunnat se exempel på, att kriminella aktörer har kunnat driva de här boendena. Vi har också sett flera andra behov av att höja kvaliteten.

Det är givetvis jätteviktigt att vi månar om de ideella krafter som finns och som i många fall gör ett jättefint och viktigt arbete för att skydda och stötta våldsutsatta kvinnor och barn. Det kommer vi att följa noga. Vi har som sagt gett flera myndigheter i uppdrag att titta på och följa utvecklingen utifrån de förändringar som har gjorts. Men förändringar behöver ändå göras. Vi har också tillfört medel för att man ska kunna höja sin kvalitet utifrån att kravet höjs just för ideella aktörer, så att de i de fall det behöver kompletteras också ska kunna göra det.

Jag ser alltså kombinationen av alla seriösa aktörer som jobbar med detta. Det är viktigt att de finns kvar.

Vi följer såklart hur många som placeras. I dag är det färre aktörer och boenden, men det är samtidigt fler platser. Det finns ett stort behov av att fortsätta säkra tillgången.

Det finns också ett väldigt stort behov av att säkra stadigvarande boende; tanken är att det här ska vara en tillfällig lösning. Det är också något som vi har gett kommunerna i uppdrag att jobba aktivt med.

Det finns många delar i det här som vi kommer att fortsätta följa noga, och vi månar om alla olika delar. Men i dag fungerar det så att privata aktörer är en del av detta, och tillsynsansvaret är givetvis samma när det gäller dem.

Prot. 2024/25:115

14 maj

*Fördjupad uppföljning
av arbetet med att före-
bygga och bekämpa
mäns våld mot kvinnor*

Anf. 11 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag sällar mig till dem som tycker att det är lite beklagligt att regeringens företrädare efter drygt halva mandatperioden har ett sådant tonläge när det egentligen borde handla om att ge och ta och diskutera varandras förslag för att få bukt med ett av vår tids största problem.

Jag tänker ägna min talartid åt det kanske något kontroversiella att prata om regeringens politik, om Centerpartiets politik och om vad som har hänt under den här mandatperioden.

Vi upplever en backlash utan dess like när det gäller jämställdheten. 28 000 personer lever gömda eller med någon form av sekretessmarkering. Vi får inte bukt med mäns våld mot kvinnor. Polisen vittnar om ett misslyckande som leder till att mellan 15 och 20 kvinnor dör varje år. Och regeringen tar bort skrivningar i myndigheternas regleringsbrev om jämställdhetsintegrering.

Ledamoten säger att regeringen inte kompromissar om kvinnors hälsa, men samtidigt har man en myndighet, Skatteverket, som aktivt tar ut skatt på de pengar som utsatta kvinnor i prostitution får av sexköpare och sätter de utsatta i en än värre situation.

Ledamoten nämnde att utsattheten för sexuellt våld har minskat. Samtidigt rapporterar Brå att var fjärde ung tjej har utsatts för sexuellt våld. Hur går det ihop?

Jag vill ta upp två saker. Jag tyckte mig höra att ledamoten sa att Centerpartiet umgås med eller stöder organisationer med grumliga målsättningar. Förklara gärna vilka det är! Om det är så är det väldigt allvarligt, och då tar jag det med mig och vill åtgärda det.

Ledamoten nämnde också lämnaprogram. En mycket konkret fråga är: Exakt vad består regeringens lämnaprogram av? Jag har ställt den frågan till jämställdhetsministern tidigare men har inte fått ett svar som var tillfyllt. Jag ser fram emot att ledamoten kan ge mer information om vad regeringens lämnaprogram består av.

(Applåder)

Anf. 12 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! När det gäller tonläget vet jag inte riktigt vad som krävs i den här kammaren eller i riksdagen över huvud taget för att få våra oppositionspartier att reflektera över och reagera på den situation vi befinner oss i. Jag är personligen chockad och skrämmd av att se utvecklingen gällande både antisemitism och hur man stöttar organisationer med koppling till Hamas. Det finns ingenting i det som är förenligt med jämställdhet och människors lika värde.

Jag sa för övrigt inte att Centerpartiet hade kopplingar till de organisationerna, men jag sa att ni stöttar och samarbetar med partier som gång på gång har visat sig ha sådana kopplingar. En av mina följdfrågor till ledamoten blir: Ser du inga som helst problem med detta, Helena Vilhelmsson?

När det gäller Skatteverket och skatt på prostitution har vi haft frågan uppe tidigare. Jag har även då bekräftat att det är en oerhört beklaglig situation, som jag tror att alla tycker är absurd. Det har att göra med skatteverket, som fanns under både Socialdemokraternas tid och vår tid, och att Skatteverket har börjat agera i fråga om detta. Det är något som vi tittar på. Jag kan garantera att den moderatledda regeringen kommer att ändra på detta regelverk, om det går att göra utan att öppna upp för att

kriminella aktörer utnyttjar det. Det är en fråga som jag gärna återkommer till.

När det gäller sexuell utsatthet ser vi ändå små tecken på förbättringar. Det är positivt. Men jag sa också att det inte finns någon anledning att känna sig nöjd. Den situation vi har i Sverige i dag gällande både mäns våld mot kvinnor och flickors utsatthet för sexuellt våld och så vidare är fullständigt oacceptabel.

Lämnaprogrammet är en helhet, och där tittar vi på boendet. Det är ett arbete som pågår. Jag återkommer gärna till det.

Anf. 13 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Centerpartiet tar naturligtvis avstånd från all form av antisemitism. Vi har inget formellt samarbete med något av de andra oppositionspartierna. I utskotten samarbetar vi ibland med regeringspartier, ibland med oppositionspartier – precis som vi alltid har gjort och precis som Moderaterna gjorde när de satt i opposition.

Jag ställde frågor och fick näppeligen svar. Men det ledamoten sa angående beskattning av prostitution är väldigt skrämmande. Man ändrar det om det går att göra utan att de utsatta kvinnorna lider ännu mer.

Då är min motfråga, som ledamoten gärna får svara på: Ska man lösa ett problem genom att inte lösa ett annat? Sedan när blev det de utsatta kvinnornas ansvar att medverka till att polisen ska sätta fast de kriminella gängen? Det är helt absurt. Lös problemet! Se till att de prostituerade inte behöver betala skatt på sina inkomster!

När det gäller lämnaprogrammet får ledamoten hemskt gärna återkomma till det i sitt sista inlägg. Jag vill fortfarande veta exakt vad det består av. När jag ställde frågan till jämställdhetsministern framkom det faktiskt att det nog inte är särskilt mycket extra uppgifter. Man lägger ihop redan befintliga åtgärder i ett paket och kallar det ett lämnaprogram.

Det jag kan se att regeringen har gjort och som borde ingå i ett lämnaprogram är att det ska bli enklare att få rätt till bostad och att man utreder om det ska gå att få en kontaktperson genom en hel process, från det att personen lämnar en förövare till att denne är dömd. Men sedan då – när det gäller ekonomiskt stöd, hjälp med nya abonnemang och hjälp att flytta? Vad händer i fråga om ekonomiskt stöd?

Regeringen har paketerat ihop redan befintliga verksamheter men har inte tillsatt några nya medel och kallar det ett lämnaprogram. Det är inte okej.

(Applåder)

Anf. 14 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! I fråga om Skatteverket och skatt på prostitution sa jag inte att det är de prostituerades ansvar. Det är det givetvis inte.

Återigen: Det är inte ett nytt problem, utan det fanns även på Socialdemokraternas tid. Det hade alltså kunnat lösas även under deras ledning om det var en enkel sak att göra.

Vi tittar som sagt på detta. Det är absolut en situation som vi alla vill komma åt. Men att ändra ett regelverk och samtidigt öppna upp för att det ska utnyttjas än mer av kriminella aktörer är inte heller en lösning. Jag tycker att det är ganska onödigt att ställa de två mot varandra; det var nämligen inte det jag sa.

Prot. 2024/25:115
14 maj

*Fördjupad uppföljning
av arbetet med att före-
bygga och bekämpa
mäns våld mot kvinnor*

Vi kommer att återkomma i den frågan. Det är ett arbete som pågår och som jag absolut kan garantera att vi vill komma till rätta med.

Lämnaprogrammet är ett arbete som pågår. Flera myndigheter har fått i uppdrag att se över hur man kan förbättra alla de delar som vi i dag har. Man försöker paketera det som ett program just för att kunna titta på helheten. Vi har i dag väldigt många olika instanser som ska hjälpa kvinnor, och det finns risk för att saker faller mellan stolarna.

Det som ledamoten tar upp kan mycket väl vara saker som behöver komma till i det här programmet. Det är som sagt ett pågående arbete. Men att försöka skapa en helhet av det tror jag är ett ganska bra arbetssätt. Då är det också lättare att se vilka delar som fattas. Vi vet i dag att det är flera steg som behöver tas. Att kvinnor ska kunna lämna en relation är verkligen avgörande, tror jag, för att vi ska kunna förbättra deras trygghet, frihet och möjlighet att i slutändan leva ett tryggt och säkert liv.

Anf. 15 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! I dag debatterar vi regeringens skrivelse om arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Den bygger på Jämställdhetsmyndighetens utvärderande rapport *Dags att prioritera det våldsförebyggande arbetet*.

Mäns våld mot kvinnor är den yttersta konsekvensen av ett ojämställt samhälle och är ett allvarligt samhällsproblem som innefattar alla former av våld. Varje år polisanmäls omkring 30 000 fall av misshandel mot kvinnor. I knappt hälften av dessa fall har offret och förövaren en nära relation till varandra. Mörkertalet är dock stort. Brottsförebyggande rådet uppskattar att omkring 80 procent av våldet mot kvinnor i nära relationer aldrig polisanmäls. Varje år mördas omkring 17 kvinnor av en man som de har eller har haft en kärleksrelation med.

Parallellt ser vi dessutom en oroväckande trend i Sverige där antalet kvinnor som beviljas skyddat boende sjunker dramatiskt, liksom antalet dygn, samtidigt som fler söker hjälp och stöd. Polisanmälningarna om våld mot kvinnor ökar. Kvinnofridsbarometern, som undersöker kommunernas arbete, visar omfattande brister i stödet för våldsutsatta kvinnor och barn. Sju av tio kommuner uppger att de indragna statliga utvecklingsmedlen för arbete mot våld i nära relationer kommer att få en mycket eller ganska stor påverkan på arbetet. Kommuner och regioner larmar om besparingar som får direkta konsekvenser för arbetet med att säkra välfärden. En rapport från SKR visar att enbart var femte kvinna erbjuds skyddat boende av socialtjänsten.

Fru talman! Vi socialdemokrater kan tyvärr konstatera att regeringen inte har det fokus som denna viktiga fråga kräver. Det finns flera tydliga exempel på det. Ett av dem är frågan om kriminaliseringen av det psykiska våldet. Justitieminister Gunnar Strömmer gav redan våren 2023 ett löfte om att lägga fram ett förslag för riksdagen, men än i dag lyser det med sin frånvaro.

I sin uppföljning lyfter Jämställdhetsmyndigheten fram att polisen har haft ett starkt fokus på att bekämpa den organiserade brottsligheten. Det är viktigt även utifrån målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, då våld mot kvinnor, sexualbrott, prostitution och människohandel förekommer i dessa miljöer. Men fokuset på gängkriminalitet har påverkat arbetet mot mäns våld mot kvinnor direkt negativt, inte minst i polisens förebyggande

arbete. Det har skett en försämring av arbetet med att få till en effektivare brottsbekämpning.

Polisen själv vittnar om att brott som begås mot kvinnor och barn har den lägsta statusen inom Polismyndigheten. Det kan vi aldrig acceptera. Regeringen har inrättat ett råd mot organiserad brottslighet men inte vidtagit liknande åtgärder för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Polisens specialenheter blir färre. Exempelvis lade man ned den framgångsrika enheten Igor med hänvisning till att det här ska in i polisens linjeverksamhet, vilket väcker stark kritik från polisen själv.

Allt detta är tydliga signaler till rättsväsendet om prioriteringar – mäns våld mot kvinnor har inte samma prioritet som bland annat gängkriminalitet. Uppföljningen visar exempelvis att handläggningstiderna för att få beslut om kontaktförbud är längre än vad de varit förut. Det svarar inte regeringen på i den här skrivelsen. Dessutom tycks ny och förändrad lagstiftning gällande hedersrelaterade brott och människohandel ha fått ett mycket begränsat resultat. Sverige uppvisar också få eller inga fällande domar gällande människohandel för sexuella ändamål.

Vi anser att det absolut behövs straffskärpningar på området, men det är än viktigare att se till att dagens lagstiftning är tillämpbar. Det leder till fällande domar, vilket den uppföljning som vi debatterar i dag visar på. I sin skrivelse svarar inte regeringen på förslagen från Jämställdhetsmyndigheten. I de svar vi får hänvisas till pågående utredningar och till utredningar som redan är klara och lagda på hög.

Fru talman! Om det inte är uppenbart av det som redan framgått kan jag säga att regeringen inte borde låta så nöjd. Jag vill betona att vi socialdemokrater anser att regeringens arbete är långt ifrån tillräckligt. Det bör redovisas mer här i kammaren av vad regeringen vill göra. Det behövs åtgärder som i dag inte finns. Det behöver vidtas konkreta och omfattande åtgärder här och nu.

Vi nås av larm från socialtjänsten om att allt fler unga kvinnor säljer sex för att betala skulder, hyra, räkningar eller mat. Då står det inte rätt till. Vi nås av att thaimassagealonger runt om i landet har omfattande bordellverksamhet där sexköpare kommer undan lagen. Hur kan det vara värdigt en rättsstat som Sverige? I sin årsredovisning för 2023 skriver polisen att man har misslyckats med sitt arbete mot mäns våld mot kvinnor. Då kan regeringen inte blunda eller titta åt ett annat håll. Man innehar regeringsmakten och är ytterst ansvarig.

Fru talman! För över ett år sedan krävde vi socialdemokrater att regeringen skulle tillsätta en kriskommission för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Vid tiden för den pressträff där vi framförde våra krav hade tre kvinnor mördats på mycket kort tid. Nu konstaterar polisen själv att fler kvinnors liv hade kunnat räddas om anmälningar om våld hade upprättats.

Mot bakgrund av den rapporteringen vill vi att justitieminister Gunnar Strömmer och jämställdhetsminister Nina Larsson kommer till respektive utskott för att redogöra för vad regeringen avser att göra för att bryta den här utvecklingen. Regeringen måste sluta ducka för sitt ansvar. Det är dags att man tar till sig det här och fattar beslut om att tillsätta en kriskommission. Det är helt nödvändigt, för annars kommer fler kvinnor att fara illa. Det sa vi då, och det kommer vi att fortsätta att säga.

Prot. 2024/25:115
14 maj

*Fördjupad uppföljning
av arbetet med att före-
bygga och bekämpa
mäns våld mot kvinnor*

Fru talman! Vi står bakom alla våra yrkanden, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 12.
(Applåder)

Anf. 16 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner som behandlas i betänkandet.

Arbetet med att bekämpa och förebygga mäns våld mot kvinnor får aldrig stanna av. Därför är den här fördjupade uppföljningen viktig.

Fru talman! Mäns våld mot kvinnor är det yttersta uttrycket för brist på jämställdhet. Det är helt oacceptabelt att kvinnor i världen ska behöva leva med risk för att utsättas för våld från en närstående eller för annan form av övergrepp och våld. I lagstiftningen måste markeras att våld mot kvinnor är ett allvarligt brott.

Det jag precis läste är från Kristdemokraternas principprogram. För Kristdemokraterna har det under lång tid varit en viktig fråga. Det blir därför en bekräftelse för oss att fler partier delar den uppfattningen och att den nuvarande regeringen tagit kvinnors utsatthet på allvar och nu vidtar flera åtgärder. Det är åtgärder för att jobba förebyggande men också för att ge hjälp och skydd till de kvinnor som blivit utsatta.

Fru talman! För att säkerställa ett samordnat, långsiktigt och effektivt arbete för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel har regeringen beslutat om ett åtgärdsprogram som löper fram till 2026. Åtgärdsprogrammet heter Fri och trygg utan våld och förtryck och omfattar över 130 åtgärder.

Fru talman! Nu är våld mot kvinnor inget särintresse. Det påverkar så många på ett negativt sätt. Varje år mördas drygt 15 kvinnor av en man de har en relation med. Förra året var siffran 17 kvinnor.

Ofta är hotbilden känd sedan länge. Att nära anhöriga, särskilt barn och unga, drabbas hårt får inte glömmas bort. Det kan vara att de blivit ögonvittnen till misshandeln eller är en av dem som förlorat sin mamma eller en närstående.

I uppföljningen av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor kommer också insatser in som görs för barn och unga. I en våldsam relation och när någon utsätts för misshandel i någon form – fysisk, psykisk eller ekonomisk – drabbas även nära anhöriga.

Regeringen prioriterar därför insatser för barn och unga som upplever våld, inklusive våld i hederskontext. Åtgärderna inkluderar våldsförebyggande insatser i skolan och stärkta insatser för barn och unga i vård och omsorg.

Fru talman! Kristdemokratiska Kvinnoförbundet har under flera år fört fram att våld mot kvinnor måste få samma prioritet som gängkriminalitet. Jag vill därför instämma med mitt eget kvinnoförbund och säga att arbetet med exitprogrammet måste prioriteras högre.

Det pågår en utredning. Regeringen jobbar med att få programmet på plats. Men det behöver prioriteras, och det behöver innebära en snabb och enkel väg från en farlig situation där ett samtal ska räcka. Sedan bör ett helt paket med stödinsatser erbjudas för att fler kvinnor ska få hjälp i tid och inte utsättas för våld med dödlig utgång.

Fru talman! Allt arbete som nu görs är för att uppnå det sjätte delmålet, att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Det är många avgörande beslut och lagändringar som steg för steg leder till att målet ska kunna uppnås.

Men i slutändan handlar det ändå om att du och jag som medmänniskor måste vara lyhörda, handlingsdugliga och modiga nog att hjälpa den kvinna som är utsatt. Vi får aldrig blunda eller ta oroväckande signaler lättvindigt.

Vi behöver ta bort skammen och det tabubelagda i att våga berätta och sänka tröskeln för att våga be om hjälp. Vi har ett ansvar att göra skillnad. Det har vi här i riksdagen politiskt men också alltid var vi än är som medmänniskor.

Tanken på att det skulle kunna ha varit min mamma, någon av mina systrar eller till och med min egen dotter som hamnat i fel mans grepp och blivit våldsutsatt får mig att aldrig sluta arbeta för att mäns våld mot kvinnor ska få ett slut.

(Applåder)

Anf. 17 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nummer 7.

Mäns våld mot kvinnor är ett av de mest brutala uttrycken för otrygghet i vårt samhälle. Det är ett våld som sker i det som borde vara människans tryggaste plats, det egna hemmet.

Det är kvinnor som lever i ständig skräck bakom stängda dörrar. Det är barn som lär sig att vara tysta när pappa slår mamma. Det är liv som trasas sönder i det som borde vara trygghetens kärna.

Jag vet precis hur det känns att leva i det. Jag har själv levt i ett långt förhållande med en väldigt aggressiv man. Ingen märkte något, inte under alla de åren. Alla tyckte gott om honom. Han var charmig, han skötte sitt jobb, och han höll upp fasaden. Det är oftast så.

Men bakom det fanns ett helt annat ansikte. De som utövar våld kan vara otroligt manipulativa. De vet exakt hur de ska uppträda utåt. De är trevliga mot grannar, hjälpsamma på jobbet och artiga mot främlingar. Samtidigt är de hänsynslösa när ingen ser.

I början fick jag slag i ansiktet. Jag fick ett spräckt ögonbryn. Jag fick ett stort blåmärke över kinden. Jag minns att jag skyllde på att tandläkaren hade träffat någon nerv med bedövningen, så att ingen skulle förstå vad det egentligen var.

Men sedan började han undvika ansiktet. Han började i stället rikta in sig på kroppen. Vid ett tillfälle slog han mig med ett järnrör över låret så att jag fick ett blåmärke som höll i sig i flera veckor. Slagen började lite i taget, men de ökade mer och mer.

Jag isolerades också. Bortsett från då jag var i affären eller åkte till jobbet höll han mig undan från allt och alla. Så fort jag hade varit någonstans var jag tvungen att redogöra för vilka jag hade träffat, vilka jag hade pratat med och hur länge jag hade varit borta.

Jag förlorade tyvärr till och med kontakten med min mamma och min pappa, min familj, släkt och allihop på grund av honom. Han såg till att jag blev ensam, att jag blev helt beroende av honom. Det är så förövarer skapar sig makt. De skalar av allt runt omkring tills du inte längre har någon annan än dem – sakta, sakta.

Som kvinna tvivlar man. Man skäms, man anpassar sig och man försöker hålla ihop vardagen, för barnen och för att det ska se normalt ut. Det blir en del av livet.

Man lär sig att gå på tå, att känna av stämningen, att parera minspel och tonfall. Man tänker hela tiden några steg i förväg för att undvika nästa explosion.

Man tystnar, för man tror att det är ens eget fel. Man tror att det är man själv som är för känslig, för dramatisk och för dålig.

Jag vet hur det känns att sitta med en klump i magen varje gång som ytterdörren öppnas och hur det känns när man inte ens vågar ringa någon för att man vet att samtalet kan leda till misstänksamhet och till bestraffning.

Den dagen som jag lyckades bryta mig fri kändes det som att jag inte hade någon luft längre. Det var det som gjorde att jag tog steget. Jag hade tänkt lämna honom i flera år, men jag hade inte lyckats. Jag hade försökt, men det gick inte.

Den dagen jag äntligen tog steget kom det väldigt plötsligt. Jag sa bara: Nu är det slut. Jag hade precis innan det sms:at någon i byn som jag bodde i och frågat om det fanns en lägenhet ledig, och det fanns det. Jag skrev till honom: Jag tar den. Jag hade inte sett den, men jag tog den.

Sedan tog det två veckor innan jag vågade gå in i lägenheten, för han cirkulerade runt den. Jag gömde mig hos en vän. Vid något tillfälle låg jag faktiskt på golvet när han gick och tittade in genom hennes fönster. Första tiden levde jag i rädsla.

Jag tittade hela tiden över axeln. Vid ett tillfälle gick jag ut med mina vänner, men jag kunde inte slappna av. Jag var hela tiden rädd att han skulle dyka upp, och jag bad mina kompisar att kolla om de vid något tillfälle såg hans bil någonstans. Den rädslan höll i sig i många, många år. Och jag är fortfarande absolut inte helt fri känslomässigt; det här kommer att hålla i sig i länge till.

Fru talman! Jag minns hur det kändes när det började släppa mer och mer. Jag minns när jag för första gången på flera år kunde gå och handla utan att behöva redogöra för det och förklara varför. Jag minns när jag till slut kunde sminka mig, för det fick jag inte tidigare. Jag minns när jag till slut kunde ha mitt hår som jag ville och bestämma över mina egna kläder. Han hade kontrollerat allt. Det här är små saker för andra. Men för mig var det frihet – en frihet som jag hade kämpat för länge.

Att prata om det här är något av det svåraste man kan göra. Det bryter mot allt man har lärt sig att dölja. Att söka hjälp är inte något man gör från en dag till en annan ... och det är svårt för mig att prata om det här nu. Det kräver ett enormt mod. Det kräver ett sammanhang där man ser, lyssnar och förstår. Det kräver någon som ser igenom fasaden – någon som vågar fråga och som vågar lyssna utan att döma.

Därför måste samhällets stöd finnas där, inte bara med paragrafer utan med närvaro, med kompetens och med rätt tajmning. Regeringen har tillsammans med Sverigedemokraterna under det senaste året tagit fram ett av de mest ambitiösa åtgärdsprogrammen någonsin för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Syftet är att öka tryggheten i hemmet, i samhället och i rättssalen.

En av de viktigaste delarna i programmet är de reformer som stärker skyddet för den våldsutsatta. Tryggheten ska inte avgöras av vem som ropar högst. Det är den som slår som ska bort, helt enkelt. Kontaktförbuden har skärpts. Skyddade boenden har stärkts med tillståndsplikt och tydligare barnrättsperspektiv. Allt detta har Sverigedemokraterna stöttat och i flera fall varit initiativtagare till.

Socialstyrelsen har fått i uppdrag att utveckla nya riktlinjer för hur hedersproblematik ska upptäckas tidigare, inte minst i skolan och i socialtjänsten. I arbetet mot hedersbrott har straffen höjts. Man har avsatt 50 miljoner kronor per år under tre års tid utöver de drygt 350 miljoner kronor som redan permanent finns i arbetet. Och vi vet att det kommer mer.

Men vi i Sverigedemokraterna är inte helt nöjda. Vi vill se straff som faktiskt avskräcker, även för dem som utövar kontroll på distans eller i grupp. Vi vill att eftervåld, ekonomisk utpressning och psykiskt förtryck ska bemötas med samma allvar som det fysiska våldet.

Arbetet stärks även genom utökad operativ samverkan mellan polis, åklagare, kriminalvård, socialtjänst och hälso- och sjukvård. Det är avgörande att dessa aktörer samverkar effektivt för att skydda de utsatta, lagföra förövare och förhindra upprepat våld.

Det är därför avgörande att dessa brott möts med rätt proportioner i straffskalorna. Den som misshandlar sin partner ska inte komma undan med samhällstjänst eller villkorlig dom. Den som begår sexualbrott ska sitta av sitt straff.

Vi har redan sett flera lagändringar under den här mandatperioden. Preskriptionstider för vissa sexualbrott har förlängts. Möjligheterna till straffskärpning har utökats. Utredningar pågår för att ytterligare stärka konsekvenserna för den som utövar våld mot en närstående.

Fru talman! Vi får inte glömma det våld som inte syns i blåmärken. Ekonomiskt våld är en ofta förbisedd men mycket allvarlig form av kontroll, där gärningspersonen begränsar kvinnans möjligheter att leva ett självständigt liv genom att neka henne tillgång till pengar, hindra henne från att arbeta eller ta lån i hennes namn.

Detta är ett våld som i många fall fortsätter även efter separationen, vilket jag också har varit med om. Det är det så kallade eftervåldet, där förövaren utnyttjar vårdnadsprocesser, ekonomisk påtryckning och hot om sociala konsekvenser för att behålla kontrollen.

Lika viktigt som rättssystemet är bemötandet. För vad händer när en kvinna äntligen vågar anmäla men möts av oförstående eller bristfällig kompetens från dem som ska hjälpa henne? Därför har regeringen under det senaste året avsatt medel till utbildningsinsatser inom både polis och socialtjänst. Syftet är att bygga upp kunskap inom polis och socialtjänst så att våldsutsatta kvinnor ska få rätt stöd redan från den första kontakten.

Under den tidigare regeringens styre översvämmades vi av värdegrundsdokument, men det saknades tillräckligt med grundläggande skydd för kvinnor i verkligheten. Man pratade om strukturer men ignorerade ropen på hjälp från kvinnojourer. Man kallade det jämställdhet men offrade tryggheten för att inte riskera kritik från identitetspolitiska grupper. Projektpengar rann ut i meningslösa utbildningar och byråkratiska nätverk. Det är inte bara misslyckat; det är ansvarslost. Och det är just den sortens politik som svenska folket har tröttnat på.

Fru talman! Låt mig vara tydlig. Många av de reformer som nu genomförs hade aldrig blivit verklighet utan Sverigedemokraternas politiska tryck. Det är vi som har drivit på för att flytta fokus från symbolfrågor till skydd, från genusplaner till jourboenden och från värdeord till verklighet.

Fru talman! Som någon som själv har överlevt ett liv i våld vet jag hur avgörande det är med rätt politik. Jag är djupt tacksam över att vi äntligen har en regering som tillsammans med Sverigedemokraterna inte bara lyssnar utan faktiskt gör verklig skillnad på riktigt.
(Applåder)

Anf. 18 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Fru talman! Jag har nu haft förmånen att sitta i Sveriges högsta beslutande församling i drygt två och ett halvt år. Det finns få ämnen jag har debatterat under denna tid där vi är så överens som vi är om Jämställdhetsmyndighetens delmål 6 – Mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Jag vill påstå att varenda riksdagsledamot i salen är lika dedikerad som jag och mitt parti när det gäller att detta måste få ett slut. I ett av världens mest jämställda länder är kvinnor och flickor fortfarande rädda.

Kvinnor är otrygga när de ska ta den där löpturen i oktober. Den ekonomiska oron drabbar främst kvinnor i bodelningsprocesser som drar ut på tiden. Kvinnor känner fruktan när de tvingas lämna sina barn på helgövernattnings till sin forna förövare. Det handlar om osäkerheten man känner när man går från bussen med nyckelknippa i hand som en livlina om man blir attackerad. Och kanske det värsta av allt: Det finns en grupp kvinnor som är skräckslagna och fruktar för sina liv i sina egna hem.

Fru talman! Ditt hem är din borg, heter det. Låt det sjunka in! Den borgen kan bli ett fängelse där man hela tiden måste ha koll på sin fängvaktare för att skydda sig själv och sina barn. Varje litet felsteg eller egentligen steg – för det är fängvaktaren som har bestämt vad som är rätt eller fel – kan resultera i en nedlåtande kommentar, ett hot eller till och med ett slag.

Varje gång en kvinna misshandlas i sitt hem kränks inte bara hennes kropp utan också hennes frihet, hennes värdighet och hennes grundläggande rättigheter som människa.

Därför är det utmärkt att regeringen har beslutat om ett nytt stödsystem för den som vill lämna en våldsam relation. Skyddat boende räknas numera som en boendeinsats i socialtjänstlagen. Länsstyrelsen har i uppdrag att hjälpa kommuner med barnrättsperspektivet. Fastighetsägare ska kunna säga upp en hyresgäst som utövar våld mot närstående. Flera myndigheter har genom Jämställdhetsmyndighetens försorg fått utbildning kring ekonomiskt våld, och uppdrag har getts för att förbättra arbetet med skyddade personuppgifter.

Fokus har generellt flyttats från förövaren till brottsoffret, och som ett led i detta har vi en utredning om en lagstiftning som ska kunna ge kontakt- eller tillträdesförbud, om man så vill, till en hel kommun. Alla uppräknade åtgärder är ett axplock av förändringar, och alla är mycket välkomna.

Fru talman! För mig som liberal är individen, inte kollektivet eller familjen, samhällets minsta och viktigaste enhet. Därför går alltid individen före familjens önskan, släktens krav eller församlingens normer – alltid.

Kollektiv kontroll där familjens och släktens rättigheter ses som viktigare än individen är kännetecknande för hedersrelaterat våld och förtryck.

I Sverige borde vi ha kommit längre än så. Som liberal kan jag aldrig acceptera familjens rätt över individen.

Regeringen och även en del av oppositionspartierna har nu landat i att vi ska ha ett sjunde delmål som adresserar hedersrelaterat våld och förtryck. Det är välkommet. Hedersrelaterat våld och förtryck är också ett resultat av ett patriarkalt förtryck, men uttrycket är något annat. När du utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck har du en hel familj mot dig. Ofta finns ingen släkting du kan ringa, ingen andlig ledare där du kan få stöd och heller ingen i ditt bostadsområde som du kan få hjälp av. Det är strukturer som går långt tillbaka i historien.

Hedersrelaterat våld och förtryck skapar så många offer – flickan som blir vaktad av sin bror, brodern som förväntas spionera på sin syster, släktingen som inte får älska vem den vill eller ens ta de mest självklara individuella besluten.

Lika viktigt som det är att förstärka arbetet mot mäns våld mot kvinnor är det att synliggöra det hedersrelaterade våldet med ett nytt sjunde delmål. Tack, Juno Blom, Nyamko Sabuni, Robert Hannah och många, många fler som har stått här i talarstolen och talat för de mest ofria i vårt samhälle! Då var Liberalerna ensamma i sin kamp för att synliggöra de hedersutsatta. Tålmod och sittfläsk är receptet för politisk framgång, och nu ger det resultat!

Det viktigaste för att nå våra jämställdhetspolitiska mål är ändå det förebyggande arbetet: slaget som aldrig delas ut, den psykiska terrorn som inte blir av eller förföljelsen som uteblir. Redan i förskolan måste vi vara uppmärksamma på könsstereotypa mönster. I skolan måste det finnas diskussioner kring machokultur och könsroller. Barns och ungdomars rättigheter måste belysas och informeras om. Därför är Skolverkets uppdrag viktigt där de nu har fått tydliga direktiv om att skolan inte bara ska uppmärksamma hedersrelaterat våld utan även ha ett systematiskt kvalitetsarbete kring detta redan i förskolan.

Lika viktigt är den utredning som nu är tillsatt som ska belysa förskolans och skolans roll för att komma till rätta med förtrycket. Det handlar också om förändringar i migrationspolitiken med utbildning om svensk lag, bättre sfi, kommunala insatser och föräldrakurser.

Herr talman! När det första slaget är utdelat ska rättssystemet ta vid och ge hårda straff för förövaren. Jag är stolt över att Sverige har kommit så här långt i jämställdhetsarbetet. Det har varit en stenhård kamp som tidigare generationer av kvinnorättskämpar och feminister har drivit. I dag vilar ansvaret på oss. Fortfarande lever kvinnor och flickor med rädsla för våld i alla samhällsklasser, i alla etniska grupper och i alla åldrar.

Alla kvinnor ska få leva sitt bästa liv, och när vi inte längre behöver stå här i kammaren och återigen diskutera mäns våld mot kvinnor, oavsett uppväxtplats eller social struktur – först då kan vi tystna.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 19 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för anförandet, som jag uppskattade – vi skriver nog under på allt!

Jag vill särskilt lyfta upp det som ledamoten inledde sitt anförande med, nämligen att det finns en politisk enighet i de här frågorna och ett

stort engagemang när det gäller mäns våld mot kvinnor. Särskilt uppskattar jag det utifrån hur debatten började – den var lite i gungning gällande om det faktiskt finns en politisk enighet bakom de jämställdhetspolitiska målen. Det är därför skönt att få höra ett regeringsparti deklarerar att så är fallet.

Mot bakgrund av den skrivelse som vi debatterar här i dag utifrån den fördjupade uppföljning som Jämställdhetsmyndigheten har gjort vill jag återkomma lite mer till just de skyddade boendena. Jag redogjorde i mitt anförande för en problematisk utveckling som både Sveriges Kommuner och Regioner och flera kvinnojoursorganisationer, bland annat Unizon, höjer rösten om och försöker påvisa, nämligen att boenden får läggas ned. Inte minst i Norrbottens län läggs det ned en massa boenden och verksamheter just nu.

Jag undrar vad regeringen vill göra åt det. Ligger det något på bordet för att stoppa den här negativa utvecklingen?

Anf. 20 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Sofia Amloh, och tack också för berömmet!

Vi är ju eniga om målet. Ibland har vi lite olika syn på hur vi ska ta oss dit, men det här är en fråga som vi måste arbeta tillsammans med.

Jag tycker att det är alldeles rimligt med den tillsynsplikt regeringen har infört för att höja kvaliteten. Detta har lett till att det på vissa ställen fattas särskilda boenden, vilket är ett bekymmer. Vi har också sett att det är färre som blir placerade; det gäller både barn och kvinnor. Men om jag har rätt information finns det på totalen rätt antal platser. Det finns alltså obesatta platser, eller hur man ska uttrycka det.

Jag delar oron över att särskilda boenden inte finns i alla kommuner eller i närheten av alla kommuner. Det är också så att det är socialförvaltningarna som tar beslut om vem som ska tilldelas ett särskilt boende. Där gör man ibland ställningstaganden och fattar beslut som kanske inte rimmar med vad vi skulle önska här i kammaren. Man väljer andra typer av säkerhet för den här gruppen.

Jag kan svara Sofia Amloh att jag ser det som ett problem. Jag har också sett organisationernas rop kring detta. Jag vet också att regeringen tittar på det för att se hur man kan stödja så att vi får en bättre balans över hela landet när det gäller skyddade boenden.

Anf. 21 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! Det här är ett stort problem med tanke hur många kvinnojourer som nu faktiskt stryker med och försvinner, samtidigt som vi ser att kommunerna inte placerar kvinnor och barn som är i behov av det. Det här är en bokstavligen livsfarlig kombination.

Jag håller med om tillståndsplikten och att det är något som behöver göras, men man måste också tillföra pengar för att kvaliteten i verksamheterna ska kunna upprätthållas. Problemet är att det inte har gjorts. Kommunerna har väldigt stora kostnader för de här placeringarna, och detta hamnar i bedömningen av om någon ska placeras eller inte.

Det här vill jag lyfta fram, för det behöver tas i beaktande.

Regeringen har svarat att man vill titta på det här och att man kanske gör någonting åt det. Men man skjuter på det till 2026. Då tror jag att vi har låtit det gå alldeles för långt. Vi anser att man behöver göra saker tidigare – i alla fall titta på det här, utvärdera, inhämta kunskaper och se på utvecklingen för att kunna agera. Jag rekommenderar ledamoten att överväga att senare i eftermiddag rösta på vårt yrkande om uppföljning, så att en förändring kan komma till stånd tidigare.
(Applåder)

Anf. 22 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Amloh, för uppmaningen att rösta på oppositionens förslag! Men det är inte så det fungerar när man sitter i ett regeringsparti, utan vi jobbar internt med de här frågorna. Jag kan försäkra ledamoten om att både den före detta jämställdhetsministern och den nya jämställdhetsministern Nina Larsson har det här under lupp och tittar på hur vi kan arbeta vidare. Det stannar inte heller vid en jämställdhetsminister, utan det här är ett samarbete mellan kommuner och regioner. Det är strukturförändringar och attitydförändringar som krävs. Jag har fullt förtroende för att våra företrädare ser lika allvarligt på detta som oppositionen gör, och därför kommer jag att lägga min röst i dag på regeringens förslag.

Anf. 23 MAJ KARLSSON (V):

Herr talman! Jag var bara ett litet barn när jag möttes av mäns våld mot kvinnor så brutalt att minnet aldrig lämnar mig. En flerbarnsmamma i området där vi bodde blev ihjälhuggen av sin man. Jag kände inte familjen, men jag visste vilka de var, vilka barnen var. Det sades att det var ett av barnen som hade larmat polisen. Ett annat barn satt och baddade mammans kropp när polisen väl kom till platsen.

Den förtvivlan jag kände då lever kvar i mig än i dag. Hur kan något sådant ens få hända? Vem kan göra något så fruktansvärt? Inte visste jag då att våldet i alla dess former skulle följa med under hela min livstid. Det var till exempel blottaren som satt och väntade på vår väg till skolan nästan varje dag under flera veckors tid, kommentarer om våra kroppar under uppväxten och obehaget av läraren som gärna ville komma in i omklädningsrummet efter idrotten.

Jag visste inte då hur vi skulle utsättas på vår trevande väg ut i vuxen världen, vilka skyddsmekanismer vi skulle behöva utveckla och vilken skuld vi skulle behöva bära. Det gällde att inte gå genom den mörka parken, att inte ha den korta kjolen, att inte bli för full och att skylla sig själv. Inte visste jag då hur många gånger jag skulle höra om närståendes vidriga upplevelser med någon man som tagit sig friheter och gått för långt. Och lyckligtvis visste jag då ingenting om Mia. Hon, min vän, som blev mördad av en man hon haft en nära relation med. Hon, med en son, vars lilla kropp jag gick bakom på väg mot hennes sista vila.

Jag måste erkänna att jag faktiskt innerligt önskat att jag bara haft otur som fått min livsväg kantad av allt detta våld. Men det är tyvärr inte så. Mäns våld mot kvinnor pågår mitt ibland oss hela tiden. Vi kan titta på statistiken. 75 000 kvinnor utsätts för mäns våld årligen. Var tredje vecka dödas en kvinna av en man. År 2021 anmäldes 38 300 misshandelsbrott och 8 600 fall av våldtäkter mot kvinnor eller flickor. Det är mer än en

våldtäkt i timmen, dygnet runt, året om. Var fjärde tjej i nian som har eller har haft en relation har blivit utsatt för våld av en kille.

Vi ska inte heller glömma att mörkertalet är omfattande. Brå uppskattar att omkring 80 procent av allt våld mot kvinnor och flickor aldrig polis-anmäls.

Alla kvinnor och flickor påverkas av mäns och pojkars våld mot kvinnor och tjejer, antingen direkt eller indirekt. Det är just det faktum att våldet är strukturellt som gör att ingen riktigt agerar.

Herr talman! Kanske är den rapport som polisen publicerade för bara några dagar sedan något av det viktigaste som hänt för kvinnor på mycket länge. Polisens operation Beta har granskat 17 fall av kvinnomord som skedde 2023 och 2024 för att se om och i så fall hur polisen kan bli bättre på att förhindra att kvinnor dödas.

Polisens egen kritik är ingen vacker läsning. Flera av de kvinnor som blivit mördade hade kunnat vara vid liv i dag om de brister man identifierat inte hade funnits. Låt mig citera den nationella chefen för operation Beta, Jale Poljarevius: "Under mina nu 36 år som polis har jag aldrig sett maken till hur kulturen påverkar en sakfråga som när det gäller mäns våld mot kvinnor." Kulturen han hänvisar till är att kvinnor inte tas på allvar. Vi är intill döden osynliggjorda.

Helt ärligt är detta oförlåtligt och ett riktigt haveri. Men det har också gett oss något vi kanske aldrig fått förut. Vi har nu på det mest brutala sätt äntligen fått svart på vitt. Det är ett offentligt erkännande av att strukturer och kvinnors underordning genomsyrar vårt system och kostar liv, till och med från polisen.

Herr talman! Polisens vittnesmål sätter ljuset på det som vi menar är ett problem för samhället som helhet. Det framgår inte minst av den skrivelse som hanteras här i dag. I samtliga målsättningar som anges i uppföljningen kan vi se exakt samma mönster av exakt samma skäl. Mäns våld mot kvinnor och andra former av våld i nära relationer varken synliggörs eller motverkas i paritet med våldets inverkan på den som drabbas och samhället i stort.

Vi upptäcker inte våldet i tid. Vi har inte en tydlig plan när våldet väl upptäckts. Brottsbekämpningen är, som vi vet, inte tillfredsställande. Kunskapsnivån måste höjas och samordningen utvecklas.

Vi ser stora brister i socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens kärnverksamhet. Det är enorma brister inom rättsväsendet. Inte ens de brister som redovisas i dödsfallsutredningarna får ordentligt gehör. Det låter nästan bisarrt, men tyvärr är det inte mindre sant.

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är strukturellt och genomsyrar hela vårt system. Därför tas inte våldet på det allvar som faktiskt krävs för att stoppa det.

Herr talman! För att förebygga och stoppa mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer krävs ett nytt synsätt och ett helhetsgrepp. Det krävs att kvinnors och tjejers lika rätt till frihet sätts högst upp på dagordningen och finansieras därefter. Det krävs att arbetet utgår från att förtrycket handlar om könsskillnader, och vi måste lyssna på expertisen. Men framför allt krävs handling.

Ett akut område som behöver att vi agerar här och nu är kvinnors och barns rätt till skydd. Socialstyrelsens senaste rapport visar mycket alarmerande siffror som tyder på att allt färre kvinnor och barn kommer till skyddat boende, och detta utan att det finns några tendenser till att våldet minskar. I värsta fall betyder det att flera kvinnors och barns liv svävar i verklig fara utan att de får skydd.

Kvinnojourerna har under 40 år samlat erfarenhet och kunskap just utifrån det fruktansvärda våld kvinnor och barn utsätts för och dess mekanismer. Deras verksamhet spelar en avgörande roll i samhället, inte bara för att de kan erbjuda akut skydd och tack vare deras långsiktiga arbete med våldsutsatta kvinnor, barn och tjejer utan också för att motverka våldet strukturellt. Allt detta hänger ihop. Vad de inte vet om hur kvinnors och barns liv kan räddas är nästan inte värt att veta.

Kvinnojourernas verksamhet bygger på kunskap, empati, låga trösklar och ett metodiskt arbete med att ge utsatta makten över sina egna kroppar och sina egna liv igen. De kan få vara på en trygg plats, börja andas och läka. Det får ta tid.

De ideella kvinnojourerna är en ovärderlig resurs för att skydda kvinnor och barn på riktigt. Problemet är att deras verksamhet nu är hotad.

Med den nya lagen från 2024 fanns en ambition att höja kvalitetskraven för skyddade boenden. Tyvärr har det gått lite fel. Förutom att det är dyrt, krångligt och byråkratiskt är det allvarligt att de krav som ställs för att få tillstånd inte går i takt med de våldsutsattas verkliga behov. För den som kanske inte riktigt vet är det lätt att tro att det yttre skyddet ska ge trygghet och att skalskyddet är centralt. Men det är oftast inte rätt väg att gå. Man missar det kvinnojoursrörelsen vet, nämligen vad som krävs i form av tid och kraft för att kunna lämna, bli hel och bli fri. Det är det som krävs för att rädda liv.

Innan lagen kom varnade vi för det vi nu ser. Flera jourer över landet tvingas lägga ned, och helt andra börjar ta plats – sådana som vet hur de ska tjäna pengar på kvinnors utsatthet och göra vinst på kvinnors bekostnad. Vi har helt rätt skapat en marknad av mäns våld mot kvinnor.

Från Vänsterpartiets sida ser vi att detta kan vara ett av de största bakslag som kan komma i försöken att rädda kvinnors liv och stoppa våldet. Därför måste regeringen agera. Vi är helt överens med den samlade oppositionen om att reformen för skyddade boenden måste följas upp, men vi väljer att lyfta fram vår gemensamma reservation med S och MP om driftsformen för skyddade boenden. Kvinnors och barns liv är ingen affärsverksamhet. Jag yrkar därför bifall till reservation 13.

(Applåder)

Anf. 24 HELENA VILHELMSSON (C):

Herr talman, åhörare och ledamöter! Vi upplever i dag en backlash för jämställdheten som vi inte har sett i modern tid. Vi får inte stopp på mäns våld mot kvinnor. Synen på jämställdhet hos unga förfärrar. Löneskillnaderna består eller ökar.

Det är svårt att riktigt ta in vetskapen om Donald Trump och hans anhang, som i rasande fart nu gör allt för att eliminera kvinnors och minoriteters rättigheter. Det handlar om makthavare som sprider hat vid varje medietillfälle och rycker bort tryggheten för miljoner och åter miljoner människor.

Det här sprider sig. Vi i Sverige är inte fredade. Vi minns och förfäras av den sexism som i vintras uppdagades inom lokalpolitiken i Alingsås. Det här skedde till en början i det tysta men sedan även i det offentliga.

Varför börjar jag med sådana reflektioner? Jo, det här handlar om mekanismerna bakom mäns våld mot kvinnor. Skämten på skolgården, jargongen i omklädningsrummet och sexismen i chattarna förskjuter gränserna för vad som är accepterat. Det skapar en grogrund för det våld som drabbar tusentals kvinnor i Sverige varje år.

Jag tror tyvärr att vi behöver vara alarmistiska, men folk behöver också förstå varför vi är alarmistiska. Oavsett vilka lagar vi stiftar i denna församling spelar det ingen roll om inte människor förstår vilket problem vi vill åtgärda med lagen. Annars kommer folk inte att anmäla, och det kommer inte att få genomslag i domsluten, vilket leder till att vi inte kan se brottsoffer eller identifiera förövare.

Herr talman! Vilka är då förövarna? Jag brukar ställa följande fråga i olika sammanhang: Hand upp – hur många känner en sexualbrottsutsatt kvinna? Och: Hur många känner en sexualbrottsförövare? Antalet händer som räcks upp är olika vid de olika frågorna.

Såvida inte alla kvinnor ljuger måste vi lära oss att hitta och våga se vilka förövarna är. För det här krävs en perspektivförskjutning. Jag tänker lägga fokus i mitt anförande på att exemplifiera vad jag menar.

Regeringen pratar ofta om att lägga om politiken och lägga fokus på brottsoffret i stället för på förövaren. Det går ju så där med tanke på de resultat vi ser. Det här är svårare än så. Det sitter i väggarna och i ryggraden. Vi måste börja göra någonting åt detta och arbeta med mer än bara att skärpa straffsatserna. För ärligt talat når de en väldigt liten del av förövarna. Vi vet att 80 procent av förövarna går fria. Därför måste vi jobba med mer än skärpta straffsatser. Annars kommer den fördjupade uppföljning som vi diskuterar i dag att se likadan ut nästa gång frågan kommer till kammaren.

Herr talman! Jag har under nästan hela mitt liv verkat i traditionellt manliga miljöer – först inom skogsnäringen och sedan inom politiken. Det var nog egentligen inte förrän jag blev aktiv inom Centerkvinnorna som jag verkligen lärde mig se, och såg, glastaken.

En av mina första beslutspunkter i kommunstyrelsen handlade om bidrag till ett kvinnohus i en närliggande kommun. Beslutet blev nej, för ”vi hade ju ingen kvinna som bodde där just då”, vilket var ett anmärkningsvärt beslut och skäl i sig. Vad skulle hända om vi hade det veckan därpå?

Det som dock gånade var att det ens var en punkt på dagordningen. Vi hade aldrig någon punkt som handlade om bidrag till placering på vårdhem för en person med missbruk eller beroende. Ett sådant beslut togs på delegationen, och det hela gick automatiskt.

Det finns några sägningar som är väldigt farliga. En är ”Inga riktiga män slår en kvinna”. Det är helt galet att säga så. Vilka är det som slår om det inte är riktiga män? Det är ju inte monster eller låtsasmän som slår, utan det är just män, riktiga män. Och vi måste sluta tjata om starka kvinnor. Om vi säger ”Det är bra – du måste vara stark. Du måste kliva fram” säger vi samtidigt att normen för en kvinna är att vara svag.

Ni minns väl metoo allihop? En del straighta killar sa: ”Det är så svårt att veta var gränsen går nu. Får man inte ens ge en kram?” Men det märk-

liga var att om samma straighta killar gick med till en gayklubb visste de precis var gränsen gick. Konstigt!

Vi lär tyvärr fortfarande ofta våra flickor att inte låta sig tryckas ned. Stå på dig, säger vi. Det vi borde göra är att lära våra pojkar att inte trycka ned. Det farligaste för en man är att umgås med en man. Det farligaste för en kvinna är att umgås med en man. Vilka är det som måste förändra sitt beteende?

Herr talman! När en kvinna fastnar i en våldsam relation ska det finnas ett lämnaprogram. För mig är ett sådant program ett sammanhållet program. När kvinnan väl har bestämt sig för att lämna sin partner, kanske för första, andra eller tionde gången, ska hon få den hjälp hon behöver: en särskild kontaktperson genom hela processen och kontakt med socialtjänsten och vården liksom hjälp med bostad, ny skola, flytt, fritidssysselsättning och jobb samt ekonomiskt stöd. Precis ett sådant program – ett exit-program – finns för män som vill lämna kriminella miljöer.

Låt mig citera från en rapport från Jämställdhetsmyndigheten: ”En person som vill hoppa av det kriminella livet erbjuds ett 18 månader långt behandlingsprogram ... på uppdrag och finansierat av socialtjänsten. Därefter följer två års eftervård och uppföljning, som är kostnadsfri för kommunen. Första året finns stöd dygnet runt och innefattar insatser avseende bostad, terapi, drogberoende, sysselsättning, skuldsanering och fritidssysselsättning. Därefter följer ett sex månader långt utslussningsprogram för att klienten ska bli mer självgående.”

Vad får en kvinna som lämnar en våldsam relation? Hon får nästan inget av det jag just läste upp. Det kan bli fråga om kontaktförbud och i värsta fall skyddad identitet. Hur kan det vara så här?

Centerpartiet har motionerat om ett lämnaprogram, inklusive en lämnarpeng, i budgeten under flera års tid. Regeringen pratar som sagt om vissa insatser som redan görs och paketerar ihop det, men man har inte lagt till extra medel och framför allt inga medel direkt till den person som är utsatt.

Apropå skyddad identitet är det i dag 28 000 personer som lever med någon form av sekretessmarkering eller skyddad folkbokföring. Och apropå värderingsfrågor: Under pandemin beslutade vi här i kammaren om restriktioner. Man fick inte göra vad man ville när man ville det. Man fick inte gå på bio eller fotboll jämt. Aldrig har väl behovet av att gå just på bio och fotboll varit så stort som just då. Vilken kritik vi fick! Det diskuterades om det vi gjorde här var lagligt.

När restriktionerna väl släpptes sa alla: ”Åh, vad skönt! Nu kan vi leva ett fritt och frihetligt liv igen.” Men vi glömde bort att 28 000 personer aldrig får göra det. På något sätt accepterar vi det.

Skatteverket har genom åren fått i uppdrag att se till att de med skyddad identitet ska kunna leva ett så normalt liv som möjligt. Ska man inte kunna leva ett *normalt* liv? Det är så uppdragen till myndigheterna borde lyda.

Så sent som i vintras uppdragades att myndigheter på ett näst intill strukturerat sätt avslöjade skyddade personers identitet genom att enskilda medborgare kunde ringa och be att få ut dokument. Dessa gavs ut utan problem, men hoppsan – där fanns en sekretessmarkering! På detta sätt avslöjades personers identitet.

Prot. 2024/25:115
14 maj

*Fördjupad uppföljning
av arbetet med att före-
bygga och bekämpa
mäns våld mot kvinnor*

Vad sa då myndighetscheferna, och vad sa justitieministern? Jo, man rår inte på den mänskliga faktorn, och målsättningen är förstås att så få som möjligt ska avslöjas. ”Så få som möjligt” – finns det ett antal? Hur många är okej? Det är väl ingen som ska avslöjas. Det är det som är målsättningen.

Det här synsättet sätter sig. Någonstans är det okej; man kan inte göra allt. I dag kan vi skicka folk till månen som sänder videor, men vi kan inte åstadkomma ett it-system eller säkra ett system med dubbla kontroller innan dokument skickas iväg. Hur kan det vara så?

Vi måste börja tidigt, herr talman. Jag är glad att Ungarelationer.se nu äntligen verkar få en stadig finansiering. Jag har pratat om Ungarelationer.se och dess finansiering här i kammaren under många år. Jag är inte trygg än, men jag hoppas att det löser sig. Ungarelationer.se är nästan den enda sajten, den enda organisationen, med, av och för ungdomar.

När jag fick reda på att den vanligaste frågan där löd ”Måste man gå med på strypsex?” gjorde det faktiskt lite ont att detta tycks ha blivit en norm. För mig är det självklart: Den lättillgängliga, våldsamma pornografin leder till en helt förvrängd syn på sexualitet, samtycke och kroppsuppfattning. Det finns forskning om det. Är det något vi behöver göra är det att förhindra detta och att ha en mycket bra undervisning i skolan om sexualitet, samtycke och relationer.

Avslutningsvis: När det gäller den lättillgängliga pornografin är det inte som det var förr, att man tittade på pornografi på tv eller köpte en tidning, utan i dag använder man mobilen. Det finns siffror som visar att barn och unga under ett år använder mobilen i 2,2 månader. I dag är medelåldern för att få en smartphone nio år. Det borde inte ens kallas en telefon, för man gör allt annat än ringer med den. Ska man ha en telefon kan man köpa en telefon.

I dag säger vi fortfarande till våra barn att det är farligt att gå över Sergels torg mitt i natten – det får du inte göra. Men något som är betydligt farligare, vilket också polisen vittnar om, är mobilen. Där finns förövarna, och där hittar de sina brottsoffer. Men när det gäller mobilen lämnar vi barnen med allt ansvar. Varför får barn inte köpa Nocco samtidigt som de får en mobil med abonnemang och med två klick är tillgängliga för världens förövare? På cigaretter och rengöringsprodukter finns direktiv om hur de får användas, men när vi köper en mobil och startar ett abonnemang får vi inga som helst direktiv. Varför är det så?

Ett tips till regeringen: Jobba med detta! Operatörerna vill utveckla det här, och de har ett stort ansvar. Men vi, samhället och staten, har också ett ansvar att gå hand i hand med dem.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 25 JANINE ALM ERICSON (MP):

Herr talman! Var tredje vecka mördas en kvinna av en man hon har eller har haft en relation med. Varje gång en kvinna dör är det en personlig tragedi – att det händer, men också tiden innan det hände. Vi har genom åren fått så många vittnesmål om kvinnor som farit illa i relationer, som omgivningen har sett men samhället har blundat för.

Men det handlar inte bara om personliga tragedier. Det är också ett strukturellt samhällsproblem. Ett samhälle där kvinnor inte kan röra sig fritt eller känna sig trygga i sina egna hem eller inte vågar lämna sin partner är ett samhälle där demokratin och rättssamhället haltar.

Miljöpartiet ser att mäns våld mot kvinnor är ett av Sveriges allvarigaste samhällsproblem, som självklart måste bekämpas – och det med all kraft. I den skrivelse som vi debatterar i dag redogör regeringen för det arbete som görs kopplat till mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Det är faktiskt tydligt att regeringen tar denna fråga på allvar.

I många delar har de tagit vidare det arbete som Miljöpartiet genom våra jämställdhetsministrar Åsa Lindhagen och Märta Stenevi påbörjade under vår tid i regering. Vi lanserade då ett 40-punktsprogram mot mäns våld mot kvinnor, med en lång rad insatser för att bekämpa våldet. Det handlade om förebyggande insatser, stöd och skydd för våldsutsatta, straffskärpningar och ökade satsningar på kompetens och forskning. Som ett resultat har det blivit lättare att utfärda kontaktförbud och utdöma fotboja. Straffet för grovt kvinnofridsbrott har skärpts, och det har gjorts satsningar på polisen och på fler särskilda utredare.

Men görs det tillräckligt? Nej, uppenbarligen inte eftersom kvinnor fortsätter att misshandlas svårt och mördas. Ännu ser vi inget slut på det. Förutom åtgärdsprogram behövs det en budget men också fler konkreta satsningar som gör skillnad i verkligheten.

En viktig del som vi också hör mycket om är att vi behöver utveckla nya arbetssätt för att komma åt våldet. Det behövs fler evidensbaserade metoder för att motverka mäns våld mot kvinnor. Men det är också angeläget att de metoder som finns och som man ser fungerar utvecklas och utvärderas.

Därför har vi i Miljöpartiet ett förslag om en samverkansorganisation som kan samla olika aktörer i arbetet med att utveckla verkningsfulla metoder och arbetssätt mot mäns våld mot kvinnor. Vi vill också att Jämställdhetsmyndigheten får i uppdrag att ta fram en organisation för att förbättra forskning och metoder för att motverka våld mot kvinnor.

Vi måste också växla upp arbetet med att stärka samtyckeskulturen. Det sexuella våldet finns i hela samhället, och det är tydligt att det normerande arbetet måste breddas. I dag är detta arbete mest inriktat mot barn och unga. Det behöver också stärkas, men vi behöver dessutom bredda det till fler vuxna. Vi vill att regeringen ska ge ett tydligt uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten att arbeta med att inkludera vuxna i förändringsarbetet för att skapa en samtyckeskultur i hela samhället.

Vi vill också se en nollvision. En nollvision för mäns våld mot kvinnor skulle utgöra en tydlig signal om att samhället behöver kraftsamla betydligt mer och vara ett viktigt styrmedel för det fortsatta arbetet. Nu vill utskottet ha en mer inkluderande formulering, men vi tror att sikten då skymms för det övergripande problemet. Vi vill i stället att det ska vara tydligare att nollvisionen ska gälla just mäns våld mot kvinnor.

Herr talman! Vi verkar alla här inne vara överens om att hela samhället måste kraftsamla mot hedersproblematiken. Men även där går arbetet alldeles för långsamt. Som det ser ut nu är kunskapen på området för låg. Stödet är inte tillräckligt strukturerat, och det som är beslutat implementeras inte. Camilla Mårtensson från Liberalerna talade tydligt om detta all-

deles nyss – hur utsatt en människa i en hederskontext faktiskt är. Det är oacceptabelt. Jag är glad att vi alla är överens om detta.

Nu har regeringen beslutat att flytta Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck till Jämställdhetsmyndigheten. Vi är oroliga för att det kan ge konsekvenser. Det finns en stor risk för att arbetet försenas och att detta i förlängningen drabbar enskilda utsatta. Vi vill därför att regeringen ska följa denna utveckling väldigt noga. Omorganisationen får inte riskera verksamheten. Man måste säkra de resurser som krävs för att flytten inte ska gå ut över verksamheten. Vi måste göra mer för dem som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, och det arbetet får absolut inte sakta av.

Skyddat boende har också genomgått en stor reform, och nu behövs en tydlig uppföljning. Vi kan konstatera att det saknas därför att det i dagsläget är oerhört svårt att få ut statistik om hur utfallet faktiskt har sett ut sedan lagen trädde i kraft. Vilka verksamheter har kunnat fortsätta, och vilka har fått stänga? Hur har det påverkat privatdrivna boenden respektive boenden som drivs i idéburen regi?

Vi vet att regeringen har gett ett uppdrag till Statskontoret att följa upp och analysera effekterna av reformen, men slutredovisning ska ske först 2027. Det tycker vi är alldeles för sent. Regeringen måste prioritera upp arbetet och redovisa resultatet betydligt snabbare än så.

När det gäller skyddade boenden är det helt avgörande att vi får stopp på oseriösa aktörer. Det gäller både här och i resten av välfärden. Dessutom anser vi i Miljöpartiet att det är helt oacceptabelt att företag gör vinst på utsatta kvinnor. Därför tycker vi att privata aktörer inte ska få driva skyddade boenden, utan de boendena ska endast få drivas av kommuner och idéburna verksamheter.

Jag vill också säga något om Polismyndigheten. När vi skrev vår följdmotion kunde vi konstatera att det är tydligt att Polismyndigheten har tvingats prioritera ned mäns våld mot kvinnor, framför allt när det rör utsatthet för prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Polismyndigheten själv bedömde att detta berodde på en omfördelning av resurser och omstrukturering av verksamheten.

Mot bakgrund av den rapport vi fick från polisen i förra veckan ser vi att det är helt andra saker som behövs. Det vi fick höra – hur man nedprioriterar, hur man inte har tagit våld på allvar och hur man faktiskt kanske kunde ha förhindrat några kvinnors död – är någonting som jag hoppas att regeringen verkligen kommer att ta på allvar och följa upp. Detta är någonting som jag gärna hade sett att justitieministern var ute och rasade om. Det kanske kommer, för detta är ju ett helt oacceptabelt beteende av en polismyndighet. Det sa också polisen själv. Antagligen är det också olagligt. Så kan vi inte ha det.

Vi måste se till att Polismyndigheten i stället prioriterar mäns våld mot kvinnor på samma sätt som man prioriterar mäns våld mot män. Nu ser vi ännu tydligare – och vi hoppas att också regeringen gör det – att resurserna och framför allt tydligheten när det gäller polisen och polisens uppdrag måste förändras.

Hela det resultat vi ser på det här området visar att vi måste göra mer och inte mindre. Därför vill Miljöpartiet kraftigt stärka det förebyggande arbetet. Det räcker inte att agera när våldet redan har skett. Vi vill ha en obligatorisk utbildning om våld i nära relationer för all personal inom

rättsväsendet, socialtjänsten och skolan. Det handlar om kunskap men också om attitydförändring.

Vi vill också att alla kommuner garanterar tillgång till kvinnojour och skyddat boende utan vinstintresse. Stödet till utsatta kvinnor får aldrig bli en marknad. Det är tvärtemot vad vi ser i dag. Larmen kommer om att kvinnor som behöver hjälp inte får det.

Vi vet också att många kvinnor inte lämnar en våldsam relation för att de helt enkelt inte har råd. Vi vill därför också se ekonomiskt stöd till våldsutsatta kvinnor, inklusive snabb tillgång till bostad. Ekonomisk självständighet är en förutsättning för frihet.

Vi behöver också tidiga insatser i skolor, i fritidsverksamhet och inom kulturen för att förändra destruktiva maskulinitetsnormer. Det handlar om att ge pojkar alternativ till våld och kontroll och att bygga en framtid där unga män formas till jämlika människor och inte till förövare. Men vi måste också satsa mer reda pengar på skolan, på socialtjänsten, till kvinnojourerna för stöd och skyddat boende och på polisen. De åtgärdslistor som vi ser här är bra och nödvändiga, men de måste också följas upp med resurser. Där har regeringen ett stort arbete kvar att göra.

Vi står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men jag vill särskilt yrka bifall till reservation 6.

Anf. 26 LAILA NARAGHI (S):

Herr talman! Tidigare var jag ledamot av konstitutionsutskottet, vars arbete till stor del kretsar kring Sveriges grundlagar och medborgerliga fri- och rättigheter. Efter sex år i KU, där jag under en period hade herr talmannen som utskottsordförande, placerades jag efter valet 2022 i civilutskottet för att bland annat arbeta vidare med vissa grundlagsnära frågor som barns och kvinnors rätt att inte utsättas för våld, något den civilrättsliga lagstiftningen generellt sett uppvisar omfattande brister kring. Det är också därför jag är här i dag och deltar i denna debatt om regeringens skrivelse *Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*.

Jag står naturligtvis bakom Sofia Amlohs anförande och hennes yrkanden. Eftersom skrivelsen spänner över många områden, inklusive civilrättens, deltar jag också för vårt partis räkning just med utgångspunkt i den civilrättsliga lagstiftningens påverkan på det vi i dag behandlar, alltså arbetet för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Herr talman! Vi socialdemokrater arbetar systematiskt och metodiskt mot mäns våld mot kvinnor och barn inom alla relevanta politikområden, också civilrättens. Vi gjorde det i regeringsställning när vi tog initiativ till lagändringar, och vi har denna mandatperiod fortsatt detta arbete i riksdagen.

Vi uppskattar verkligen den samsyn som funnits i civilutskottet mellan riksdagens partier kring många av de här frågorna. Ett tydligt exempel är lagändringen vi gjorde förra året, *Tryggare hem för barn*. Vår regering startade arbetet, och denna regering avslutade det. Vi har också uppskattat den goda kontakten med justitieministern.

Ett annat exempel, herr talman, är vårt gemensamma tillkännagivande när det gäller tidsgräns vid bodelningar för att stoppa att dessa processer används som ekonomiskt våld. Vi socialdemokrater satte bollen i rullning i civilutskottet, och det landade i att vi alla partier stod bakom detta. Bland

Prot. 2024/25:115
14 maj

*Fördjupad uppföljning
av arbetet med att före-
bygga och bekämpa
mäns våld mot kvinnor*

annat bifölls vårt socialdemokratiska yrkande, som handlade om just tidsgräns vid bodelningar.

I eftermiddag ska jag över till Justitiedepartementet igen för en annan fråga som vi har drivit på regeringen om, tillsammans med flera barn- och kvinnoorganisationer och också andra delar av oppositionen, nämligen att barn ska ha rätt till egna ombud i domstolsprocesser som handlar om dem.

Herr talman! Vi uppfattar alltså att det finns en väldigt stor samsyn kring de här frågorna, åtminstone i civilutskottet. Där arbetar vi tillsammans mot våldet. Det gör de civilrättsliga lagändringarna starkare och stabilare. Det är bra. Men det är också rätt tydligt att det krävs att vi från riksdagens sida – vi socialdemokrater tillsammans med andra delar av oppositionen – och från civilsamhällets sida driver på regeringen och Justitiedepartementet för att något ska hända i dessa frågor civilrättsligt.

Detta har också blivit tydligt när det handlar om våldsutsatta kvinnors möjlighet att behålla sin bostad. Detta, herr talman, är det konkreta exempel jag vill ta upp lite mer om här i dag, apropå vad som står i skrivelsen.

Den farligaste platsen för en kvinna i Sverige i dag är hemmet. Där plågas, våldtas och mördas kvinnor året om. När en kvinna lyckas separera från en våldsam man måste samhället finnas där, liksom lagen. Lagen måste vara på den våldsutsatta kvinnans sida – inte på förövarens och våldsutövarens.

En viktig pusselbit för att man ska kunna lämna en våldsam relation är att få till en ordnad bostadssituation, och det är ofta mycket svårt för en våldsutsatt kvinna. När vi socialdemokrater satt i regeringsställning tog vi därför tag i denna fråga tillsammans med en lång rad andra frågor som gäller mäns våld mot kvinnor. Just vad gäller bostadsfrågan startade vi, som ett första steg, med att ändra hyreslagen, så att våldsutsatta kvinnor ska kunna behålla hyreskontraktet och att förövaren måste flytta.

Vi tillsatte en utredning som tog fram ett konkret lagförslag. Vårt mål var tydligt: Det är självklart att det är kvinnan som ska kunna bo kvar i det gemensamma hemmet och förövaren som ska flytta. Det var den tidigare justitieministern, socialdemokraten Morgan Johansson, som gav rättschefen och sedermera chefsrådmannen Magnus Hermansson uppdraget att utreda ett stärkt hyresrättsligt skydd för våldsutsatta kvinnor.

Detta uppdrag redovisades sedan till Gunnar Strömmer när han tillträtt som justitieminister. Vi socialdemokrater har här i riksdagen i både motioner och skriftliga frågor uppmärksammat regeringen på denna utredning och tryckt på för att den ska omsättas i lag.

Det är bra att så skedde förra året, när riksdagen fattade beslut om denna lagändring. Det är ett styrkebesked för Sverige och för vårt arbete mot mäns våld mot kvinnor att förberedda lagändringar kan genomföras även när det skett ett regeringsskifte. Detta var en seger för rättvisa och sunt förnuft – och mot våldet.

Men, herr talman, lagändringen gäller enbart kvinnor som bor i hyresrätt, då denna lagstiftning handlar om den hyresrättsliga regleringen. Detta var ett viktigt första steg. Det gick att få igenom det i riksdagen, och det är vi glada för.

Socialdemokrater och moderater har i och med denna lag åstadkommit en bred parlamentarisk samsyn om principen att den våldsutsatta kvinnan ska kunna bo kvar och att det är den våldsutövande mannen som ska flytta.

Nu när vi är överens måste nästa steg tas, herr talman. Denna princip ska givetvis gälla alla våldsutsatta kvinnor och alla våldsutövande män, oavsett boendeform.

Nästa steg är därför rimligtvis att regeringen tillsätter en utredning som ser över bostadsrättslagen och den reglering som gäller vräkning av bostadsrättsinnehavare. Också bostadsrättsinnehavare kan nämligen vräkas. En bostadsrätt kan förverkas i olika situationer, till exempel om man inte betalar sin avgift, om man stör sina grannar eller om man vanvårdar lägenheten.

Här finns inte ett likadant regelverk som för hyresrätter, men det finns ett motsvarande regelverk i fråga om när en bostadsrätt är förverkad. Givetvis borde det därför gå att göra motsvarande tillägg eller ändring i bostadsrättslagen som gjordes i den hyresrättsliga regleringen för att stärka våldsutsattas möjlighet att behålla bostaden.

Herr talman! Så har regeringen också uttryckt sig i ord: Våldsutsatta kvinnor ska ha möjlighet att behålla bostaden.

Herr talman! Det är inte rimligt att en kvinna som blir utsatt för våld av en partner ska riskera att tvingas bryta upp från sin invanda miljö och lämna sitt hem. Det är justitieminister Gunnar Strömmers egna ord. Det är bra ord, men de kan inte enbart gälla våldsutsatta kvinnor i hyresrätt.

Justitieministern har inte varit den enda i regeringen som har talat i allmänna ordalag om bostaden och hemmet och om den våldsutsatta kvinnans möjlighet att vara kvar där. Det har också jämställdhetsministern från Liberalerna gjort. Den dåvarande jämställdhetsministern sa förra året: Vi måste ha ett regelverk som dels gör det möjligt att stoppa att hemmet används som en brottsplats, dels stärker brottsutsattas möjlighet att få behålla bostaden för egen del.

Men, herr talman, det verkar tyvärr bara vara ord från justitieministerns, jämställdhetsministerns och regeringens sida. De har inte gjort något mer kring detta.

Att ha någonstans att ta vägen är ofta helt avgörande för att man ska kunna lämna en våldsam relation. Att kvinnan har ett eget hem där hon kan bo kvar är avgörande för att minska risken att hon tvingas tillbaka till den våldsamma mannen. Ändå nämns ordet bostad bara under en enda punkt i regeringens skrivelse, som vi behandlar här i dag. Men där står ändå orden, igen, från regeringen: "Ingen ska behöva stanna kvar i en våldsam relation av rädsla för att t.ex. förlora sin bostad."

Jag upprepar. Det står bostad, inte hyresrätt.

Frågan kvarstår: När ska regeringen ta nästa steg? Vi socialdemokrater tog första steget i regeringsställning. Nu är det dags för denna regering att ta nästa. När får vi se en utredning som ser över bostadsrättslagen och den reglering som gäller vräkning av bostadsrättsinnehavare – motsvarande förändringarna som gjorts i hyresregleringen civilrättsligt?

Om regeringen menar allvar med sina vackra ord om bostaden är det dags nu. Annars är det just bara ord, och i dem kan ingen våldsutsatt kvinna bo. Det behövs konkret handling.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 13.)

*Fördjupad uppföljning
av arbetet med att före-
bygga och bekämpa
mäns våld mot kvinnor*

§ 9 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2024/25:AU10
Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering
föredrogs.

Anf. 27 MERIT FROST LINDBERG (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Jag konstaterar att det tal som jag precis hade om jämställdhet, där jag nämnde antisemitism och Hamaskopplingar, skapade upprörda känslor. Socialdemokraterna pratade om gungning här i riksdagen, och Vänsterpartiet tog mycket illa vid sig.

Jag tycker att det är bra. Om det inte är en början till en förändring är det åtminstone en reaktion, och det är precis vad vi behöver. Det måste vara slut på tyst acceptering. Jag säger: Antisemitism sprids här i riksdagen. Antisemitism är vida utspritt här i riksdagen. Är det någon som bryr sig? Är det någon som reagerar? Det här är inte ens en vanlig debatt längre.

Jag kommer att fortsätta prata. Jag tänker inte vara tyst.

Regeringen bedriver arbetet för jämställdhet och mot diskriminering brett. Men i de här tiderna finns det särskild anledning att betona vikten av det arbete som bedrivs för att bekämpa antisemitism och stärka judiskt liv här i Sverige.

När jag växte upp fick man lära sig om Förintelsen. För mig var det något ofattbart grymt. Det var nästan omöjligt att förstå att detta faktiskt hade inträffat. Jag trodde aldrig – aldrig – att jag i mitt vuxna liv skulle få se det hatet sprida sig igen – i vår tid, i vårt land. Allra minst trodde jag att det skulle ske här i Sveriges riksdag.

Den 7 oktober 2023 inträffade en massaker som inte bara skakade hela Mellanöstern utan också hela vår moraliska världsbild. Över 1 200 människor mördades brutalt av Hamas i Israel. Kvinnor och barn våldtogs, lem-lästades och brändes levande. Gamla och barn togs som gisslan. Det var inte krig. Det var ett antisemitiskt, bestialiskt massmord – den värsta massakern på judar sedan Förintelsen.

Trots detta har vi hört vänsterröster relativisera och prata om folkrätt och till och med frihet – knappt ett ord om våldtäkterna, tortyren och gisslan. För tydlighetens skull: Hamas är inte en frihetsrörelse. Det är en antisemitisk terrororganisation som har ett enda mål, nämligen att förinta Israel.

Men det här mönstret är inte nytt. Vänsterpartiet har aldrig gjort upp med sin ideologiska historia, som har lett till död och tortyr för över 100 miljoner människor. Det finns en kultur där antisemitism inte bara tolereras utan också ursäktas.

När en riksdagsledamot återigen spred grov antisemitisk propaganda tog det bekymrande lång tid innan partiledningen agerade, och när det väl skedde visade det sig att riksdagsledamoten fick ett stort stöd. Sedan dess har fler vänsterpartister blivit avslöjade med liknande agerande. Det här är chockerande. Det är skrämmande.

Hos Socialdemokraterna ser vi faktiskt liknande tendenser. När en av deras ledamöter deltog i en Hamaskopplad konferens blev han försvarad av sin partiledare, som angrep statsministern i stället. Det finns en rad

exempel på hur antisemitism har tystats ned och relativiserats inom partiet – i ungdomsförbundet, kommuner och externa kontakter utomlands.

Samtidigt vill Centerpartiet gärna framstå som ett moraliskt alternativ som inte samarbetar med SD. Men de ser inga som helst problem med att ge inflytande till ett parti med rötter i kommunismen – en ideologi som gång på gång har visat sig oförenlig med demokrati, öppenhet och individens frihet. Det krävs nolltolerans mot högerextremism – det är gott så. Men vänsterextremism och antisemitism kan tydligen tolereras.

Det måste bli ett slut på detta hyckleri och denna selektiva antirasism. Det går inte att gömma sig bakom SD längre, utan alla partier måste tillämpa samma moraliska måttstock och genom handling stå upp för sina egna värderingar.

Att tiga är att ge extremismen legitimitet. Det är dags för alla partier som alltför länge har stått och tryckt bakom hörnet och pekat på någon annan att kliva fram.

(Applåder)

Anf. 28 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för att du lyfte fram att det inte går att vara selektiv i sin antirasism. Ni samarbetar med ett parti som vill nedmontera diskrimineringslagarna.

Sverigedemokraterna vill urholka diskrimineringslagen. De vill ersätta de sju lagstadgade diskrimineringsgrunderna med en vag formulering om otillbörlig särbehandling. Det låter neutralt, men detta slår ut just det skydd som finns för de människor som diskrimineras mest. De sju grunderna finns där av en anledning. De speglar strukturell ojämlikhet. De pekar på verkliga maktförhållanden och på verkliga hinder i arbetslivet, vården, skolan och rättssystemet.

Att sudda ut dessa är att blunda för det vi vet: att kvinnor diskrimineras, att rasism påverkar livsvillkor, att hbtqi-personer inte har samma trygghet som andra och att människor med funktionsnedsättningar osynliggörs. Det är en ideologisk förskjutning från ett högerextremt parti som ni har valt att göra er beroende av.

Min fråga till ledamoten är: Hur ser ni på att ert samarbetsparti vill urholka diskrimineringslagen och göra den totalt verkningslös?

Anf. 29 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Herr talman! Ledamoten undrade hur jag ser på vårt samarbete. Vi driver ju vår politik i den moderatledda regeringen. Jag lyfte precis fram ganska grundläggande frågor som det är viktigt att vi börjar prata om och adressera här inne.

Varje parti får givetvis ansvara för sina egna värderingar och sin egen politik. Jag har inte insyn i vare sig Vänsterpartiet eller Sverigedemokraterna. Jag önskar inte heller ha det av denna anledning. Men den skillnad jag ändå kan se är att Sverigedemokraterna i de fall det har uppkommit situationer har agerat omgående och kraftfullt och tagit avstånd, medan Vänsterpartiet sluter upp bakom antisemitism. Det är ju en avsevärd skillnad.

Utskottet har konstaterat att diskrimineringslagstiftningen fungerar i dess nuvarande form. Lagar kommer alltid att behöva ses över och kunna

uppdateras, men Sverigedemokraternas motion får stå för dem. Den har som sagt inte tagits med i detta betänkande i form av några ändringar.

I övrigt vill jag gärna ställa en fråga tillbaka till ledamoten. Hur ser du på de delar jag precis har lyft upp när det gäller antisemitism, diskriminering, jämlikhet och så vidare i Vänsterpartiet? Är det någonting som ledamoten vill beröra på något vis – genom någon reflektion eller någon tanke? Hur rimmar detta med demokrati här i Sveriges riksdag?

Anf. 30 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna båda ledamöterna om att vi inte använder ordet ”du” som tilltal i kammaren.

Anf. 31 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att säga att vi är överens om att alla partier i Sveriges riksdag ska ta starkt avstånd från antisemitism och markera tydligt mot det. Där har vi inga skilda åsikter över huvud taget.

Jag tycker att det som pågår i Vänsterpartiet är olyckligt. Jag antar att partiet kommer att hantera det. Jag ser dock på Vänsterpartiet som en stark antirasistisk röst i Sverige.

Jag vill komma tillbaka till min fråga. Jag upplever att du är emot selektivitet men samtidigt menar att det inte betyder någonting att det största regeringspartiet i ert regeringsunderlag totalt vill urvattna diskrimineringslagen och ta bort de sju diskrimineringsgrunder som försvarar de mest utsatta människorna i vårt samhälle. När det gäller detta tycker du att det kan vara okej och att det fungerar – för att ni samarbetar med dem. Jag tycker att du ger ett väldigt otydligt svar där.

Apropå hyckleri är det väldigt hycklande att stå upp för antirasism och kritisera ett annat parti för det samtidigt som du samarbetar med ett parti som vill urholka rättigheterna för en stor majoritet av svenska folket.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Än en gång påminner jag om att vi inte använder ”du” som tilltal, utan vi säger antingen ”ledamoten” eller namnet. Jag tror att ledamöterna egentligen är ganska bekanta med det.)

Anf. 32 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Herr talman! Som jag konstaterade har utskottet i betänkandet valt att avstyrka motionerna. Ledamoten drar långtgående slutsatser av Sverigedemokraternas önskningar om ändringar. Du får ta den diskussionen med Sverigedemokraterna. Som jag sa: Motionerna som behandlas i betänkandet avstyrks. Vi samarbetar i de områden där vi får igenom vår politik. När jag nämner värderingar kan det alltid råda olika åsikter om hur en lagstiftning i diskrimineringslagen ska formuleras för att den på bästa sätt ska skydda. Jag har inte haft anledning att ifrågasätta grunderna i Sverigedemokraternas önskan om jämställdhet och diskriminering. De får själva svara för just de ändringar de önskar där. Jag ser inte att det är att jämföra med frågan om antisemitism och grundläggande värderingar.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag påminner återigen om att vi inte använder ”du” som tilltal i kammaren.)

Anf. 33 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! Jag tänkte ägna mig åt det ärende vi debatterar i dag. Det gör vi en gång om året. Det är motioner rörande jämställdhet, och det är många motioner på det området. Det är när det gäller diskriminering ganska väl insorterat under detta betänkande.

Jag märkte, herr talman, att ledamoten faktiskt inte nämnde någonting av det som det faktiskt motioneras om i det här betänkandet – och deklarerade ingenting om regeringens politik, vad man gör eller vill göra på detta område. För mig är det att faktiskt skjuta de viktiga frågorna åt sidan och sätta fokus på något annat än att prata om det vi har avsatt tid för att debattera här i dag – bland annat jämställdhet.

Den här regeringen har dessutom bedrivit en ekonomisk politik som förskjuter och driver på de ekonomiska skillnaderna mellan män och kvinnor. Det pratade ledamoten inte om. Jag tänkte dock ge henne ett tillfälle att göra det, herr talman.

Jag vill fråga ledamoten vad exakt man gör för de hårt arbetande ensamstående mammor som inte får månaden att gå runt. Det saknas tusenlappar varje månad på grund av regeringens ekonomiska politik. Vad gör regeringen för att stötta de hårt ansatta hushållen?

(Applåder)

Anf. 34 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Herr talman! Det gläder mig att ledamoten tar upp den här gruppen människor. Jag är själv uppvuxen med en ensamstående mamma som trots heltidsarbete fick städa på kvällarna. Jag fick börja bidra till familjens hushåll tidigt, vilket just då var ganska betungande. Jag vet alltså väldigt väl hur svårt det är att växa upp i en familj med små ekonomiska resurser som aldrig räcker till.

Detta är också en av de grupper som den här regeringen verkligen har velat prioritera. Vi tog över en situation med EU:s nästan högsta arbetslöshet och en svindlande hög inflation – högre än Sverige sett på många år. Det vi framför allt har prioriterat är att få ned inflationen eftersom den drabbar de här grupperna allra hårdast. Det har alltså varit vår absolut största prioritet.

Det finns många delar av den ekonomiska politiken där våra partier skiljer sig åt. Jag konstaterar att vi verkligen mår om samma grupp men att vi har helt skilda synsätt på vägen framåt och hur man gör situationen bättre. Moderaterna tror på att människor ska ha frihet och självständighet och inte behöva vara beroende av bidrag, medan Socialdemokraterna alltid vill gå bidragsvägen.

Vi pratar om en politik för hela Sverige, men när jag tittar på Stockholm – som Socialdemokraterna har konstaterat är Sveriges skyltfönster – tycker jag att det blir väldigt tydligt hur den ekonomiska politiken där slår mot just ensamstående kvinnor. Man har höjt skatterna, och man höjer priset på SL-kortet samtidigt som turerna förändras och blir sämre. Det drabbar just de kvinnor som inte har råd med bil.

Vi har sänkt skatterna och på så vis gjort det lättare för de här grupperna att klara sig och leva på sin egen ekonomi. Stockholm är ett tydligt exempel på hur illa det går när Socialdemokraterna tar över styret.

Anf. 35 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! Regeringen prioriterar de mest utsatta hushållen, säger Merit Frost Lindberg. Jag tycker att det är väldigt svårt att tolka hur den prioriteringen faktiskt ser ut.

Jag kan faktiskt nästan påstå att Moderaterna för ett år sedan kunde stå här och säga att man prioriterar dem genom att behålla extratillägget i bostadsbidraget. Situationen ser än värre ut i dag. Det kommer larmrapport efter larmrapport om att det har blivit ännu värre – ännu tuffare. Människor kan inte sätta mat på bordet, köpa en vårjacka till barnen eller betala för en organiserad fritidsaktivitet.

I det läget väljer Moderaterna att i sin vårbudget plocka bort det som faktiskt har fått de ensamstående mammorna att överleva – att hålla näsan ovanför vattenytan. Är det att prioritera de extremt utsatta barnfamiljerna? Jag tycker faktiskt, herr talman, att det är att bokstavligen sätta dem ännu mer i skiten.

Herr talman! Det är helt uppenbart att vi behöver få upp köpkraften i det här landet. Jag kan lova att mammor som får ett höjt barnbidrag kommer att köpa nya gympaskor och den där nya vårjackan. Det bidrar till att öka köpkraften i det här landet. Sänker man skatten för dem som har mest – för dem som redan har stora marginaler – kommer de att låsa in pengarna i sparande. Det kommer inte att bidra till köpkraften.

Om jag tittar på regeringens egna statsråd noterar jag att aktieköp verkar vara någonting de lägger sina skattesänkingspengar på. Det bidrar inte till köpkraften.

(Applåder)

Anf. 36 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Herr talman! Jag håller med om att det är en väldigt svår situation i Sverige i dag. Vi har som sagt haft den högsta inflationen på årtionden, och hela konjunkturen – inklusive allt som har funnits att hantera från USA:s sida – har varit extrem. Jag känner verkligen med alla människor som har det väldigt tufft i Sverige i dag.

Ledamoten tar upp bostadsbidraget. Det var ett tillfälligt bidrag, som vi har tagit bort. Det är alltid en avvägning mellan prioriteringar – det är det politiken handlar om – och det kommer att följas hur det här slår. Men det är också här skillnaderna blir tydliga gällande hur vi ser på hur livet ska bli bra för ensamstående. Det är inte genom att vara beroende av bidrag.

Ledamoten nämner också skattefrågan. Vi har sänkt skatten; det är en av alla delar vi har jobbat med för att måna om de här grupperna. Ledamoten pratar om människor som har pengar, men vi har sänkt skatten för vanliga människor, som sjuksköterskor och lärare. Är det de rika människorna, menar ledamoten? Vi har sänkt skatten för vanliga människor med vanliga yrken.

Sedan vill man alltid göra mer, men vår prio har som sagt varit den akuta situationen med hög inflation. Det gynnar alla, inte minst de utsatta grupperna, att vi har bekämpat den. Vi har också lyckats få ned bensinpriset, och de grupper som har vanliga yrken har fått en rejäl skattesänkning. Sedan jobbar vi såklart på flera sätt för att få ut människor i arbete. Det är nämligen många av de människorna som har det väldigt tufft.

Jag tycker att det är lite förmätet av ledamoten att stå här och prata. Hur väl fungerar det i Stockholm? Skatterna är höjda, SL-korten är fördyrade och trafiken fungerar inte. Är det en jämlik ekonomisk situation? Är det någonting ni är stolta över, Sofia Amlöh?

*Jämställdhet och
åtgärder mot
diskriminering*

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Eftersom det var en slutreplik får vi inte svar på de frågorna – i alla fall inte just nu.)

Anf. 37 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Herr talman! För nytilkomna tittare kan jag upplysa om att det här var Merit Frost Lindbergs andra anförande där hon i princip går till full attack mot Vänsterpartiet och även låter andra partier stå till svars för någonting som hon riktar anklagelser om. Det är anmärkningsvärt med tanke på att vi ska debattera helt andra frågor. Vi ska prata om jämställdhet och åtgärder mot diskriminering.

Herr talman! Det är inte antisemitism att tydliggöra och synliggöra det som just nu händer på Gazaremsan. När IPC, som mäter svält, konstaterar att hela Gazaremsan just nu håller på att svältas till döds och när olika katastrofläkare åker dit och säger att det är ett dödsläger är det inte antisemitism att ställa krav på Israel att sluta bomba och börja släppa in hjälp.

Ledamoten menar också att Vänsterpartiet ska se tillbaka på sin historia och så vidare. Då blir jag nyfiken på om ledamoten för det första kan kommentera Moderaternas historia. Partiet bildades ju faktiskt för att motverka allmän och lika rösträtt. För det andra skulle jag vilja veta varför det är helt bekymmersfritt att vurma för och krama om Sverigedemokraterna, som bildades ur ett hat mot judar.

Anf. 38 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Herr talman! Ja, vad ska man säga? Antisemitismen är vida spridd här i riksdagen. Det måste väl ändå även ledamoten kunna konstatera.

Jag nämnde historien då jag tycker att den alltför ofta glöms bort, medan andra partiers historia ständigt tas upp. Jag tycker att det är en lite märklig situation. Men det allra mest allvarliga är det som pågår här och nu. Som jag sa tidigare är skillnaden – åtminstone utifrån på vad jag har sett från Sverigedemokraterna, utan att ha insyn i vare sig ert parti eller deras, Ciczie Weidby – att Sverigedemokraterna ändå har tagit avstånd från saker som har kommit upp. Det har de gjort kraftfullt och snabbt, och medlemmar har uteslutits.

I Vänsterpartiet är det ju faktiskt tvärtom. Medlemmar och partiföreträdare här i riksdagen som uttrycker grov antisemitism får ett brett stöd från hela partiet, eller i alla fall från väldigt stora delar av partiet. Det sker här och nu. Är inte det någonting som ledamoten ser som allvarligt och som väldigt obehagligt? Jag menar att det är ett hot mot vår demokrati, och det pågår nu.

Anf. 39 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Herr talman! Vet ledamoten vad som också pågår här och nu? Det finns ledande sverigedemokrater som ständigt twittrar och häver ur sig hat mot muslimer och som säger att judar eller samer aldrig kan bli svenskar. Även det händer precis här och nu, men det väljer ledamoten att helt blunda för. Hon lägger i stället all sin kraft och energi på andra partier.

Inte någonstans i den här salen har någon vänsterpartist uttalat sig antisemitiskt. Inte någonstans i någon debatt har någon ledamot försvarat Hamas. Däremot har man påpekat det fruktansvärda som händer i Gaza och att det pågår en ockupation av hela Västbanken och Gaza. Det är en helt annan sak.

Då blir ju ändå frågan: Vad tycker ledamoten Merit Frost Lindberg är acceptabelt från hennes egna kamrater? Det är det ena.

Det andra jag undrar är vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att motverka diskriminering av till exempel människor med olika funktionsnedsättningar som behöver olika typer av hjälp och stöd. Det kan till exempel handla om att ledarhundar inte får komma in på olika ställen, vilket försämrar dessa människors möjligheter att leva ett fullvärdigt liv. Hur tänker regeringen arbeta mot olika former av strukturell diskriminering av funktionsnedsatta? Detta gör att de ofta har svårt att komma ut på arbetsmarknaden som alla andra.

Anf. 40 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Herr talman! Det här är ju ett betänkande där både diskriminering, rasism och antisemitism ingår som delar att prata om.

Ledamoten gör nu precis det som jag kritiserar. Hon försöker hela tiden rikta blickarna mot någon annan än sig själv och pekar hela tiden på SD; det är precis det ledamoten gör här igen. Varför kan inte Vänsterpartiet någon gång bara stå för sina egna värderingar och det som faktiskt sker här?

Det som ledamoten sa om att det aldrig har uttryckts någon antisemitism eller funnits kopplingar till Hamas stämmer ju inte heller. Det är ju inte sant – vi ser fler och fler exempel. Man demonstrerar under Hamasflaggor. Man uttryckte att det nu äntligen blir frihet för det palestinska folket i samband med massmordet i Israel. Det finns otaliga exempel. Jag tycker att det är beklämmande att det här tystas ned och att man faktiskt inte fullt ut står för den politik och de värderingar som man har i Vänsterpartiet.

Det har varit tyst om det här alldeles för länge bland flera partier. Centern är stolt över att partiet inte vill samarbeta med SD av värderingsskäl. Samtidigt har Centern stött partier som Vänsterpartiet, som har en tydligt utbredd antisemitism i sitt parti. Jag förstår inte hur ledamoten kan stå här och förneka detta. Det har till och med lyfts fram av partiledningen att man har ett ärende att hantera där det råder mycket olika uppfattningar inom partiet. Det är ju ändå en verklighet som vi alla har tagit del av.

Jag tycker att den situation vi har här i riksdagen är skrämmande. Jag hoppas att fler partier är beredda att börja prata om det här och agera.

Anf. 41 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! I dag debatterar vi ett betänkande som handlar om jämställdhet och åtgärder mot diskriminering.

Sverige är ett mångkulturellt land där en betydande del av befolkningen har utländsk bakgrund. Inom denna mångfald finns en stor potential i form av människor som vill bidra till att Sverige blir ett starkare samhälle, men för att detta ska uppnås krävs just jämlikhet och inkludering på arbetsmarknaden och i skolan.

Strukturell diskriminering, särskilt kopplad till etnisk bakgrund, är fortfarande ett stort och växande hinder som vi ser. Det är inte bara arbetsgivarna eller skolan som ska bära ansvaret för de allvarliga signalerna om hur utbredd vardagsrasismen är. Hela samhället behöver konsekvent sätta stopp för rasism. Vi kan inte ha någon som helst tolerans för diskriminering, oavsett varifrån den kommer.

SD-regeringen driver på rasism och diskriminering som dagligen normaliserar och förflyttar gränserna för rasism. Detta görs inte minst av företrädare med platser i den här kammaren.

Herr talman! Alla de sex politiska jämställdhetsmålen hänger ihop med varandra. Delmålet som handlar om ekonomisk jämställdhet är dock helt grundläggande för att nå framgång när det gäller de andra delmålen. Målet om ekonomisk jämställdhet handlar om att vara ekonomiskt självständig och ha rätten att forma sitt eget liv.

SD-regeringens ekonomiska politik drabbar framför allt kvinnor. Det är kvinnor som arbetar i välfärdens kvinnodominerade yrken som får betala för nedskärningar i form av ökad stress, sämre arbetsvillkor och sämre löner. Det är också kvinnor som tvingas kliva in och ta ansvar när den skattefinansierade välfärden dras tillbaka genom att gå ned i arbetstid för att ta hand om en äldre förälder eller någon annan anhörig.

Lågkonjunkturen och regeringens politik slår hårt mot Sverige. Vanliga hushåll pressas av höga priser på mat och boende. Matpriserna har ökat med 25 procent på tre år, och hyreshöjningarna är på historiska nivåer. Samtidigt har reallönerna urholkats. Sverige har en ekonomisk tillväxt som är bland de sämsta i Europa – jämfört med alla andra som lever med samma ekonomiska omvärld, omständigheter och osäkerhet – och en arbetslöshet som är rekordhög.

I stället för att ta tag i dessa konkreta samhällsproblem väljer regeringen att bränna miljarder på att sänka skatten för de allra rikaste medan barnfattigdomen breder ut sig. Det haglar ytterst allvarliga rapporter från otaliga civilsamhällesorganisationer som larmar om hur ekonomiskt ansatta många är.

De som har det absolut tuffast är ensamstående mammor. Det handlar om tusentals och åter tusentals hårt arbetande kvinnor som inte längre klarar sig ekonomiskt. Det är mammor som är vårdbiträden, undersköterskor eller butiksanställda. De gör allt som står i deras makt för att klara av sina mest basala utgifter. De har sedan länge använt sina små besparingar. De har sålt sina smycken, leksaker och kläder – allt som går att sälja på exempelvis Blocket. De har slutat att äta sig mätta. De kan inte sätta sina barn i en organiserad fritidsaktivitet.

Herr talman! Man kan tänka sig klumpen i magen om någon behöver mediciner eller glasögon eller behöver gå till tandläkaren. Det finns inga ekonomiska marginaler kvar. Det saknas redan flera tusenlappar varje månad. Då kan ni bara tänka er paniken om personen skulle bli sjuk och behöva stanna hemma från jobbet. Detta är inte anständigt i ett rikt land som Sverige. Det gör Sverige inte bara fattigt utan också till ett mer ojämnt land.

Herr talman! Den yttersta konsekvensen av ett ojämnt samhälle är våld och förtryck. Var tredje vecka dödas en kvinna av en man, och det begås mer än en våldtäkt i timmen dygnet runt, året om. Brottsförebyggande rådet uppskattar dessutom att över 80 procent av våldet mot kvinnor

aldrig polisanmäls. Hur kan detta få pågå? Det är så otroligt många kvinnor och flickor som utsätts för detta förtryck, denna terror och denna ofrihet.

Den 6 januari 2024 mördades Gina hemma i sitt eget sovrum. Efter år av våld blev hon till slut knivhuggen av sin man. Detta skedde efter att hennes man hade gripits för fjärde gången för misshandel av henne. Men i väntan på åtal släpptes han fri och hann då ta hennes liv. Under rättegången spelades en tio timmar lång inspelning upp gjord i mobiltelefon under det dygn Gina blev mördad. Det som hörs är tio timmar ren och skär terror.

Gina är inte ensam. Det här är inte ett unikt exempel eller något ovanligt extremt. Detta är något många kvinnor utsätts för, och när samhället sviker helt blir kvinnor mördade av någon de en gång älskat. Varje mördad kvinna är ett gigantiskt misslyckande och ett stort bakslag i kampen för ett jämställt samhälle fritt från våld.

I polisens årsrapport för 2023 konstaterade polisen att man hade misslyckats med sitt arbete mot mäns våld mot kvinnor. Då krävde vi socialdemokrater att regeringen skulle tillsätta en kriskommission för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Samma vecka hade tre kvinnor fått sätta livet till. Nu, ett år senare, konstaterar polisen att fler kvinnoliv hade kunnat räddas om polisen gjort fler anmälningar om våld. SD-regeringen tyckte inte att det behövdes någon kriskommission, och de verkar anse att det inte behövs någon nu heller.

Vi får under inga omständigheter acceptera att polisen år efter år misslyckas i kampen mot mäns våld mot kvinnor. Därför är det dags att regeringen omedelbart hör samman Socialdemokraternas krav om att tillsätta en kriskommission. Har man regeringsmakten har man också ett ansvar. Jag ber därför regeringen att sluta ducka. Räta på ryggen, och ta ansvar! Det är dags att tillsätta en kriskommission innan fler kvinnor far illa.

Herr talman! Jag blir innerligt förbannad och på djupet bedrövad när kommuner inte har råd att placera kvinnor i skyddade boenden, när kvinnor inte blir tagna på allvar och när polisen inte prioriterar sina resurser för att skydda kvinnor från att bli våldsutsatta eller mördade. Jag blir lika förbannad och bedrövad när kvinnor tvingas skuldsätta sig upp över öronen för att betala löpande utgifter på grund av regeringens dåliga finanspolitik, eller när människor inte får komma på anställningsintervju på grund av sitt namn eller sin hudfärg. Varje dag detta pågår och regeringen inte vidtar åtgärder som är offensiva nog är det ett svek. Vi socialdemokrater kommer aldrig att acceptera detta. Mer måste göras. Jag uppmanar regeringen att anstränga sig mer.

Herr talman! Jag står bakom alla våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 5.
(Applåder)

Anf. 42 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Herr talman! För åhörarna vill jag tala om att arbetsmarknadsutskottet just nu debatterar jämställdhet och diskriminering.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Herr talman! I all politik som bedrivs, oavsett område, måste det finnas ett orubbligt fokus på alla människors lika och okränkbara värde. Det är inte bara en formulering i grundlagen; det är en kompass, en riktning och

en plikt. För oss kristdemokrater är detta själva utgångspunkten för all vår politik. Vi tror på människans unika och okränkbara värde, på att ta ansvar för varandra och på ett samhälle som bygger på solidaritet, omsorg och rättvisa. Det är därför vi står upp för jämställdhet och mot alla former av diskriminering.

Diskriminering drabbar många. Några exempel är kvinnor, personer med utländsk bakgrund, hbtq-personer och funktionsnedsatta. En grupp glöms dock ofta bort i diskussionen – en grupp som bär vårt samhälle men som tyst trycks undan. Jag talar om äldre.

Forskning visar att många arbetsgivare är ovilliga att anställa personer över 55 år trots att dessa ofta har lång erfarenhet, arbetsmoral och stabilitet. En rapport från Delegationen för senior arbetskraft visar att äldre arbetsökande i Sverige har svårare att få jobb än yngre med liknande kvalifikationer. Äldre personer ses ibland som för dyra, för trötta eller inte tillräckligt flexibla. Detta är inte bara ett resursslöseri, utan det är djupt ovärdigt.

Vi behöver ett attitydskifte i arbetslivet så att erfarenhet värderas lika högt som innovation. Regeringen har därför tagit ett initiativ för att stärka den äldre arbetskraftens ställning, bland annat genom satsningar på livslångt lärande och stöd till omställning för äldre arbetstagare. Men mer måste givetvis göras.

Kristdemokraterna vill motverka åldersdiskriminering genom skarpare lagstiftning och utbildningsinsatser hos arbetsgivare. Vi vill göra det enklare för äldre att vidareutbilda sig och byta bransch, och vi vill skapa incitament för arbetsgivare att behålla och rekrytera senior kompetens.

I ett samhälle där människor blir allt äldre har vi inte råd att stänga dörren till arbetsmarknaden för den som har fyllt 60 – eller 50, där jag själv hamnar. Det är inte bara ologiskt utan också orättfärdigt.

Herr talman! Diskrimineringen slår inte bara mot äldre. Den slår också mot människor på grund av var de bor. Det handlar förstås om vården och huruvida du kan få snabb hjälp och rätt behandling i tid. I dag är det inte behovet som avgör vilken vård du får utan postnumret. Bor du i fel region får du vänta längre, kanske för länge. Det är oacceptabelt. Därför driver vi kristdemokrater på för att likvärdig vård ska ges i hela landet, inte olika vård beroende på var du råkar bo, inte ett lapptäcke av 21 olika system.

Vi vill steg för steg förstatliga sjukvården, för att säkra en vård som styrs av patientens behov, inte av organisationsgränser eller uråldriga system. Du ska ha rätt till god vård, oavsett om du bor i Stockholm, Sollefteå, Kiruna eller Lycksele. Det är rättvisa i praktiken. Det är jämställdhet på riktigt.

Herr talman! Åter till vad diskriminering är: Vi vet att det är när människor behandlas orättvist på grund av något de inte kan påverka, såsom hudfärg, religion, kön eller bakgrund. När vi nu debatterar diskriminering kan jag inte förbigå den utveckling med ökad antisemitism som vi ser i samhället i dag. Som alla här inne troligtvis vet betyder ordet antisemitism hat och fördomar mot judar, av den enda anledningen att de är judar.

Boken *Om detta må ni berätta* handlar om vad människor är i stånd att göra mot andra människor när demokratins värden bryts ned och ersätts av hatets och våldets ideologi. Med utgångspunkt i andra världskriget beskriver boken vad som händer då. Hur många gånger har vi inte sagt ”Aldrig igen”? Kanske är det dags att vi läser boken igen. Att judar som bor i

Sverige utsätts för hat och hot och inte vågar röra sig fritt ute av rädsla för att utsättas för våld får vi aldrig acceptera. Där har vi alla ett ansvar!

Herr talman! Vi får aldrig acceptera att människor döms ut på grund av kön, ålder, etnicitet, funktionsvariation eller bostadsort. Jag säger det därför igen: Kristdemokraterna tror på varje människas unika och okränkbara värde. Vi tror på ett samhälle där alla räknas, ett samhälle där alla får vara med och bidra och alla får vård i tid. Det är vår skyldighet. Det är vår övertygelse.

Men vackra ord räcker inte. Det krävs handling, och det är något den nuvarande regeringen tar på allvar. Sedan 2022 har ett antal viktiga satsningar genomförts eller inletts för att bekämpa diskriminering och främja jämställdhet. Jag ska nämna några exempel.

Regeringen har ökat stödet till civilsamhällesorganisationer som arbetar mot rasism, homofobi och andra former av intolerans. Man har förstärkt satsningarna på trygghet för kvinnor, inklusive ökade resurser till rättsväsendet, för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Regeringen har också tillsatt utredningar för att förbättra möjligheten till arbete för personer med funktionsnedsättning och för att bryta utanförskapet bland unga och utrikes födda.

Vi ska tillsammans arbeta vidare mot diskriminering och för jämställdhet – en jämställdhet på riktigt, för alla människors unika värde.
(Applåder)

Anf. 43 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna vill att diskrimineringsskadestånden ska sänkas. De menar att ersättningarna inte avspeglar den allmänna rättsuppfattningen. Men vad betyder det egentligen? Är det att en kvinna som nekas jobb för att hon bär slöja inte ska få ordentlig upprättelse, att en elev som mobbats på grund av sin funktionsnedsättning inte ska få rätt kompensation eller att en homosexuell person som sparkats från sitt jobb inte ska ha rätt till mer än ett beklagande?

Skadestånd handlar inte bara om pengar, utan det handlar om rättvisa, ansvar och tydlig markering mot övergrepp. Att sänka ersättningarna är att säga att diskriminering inte är så allvarligt.

Kristdemokraterna talar ofta om människovärde – ledamoten nämnde det även i sitt anförande – och om individens okränkbarhet, men ert regeringsunderlag vill nu urholka möjligheten för utsatta att få sin rätt. Min fråga är: Står ni bakom Sverigedemokraternas syn att det blivit för dyrt att diskriminera människor?

Anf. 44 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

En önskan hade varit att man aldrig ska bli behandlad på ett vis som kräver att man ska begära skadestånd.

Mitt, vårt partis och regeringens bekymmer i dag är alla kvinnor med invandrarbakgrund som går hemma men som har möjlighet, kunskap och utbildning som gör att de kan vara med och bidra. Att de inte kan komma i arbete är för mig ett jättestort bekymmer.

När det gäller att man behöver kräva skadestånd för att man blivit illa behandlad vill vi att det aldrig ska behöva gå så långt. Regeringen har nu infört ett handlingsprogram där den verkligen försöker hitta alla möjlighe-

ter att komma till rätta med den diskriminering som vi har sett pågå under lång tid. Människor blir utsatta för diskriminering av olika anledningar, som jag räknade upp tidigare.

Jag vill se ett arbete där vi kommer till rätta med det här och där skadestånd inte behöver betalas ut, men det ska absolut fortfarande finnas möjlighet till det när något händer.

Anf. 45 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är okänsligt att prata om människovärde när man samtidigt samarbetar med Sverigedemokraterna, som aktivt och systematiskt arbetar för att urholka rättigheterna för de personer som du lyfter fram.

Jag känner många beslöjade kvinnor som har advokatutbildning men som inte får sådana jobb på grund av diskriminering, och nu vill Sverigedemokraterna försvåra ytterligare för den gruppen. Jag känner hbtqi-personer och funktionsnedsatta människor som är utsatta.

Du känner till att denna problematik finns i vårt samhälle. Vi kan inte önska oss bort från det. Ert samarbete med Sverigedemokraterna legitimerar deras människosyn. Sverigedemokraterna är det största partiet i ert regeringsunderlag. Är det inte hyckleri av ledamoten att säga att ni står upp för människovärdet samtidigt som ni samarbetar med Sverigedemokraterna?

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag påminner återigen om att man inte ska använda ”du” som tilltal i kammaren.)

Anf. 46 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Herr talman! Jag vill bara understryka att tidigare regeringssamarbeten har visat att det inte har någon betydelse hur stort partiet är. Ett litet parti kan också ställa till mycket skada och införa politik som är dålig för ett land. Det såg vi under den förra mandatperioden, då Miljöpartiet fanns med i regeringsunderlaget. Det har alltså ingen betydelse.

Jag kommer aldrig att backa om alla människors lika och okränkbara värde. Som kristdemokrat kommer jag att stå emot. När det handlar om samarbete har jag slagits av att det verkar som att smittan bara kan gå åt ett håll. Om det nu skulle vara så att Sverigedemokraterna bara kan ha dåligt inflytande, vilket de absolut inte har, är det konstigt att jag som kristdemokrat aldrig kan ha något positivt inflytande. Jag vill tro att både Liberalerna, Moderaterna och Kristdemokraterna kan ha positivt inflytande. Det har Sverigedemokraterna också.

Smittan går som sagt inte bara åt ett håll, utan vi kommer att påverka så att vi tillsammans jobbar för en bättre jämställdhet i Sverige och en bättre möjlighet att komma undan diskriminering.

Anf. 47 SARA GILLE (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nummer 2.

Sedan tänkte jag meddela att min partikollega Ann-Christine Frohm kommer att tala om diskrimineringsfrågorna i den här debatten. Jag kommer i mitt anförande att fokusera på jämställdhetspolitiken och de brister och förändringar som vi ser där.

Sverigedemokraterna står för en syn på jämställdhet som utgår från individens rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Vi anser att kvinnor och män ska ha samma chans att forma sina liv utan att politiker lägger sig i hur de lever, hur de fördelar ansvar hemma och vilka yrken de väljer. Vi tror på frihet, inte på tvång eller kvotering, och vi säger tydligt nej till den vänsterfeminism som försöker tvinga på människor en mall för hur ett jämställt liv ska se ut.

Sverige har kommit långt när det gäller formell jämställdhet. Men det finns fortfarande orättvisor, och det finns fortfarande strukturer som vi måste våga utmana – inte minst de strukturer som har tillåtits växa fram i det tysta, utanför den svenska värdegrundens ramar.

Samtidigt som den svenska jämställdhetspolitiken under årtionden har fokuserat på könsroller, föräldraledighetsfördelning och könsfördelning i börsbolagens styrelser har vi fått en utveckling i delar av samhället som går i rakt motsatt riktning. Flickor och kvinnor växer i dag upp i områden där friheten inte är självklar, där deras klädval kontrolleras, där deras umgänge övervakas och där lojaliteten till familjens heder går före den egna viljan.

Det här är den svenska jämställdhetspolitikens största svek – särskilt under den förra regeringen, som i åtta år pratade om jämställdhet men blundade för hederskulturer, lät könsstympning fortgå och prioriterade hbtq-certifiering före kvinnors säkerhet. Man lät kulturell relativism och identitetspolitik stå i vägen för att försvara flickors rätt till frihet. Man var mer rädd för att kallas främlingsfientlig än för att flickor skulle underkastas könsnormer som hör hemma i religiösa diktaturer.

Herr talman! Här har Sverigedemokraterna varit den enda konsekventa rösten. Vi har länge varnat för den här utvecklingen.

Vi har länge krävt en jämställdhetspolitik som inte bara gäller vissa kvinnor i vissa stadsdelar med viss bakgrund. Vi kräver att varje flicka i Sverige ska ha samma rättigheter oavsett om hon växer upp i Dorotea eller i Rinkeby.

Det är därför vi stöttar regeringens initiativ att inkludera kampen mot hedersförtryck i jämställdhetspolitiken.

Det är därför vi står bakom satsningar på utbildning inom socialtjänst och skola för att upptäcka könsstympning, tvångsgifte och oskuldsnormer.

Det är därför vi säger att den svenska staten aldrig ska blunda för förtryck i religionens eller kulturens namn. Jämställdhet är inte ett tillval. Det är en grundläggande rättighet.

Men det handlar inte bara om förtryck i extrem form. Det handlar också om trygghet i vardagen, om rätten att gå hem från jobbet utan att vara rädd och om att arbetsmiljön på kvinnodominerade arbetsplatser ska vara lika prioriterad som på mansdominerade.

Under många år har vi sett hur välfärdens kvinnor får bära ett tungt lass utan att få det erkännande de förtjänar. Det är undersköterskor, barnskötare och vårdbiträden – kvinnor som bär välfärden men som ofta glöms bort.

Vi har i budget efter budget lyft fram kravet på bättre villkor, och tillsammans med regeringen har vi börjat vända utvecklingen. Medel har tillförts för att förbättra arbetsmiljön i kvinnodominerade yrken, och satsningar har gjorts för att bekämpa ofrivilligt deltidsarbete.

En annan viktig del är synen på kvinnors och mäns möjligheter i yrkeslivet. Sverigedemokraterna är motståndare till könskvotering, inte för att

vi är emot kvinnors framgång utan för att vi tror på mer än kön. Vi tror på kompetens. Vi vill att människor ska bedömas utifrån vad de kan, inte vilket kön de har. Att införa kvoter innebär att man tvingar in människor i roller där de inte själva valt att vara. Det är inte jämställdhet. Det är styrning.

Vi menar också att politiken inte ska lägga sig i hur familjer fördelar sin föräldraledighet. Det är inte statens uppgift att avgöra vad som är rättvist mellan två föräldrar. Det är familjens ansvar. Just därför motsätter vi oss den politiska detaljstyrning som varit vägledande för socialdemokratiskt ledd politik i decennier.

Herr talman! Jämställdhet för oss innebär inte att kvinnor och män måste leva identiska liv. Det betyder att varje individ ska ha samma möjligheter att göra fria val, att kvinnor inte diskrimineras, att män inte skuldbeläggs kollektivt, att pojkar i skolan inte ses som problem redan vid sju års ålder och att flickor i tonåren inte tvingas bevisa sin oskuld inför sin släkt.

Det är denna helhet vi måste tala om när vi säger jämställdhet – en politik som förmår se både kvinnans rätt till skydd från våld och pojkens rätt till stöd i skolan, en politik som vågar säga att kvinnor ska kunna nå toppen men också få vila på botten utan skam och en politik som är fri från pekpinnar och förmynderi.

Herr talman! I årtal har jämställdhetsarbetet kidnappats av genuspedagoger, normkritiska konsulter och aktivister med vänsteragenda. Politiker har lagt skattepengar på könsanalyser i kommuner medan kvinnor har misshandlats i hemmet. Man har pratat om maktstrukturer i teorin medan vi pratar om trygghet i verkligheten.

Nu rensar vi upp. Vi lägger inte längre skattepengar på könsneutrala dockhörnor eller hbtq-certifiering i vården. Vi prioriterar trygghet, skydd och frihet. Vi har brutit tystnaden om hedersförtrycket och flyttat jämställdhetspolitiken från ideologisk verkstad till verklig förändring.

Men, herr talman, mycket återstår. Flickor förtrycks fortfarande. Kvinnor lever fortfarande i rädsla. Och så länge andra hellre pratar process än tar ansvar kommer vi att fortsätta driva på.

Jämställdhet är ett löfte – ett löfte om att kön aldrig ska stå i vägen för frihet, trygghet och självbestämmande. Det löftet är inte infriat än. Men vi är på god väg, och för varje steg vi tar från symbolpolitik till verklig förändring, desto närmare kommer vi ett Sverige där kvinnor och män lever som fria och jämställda individer. Det är det Sverige vi kämpar för.
(Applåder)

Anf. 48 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! Efter att ha lyssnat på ledamotens anförande väcks frågan: Vad har Sverigedemokraterna gjort för att bidra till att Sverige varit ett av de mest jämställda länderna i världen? Sverige har ju under decennier innehaft en topp-tre-position som mest jämställda land i världen. Jag kan reflektera över att vi kanske har tappat placeringar sedan Sverigedemokraterna kom in i riksdagen, men jag vill ändå veta vilken reform Sverigedemokraterna har bidragit med för att Sverige ska vara det mest jämställda landet. Vad har ni på ert cv?

Anf. 49 SARA GILLE (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Ja, vi har ju gjort betydligt mer än Socialdemokraterna gjorde under de åtta år ni satt vid makten. Vi har drivit den här politiken i många, många år medan ni har haft åtta år på er och inte kommit någonvart.

Nu har vi tillsammans med regeringen faktiskt kommit betydligt längre på kortare tid än ni någonsin har gjort, så jag tycker att ni borde titta på er själva. Vad har ni själva åstadkommit, och är det mer än vad vi har åstadkommit under vår tid?

Vi har åstadkommit betydligt mycket mer än ni har gjort. Flickor blir kontrollerade och slagna, och ni har bara pratat om att värna jämställdhet. När det kom till kritan var det bara tomma ord, så jag vill ställa frågan tillbaka till ledamoten. Vad gjorde ni under era åtta år?

Anf. 50 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! Nu var min fråga vad Sverigedemokraterna har gjort för att Sverige ska vara ett av de mest jämställda länderna i världen rent historiskt. Vad jag vet har i alla fall Socialdemokraterna haft lite med saken att göra i regeringsställning de senaste hundra åren. Vi har ändå gjort en rad reformer och varit med och bidragit till den utveckling som gett Sverige en ledande position i detta. Att vi nu backar är det som bekymrar mig.

Det svar jag får från ledamoten är att hon skyller ifrån sig. Jag hör inga konkreta förslag som faktiskt har genomförts. Det är väldigt svepande från ledamoten. Om det har gjorts så mycket som gjort så stor skillnad kunde man väl lägga upp en lista här för oss.

Det ledamoten lyfter i sitt anförande, som också är väldigt svepande, är att man har förbättrat arbetsmiljön för kvinnor. Jag nås dock av siffror och rapporter, och det är jag inte ensam om, om att stressrelaterade sjukdomar nu ökar mer än någonsin, i en oerhört snabb takt.

Vad exakt menar alltså ledamoten med att ni har förbättrat arbetsmiljön för kvinnor? Jag kan gå i god för att rätt många kvinnor där ute upplever att det inte har blivit bättre. Ledamoten får här en chans att säga till alla de kvinnor som lever under dessa extremt tuffa arbetsförhållanden vad som har blivit bättre i deras arbetsmiljö.

Anf. 51 SARA GILLE (SD) replik:

Herr talman! Jag kan börja med att säga att vi städar upp efter er, helt enkelt. Det är det vi gör.

Vi har kriminaliserat oskuldsintyg. Vi har skärpt kontaktförbuden. Varför genomförde inte Socialdemokraterna det när ni faktiskt hade makten? Varför hann inte ni det? Allt som vi nu åstadkommer, alla reformer och allting som vi bidrar med, varför gjorde inte ni det när ni satt vid makten? Ni hade chansen.

Jag påstår också att våra syner på jämställdhet är totalt olika. Men vi gör betydligt mer än vad ni någonsin har gjort.

Anf. 52 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för anförandet.

Jag uppfattar att ledamoten i sitt anförande bland annat pratar om värderingar, vilket jag gillar. Det gjorde jag i hela mitt anförande i den förra debatten – värderingar, perspektivförskjutning och sådana saker. Jag

förvånas dock ibland över den raljanta tonen när man kopplar ihop värderingsdiskussionen med nedsättande formuleringar om identitetspolitik, precis som om det som ledamoten kallar identitetspolitik och värderingsdiskussioner skulle stå i motsats till lagstiftning.

Det låter på ledamoten som att Sverigedemokraterna nu minsann har kommit in i regeringskorridorerna och att det nu händer saker, det vill säga stiftas lagar. Men vi vet ju alla, hoppas jag – vilket jag talade om i den förra debatten – att det inte hjälper att stifta lagar om folk inte vet vad anledningen är och vilket problem de ska åtgärda.

Sverigedemokraterna och många andra, egentligen hela Tidögänget, pratar ofta om köksbordsbesluten. Det är heligt med köksborden. Jag ska vara tydlig: Det är naturligtvis hemma som besluten ska tas. Men hur har det blivit? Hur ser resultatet ut? Har köksbordsdiskussionen och köksbordsbesluten lett till ett jämställt uttag av föräldraförsäkring? Har diskussionerna vid köksbordet lett till att flickor och kvinnor får leva som de vill i utsatta områden? Har diskussionerna vid köksbordet lett till att flickor och kvinnor väljer precis den utbildning de vill ha och precis det yrke de vill ha?

Det talas raljant om att politiker har lagt pengar på könsanalyser. Vi lägger också pengar på ett försäkringssystem när det gäller föräldraförsäkring som på sikt missgynnar kvinnor med 4 miljoner kronor – minst – över en livstid. Det är statliga pengar. Det är våra skattepengar. Vad anser ledamoten om detta?

Anf. 53 SARA GILLE (SD) replik:

Herr talman! Först och främst tar det väldigt lång tid att städa upp efter tidigare regeringars misslyckade politik. Det är ingenting som sker över en natt.

Anf. 54 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! Jag vill understryka att ledamoten Sara Gille och jag i grund och botten är överens om detta. Vi pratar ofta om hur vi ska komma till rätta med mäns våld mot kvinnor och framför allt med hedersrelaterat våld och förtryck. Jag vill bara skicka med: Ställ inte de här sakerna mot varandra! Ställ inte det som man raljant kallar identitetspolitik och värderingsdiskussioner mot konkret lagstiftning här i kammaren, för båda två behövs!

Vi kommer inte att komma någonstans genom att bara skapa hårdare straff och stifta nya lagar. Vi behöver sätta fingret på vad som verkligen behövs och vad som verkligen ger förändring. Då kanske det är så att politikens budskap måste formuleras på ett annat sätt så att det faktiskt når till köksborden. Det görs inte bara genom lagstiftning.

Jag ser fram emot att vi fortsätter den här diskussionen. Jag tror att vi kan komma långt om vi samverkar i stället för att diskutera vad man gjorde under förra, förrförra och förrförrförra mandatperioden.

Anf. 55 SARA GILLE (SD) replik:

Herr talman! Det handlar inte om att ställa dem mot varandra. Det handlar om att lyfta något som inte många andra vågar prata om.

Jag instämmer med ledamoten i att vi ändå har haft många konstruktiva diskussioner och då och då faktiskt delat samma syn. Det uppskattar jag.

Anf. 56 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Herr talman! Som liberal anser jag att individen är samhällets minsta och viktigaste beståndsdel. Individen är alltid viktigare än kollektivet, och alla människor har rätt att bli bemötta som individer och bedömda efter sina egna meriter. Liberaler kan aldrig acceptera diskriminering i någon form. Det går emot hela vår ideologi.

Att bli illa bemött på grund av kön, ålder, sexuell läggning, funktionsvariation eller annan diskrimineringsgrund är att fråntas en del av sin mänsklighet. Alla ska kunna forma sitt eget liv, och det gäller genom hela livet. Alla ska vi bli bemötta för den vi är och inte utifrån vilket år vi är födda.

Diskriminering kan aldrig accepteras, varken i krogkön eller på arbetsmarknaden. Världshälsoorganisationen, WHO, har konstaterat att ålderism är starkare i länder med högt västånd. I den kategorin kvalar Sverige in och är på intet sätt något undantag.

Herr talman! Diskrimineringsombudsmannen beskrev i sin årliga rapport för 2024 att åldersdiskriminering kopplat till arbetslivet är vanligt i alla åldrar, även om det finns mer negativa attityder mot äldre. Dagens lagstiftning är bra, men historiskt har alldeles för få fall prövats. Därför är det glädjande att Diskrimineringsombudsmannen nu har som mål att driva fler fall till prövning och på det sättet få prejudikat.

Åldersdiskriminering är ett omfattande problem på svensk arbetsmarknad. En undersökning från Pluskommissionen visar att svenskar upplever att det går en tydlig gräns redan vid 50 år. Efter det sjunker intresset från arbetsgivare markant. Man får inte längre återkoppling på sin ansökan, och anställningsintervjuerna uteblir. Samtidigt vill fler 65-plus fortsätta jobba efter pensionsåldern, och arbetsmarknaden skriker efter kompetens.

Sverige sticker ut negativt i internationell jämförelse. Söker du jobb i Danmark och är mellan 55 och 74 år har du dubbelt så stor chans att få jobbet som om du söker samma jobb i Sverige.

40 procent av dem som är över 65 och fortsätter jobba är inte anställda utan egenföretagare. Att starta egen låda är ofta det alternativ som kvarstår när man inte har fått svar på de hundratals ansökningar man skickat in.

Det allra mesta tyder på att ålderism är en ökande företeelse. Vad kan då göras för att ta till vara denna outnyttjade resurs som hänvisas till golfbanor, bokcirklar och yogaklasser med självförverkligandemål? Om lagstiftningen finns men det är unkna attityder och förutfattade åsikter som styr måste fler ärenden prövas av Diskrimineringsombudsmannen. Det görs nu, och det är ett steg på vägen.

Vi måste föra debatten här i kammaren och även ute i samhället. Synen hos både arbetsgivare och arbetstagare måste förändras. Vi måste ifrågasätta rekryteringsfirmor som bemannas av 25-åringar som upplever att alla som närmar sig 50 är ointressanta och sällar bort dem i första gallringen.

Arbetsgivarna slår ifrån sig och säger att de tittar på alla ansökningar och hävdar att deras problem är att hitta kompetens. Samtidigt vet vi att åldersdiskriminering finns och att alla kontakter med arbetsförmedlare visar att det blir svårare att få ett nytt jobb eller att ens bli kallad till en intervju så fort du har fyllt 50 år. Det kan inte vara fördomar som styr rekryteringsprocesserna, och arbetsgivarna har det huvudsakliga ansvaret att förändra attityder och förväntningar.

Herr talman! År 1913 beslöt kammaren om en pensionsålder på 65 år. Då var medellivstiden i Sverige 56 år. Mycket har hänt, men fortfarande agerar arbetsgivarna som om vi är i början av 1900-talet. Vi liberaler vill att möjligheten att få vara anställd ska knytas till medellivslängden, och det ska inte vara dina år som avgör hur länge du kan eller får jobba utan det ska vara du, din kompetens och erfarenhet. Pensionsåldern och rätten att stanna kvar i arbetslivet ska knytas till medellivslängdens utveckling. Vi vill ju alla att arbetslivet skall vara hållbart och bli längre, men då måste åldersdiskrimineringen upphöra en gång för alla.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 57 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Herr talman! När Richard Jomshof säger åt en folkvald riksdagsledamot att åka hem är det inte fråga om ett slarvigt ordval, utan det är en medveten rasistisk markering och ett språkbruk med en lång och vedertagen historia inom högerextremismen. ”Åk hem” är aldrig harmlöst, utan det är ett sätt att dra gränsen för vem som anses höra till och vem som ska hållas utanför.

När vi som sitter i kammaren får höra att vi inte hör hemma här, när blir vi svenskar nog? Liberalerna har inte markerat med ett enda ord, trots att Liberalerna i varje annan fråga säger sig vara garanten mot just rasism, högerextremism och urholkandet av rättigheter. Hur länge kan man kalla sig liberal och samtidigt blunda för vad en samarbetspartner gör? Hur länge kan man stoppa huvudet i sanden och förneka att man legitimerar den rasism man påstår sig vilja motverka?

Anf. 58 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan.

Återigen står jag här i talarstolen och ska kommentera andra partiers åsikter. Jag håller mig lite för god för att göra detsamma mot er i Miljöpartiet, som nu också har problem med era samarbetspartier.

Vi i Liberalerna kommer aldrig att acceptera att man förändrar diskrimineringsgrunderna, att man på det sättet gör förnedrande och rasistiska uttalanden, oavsett om man är sverigedemokrat, vänsterpartist eller socialdemokrat. Det är ointressant.

Men det kan inte heller vara så att det är Liberalernas ansvar att markera varje gång. Jag vet att vi inte har något gemensamt uttalande, men jag kan inte säga att ingen av mina duktiga kollegor som jobbar med dessa frågor har varit ute och markerat. Det vågar jag inte svara på. Men den typen av språkförbruk är förkastligt. Det tycker jag och Liberalerna.

Min fråga till Leila – förlåt, min fråga till ledamoten – är följande. Har du och ditt parti varit ute och markerat kring de antisemitiska uttalandena som ledamöter från en del av era samarbetspartier har varit ute med i debatten?

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag påminner återigen om att vi inte använder ”du”. Det gjordes ambitiösa försök att undvika, det märkte jag – men ändock.)

Anf. 59 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för hennes svar. Jag börjar med det sista du sa.

Båda språkrören i Miljöpartiet har tydligt markerat i frågan, nämligen att vi inte accepterar antisemitism.

Jag återkommer till min fråga.

Herr talman! Jag riktar min fråga till Liberalerna på grund av det samarbete ni har med Sverigedemokraterna. Det samarbetet legitimerar den rasism som Sverigedemokraterna står för, nämligen att en av deras högsta företrädare uttrycker sig grovt rasistiskt om en annan folkvald ledamot. Detta är i grund och botten djupt problematiskt, men att Liberalerna inte markerar är också djupt bekymmersamt.

Var går Liberalernas gräns? Vilka är era red lines? När blir man svensk nog?

Anf. 60 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Herr talman! Jag blir lite konfunderad över frågan. Det är väl självklart att man är svensk om man är svensk medborgare, om man har uppehållstillstånd, om man bor och är uppvuxen i Sverige – om man känner sig svensk och följer de lagar och regler som finns i det här landet. Jag kan inte tänka mig att Liberalerna har sagt något annat.

Den andra frågan gällde var våra röda linjer går. De diskuteras gärna av andra partier. Jag vill hänvisa till tidigare talare, nämligen att vi inte blir smittade av andra partiers åsikter. Liberalerna och liberalismen är djupt förankrade i att diskriminering eller rasism inte ska förekomma, men vi har också visat att vi i frågor som är viktiga för oss kan samarbeta med partier där vi inte tycker lika i allt. Tack vare en politisk majoritet har vi lyckats genomföra mängder av saker som vi inte har lyckats med tidigare.

Det blir ett sjunde delmål i frågor om hedersvåld och hedersförtryck. Det har varit helt omöjligt i tidigare konstellationer. Det blir stora satsningar på skolan, förändrat betygssystem och en energipolitik som håller ihop. Dessa frågor är viktiga för svenskarna och våra väljare. Men det betyder inte att vi smittas av enskilda ledamöters eller för den delen hela partiers åsikter.

Liberalerna står kvar, och vi samarbetar i de frågor som vi tror är nödvändiga för Sverige och för att vi ska komma vidare.

Anf. 61 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! Som vi har nämnt tidigare under dagen, och jag nämner det igen, lade vi socialdemokrater i samband med det allvarliga läget för ett år sedan fram ett förslag om att tillsätta en kriskommission. Vi lägger fram förslaget igen, och vi påminner om att det kommer att krävas en kriskommission där vi sätter oss tillsammans med experter från kvinnojourer och myndigheter. Polisen rapporterar återigen att det begås misstag, och det finns brister i polisens möten med kvinnor i utsatta situationer, det vill säga våld i hemmet. Senast i förra veckan konstaterade polisen att man hade kunnat rädda liv om inte bristerna hade funnits.

Det är bra att bristerna framkommer, men då måste vi agera på dem. Därför har jag en fråga till ledamoten: Ni var inte för en kriskommission och tyckte inte att den var nödvändig för ett år sedan. Tycker ledamoten

att det är nödvändigt med en kriskommission nu, eller ska vi få vänta ännu längre innan vi agerar?

Prot. 2024/25:115
14 maj

Anf. 62 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Herr talman! Ledamoten Amloh, jag noterade i Aftonbladet i går att er jämställdhetspolitiska talesperson minsann krävde en kriskommission. Men jag ser inte honom i kammaren i dag. Frågan är hur viktigt det är för er egentligen.

Det korta svaret från oss när det gäller detta är: Nej, vi behöver inte fler pamfletter, politiska möten eller idéer. Det vi behöver är att det blir verkstad ute i våra myndigheter som faktiskt gör skillnad.

Jag ser att den sorts samarbete som krävs mellan myndigheter, där saker faller mellan stolarna, initieras nu. Man har också gett myndigheter i uppdrag att faktiskt komma till rätta med detta.

Jag anser inte att en kriskommission är svaret eller lösningen på de problem vi har. Jag vill ställa en motfråga till Sofia Amloh. Vad skulle en kriskommission göra som vi inte kan göra ute i våra verksamheter i dag genom samarbete, förutom att vi politiskt ska kunna sola oss i vår glans och hitta på nya möten att gå på? Var blir det verklig verkstad med en kriskommission?

Anf. 63 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! Det är kanske just det som är frågan: Var är den faktiska verkstaden? Jag undrar vad regeringen gör just nu åt det som framkom förra veckan, förutom att oja och bekymra sig över att det är illa. Vad gör man? Vilket konkret agerande kommer jag att se presenteras i morgon utifrån det som framkommit?

Herr talman! För ett år sedan sa man nej till en kriskommission. Jag ser faktiskt inte den stora skillnaden. Och nu ser jag inte heller vad de konkreta åtgärderna är.

Jag ser att platserna på kvinnojourerna blir färre och att bara en av fem kvinnor som behöver skyddat boende får det. Det saknas någonting här, herr talman. Jag undrar därför vad regeringen gör åt det rent konkret när den inte vill ha en kriskommission.

I en kriskommission samlar man berörda myndigheter och alla som man anser är experter på området och tar in kvinnojourer och organisationer, som kan det här och är experter på området. De har en rad förslag som man kan agera på här och nu. Polisen, Åklagarmyndigheten och en lång rad fler myndigheter skulle behöva prata med varandra.

Till att börja med skulle polisen behöva få upp detta som en prioriterad fråga. När det kommer till gängkriminaliteten är man nämligen beredd att göra vad som helst. Då är man beredd att tillsätta grupper, råd och så vidare för att prioritera upp det. Polisen säger själva att detta har lägst prioritet. Det är fullständigt oacceptabelt.

Hur ska vi få regeringen att ta till sig att det här är ett stort samhällsproblem som behöver prioriteras? Varför vill Liberalerna inte ha en kriskommission när det är uppenbart att det är nödvändigt?

(Applåder)

*Jämställdhet och
åtgärder mot
diskriminering*

Anf. 64 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Herr talman! En kriskommission är bara spel för gallerierna. Den stora skillnaden sker när myndigheterna samarbetar.

Rikspolischefen hade för bara tre fyra veckor sedan ett möte tillsammans med riksåklagaren där man kallade in flera myndigheter för att se hur de kan komma vidare med detta. Polismyndigheten gör stora förändringar i sitt arbetssätt. Och jämställdhetsministern har åtskilliga gånger kallat in våra civilrättsorganisationer och andra samhällsaktörer för att diskutera hur vi kan komma vidare.

Nej, på nationell nivå har vi inte kallat till en kriskommission där vi tillsammans ska sitta och titta på vad vi kan göra. Det görs redan i arbetet på myndighetsnivå, hos våra utförare.

Det är ett problem att färre får plats på kvinnojourer. Det är ett problem att färre barn kommer dit. Men det fattas inte platser generellt. Vi ser dock över vad vi kan göra för att platserna ska fördelas på ett bättre sätt. Det arbetet och den utvärderingen håller Socialstyrelsen på med. Det finns i regleringsbrevet från regeringen.

Det pågår alltså ett arbete utan att vi tillsätter ytterligare ett enda politiskt möte.

(Applåder)

Anf. 65 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! Jämställdhet är inte ett särintresse. Det är en fråga om rättvisa, om demokrati och om makt. Vänsterpartiet är ett feministiskt parti. Vi vet att jämställdhet inte uppstår av sig själv. Man måste kämpa för den. Den måste beslutas om, den måste finansieras och den måste genomföras.

I Sverige tjänar kvinnor fortfarande mindre än män, trots lika utbildning. Kvinnor jobbar oftare deltid, bär ett större ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet och har betydligt lägre pensioner. Kvinnor drabbas hårdare i en vårdsektor som är underbemannad, i ett skolsystem där omsorgen pressas bort och på en arbetsmarknad där tryggheten urholkas.

Det här är inte tillfälligheter. Det är givetvis konsekvenser av politiska beslut. Därför menar Vänsterpartiet att man i en jämställdhetspolitik som på riktigt utmanar den könsmaktsordning som genomsyrar vårt samhälle måste

- införa heltidsnorm, så att deltidsfällan inte fortsätter att cementera kvinnors underordning på arbetsmarknaden
- individualisera föräldraförsäkringen, för att skapa ett verkligt jämställt föräldraskap
- bygga ut barnomsorgen
- förbättra kvinnors hälsa, särskilt i förlossningsvården
- sätta stopp för mäns våld mot kvinnor genom ökade resurser till kvinnojourer, förebyggande insatser, bostadsförtur för våldsutsatta kvinnor och en rättspolitik som tar kvinnors trygghet på allvar.

Men den borgerliga regeringen väljer med stöd av Sverigedemokraterna att driva en ekonomisk politik som slår hårdast mot ensamstående mödrar,

mot vårdpersonal och mot andra låginkomsttagare. Det är grupper där kvinnor ganska ofta är i majoritet.

I stället för jämställdhet prioriterar den här regeringen skattesänkningar som gynnar höginkomsttagare, som av en händelse ofta är män, och privatiseringar som urholkar välfärden. Ett jämställt samhälle kräver politiskt mod. Det kräver investeringar, och det kräver en feministisk politik som sätter människors livsvillkor framför marknadens logik.

Herr talman! Jag vill passa på att yrka bifall till reservation nummer 11.

Ledar- och assistanshundar är inte sällskapsdjur. De är hjälpmedel och ett livsviktigt stöd för personer med olika funktionsnedsättningar. De är tränade för att skapa självständighet och trygghet i vardagen. Därför har de också särskild rätt att vistas i miljöer där hundar normalt inte tillåts vara – sjukhus, olika butiker, restauranger och kollektivtrafiken. Det är en förutsättning för att människor med just assistanshundar ska kunna leva ett jämlikt liv och delta i samhället på lika villkor.

Herr talman! De som fortfarande tittar på linjär tv eller möts av reklam på annat sätt har säkert sett att MFD, Myndigheten för delaktighet, just nu har en kampanj där man påvisar att många förare av ledar- och assistanshundar fortfarande upplever stora hinder i samhället. Det kan vara just att vägra att släppa in hundarna på restauranger, på gym och i taxibilar. Så ska det såklart inte vara.

Det är ett tydligt tecken på att den lagstiftning vi har inte är tillräckligt stark i praktiken. Det måste vi göra något åt. Regeringen bör verkligen se över lagstiftningen, vars syfte är att stärka just möjligheten att ta med ledar- och assistanshundar där de behövs. Det är en fråga om tillgänglighet och likabehandling men framför allt om mänskliga rättigheter.

Herr talman! År 2015 infördes bristande tillgänglighet som en form av diskriminering i diskrimineringslagen. Det var ett jätteviktigt steg. Men tyvärr finns det fortfarande allvarliga brister i fråga om hur lagen fungerar i praktiken.

Vänsterpartiet menar att det är hög tid att genomföra en utvärdering av lagens tillämpning, särskilt med fokus på funktionsnedsättning som diskrimineringsgrund. Det är väldigt viktigt att de goda intentioner som fanns när lagen antogs också får verklig effekt i människors vardag.

Herr talman! Ett samhälle där alla människor oavsett funktionsförmåga, språk och bakgrund ges möjlighet att delta och höras är ett starkare, friare och mer demokratiskt samhälle. Jag hoppas verkligen att den här regeringen kan komma fram med förslag för ett inkluderande Sverige där diskriminering motverkas i lag, i praktik och i människors vardag.

Herr talman! Man säger ofta att Sverige är ett av världens mest jämlika länder. Men när man skrapar på ytan ser man ganska ofta någonting annat. Vi ser hur människor behandlas olika beroende på kön, hudfärg, religion, funktionsvariation, sexualitet eller socioekonomisk bakgrund. Diskrimineringen finns hela tiden – i arbetslivet, i vården, i skolan och i rättsväsendet. Men vi vet faktiskt inte riktigt hur diskrimineringen ser ut, och det beror på att vi inte mäter den.

Det krävs kunskap. Hur kan vi tala om lika möjligheter till jobb, bostad eller hälsa om vi inte vet hur det faktiskt ser ut? I dag saknar vi till exempel statistik som visar hur vanligt det är att personer med utländsk bakgrund diskrimineras på arbetsmarknaden eller hur tillgången till vård skiljer sig

åt mellan grupper. Vi vet att det finns en ojämlikhet, men vi saknar helt verktyg för att göra någonting åt den.

Herr talman! Jag pratar såklart om jämlikhetsdata, som redan finns i väldigt många länder och som används för att upptäcka diskriminering, riktiga insatser och utvärdera reformer. Det handlar inte om att registrera människor efter etnicitet eller tro utan om att samla in frivilliga och anonyma data om hur människor upplever sin vardag för att bättre kunna skydda deras rättigheter.

Men i Sverige råder en märklig tystnad. Rädslan för att dela upp befolkningen har i praktiken i stället blivit ett hinder för att motverka rasism och diskriminering. Jag menar att vi måste våga se de här strukturerna för att kunna förändra dem.

Jämlikhetsdata är en fråga om rättvisa. De är ett verktyg för att göra verklighet av de rättigheter som faktiskt finns i lagen och en viktig pusselbit i kampen mot klassamhället, mot rasismen och mot den ojämlika maktfördelning vi har i samhället. Om vi menar allvar med att alla människor har samma och lika värde måste vi också vara beredda att samla in den kunskap som behövs för att säkerställa det.

Herr talman! I stället för att redogöra för vilka olika åtgärder man har mot låt oss säga islamofobi väljer Moderaterna, det största partiet i regeringen, i den här debatten att försvara till exempel SD, vars högt uppsatta företrädare i parti och minut kränker och uttalar sig rasistiskt mot bland annat muslimer. För mindre än en vecka sedan önskade en ledamot att en av mina partikamrater skulle åka hem.

Moderaterna väljer alltså i den här debatten, som handlar om jämställdhet och diskriminering, att prata om Vänsterpartiets historia. Men man glömmer att nämna att man vid den tid då vänstern och Socialdemokraterna kämpade för allmän och lika rösträtt bildade Allmänna valmansförbundet i syfte att motverka detta och behålla konservativa värden. Och samtidigt som den samlade vänstern engagerade sig mot apartheid i Sydafrika vägrade man konsekvent att stödja ANC och stod väldigt nära Sydafrikas regim, även om man så här i efterhand har försökt redigera den historien.

Herr talman! Jag hade verkligen önskat att det största regeringspartiet tagit den här debatten på lite större allvar och behandlat förslag om åtgärder mot diskriminering och för jämställdhet. Jag kan bara hoppas på att det blir lite bättre verkshöjd på det i nästa debatt.

Anf. 66 HELENA VILHELMSSON (C):

Herr talman! I den här debatten ska vi prata om jämställdhet – kanske inte med fokus på mäns våld mot kvinnor, för det pratade vi om i förra debatten – och åtgärder mot diskriminering.

Först vill jag ta tillfället i akt och kommentera att företrädare för Moderaterna vid flera tillfällen hävdade att Centerpartiet är ute på något slags grumliga vatten och insinuerat att vi stöder grupper som stöder Hamas och liknande. Det får mig att undra vad syftet egentligen är. Jag har sagt det förut här i talarstolen, och jag säger det igen: Centerpartiet samarbetar med olika partier i utskotten och här i riksdagen, precis som man gör. Så har även Moderaterna alltid gjort, även när de suttit i opposition. När det gäller organiserat samarbete och samverkan var Centerpartiet med och ingick januariavtalet. Moderaterna har varit med och ingått Tidöavtalet. Vem är det

egentligen som umgås med partier som har grumliga vatten, tveksamma målsättningar och tveksam ideologi? Det vore klädsamt om regeringspartierna kunde prata om sin politik i stället.

Jag vill börja med att prata om mål och metoder för att uppnå jämställdhet. Regeringar har under många årtionden och under olika styren pekat ut jämställdhetsintegrering i myndigheter som en framgångsrik metod. Det handlar om att ett jämställdhetsperspektiv ska finnas med i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg i beslutsprocessen. Man ska systematiskt synliggöra och analysera vilka konsekvenser olika förslag får för kvinnor respektive män.

Hur ser det ut i år då, herr talman? Jo, i år har helt plötsligt skrivningar om jämställdhetsintegrering försvunnit från över 40 myndigheters regleringsbrev – puts väck, bort! Detta är anmärkningsvärt. Regeringen har beslutat att man ska arbeta med det här på ett övergripande plan. Det ska alla göra. Men det står inte i regleringsbreven.

När jag frågar regeringen om detta svarar man: Det är okej – det behöver inte stå med. Vi kan prata om jämställdhetsintegrering på så många andra sätt, och vi diskuterar det i dialog med myndigheterna. Okej, tänker jag då – då skulle man i princip i teorin och praktiken också kunna stryka skrivningar i regleringsbreven om mångfald och inkludering eller om att man ska knäcka gängen och jobba mot kriminalitet. Det kan vi ju också diskutera med myndigheterna varje gång vi träffar dem.

Det här är ett sätt att tala om att man inte tycker att jämställdhetsintegrering är något viktigt. Detta är inte bara min bedömning. Generaldirektören för Jämställdhetsmyndigheten sa klart och tydligt i utskottet: Har man inga uppdrag i regleringsbrevet har man inget att rapportera när året är slut.

Herr talman! Diskrimineringsombudsmannen är en oerhört viktig myndighet i de här frågorna. I de olika rapporterna från DO beskrivs att diskriminering förekommer i hela samhället men att det är tydligt att riskerna för diskriminering är särskilt stora inom arbetslivet och i skolan. Att skolan nämns gör extra ont, för alla barn måste vara i skolan fem dagar varje vecka. Då måste vi kunna erbjuda en trygg skola och en trygg vardag för våra barn och unga.

Om man läser olika mål som Diskrimineringsombudsmannen har att göra med eller arbetar med inser man vilken oerhört grannlaga uppgift det är. Det handlar om att läsa, värdera, ta del av och bedöma dokumentation och samtal för den utsattes, för vårdnadshavares, för lärares, för huvudmäns och för den utsättande personens räkning. Ofta står ord mot ord.

Men vår grundhållning måste stå fast. Inget barn och ingen ungdom hittar på att ha blivit kallad n-ordet eller andra djupt kränkande epiteter. Ibland får man ta del av förklaringar från huvudmännen i stil med att de har en pridevecka varje år – som om det skulle vara en effektiv åtgärd mot kränkande behandling i mellanstadiet. Man kan också få höra skolor säga att de som ett led i att bekämpa sexism och kränkande uttryck har haft en föreläsning med Nina Rung. Då förstår man, herr talman, att vi har bekymmer, för problemen går ju mycket djupare än så.

En sak som är bra som står i betänkandet är att regeringen har gett DO i uppdrag att utveckla och sprida kunskap om afrosvenska elevers utsatthet för rasism och diskriminering. Skälen är att man bedömer att över 20 procent av de anmälningar som kommit in de senaste åren har gällt etnisk

tillhörighet i grundskolan och gymnasiet och rör afrosvenska elever och elever som rasifieras som svarta.

Därför menar Centerpartiet att DO:s uppdrag behöver ändras så att myndigheten kan agera än mer aktivt mot diskriminering och bland annat utföra stickprovskontroller och kunna driva långt fler enskilda fall gentemot enskilda medborgare än i dag.

Till sist några ord om ekonomisk jämställdhet. Frågan om löneskillnader mellan kvinnor och män och behovet av åtgärder för att minska lönegapet är ständigt aktuella. Vi måste komma till rätta med vad som ligger bakom det så kallade oförklarade lönegapet. Det görs en del arbete, men inte tillräckligt.

För tredje året i rad, mina vänner, ökar löneskillnaderna, efter att gapet i årtionden sakta men säkert har minskat. Vad är det som händer?

Den lönekartläggning som alla arbetsgivare är skyldiga att bedriva inom ramen för arbetet med åtgärder enligt diskrimineringslagen är jätteviktig. Medlingsinstitutets arbete är oerhört viktigt för att samla statistik, sammanställa och tolka vår verklighet. Men det behövs mer även här. Det behövs information som når hem till köksbordet, mina vänner.

Vi vet att föräldraförsäkringen är den enskilt största faktorn för att kvinnor och män har en skillnad i livsinkomst på över 4 miljoner under ett liv. Det finns en undersökning som gjordes av bankerna. Föräldrar öppnar sparkonton för sina söner tidigare än för sina döttrar. Hur kan det vara så?

Vi behöver en smart, effektiv och gedigen information om ekonomisk jämställdhet och ekonomisk säkerhet tidigt i våra liv. Med dagens system med AI borde alla myndigheter arbeta med nudging, det vill säga informerande frågor så att man kan göra välgrundade val.

Det är supereffektivt när det till exempel kommer till föräldraförsäkring. Man knappar in hur man har tänkt att lösa det. Vad får det för effekt när jag blir pensionär och ska börja att ta ut min pension? Fler myndigheter borde absolut jobba med systemet med nudging.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 19.
(Applåder)

Anf. 67 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för talet, som innehöll flera bra delar!

Det jag vill ta upp är vad den moderatledda regeringen står för och står upp för. Det är jämlikhet och allas lika värde, inte någonting annat.

Vi försvarar inga uttryck av rasism eller antisemitism oavsett var de kommer ifrån. Det gäller oavsett om de kommer från Vänsterpartiets håll, SD:s håll eller någon annanstans ifrån. Det vill jag med tydlighet klargöra.

Det jag konstaterade var att de uttryck som vi har sett från SD som på något vis har närmat sig rasism eller antisemitism har partiet, utifrån vad jag har sett, kraftfullt tagit avstånd från, och man har uteslutit medlemmar.

Det jag också konstaterade var att i Vänsterpartiet har det varit på motsatt sätt. Den antisemitism som vi har sett har tvärtom fått ett utbrett stöd i partiet. Det är faktiskt en väsentlig skillnad.

Jag menar att vi kraftfullt ska motverka och bekämpa all form av rasism och antisemitism. Men det måste gälla alla partier och inte bara ett. Hittills har det varit ett mycket stort fokus på ett av riksdagspartierna medan andra har fått fritt spel att låta sådana onda krafter verka utan att det har ifrågasatts.

Det är vad jag efterfrågar. Jag menar att det är dags för varje parti att stå för sina egna värderingar och sluta att peka på någon annan hela tiden.

Min fråga till ledamoten är: Ser ledamoten inga problem med den antisemitism som vi ändå tydligt har sett i Vänsterpartiet och det breda stöd som finns för detta och med att samarbeta med ett sådant parti?

Anf. 68 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för förtydligandet!

Det är skönt att veta var den moderatledda regeringen står i de här frågorna. Jag har aldrig betvivlat det. Jag har sagt och säger igen att jag tycker att debatterna ska handla om regeringens politik kontra oppositionens politik.

Det jag vände mig emot i mitt anförande, när vi stod på motsatta sidor här i talarstolarna, var att den moderatledda regeringen eller Moderaternas ledamot drog Centerpartiet över något slags kam och hade åsikter om vad vi hade sagt eller inte sagt.

Nu står ledamoten och säger att det inte är så. Vi ska tala om vår egen politik. Jag välkomnar det. Jag skulle önska att den moderata ledamoten gjorde det varje gång.

Jag har sagt det förut, och jag säger det igen. Centerpartiet är emot alla former av antisemitism. Vi är emot alla former av rasism. Vi står för det, och vi markerar mot det.

Vi har markerat mot Vänsterpartiets antisemitiska uttalanden. Vi har kommenterat Sverigedemokraternas rasistiska uttalanden. Det har vi alltid gjort. Men här ska vi tala om rasism, jämställdhet och diskriminering.

Anf. 69 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Herr talman! Jag vill nog ändå mena att antisemitism, rasism och kontakter med Hamas handlar om just de här ämnena.

Jag konstaterar återigen att vi har en utbredd antisemitism här i Sveriges riksdag. För mig är det chockerande och skrämmande.

Jag skulle vilja ha svar på: Vilka partier är beredda att kraftfullt stå upp mot detta, och inte bara tyst låta detta ske och peka finger åt Sverigedemokraterna?

Det handlar om att kraftfullt ta ställning mot detta i förhållande till alla partier. Det finns inget parti som ska komma undan med detta, inte Sverigedemokraterna och inte Vänsterpartiet.

Jag tycker inte heller att man kan säga att man tar ställning mot rasism och antisemitism om man sedan samarbetar med partier som stöder sådana grupperingar och har ledamöter som står för sådana värderingar.

Min fråga är: Är Centerpartiet tillsammans med Moderaterna berett att stå upp för mänskliga rättigheter, kvinnors jämlikhet och allas frihet?

Anf. 70 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! När det gäller frågan om vilka man är beredd att samarbeta med hänvisar jag till vad jag sa i inledningen av mitt anförande.

Vem är det som har ett organiserat samarbete med olika partier i dag? Är det Tidöpartierna? Ja. Det organiserade samarbete som Centerpartiet har ingått i sedan jag kom in i riksdagen har varit januariavtalet, punkt. Jag hoppas att diskussionen kan sluta där.

Centerpartiet tar kraftigt avstånd från antisemitism här i riksdagen, ute i samhället och var som helst, precis som vi kraftigt har tagit avstånd från rasistiska uttalanden som andra partier har gjort.

Anf. 71 LEILA ALI ELMI (MP):

Herr talman! I Sverige ska alla människor ha rätt att bli bemötta med respekt, bli skyddade av lagen och bli sedda som fullvärdiga samhällsmedborgare oavsett vem man är eller var ens föräldrar är födda.

Men så ser inte verkligheten ut. När en mamma ringer polisen för att hennes 14-årige son Mohamed har försvunnit skämtar polisen om att ”ringa på sin bästa somaliska”. De raljerar, de skrattar och de förnedrar. Tre dagar senare hittas Mohamed död, kidnappad och torterad till döds i en skog utanför Nyköping.

Det här är inte bara en enskild tragedi; det är strukturell rasism. Det är vad som händer när rasism tillåts forma bemötandet från en myndighet vars uppdrag är att skydda alla. Polisen är inte en neutral institution. Den speglar de normer, värderingar och prioriteringar vi som samhälle sätter upp. När hån och förakt får passera utan konsekvenser undergrävs inte bara människors tillit, utan hela rättsstatens legitimitet vittrar.

Det är inte bara i mötet med myndigheter som diskrimineringen märks. Ett experiment visade nyligen att tre svarta killar bara släpptes in på en av åtta nattklubbar i Stockholm medan deras vita jämnåriga kom in på sju. Det är 2025, men hudfärg avgör fortfarande hur vi blir bemötta.

Mot denna verklighet står Sverigedemokraterna med en politik som aktivt försvagar skyddet mot diskriminering. De vill radera ut de sju diskrimineringsgrunderna, kön, etnicitet, religion, funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsidentitet och ålder, och ersätta dem med en vag formulering om otillbörlig särbehandling. Sveriges diskrimineringsgrunder finns inte för att människor ska kategoriseras utan för att de här formerna av ojämlikhet är historiskt och strukturellt betingade.

Herr talman! Vi ser det när kvinnor som bär slöja systematiskt får färre svar på jobbsökningar trots likvärdig eller högre kompetens än andra sökande. Vi ser det när personer med funktionsnedsättning sorteras bort i rekryteringar, inte för att de saknar kvalifikationer utan för att arbetsgivare uppfattar anpassningar som ett hinder. Vi ser det när transpersoner möts med misstänksamhet eller hån i kontakten med myndigheter eller vårdpersonal och därmed hindras från att få hjälp på lika villkor.

Diskriminering är inte enstaka tillfällen; det är strukturer. Det är just därför de sju grunderna behövs i lagtexten. De hjälper oss att identifiera när mönster uppstår och att synliggöra vilka grupper som återkommande stängs ut eller nedvärderas. Utan dessa grunder försvinner analysen och därmed också rättsskyddet.

SD:s förslag att ersätta grunderna med ett vagt begrepp om särbehandling skiftar hela perspektivet från system till individ och från struktur till missförstånd. Det är en strategi och en medveten förskjutning. Det är just genom dessa små, till synes tekniska, ändringar som stora värden nedmonteras. Det är så det ser ut i Sverige och globalt. Man rör sig sakta men målmedvetet bort från jämlikhet som konkret politik.

Sverigedemokraterna kritiserar nivåerna på skadeståndet vid diskriminering. Deras argument bygger på enskilda fall där en person som utsatts för diskriminering fått högre ersättning än en kvinna som utsatts för våld.

Men de ifrågasätter inte att våldsutsatta kvinnor får för låga skadestånd; de ifrågasätter att någon annan får rätt till upprättelse. I stället för att kräva rättvisa för fler kräver de rättvisa för vissa.

Problemet är inte att skadestånd för diskriminering ibland är höga. Problemet är att skadestånd för våld mot kvinnor är för låga. Det är en följd av just den ojämställdhet som diskrimineringslagen försöker motverka. Det är inte diskrimineringsersättningen som ska sänkas. Det är rättssamhällets syn på mäns våld mot kvinnor som måste förändras.

Herr talman! Miljöpartiet säger tydligt nej till SD:s urholkning av diskrimineringsskyddet. Vi vet att rättvisa inte uppstår av sig själv. Den kräver politiskt mod och konkret handling. Därför vill vi skärpa sanktionerna mot arbetsgivare som diskriminerar, införa möjligheten till anonyma jobbsökningar och göra det antirasistiska arbetet obligatoriskt i offentliga verksamheter.

Vi vill att Diskrimineringsombudsmannen ska få ökade resurser och fler regionala kontor så att människor över hela landet får tillgång till rättskydd. Vi vill ge Diskrimineringsombudsmannen i uppdrag att granska rättsväsendet så att vi kan avslöja och åtgärda rasism där dess konsekvenser blir som farligast.

Diskrimineringslagen är inte bara en symbol. Den är ett av våra viktigaste verktyg för att se till att jämlikheten inte stannar vid principer utan genomsyrar vardagen på jobbet, i skolan, i vården och i rättssalen.

Herr talman! Att stå upp för människors lika värde är inte bara att vara woke, utan det är att vara demokrat. Det är att ta ansvar när vissa liv värderas lägre än andra. Då måste vi våga se det, säga det och förändra det.

Varje gång en människas rättigheter urholkas utan att vi reagerar förskjuts gränsen för vad vi accepterar. Varje gång vi låter diskriminering passera blir samhället kallare och otryggare. Men det betyder också att vi varje gång vi markerar, tar strid och säger ifrån försvarar det som är det mest grundläggande i ett demokratiskt samhälle: alla människors lika värde.

Mohameds mamma förtjänade att bli tagen på allvar. Hennes son förtjänade att leva. Alla unga som växer upp i Sverige i dag, oavsett bakgrund, förtjänar ett samhälle där deras trygghet, frihet och värdighet aldrig får ifrågasättas.

Med det sagt yrkar jag bifall till reservationerna 4 och 16.

(Applåder)

Anf. 72 ANN-CHRISTINE FROHM (SD):

Fru talman! I dag avhandlar vi betänkande AU10 om jämställdhet och åtgärder mot diskriminering. Jag ska uppehålla mig vid diskrimineringsfrågan, vilket är mitt ansvarsområde.

Jag yrkar bifall till Sverigedemokraternas reservation 14, där vi föreslår en allmän skrivning om otillbörlig särbehandling i stället för att peka ut vissa grupper, som man gör i dag. När man pekar ut vissa grupper betyder det att andra får stå tillbaka. Och alla ska med, helt enkelt.

Fru talman! När Sverige antog FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna utelämnades punkten om diskriminering för politisk uppfattning, trots att den diskrimineringsgrunden även fanns med i Europakonventionen. Inte heller gäller diskrimineringslagen vid hatbrott eller diskriminering mot oss svenskar som grupp.

Detta har inneburit att allehanda epiteter och nedlåtande behandling av svenskar har eskalerat och fått fortgå helt utan åtgärd. Man kan inte annat än misstänka att det fanns just en sådan agenda med tilltaget. Det är helt oacceptabelt och minst sagt nedvärderande; det vet alla som har utsatts för vad vi i dag kallar för omvänd diskriminering.

Det handlar om svenska ungdomar som har misshandlats och utsatts för att bli urinerade på – en vedervärdig handling som har begåtts mot dem just för att de är svenskar. Samhället har lämnat dessa arma barn och ungdomar helt utan upprättelse. Så ska inte rättsstaten Sverige fungera.

Till alla er som utsatts för diskriminering och hatbrott bara för att ni är svenskar – svenskar i ert eget land Sverige – vill jag skicka en hälsning: Vi ser er, och vi hör er! Ni kan räkna med oss, för vi står på er sida.

Fru talman! Under lång tid har ordet diskriminering använts för att belysa hur en individ upplever sig missgynnad på grund av negativ särbehandling. Anledningen uppges ofta vara kön, etnicitet eller religion.

I en rad uppmärksammade domar från DO syns ett tydligt mönster: Individens rätt att agera på det sätt som just han eller hon finner lämpligt går före alla andra viktiga grundprinciper. Ett fall som nyligen uppmärksammats handlar om en muslimsk man som inte blev kallad till en arbetsintervju då han deklarerade att han inte avsåg att ta kvinnor i hand. Diskrimineringsombudsmannen gav mannen rätt. Detta handlade enligt myndigheten om indirekt diskriminering, och det finns en rad andra utslag som har gått i samma riktning.

Fru talman! För drygt nio år sedan yttrade sig Socialdemokraternas dåvarande partiledare Stefan Löfven så här: ”I Sverige hälsar man på varandra. Man tar både kvinnor och män i hand.” Sedan dess har Socialdemokraterna tagit ut vänstersvängen väldigt mycket och kört i diket för länge, länge sedan. Så blir det när regeringsunderlaget består av vänsterliberaler. Så var det då, och så blir det fortsatt om Socialdemokraterna återtar makten.

Att fria en människa som vägrar att ta en kvinna i hand just för att hon är kvinna för att i stället fälla ett företag som står fast vid sina principer är talande för dagens samhällsklimat, ett klimat som under lång tid har genomsyrats av tanken att det är vi som är uppvuxna här och som ser Sverige som vårt hem, våra företag och våra seder som ska anpassas efter dem som kommit hit.

Men det är precis tvärtom. Den här utvecklingen är skadlig av flera skäl. Dels belönar den människor som vägrar se poängen med att anpassa sig, vilket i sin tur försvårar integration, dels gör den att människor som har kommit hit med en bakgrund som är helt olik den svenska men som verkligen kämpar med att anpassa sig blir misstrodda.

Den upplevda diskrimineringsinflationen som vi tyvärr har sett eskalera i Sverige under decennier är kontraproduktiv. Utfallet blir att de människor som diskrimineringsvännerna säger sig vilja skydda i stället blir en del av den skara som får ta de största smällarna.

Fru talman! Om människor anpassar sig, om människor verkligen vill och visar det och om man är beredd att sätta viljan att lyckas framför viljan att köra sitt eget race, då är Sverige ett av de länder där man verkligen kan lyckas. Det finns ingen strukturell diskriminering som hindrar detta. Det är ett rent påhitt.

Det finns absolut situationer där fördomar grumlar någon form av rimligt ställningstagande. Men det finns inga mönster i det. Det finns ingen kedja av diskriminerande beteenden. Allt det där är en politisk konstruktion uppbyggd av en desperat, urvattnad vänster på reträtt, en vänster som hela tiden kämpar med att mejsla fram nya problem med det enda syftet att göra sig själva relevanta. Om problemen inte finns får vi skapa dem, verkar vara vänsterns ledstjärna.

Fru talman! Sanningen som börjar gå upp för allt fler är att den vänsterpolitik som har förts på det här området har varit förödande på flera plan. Den har varit kostsam och inhuman. I stället för att överbrygga klyftor har den vidgat dem. Den har skapat oenighet och splittring när det vi verkligen har behövt är enighet och gemenskap.

Vi behöver göra om, och vi behöver göra rätt. Vi behöver ett rättvist system där devisen "Gör din plikt innan du kräver din rätt" är ledstjärnan och där faktiskt också vi svenskar räknas när det kommer till vänsterklyschan allas lika värde. Då kan vi börja prata om allas lika värde på riktigt. Att skrika "Diskriminering!" eller "Jag är kränkt!" ska inte längre premieras.

Det handlar om sunt förnuft. Det handlar om rättvisa. Det handlar om att förstå att det inte är majoritetskulturen som ska anpassa sig efter minoriteten utan tvärtom. Det, fru talman, blir ett litet kliv framåt för svensken, och det blir ett stort kliv framåt för majoritetssamhället i Sverige. (Applåder)

Anf. 73 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! I april i år deltog jag vid FN:s kvinnokommission i New York, CSW. Med på resan var dåvarande jämställdhetsminister Paulina Brandberg. Det var bara några veckor innan hon skulle lämna sitt uppdrag, men det var såklart ingenting som jag kände till just då.

När vi stod i kön på Arlanda berättade jag att jag hade bytt utskott från arbetsmarknadsutskottet till konstitutionsutskottet och att jag inte jobbade med jämställdhetsfrågorna längre. Då sa en av Paulinas kollegor eller medresande någonting som fastnade hos mig: Du behöver inte vara orolig. Har man väl börjat jobba med jämställdhetsfrågorna kommer man inte att sluta. De sitter liksom kvar.

Och det är sant. Även om jag nu granskar om ett statsråd egentligen har sagt "ska" eller "kan" eller om ett inlägg på sociala medier blev rätt eller fel fortsätter jag att följa jämställdhetsfrågorna med ett väldigt stort intresse, och det är därför som jag är här i dag.

Jag vill också passa på att tacka den tidigare jämställdhetsministern Paulina Brandberg för de samtal och det arbete som vi hade tillsammans i våra respektive roller. Vi kanske inte alltid var överens i sak, men det råder ingen som helst tvekan om att vi båda har ett starkt engagemang och en genuin vilja att förbättra jämställdheten.

Jämställdhet är inte ett uppdrag som man bara stämplar ut från vid arbetsdagens slut. För mig som pappa är det avgörande att mina två döttrar får växa upp i ett samhälle där deras kön inte ska avgöra om de lyckas eller inte. Deras framtid ska baseras på deras prestationer i skolan, deras kompetens, deras egen vilja och drift att nå sina mål.

Mitt ansvar som förälder är att ge dem bästa möjliga förutsättningar. Det gör jag förhoppningsvis genom en god uppfostran och sunda värderingar och genom att stärka deras självförtroende och självkänsla. Det allra sista som ska spela någon som helst roll är vilket kön de råkar ha.

Men tyvärr ser inte verkligheten ut så i dag. När jag blev jämställdhetspolitisk talesperson för Sverigedemokraterna var det ingen som frågade vad jag hade för bakgrund eller erfarenhet eller vad jag hade gjort för arbete tidigare för att passa i rollen. Nej, det jag fick höra var: Men du är ju man! Vad vet du om hur det är att vara kvinna?

Jämställdhet är dock inte en kvinnofråga utan en fråga som berör oss alla. Ett jämställt samhälle gynnar både kvinnor och män, men då måste vi också föra en politik som på riktigt förbättrar jämställdheten. Vi ska inte stirra oss blinda på kön, utan vi ska skapa rättvisa förutsättningar.

Vi ser just nu att jämställdheten backar globalt, vilket flera har varit inne på tidigare. Det borde mana till eftertanke. Vad säger det om den politik som har dominerat i flera decennier?

Från vänstersidan i svensk politik vill man gärna lösa de här bristerna genom olika former av tvång. Det är kvotering, öronmärkning av föräldradagar, krav och regler. Men så fort sådan lagstiftning tas bort rasar effekterna igen. Varför? Jo, för att ingenting har förändrats i grunden. Människor gör saker för att de måste, inte för att de på riktigt ser kvinnor som jämställda och likvärdiga.

Vi måste bygga ett samhälle där förlegade synsätt på kvinnor hör till historien. Det gör vi inte med tvingande lagar. Det gör vi med god uppfostran, starka förebilder och kunskap. Det handlar om att skapa förutsättningar, inte styra utfall. Jag har sagt det så många gånger förut i den här talarstolen: Sluta stirra er blinda på utfallet! Se till förutsättningarna!

Här väcks min oro på riktigt. Det verkar som om Sverigedemokraterna är väldigt ensamma om att fortfarande försvara principen om meritokrati, det vill säga rätt person på rätt plats, oavsett kön. En majoritet står bakom så kallad positiv särbehandling – eller på ren svenska kvotering – utan att se vilka problem som skapas när jämställdheten reduceras till rena utfallsfrågor.

När en person söker ett jobb tittar arbetsgivaren på cv:t. Om det matchar det som efterfrågas kallas personen till intervju. Rimligen får den mest lämpade kandidaten sedan tjänsten. Det måste ändå vara sekundärt om könsfördelningen på arbetsplatsen är skev. Rätt kompetens måste gå före rätt kön.

Jag tog upp ett exempel i en tidigare jämställdhetsdebatt här i kammaren om Socialdemokraternas lokala valsedel i en svensk landsbygdskommun. Ordföranden i föreningen – en erfaren politiker och ett välkänt ansikte – placerades ganska långt ned på den lokala valsedeln. Överst stod en person helt utan politisk erfarenhet, nyinflyttad och till och med ny medlem i partiet.

Jag blev lite nyfiken, så jag frågade såklart varför. Svaret var tydligt. Den person jag nämnde är man, vit, medelålders och heterosexuell och därmed per definition alltför privilegierad. En sådan person ansågs inte kunna toppa listan, eftersom det skulle sända fel signaler. I stället valde man toppkandidater utifrån kön, bakgrund och sexuell läggning – samtliga utan eller med mycket begränsad politisk erfarenhet. Det handlade inte om förmåga. Det handlade om att sända rätt signaler. Mångfald fick gå före

kunskap och signalpolitik före kompetens. Resultatet blev att en kompetent person flyttades ned för att han är man, vit och medelålders.

Jag lyfte fram det här exemplet i kammaren, och då fick jag svaret: ”Jaså, stackars han.” Det svaret säger faktiskt ganska mycket, för man ser inte problemet med att det enligt vissa aldrig kan vara synd om en vit, medelålders, heterosexuell man – på grund av att han är just det. Svaret säger också ganska mycket om synen på män i vissa partier, nämligen att man inte ens kan diskutera orättvisa om fel person drabbas.

Det kanske mest bekymmersamma är ändå inte att diskrimineringen förekommer utan att vissa här i kammaren väljer att hånskratta bort den. Men när en person kvoterar in är det en annan person som kvoterar bort. Det är så diskriminering fungerar, även om den kallas positiv.

Självklart har partier rätt att utforma sina valsedlar precis som de vill, men detta tankesätt genomsyrar hela samhället. Det är inte längre den mest lämpade personen som premieras. Det är den som passar bäst in i ett intersektionellt raster. I det mönstret eller rastret spelar kön mycket stor roll.

Det här tankesättet genomsyrar inte bara politiken. Det sipprar in i rekryteringar på hela arbetsmarknaden. När man väljer signalvärde före kompetens får hela samhället betala priset. Sverigedemokraterna anser att ett jämställt samhälle är ett samhälle där kön inte spelar någon roll och där kvinnor och män har samma rättigheter, samma möjligheter och samma förutsättningar. Men det verkar vi tyvärr vara ganska ensamma om.

Majoriteten av partierna i den här kammaren verkar i praktiken se jämställdhet som en renodlad siffra. Om minst 40 procent är av det under-representerade könet är det per definition jämställt. Men ett procentmål leder oundvikligen till kvotering. Det finns till och med ett undantag i diskrimineringslagen som gör det tillåtet att diskriminera på grund av kön om det syftar till att skapa en jämnare könsfördelning.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation 2. I den slås det fast att kön inte ska spela någon roll och att kvinnor och män ska ha samma rättigheter, möjligheter och förutsättningar oberoende av kön. Jag citerar: ”Jämställdhet handlar om att vara fri och att ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv, snarare än att uppnå en kvantitativ jämvikt mellan könen.” Men det säger en majoritet tydligt nej till – därav reservationen.

Detta gör mig faktiskt orolig på riktigt. Jag kommer att fortsätta engagera mig i jämställdhetsfrågor, även om jag numera sitter i ett annat utskott. Jag vill att mina döttrar och alla flickor ska kunna lyckas på sina meriter och genom sitt engagemang och sin lämplighet, inte tack vare sitt kön. De ska inte få någonting gratis bara för att en arbetsplats behöver fler kvinnor, och ingen man eller kvinna ska nekas en tjänst bara för att han eller hon råkar tillhöra det ena eller andra könet.

Fru talman! Återigen: Jämställdhet handlar om förutsättningar, inte utfall. Jag yrkar återigen bifall till reservation 2.
(Applåder)

I detta anförande instämde Staffan Eklöf och Sara Gille (båda SD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 10 Lättnader i strandskyddet – ett första steg

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU16
Lättnader i strandskyddet – ett första steg (prop. 2024/25:102)
föredrogs.

Anf. 74 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Jag ska börja med ett citat från Tidöpartiernas artikel i Svenska Dagbladet: ”Sverige ska vara ett land där människors liv inte inskränks på grund av detaljregleringar som för de allra flesta ofta upplevs som bisarra. Strandskyddet har under lång tid varit just en sådan reglering, som utvidgats till att omfatta mer än det som är strandskyddets grundläggande syfte – att skydda och värna värdefull natur. Det har gjort det särskilt svårt för personer, företag och kommuner som vill bygga i närheten av vatten, även när det handlar om små vattendrag, dammar och diken. Därför har de fyra samarbetspartierna nu enats om att reformera strandskyddet.”

Vi tar nu ett första steg med lättnader som de flesta borde kunna ställa upp på. Det ska följas av ett andra steg med mer lättnader. Det finns behov av att utreda hur det kan göras på bästa sätt, och utredningen ska starta så snart som möjligt. Det gäller alltså steg två.

Det första steget är att det generella strandskyddet tas bort för vattendrag som är smalare än två meter och sjöar som är mindre än en hektar. Det gäller även dammar och våtmarker som är anlagda efter 1975. Det här borde vara självklart, eller hur? Varför har reglerna sett ut som de gjort?

Undantaget från strandskydd som areella näringar har utvidgas. Det bör leda till mindre byråkrati och större möjligheter. Undantaget ska omfatta även vattenbruk. I de få fall då naturen ändå måste skyddas kommer den möjligheten att finnas, och därmed blir naturskyddet ändamålsenligt i stället för generellt. Detta är välkomna förändringar.

Det är inte rimligt att det är samma krav på strandskydd i glesbebyggda områden som i Stockholms skärgård. Lagstiftningen behöver vara anpassad till verkligheten.

Förändringarna underlättar även livsmedelsproduktionen. Kanske än viktigare är att de ökar friheten på landsbygden. Men den här lilla reformen – för den är ganska liten – är inte nog. Tidöregeringen ska ta ett andra steg. Där ser Sverigedemokraterna fram emot nya, stora lättnader som ger ordentligt ökade frihetsgrader och ordentligt minskad byråkrati och att beslutanderätten förs över till kommunerna, som är folkets företrädare på den nivå där kännedomen om de lokala förutsättningarna och problemen är störst.

Vissa specifika frågor kan naturligtvis behöva en djuplodande utredning i steg två, som ju är mer omfattande. Sverigedemokraterna önskar att frågan om allmänhetens tillgänglighet till stränder utreds noggrannare, så att vi kan träffa en så god avvägning som möjligt.

Fru talman! Man kan fundera på vilka beslut som ska tas gemensamt i ett samhälle och vilka som ska tas av enskilda personer. Man bör fundera på det – annars landar man lätt i att reglera det mesta utifrån en vilja att ställa allting till rätta så bra som möjligt. Det leder faktiskt till ett hemskt samhälle, ett förbudssamhälle där man måste stå med mössan i hand för att få lov att göra saker. Det blir ett övervakningssamhälle där man alltid

måste vara osäker på om man har gjort rätt, om man får behålla det man blivit lovad och om man håller måttet för gamla och nya regleringar.

Jag tror att de flesta svenskar vill väl och är beredda att anstränga sig och göra uppoffringar för sina landsmän och för det allmänna goda. Därför kommer man i Sverige mycket långt med information. Det finns många bevis på det. Det Sverige som vi sverigedemokrater vill återuppbygga är ett samhälle med stor sammanhållning där svenskarna blir ännu starkare delar av nationen. Detta går hand i hand med att större frihetsgrader kan råda.

En allmänt stark nation är en friare nation. Där anstränger sig människor för varandra och för högre värden och försakar vissa saker, om man måste, av fri vilja. Där vet man att ens landsmän gör detsamma. Det är sann solidaritet.

(Applåder)

Anf. 75 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, Staffan Eklöf, för anförandet!

Det var klagörande om hur Sverigedemokraterna ser på det här. Jag vet att ni är nöjda med det förslag som ligger på bordet. Jag hör till dem som tycker att det är fruktansvärt och hade gärna sett att det stoppades.

Jag fastnade för några saker som Staffan Eklöf sa, till exempel att detaljregleringarna är bisarra. Det finns vissa delar i strandskyddet som efter tidens tand kanske skulle behöva ändras för de areella näringars skull och liknande. Det har också vi sagt. Men är det inte väldigt radikalt att ta bort en hel lagstiftning? Jag tycker att namnet på betänkandet, *Lättnader i strandskyddet*, är förvillande. Det ni gör är ju att ta bort en hel lagstiftning.

Historiskt sett motiverades införandet av lagen 1975 med dels ett kraftigt ökat exploateringstryck på stränder till följd omfattande fritidshusbyggelse, dels bristande utredningsresurser att utse strandområden i behov av skydd. Man gick från en modell där länsstyrelserna införde skydd vid behov till förbud från början, med möjlighet till dispens. Anledningen var att det saknades resurser hos länsstyrelserna att hinna med att först inventera och sedan utse de områden som skulle vara skyddade.

Nu går man tillbaka till det, men i samma andetag tar man bort pengar från länsstyrelserna, och har gjort så under flera år. Nu säger man att de har möjlighet att peka ut skydd igen och att inga stora värden kommer att försvinna. Då blir min fråga: Kommer Sverigedemokraterna att se till att länsstyrelserna nu får möjlighet att gå ut och inventera och skydda det som behöver skyddas när hela lagstiftningen helt tas bort?

Anf. 76 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Emma Nohrén för frågan.

Det vi tar bort är det generella strandskyddet. Det kommer att finnas möjlighet att peka ut områden som behöver ett skydd på grund av naturvärden. På så vis blir det ett ändamålsenligt skydd i stället för ett stort utsmetat skydd med dålig träffsäkerhet.

I sammanhanget vill jag påminna om vad vi talar om, nämligen ett av världens mest vattenrika länder. Vi har över 100 000 sjöar. Dessutom har vi 50 000 mil vattendrag och 4 800 mil kust. Vattendragen skulle alltså kunna räcka drygt tio gånger runt jorden. Här finns otroligt långa strandsträckor. Den bebyggelse som kommer som en följd av lättade regler blir

i jämförelse minimal. Dessutom finns möjlighet att skydda vissa områden om det trots detta lilla exploateringsstryck skulle behövas.

Låt oss titta på de små vattendragen. Det finns definitivt större hot mot strandmiljöerna. Vi talar om åar som är mindre än två meter breda och sjöar som är under en hektar.

Ledamoten hänvisade till ordet bisarrt. Det var ett citat från en artikel. Men jag tycker att det verkligen har funnits bisarra regler, och jag fick visst medhåll från ledamoten. När man till exempel gräver en damm eller gör en våtmark skapas ett strandskydd, med begränsningar att få bygga där. Jag kan hålla med om att det är bisarrt.

Anf. 77 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Ledamoten talar om små vattendrag och små sjöar som om de är obetydliga, men ofta har de en otroligt stor ekologisk betydelse som spridningskorridorer. Tack vare strandskydd finns det natur på båda sidor. Vatten i naturen är otroligt viktigt för både livet under ytan och livet på ytan. Det här är väldigt viktiga områden när det gäller klimatanpassning och översvämningsskydd. En liten sjö, i detta fall en hektar, är två vanliga fotbollsplaner eller en och en halv allsvensk fotbollsplan. Det är alltså ganska stort.

Ofta är det strandmiljöerna, inte de stora djupa vattnen, som är de absolut mest artrika när man talar om vattenmiljöer. Det handlar om när hav möter land och där land möter vatten. Det är dessa miljöer som kan komma att påverkas. När man bygger nära kommer det att bli svårt att vidta åtgärder som en eventuell återställning av meandrar, till exempel när man ska återställa vatten i åkerlandskap.

Som jag sa finns det vissa saker som skulle behöva ändras på, men regeringen och Sverigedemokraterna tar snarare bort än rättar till. Det är det jag vänder mig emot.

Staffan Eklöf pratade också om att det finns otroligt mycket vatten här, att vi har en strandskyddslagstiftning och att vi inte behöver ha allt det här. Trots det försvinner stränder varje år. Enbart 2020 påverkade 17 ½ mil av bebyggelse strandlinjer som var till nytta. Bara de senaste åren har nästan 150 mil stränder i Sverige tagits i anspråk. Detta har skett trots att vi har strandskyddsområden.

Vad är problemet, Staffan Eklöf? Vi kan ju göra detta med små förändringar. Varför måste man ta bort hela lagstiftningen? Hur ska vi säkerställa att det som behöver skyddas verkligen skyddas?

Anf. 78 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! I fråga om återställelse av vattendrags lopp tog ledamoten upp ett bra exempel. På vår sida tänker vi att återställelse ska ske på markägarens villkor och ofta på dennes initiativ. Det är därför vi ger stöd för det ändamålet, och som jag förstår det ställer sig även Miljöpartiet bakom det. Det gör att planering av byggnationer och planering av vattendrag hamnar på samma skrivbord hos markägaren. Det innebär mycket små problem.

Diskussionen handlar egentligen om vilket samhälle man vill ha. Jag var inne lite grann på det i mitt tal. Vill man ha ett detaljreglerat samhälle? En önskan om att ha god natur precis överallt innebär ett långtgående krav. Man måste kompromissa med ganska mycket.

Vi har haft exploatering av våra stränder och vår natur sedan stenåldern, givetvis i liten men sedan ökande skala. Men dagens generation måste också få möjlighet att exploatera. Om man inte kan exploatera blir man väldigt begränsad i vad man kan göra.

Det finns två saker att välja mellan: att sikta på god natur överallt eller att sikta på att bevara arter, bevara kritiska och särpräglade miljöer och samtidigt få en levande landsbygd. Vi prioriterar att bevara arter, bevara särpräglade miljöer, ha en levande landsbygd och låta folk ha frihet. Detta prioriterar vi i stället för god natur överallt.

Anf. 79 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack, Staffan Eklöf, för anförandet!

Detta replikskifte blir kanske lite annorlunda än det vi nyss lyssnade till.

Det är tydligt att regeringen förstår att det här innebär en väldigt liten förändring. Man säger att detta är ett första steg. De förändringar som kommer *är* små. Elva länsstyrelser har redan fattat beslut om samma slags undantag. Större delen av Sverige har alltså redan dessa möjligheter.

Dessutom fanns under förra mandatperioden en proposition på riksdagens bord som hade kunnat göra detta till verklighet redan då, om inte de nuvarande regeringspartierna hade stoppat propositionen. Det är ett väldigt magert resultat från den här regeringen.

Nu, alldeles i slutet av den här mandatperioden, skissar man på en ny utredning. Är frågan inte mer angelägen än så för Sverigedemokraterna?

En annan aspekt av detta, som jag tycker helt saknades både i ledamotens anförande och i replikskiftet, är att grunden för strandskyddet när det infördes inte var att skydda miljön utan att garantera allmänhetens tillgång till vattendrag, allemansrätten. Här tycker jag att regeringens och Sverigedemokraternas förslag helt och hållet missar målet, när man inte garanterar fri passage i samband med att man upphäver strandskyddet. Hur tänker ledamoten kring detta?

Anf. 80 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Detta var helt andra tongångar än från Miljöpartiet. Vi får diametralt olika kritik från den ena och den andra sidan. Detta kan vara bra för åhörarna att hålla i minnet. Det är också bra att Socialdemokraterna håller med oss – det är inte dumt!

När det gäller tillgängligheten har vi, precis som jag visade på här, extremt mycket vattendrag. Det här handlar om en förändring som är ett litet steg, enligt ledamoten själv. Det är bara de smala, små vattendragen som berörs av att det generella strandskyddet tas bort. Det handlar alltså om en mycket liten begränsning.

Till detta kommer att allemansrätten gäller så snart det inte rör sig om tomtmark. Kommunen har rådighet att styra var tomtmarken slutar. Det går att tänka sig att man har fastighet ned till vattendraget och att tomtmarken slutar ett stycke ovanför. Då finns allemansrättens tillgänglighet.

Men vi pratar här om ett andra steg, och det vill ju också Socialdemokraterna ha. Där ska det komma en utredning. Det är väldigt naturligt, tycker Sverigedemokraterna, att man i den utredningen tittar på den här frågan och gör en djupdykning i hur reglerna ska se ut för att en bra av-

vägning ska nås mellan tillgänglighet och alla andra värden som gynnas av olika beslut.

Avslutningsvis är detta lite intressant. Att Socialdemokraterna kritiserar oss när de inte får som de vill tänker jag är naturligt. Men de kritiserar oss också när de får som de vill. Det är lite spännande.

När det gäller tajmningen, slutligen, är frågan inte ställd till rätt person. Det är regeringen som styr tajmningen av denna fråga. Hade ministern varit här hade jag själv ställt den frågan.

Anf. 81 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack, Staffan Eklöf, för svaret!

Ingen ska inbilla mig att Sverigedemokraterna inte har ett stort, för att inte säga avgörande, inflytande över den här regeringens prioriteringar, med tanke på att man har tjänstepersoner inne i Regeringskansliet, i samordningen. Det är klart att detta också faller tillbaka på Sverigedemokraternas val av de frågor man prioriterar.

Jag kan konstatera att Sverigedemokraterna under den här mandatperioden helt och hållet har släppt det stora behovet av en mer flexibel, differentierad strandskyddslagstiftning. Det handlar om möjligheter som behövs på landsbygd och i glesbygd att utveckla samhällena på ett bra sätt till gagn för både enskilda och samhället i stort. Detta lämnar Sverigedemokraterna därhän när det gäller strandskyddsfrågan. Det tycker jag att väljarna ska ha med sig när de går till valurnorna nästa år.

Men jag vill fortfarande betona att jag tycker att man missar en avgörande del. Ska vi ha ett fungerande strandskydd handlar det också om att garantera allemansrätten. Här menar jag att Sverigedemokraterna och regeringen har gått vilse.

Anf. 82 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Det verkar som om Järrebring vet mer än jag om vilka förutsättningar vi har i vårt samarbete, vad vi gör och vad vi vet. Jag får väl anställa Järrebring som konsult i framtiden.

Frågan om tillgänglighet till vattendrag har jag redan svarat på.

Jag citerade från artikeln om bisarra regler. Vi kan också konkludera att det finns bisarr kritik: att vi skulle ha släppt utvecklingsfrågorna. Det är ju för utvecklingen på landsbygden vi gör detta.

Nu är vi tillbaka där. Vi får kritik när vi gör som sossarna inte vill, och vi får kritik när vi gör som sossarna vill. Det är lite märkligt. Jag får faktiskt citera Ibrahim Baylan: Är inte det här lite väl grälsjukt?

Anf. 83 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! Försäkringsbranschen varnar för allvarliga risker med att montera ned strandskyddet. Att havsnivån kommer att stiga i takt med att jordens temperatur ökar är välkänt, men vi står också inför mer extremväder med ökade regnmängder och större risk för översvämningar. Detta påverkar också små vattendrag och innebär att byggnader som byggs nära dem hotas av översvämning. Fastigheter som kan försäkras i dag kanske inte kommer att kunna försäkras i framtiden, när riskerna blir för stora.

Jag förstår att människor tycker att det är trevligt att bo nära vatten, men staten har ett större ansvar för sina medborgare än att bara underlätta det som är trevligt. Vi måste också göra vårt bästa för att se kommande risker och ta ansvar för att minimera dem. Redan i dag finns markägare som känner sig lurade för att de har fått tillstånd att bygga på platser som kort därefter har drabbats av översvämningar. Det ställs höga krav på fastighetsägare att de själva ska ha koll på riskerna.

Att Sverigedemokraterna inte hyser något större engagemang för naturen och djur- och växtlivet kommer nog inte som en överraskning för någon. Jag hade heller inte förväntat mig att de skulle bry sig om att alla i Sverige ska ha jämlik tillgång till naturen. Men något som man ändå kanske hade kunnat vänta sig är att Sverigedemokraterna skulle bry sig lite mer om att fastighetsägare riskerar att bli ruinerade.

Jag undrar därför: Kan Staffan Eklöf verkligen med gott samvete uppmuntra fler att bygga nära vatten, trots riskerna?

Anf. 84 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Havsnivån påverkas inte av strandskyddet. Sedan handlar det om översvämningsanpassning och klimatanpassning, och det är inte en del av strandskyddet; det hanteras via plan- och bygglagen.

En stor del av detta handlar om att ge markägare större rådighet och större frihet. Jag tror inte att det är statens skyldighet att i varje fall garantera skadeslöshet för en markägare som vill ta ett eget beslut.

Anf. 85 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! Det är sant som Staffan Eklöf säger: Från början, när man införde strandskyddet, var klimatanpassning inte en del av syftet. Men det är ett tydligt exempel på positiva synergieffekter som kan uppstå med naturskydd. Det har visat sig gynna Sverige mycket att vi har strandskyddet – det gör att vi är bättre skyddade mot klimatkrisens effekter än vissa andra länder.

Jag tycker att det är positivt att människor i Sverige har en stor tilltro till myndigheter, och det är något vi behöver ta vara på. Det gör också att människor förväntar sig att myndigheter ska slå larm när det finns risker som är svåra för var och en att känna till. Det är ganska mycket begärt att alla mark- eller fastighetsägare ska ha koll på vilka risker som kan drabba just deras fastigheter. Det är redan välkänt att kommunerna inte tar det fulla ansvaret för detta och att de tvärtom välkomnar byggande nära vatten på många platser som vi vet är utsatta för stora översvämningrisker.

Det var ändå ett ganska tydligt besked från Staffan Eklöf: Sverigedemokraterna tycker inte att det är så viktigt att skydda dessa markägare – detta blir helt och hållet deras eget ansvar, och de får ta den fulla ekonomiska risken när de drabbas av översvämningar, som faktiskt kan ruinera fastighetsägare.

Anf. 86 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Synergieffekter talar ledamoten om. Men det ska ju ändå hanteras under plan- och bygglagen. Då kommer det att hanteras i rätt ordning.

Sedan fortsätter det att komma bisarr kritik om att Sverigedemokraterna inte skulle bry sig om natur och miljö. Det är bisarrt. Vi är inte ett sådant parti. I dag fick vi in en artikel i Ny Teknik om ett paradigmskifte i miljöpolitiken.

Det är märkligt att Vänsterpartiet med precision röstar emot de miljöreformer som spelar roll på riktigt.

Anf. 87 STINA LARSSON (C) replik:

Fru talman! Det är positivt och välkommet att regeringen nu presenterar lättnader i strandskyddet. Jag hör här hur ledamoten Eklöf, Sverigedemokraterna, i sitt anförande argumenterar för landsbygden på ett sätt som låter nästan oproportionerligt om man ser till alla andra förslag som regeringen har presenterat under de gångna åren – och kanske framför allt om man ser till vad regeringen *inte* har presenterat och de fall där det kanske inte blev riktigt som man hade tänkt sig. Jag tänker på detta med gårdsförsäljningen, som ju inte riktigt blev som våra vingårdar och mikrobryggerier hade väntat sig.

Här har vi ett förslag på bordet. För mig är det ljuv musik att höra hur Sverigedemokraterna argumenterar för frihet.

Jag skulle vilja säga att detta i stort sett är en upprepning av de förslag som Centerpartiet redan har drivit på för och de utredningar som vi har arbetat fram under flera års tid.

Min fråga till Eklöf är: Varför har det tagit så lång tid för regeringen att agera på dessa färdiga förslag?

Anf. 88 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Ledamoten säger att det är en upprepning av Centerpartiets förslag. Ja, det stämmer att Centerpartiet har jobbat för detta, och det är bra. Men det första steget handlar alltså om sådant som vi tror att de flesta kan ställa upp på. Sedan kommer ett andra steg, och vi är kanske lite mindre säkra på att alla ska ställa upp på den förändringen. Jag tror dock att Centerpartiet ställer upp på den, för Centerpartiet har drivit på i den riktningen tidigare.

Jag tror att Centern kan vara glada och att det hela fortsätter i den riktning som Centerpartiet vill. Det är i alla fall vad jag tror, men det är förstås Centerpartiet som har tolkningsrätten.

Vi tycker lika. Jag tackar för att ledamoten säger att det jag säger låter bra och att det är ljuv musik i hennes öron. Det låter väldigt trevligt.

Låt mig säga lite grann om tajmningen med detta. Där får jag faktiskt hänvisa till regeringen, som kan ge ett bättre svar. Jag tror inte att vi samordnar allt när det gäller dessa frågor, men där kan jag ha fel.

Vi tycker ofta ganska lika. Vi drar ungefär åt samma håll. Det är egentligen bara invandringspolitiken som skiljer oss kraftigt åt. Om bara Centern kunde släppa sin invandringspolitik skulle jag tro att det skulle gå att samarbeta och nå goda kompromisser. Man får ge och ta.

Anf. 89 STINA LARSSON (C) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra hur Eklöf lägger ord i min mun om att Centerpartiet och Sverigedemokraterna skulle tycka lika. Men jag ska hålla mig till dagens debattämne om strandskyddet.

Jag skulle vilja säga att ledamoten och Sverigedemokraterna, som är stödparti åt regeringen, duckar för frågan varför man så att säga inte har fått detta på bordet förrän nu. Det är inte att ta ansvar för att man har en maktposition, utan man säger bara att det är någon annans ansvar.

Om statsrådet hade varit på plats här i dag hade vi kunnat ställa frågan direkt till ministern. Det behöver tas ett ansvar i detta. Just nu är det flera företagare på landsbygden som har fått vänta. De har fått nej på sina bygglovsansökningar, och det har hämmat utvecklingen. Detta har verkligen dragits i långbänk.

I våra reservationer i dagens ärende vill vi gå ännu längre än regeringen gör. Min följdfråga är därför: Detta var ju steg ett, men när kommer steg två? Vad kan vi förvänta oss då – ska det ta ytterligare fem år innan regeringen lyckas presentera något? Under tiden väntar ju våra företag på landsbygden.

Anf. 90 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Jag vet inte när steg två kommer. Det har väl preliminärt aviserats att direktiven ska komma i maj, tror jag. Men jag vet inte. Jag skulle ha frågat ministern om hon hade varit här.

Att ta ansvar är viktigt, men man kan inte ta ansvar för det som man inte kan påverka. Det är också viktigt.

Det som Centerpartiet har efterfrågat kommer nu. Jag tycker att kritiken är lite senfärdig. För några år sedan hade man kunnat tycka att det var rättfärdig kritik – den kom säkert då också – men nu kommer den lite väl sent. Det finns en risk att jag känner för att citera Ibrahim Baylan igen, men det ska jag inte göra.

Anf. 91 EMMA NOHRÉN (MP):

Fru talman! Vi är här för att debattera strandskyddsregler. Betänkandet tar upp några motioner från allmänna motionstiden, men framför allt handlar det om propositionen *Lättnader i strandskyddet – ett första steg*. Där har regeringen har lagt fram förslag om att ta bort det generella strandskyddet från vattendrag som är mindre än två meter – hur man nu ska mäta det framgår inte – och från vattenansamlingar som är mindre än en hektar.

Jag vill börja med att säga att jag yrkar bifall till reservation 1, som innebär avslag på propositionen. I vanliga fall brukar vi bara yrka bifall till en av de motioner vi har för att inte ta upp för mycket tid, men här vill jag också yrka bifall till reservation 5, som handlar om vad vi skulle vilja göra i stället, så att man inte bara säger att vi är emot.

Fru talman! Det vi nu diskuterar framställs ofta som mindre justeringar. Det står att det är lättnader i strandskyddet. Det beskrivs som någonting i marginalen för att ta bort bisarra detaljregleringar. Men, fru talman, det är faktiskt en radikal kursändring. Det handlar om ett regelverk som avskaffas helt och hållet. I stället för att förbättra och förändra utifrån ny kunskap tar man bort en lagstiftning som kom till på goda grunder.

Fru talman! I Sverige har vi en lång tradition av att skydda natur. Utifrån ny kunskap har vi förbättrat och utökat regelverket. De första strandskyddslagstiftningarna kom i början av 1950-talet. Då handlade det om att säkra allmänhetens tillgång till stränder. Det var framför allt för att industrisemestrarna kom till. Man tyckte att arbetarna skulle ha sunda nöjen, och därför skulle de ha tillgång till vatten och vattenlek.

Sedan har man därefter utökat detta och sett att det också har stora värden för djur och natur. Man kan säga att den lagstiftning som vi i dag har till största delen härrör från 1974 års lagstiftning, som trädde i kraft 1975. Sedan skedde också en förändring i miljölagstiftningen under 90-talet. Där är vi i dag. Det är klart att det har hänt mycket saker sedan dess. Vi har också fått andra möjligheter att bygga och så vidare. Vissa ändringar kan behöva göras.

Vi ser i dag att vi behöver klimatanpassa landskapet på ett annat sätt. Det har att göra med att vi i mångt och mycket har byggt bort oss på en del ställen, att vi har effektiviserat så mycket att vi har bitit oss i svansen eller att vi har lärt oss nya saker. Vi förstår också att det kan bli fel om man vidtar en åtgärd, till exempel klimatanpassar och bygger en bevattningsdamm, och sedan får ett strandskydd på det hela som alltså lägger en död hand över den andra verksamheten. Detta tar vi upp i reservation 5.

Men låt mig återgå till strandskyddet. Det är otroligt viktigt med strandskydd för allmänhetens tillgång till vatten, för att vi ska kunna gå utmed våra stränder och för att vi ska ha samma möjlighet, oavsett storlek på plånbok, att ägna oss åt det rörliga friluftslivet. Men strandskyddet är också en av våra absolut viktigaste natur- och miljölagstiftningar.

Områdena kring stränderna är våra mest artrika. Det gäller även små vattendrag. Kanske är de små vattendragen ibland viktigare än de större, för de finns utspridda i landskapet. De är väldigt viktiga äggläggningsplatser för till exempel insekter. Många av dem lever under en stor del av sina liv som nymfer och larver under ytan för att sedan flyga upp. Vattendragen är barnkammare och skafferier för våra fiskarter. För många av våra landlevande djur är det också otroligt viktigt att hitta vatten. Dessutom blir det spridningskorridorer i vår natur när det finns möjlighet till fri passage runt omkring. Det gör att djurlivet kan transporteras och att vi får vad som brukar kallas för konnektivitet mellan olika områden.

När man nu tar bort detta gör man det utan att inventera var det faktiskt är så viktigt att det borde vara kvar. I dag har man möjlighet att söka dispens för de här sakerna. Det ges dispens. Jag tog i ett replikskifte upp hur mycket som faktiskt försvinner. Bara de senaste fem åren är det alltså mer än 150 mil av Sveriges strandlinjer som på lagliga grunder faktiskt har bebyggts.

Då kan man undra: Behöver vi verkligen ta bort allt detta i lagen? Man aviserar också att detta är ett första steg och att man sedan vill ta bort ytterligare delar av lagstiftningen. Men ett starkt generellt strandskydd är avgörande för allemansrätten och för ekosystemen.

Den del av lagstiftningen som man nu vill ta bort kom till 1975. Den kom till för att länsstyrelserna aviserade att de inte hade möjlighet – och medel – att vara ute och se var detta var viktigt och vad man skulle ha. Det blev alltså ett generellt förbud som man kan söka dispens från.

Den här situationen finns fortfarande kvar. Länsstyrelsen i Stockholm säger i sitt remissvar om förslaget om slopat strandskydd vid små vattendrag att resursbristen riskerar att leda till omfattande negativa konsekvenser.

Vi ser också att om det är någonting som den här regeringen har gjort så är det att man har dragit ned på resurserna till länsstyrelserna. Detta lär alltså inte bli lättare.

Regeringen har sagt att man gör det här för att underlätta på landsbygden. Man vill att det ska kunna byggas mer. Men när man får frågor om det säger man att det inte kommer att byggas så mycket. Den som pratar om det ropar alltså bara på vargen utan att vargen kommer. Då undrar jag: Tror man att det kommer att byggas 50 000 nya bostäder, eller vad det är, som en minister säger? Eller tror man att det inte kommer att hända någonting, som en annan minister säger?

Detta är väldigt konstigt. Dessutom finns det inte med i konsekvensutredningarna.

Vi ser också att man saknar motivering när det gäller det här. Man säger att man tror att det kommer att bli bättre. Konsekvenserna av förslaget har mildrats något. Men låt oss säga att strandskyddet upphävs i många län. Det säger ingenting om värdena där. Flera länsstyrelser har redan gjort det här på eget bevåg. De har medvetet tagit det steget. Men det är inte ett skäl till att ta bort det på andra ställen, där länsstyrelserna har sagt att det finns en anledning till att det är kvar. De har inte resurser för att göra detta på ett annat sätt. Det här blir ett jättekonstigt sätt att resonera.

Det finns en enighet i riksdagen om att ändra just de delar där det handlar om problem eller där man kan se att det blir onödiga målkonflikter. Men det finns inte en enighet om att ta bort en lagstiftning. Tittar man på vad svenska folket säger i olika opinionsundersökningar och sådant ser man att det inte heller finns ett folkligt stöd för det. Det är ett brett majoritetsstöd för ett starkt strandskydd i alla opinionsundersökningar som har gjorts.

Som jag sa används redan kusterna och stränderna väldigt mycket. De små är minst lika viktiga som de stora. De är kapillärerna. Jag var tidigare i dag, tillsammans med flera kollegor här, på ett seminarium om klimatanpassning. Det är just i de områden som är kapillärer som klimatanpassningen börjar när det gäller att ta upp vatten.

Vi har inte ens kommit in på dricksvattenproduktion. Jag ser att jag har överskridit min talartid. Jag kommer att återkomma i de olika replikskiftena, misstänker jag.

Jag vill återigen säga att jag tycker att det här är ett otroligt dåligt sätt att skydda och ta vara på naturen, och det är dåligt att man kommer med argument för en sak utan att ha utrett konsekvenserna. När man har tagit bort det här kommer det att vara borta för evigt. Det betyder att de här miljöerna kommer att stå oskyddade.

(Applåder)

Anf. 92 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Emma Nohrén, för anförandet!

I sitt anförande yrkade Emma Nohrén avslag på hela propositionen. Men det är bra att hon kom med någonting annat i stället. Jag har med mig betänkandet här, för Emma Nohrén pekade på reservation nummer 5 från Miljöpartiet, där det står vad man vill i stället.

Då är frågan: Önskar Miljöpartiet över huvud taget någon form av utveckling på landsbygden? Eller ska landsbygden konserveras i någon sorts drömtillstånd, som det är här och nu eller möjligtvis som det var för länge sedan? Förindustriell tid strävas det ju efter i vissa delar.

I reservationen, där det står vad man vill, står det att detta kan vara bra när det gäller klimatanpassningsåtgärder eller viss naturturism. Det står

ingenting om mig eller mina kompisar hemma i Värmland som vill bygga och bo på fina tomter. Därmed är det inte sagt att man ska bo på vattnet, men man kanske i alla fall vill ha utsikt över vatten.

När det gäller oss som faktiskt bor och verkar på landsbygden verkar det inte som att Miljöpartiet vill någonting. Det handlar bara om klimat-anpassning och om dem som ska komma dit som turister.

Då kommer jag tillbaka till frågan: Önskar man någon form av utveckling på landsbygden? Om svaret är ja bör man också ha möjlighet att bygga och bo på landsbygden, kanske i vissa delar där det faktiskt är fin utsikt och där det är trevligt att bo och inte långt inne i skogen där man inte ser någonting.

Anf. 93 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, Kjell-Arne Ottosson, för frågan!

Om ledamoten läser vidare i samma reservation ser han att det även står att regelverket för till- och ombyggnad av befintliga byggnader på landsbygden kan behöva en översyn för att till exempel underlätta för generationsboende. Det står lite mer i själva motionstexten, men det är detta som finns med i reservationstexten. Vi ser alltså absolut detta.

Men jag tycker att det här är fel verktyg att använda för de saker som ledamoten efterfrågar. Det finns redan LIS-områden. Det handlar om landsbygdsutveckling i strandnära områden. Det är en reform som utredes 2009 och som kom till lite senare. Kommunerna kan då peka ut strandnära områden för byggande eller andra saker.

Det har fungerat både bra och lite dåligt, men det är en ganska ny lagstiftning. Varför inte i stället skruva i den så att den blir bättre? Den största anledningen till att man inte tycker att det är en bra lagstiftning är att man har fått nej till byggnation i områden på grund av höga naturvärden eller på grund av något som handlar om friluftslivet.

Då betyder det att man har vägt intressena mot varandra och sett att det finns en anledning till att vi har ett strandskydd. Då har det legat kvar, och då har vissa blivit sura. Det är inte så att man automatiskt får detta med LIS bara för att man ansöker om det. Däremot kan man kanske flytta det till ett annat område.

Jag tycker absolut att det är viktigt att utveckla detta så att lagstiftningen fungerar så som den var tänkt, så att vi får utveckling, boendemiljöer och företagsområden även i landsbygden.

Anf. 94 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag ska ge Emma Nohrén rätt i att det fanns en fortsättning. Men detta gäller om- och tillbyggnad. Det gäller inte nya hus för folk i bygden eller för dem som kanske vill flytta tillbaka när de har studerat klart och som vill etablera sig i sin hembygd. Nej, den möjligheten finns inte med Miljöpartiets förslag – om man inte bygger inom gården, som man kanske kommer från. Det handlar alltså om att bygga på samma tomt. Den möjligheten finns då, eftersom ni skriver om generationsboende.

Emma Nohrén lyfte även fram LIS. Jag kan bara hålla med om att det, vad jag har sett, i många delar har fungerat rätt dåligt i stället.

Frågan är vem som ska ha äganderätten till de här frågorna. Det är rätt intressant. Emma Nohrén nämnde väldigt mycket om länsstyrelsen i sitt anförande. Om jag lyssnade rätt nämndes det kommunala inte alls. Är det

inte så att kommunen och bygg- och miljönämnden – eller vad man nu kallar den i kommunen – har den lokala kunskapen och att man i så fall skulle ge dem betydligt större makt än man ger länsstyrelsen?

Vi har sett alldeles för många exempel på hur kommuner vill utveckla områden för att det, inte minst för det rörliga friluftslivet, ska bli möjligt att över huvud taget röra sig – för det växer igen. Men det ska inte röras över huvud taget. Om man hade lyssnat på kommunerna hade man fått fram fler av dessa fina områden. Man hade fått fler LIS-områden som hade varit bra för utvecklingen på landsbygden.

På Emma Nohrén låter det som att det är länsstyrelsen – och enkom länsstyrelsen – som ska ha rådighet över detta. Hur ser Miljöpartiet på den frågan? Är det kommunen som ska ha ansvaret eller är det länsstyrelsen? Vem ska styra?

Anf. 95 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Kjell-Arne Ottosson för frågan. Först och främst: Om Tidöregeringen hade gett mer pengar till naturvård hade naturvårdsområdena kanske inte växt igen.

När det gäller strandskyddsområdena ser vi att länsstyrelsen bör ha en större roll. Vi har tidigare motionerat om att vi tycker att det här ska återgå till hur det var. Många kommuner är så små att man har svårt med kompetensen gällande hur detta ska hanteras. Det måste givetvis initieras på kommunal nivå, och man måste ha den kommunala kompetensen. Länsstyrelsen behöver dock ha en större samordnande roll, eftersom vatten rör sig i landskapet. Det man gör i en kommun påverkar ofta nästa – eller en tidigare – kommun också.

När man tittar på till exempel framtida väder och hur det kommer att bli med klimatanpassning ser man att vi måste jobba mer över kommungränserna. Där kommer länsstyrelserna att ha en otroligt mycket större och mer betydande roll, och de måste få medel att kunna jobba med detta. Det diskuterade vi på förmiddagen.

Det fanns förslag i Miljömålsberedningen som även Kjell-Arne Ottosson stod bakom som ledamot i denna. De handlade om länsstyrelsens samordnande roll, vilken vi tycker är bra. Vi var också överens där om att ändra strandskyddets syften så att de följer EU:s ramdirektiv för havsmiljö och vatten samt art- och habitatdirektivet. Det skulle vara syftet i stället för att, som nu, ha tio olika att-satser.

Om vi hade följt det vi kom överens om i Miljömålsberedningen – och som alla partier var överens om i det stycket – hade vi löst en hel del av de problem som man nu försöker lösa genom att i stället ta bort en lagstiftning.

Anf. 96 STINA LARSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Nohrén för anförandet och den beskrivning av hur ledamoten och Miljöpartiet ser på strandskyddet. Jag kan väl säga att vi tycker lika om mycket – bland annat om klimatanpassning, som vi pratade om tidigare i dag – men här har vi helt diametralt olika ingångar.

Jag skulle vilja säga att det är felaktigt att påstå att dessa förslag innebär stora inskränkningar av allemansrätten. Tvärtom handlar det om att lätta på de strikta reglerna runt diken och små insjöar. Större sjöar och vatten-

drag kommer fortfarande att vara skyddade. Det handlar inte om att göra enorma inskränkningar på djur- och naturlivet utan om att skapa ett ändamålsenligt strandskydd som skyddar det strandskyddet är avsett att skydda.

Miljöpartiet och ledamoten påstår i en debattartikel som publicerades häromdagen att tiotusentals sjöar och vattendrag kommer att stå helt utan skydd. Men vad är det egentligen för vatten vi talar om här? Handlar det verkligen om naturvärdefulla sjöar där människor badar och vistas, eller handlar det om konstgjorda diken, dräneringskanaler och mindre dammar som knappt ens går att promenera vid? Är det verkligen rimligt att behandla alla diken och vattendrag likadant? Ska man behandla skogsdiken i Norrbotten på samma sätt som en badstrand i Sörmland?

Med anledning av diskussionen vi hade tidigare om klimatpåverkan vill jag säga att strandskyddet i viss mån också har begränsat möjligheten att anlägga bevattningsdammar. Vi har bevattningsdammar hemma i Skåne som riskerar att numera omfattas av strandskydd trots att de byggdes förra seklet.

Anser inte ledamoten att det finns skillnader mellan olika vattendrag? Är det värt att skydda alla diken och små bäckar på samma sätt som stora sjöar?

Anf. 97 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan. Jag tycker att det är jättebra att ledamoten tog replik på mig så att vi får titta på detta. Dels finns det skillnader i hur vi ser på saken, vilket nog är bra att reda ut, dels finns en del missförstånd om hur vi tolkar det här.

Det största problemet med det beslut vi debatterar i dag är att man tar bort en lagstiftning i stället för att se till att till exempel göra undantag för diken. Här får ju naturliga bäckar samma icke-skydd som ett dike. Det blir en odifferentierad lag, eftersom det inte finns någon lag. I stället blir det fritt fram överallt. Det finns ju andra plan- och byggregler, men strandskyddet och syftena med det är borta.

Jag tycker att det är helt fel väg att gå att ta bort en lagstiftning i stället för att försöka ändra eller lägga lagförslag som faktiskt förbättrar den och gör den mer ändamålsenlig.

Jag yrkade på två reservationer därför att vi ju har förslag om att man ska kunna göra undantag för bevattning, dammar och sådana saker. Man ska kunna göra sådana utan att helt plötsligt få strandskydd över en gård. Det var inte tanken från början. Vi tycker däremot att det är väldigt stelbent att bara säga att allting som gjorts senare än år 1975 per definition inte ingår i lagstiftningen. Då missar man målet, för det kan ha hänt ganska mycket med miljövärden på 50 år.

Vårt största problem med detta är att man inte förändrar, rättar till eller moderniserar lagstiftningen, utan man tar bort den och ger en fjällbäck samma lagskydd – eller icke-lagskydd – som ett dike i Skåne.

Anf. 98 STINA LARSSON (C) replik:

Fru talman! Ledamoten beskriver att vi plockar bort lagstiftning. Jag tänker att kommunerna fortfarande har ansvar för bygglovet, att miljöbalken finns kvar och att höga naturvärden fortfarande kommer att respekteras. En utredning kommer så småningom, om vi ska tro regeringen.

Jag ser det som fullt möjligt att värna naturen och samtidigt ge utrymme för lokal utveckling. Det i sig är ingen motsättning, men det kräver att vi vågar se nyanser och skilja på var skydd verkligen behövs och var lättnader kan göras utan att något viktigt går förlorat.

Man har hittills haft olika bedömningar. Vi befinner oss nu i huvudstaden – i Stockholm. Här har man ju på väldigt många platser lyckats bygga vid vatten. Man har andra ingångar än man har på många ställen på landsbygden. Det är väl klart att det inte finns någon stark opinion för att göra lättnader i strandskyddet, eftersom det finns färre människor boende här som det faktiskt kan gynna.

Vi måste se hela Sverige. Jag vill också säga att det är så tydligt när det gäller detta att Miljöpartiet har en annan syn på landsbygden än vad Centerpartiet har. Vi värnar verkligen företagen på landsbygden och vill att de ska kunna utvecklas och verka där även om det finns ett dike i närheten. Vi vill inte göra skillnad på stad och land här, vilket man i praktiken faktiskt har gjort. På vilket sätt vill Miljöpartiet värna landsbygden och samtidigt behålla strandskyddet?

Anf. 99 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Det blir nästan filosofiska frågor. Jag skulle vilja säga att det ofta framstår som en landsbygdsfråga att ta bort strandskyddet. Men tittar man på var exploateringstrycket troligtvis kommer att vara störst ser man att det är i närheten av våra tätorter och städer. Det är också där det finns minst tillgång till vatten och redan har byggts väldigt mycket på det man har sparat.

Vi tycker också att det ska vara en levande landsbygd, men vi har haft ett dispensförfarande för att åstadkomma det. När det gäller bevattningsdammarna och klimatåtgärderna av dem har vi också förslag på att lagstiftningen gällande strandskyddet där ska ändras.

Det man gör med den här lagstiftningen är att med landsbygden som argument ta bort skyddet för små vattendrag och sjöar överallt i hela landet. Den som läser remissvaren ser att många är otroligt kritiska, framför allt i de större städerna eftersom det blir ett ökat tryck på stränderna där. De försvinner också, och de behövs.

Jag tror alltså att man skulle behöva göra det här på ett helt annat sätt. Jag tror att man behöver rätta till det som behöver rättas till, där lagstiftning och annat har halkat efter, men fortsätta att ha ett starkt strandskydd i hela landet – med möjlighet till dispens när det behövs. Landsbygden kanske är just ett sådant ställe där man ska vara än mer frikostig med dispens än man har varit, även om vi ser att man har varit frikostig hittills också.

Anf. 100 JOHN WIDEGREN (M):

Fru talman! Vi debatterar *Lättnader i strandskyddet – ett första steg*. Det här blir bra.

Kära vänner i Sveriges riksdag! Strandskyddet i den form det har i dag har varit hämmande. Det har varit en stor inskränkning i det privata, enskilda brukandet och ägandet.

Jag har en god vän hemma i det bördiga Östergötland. Han äger lite mark med en sjö på. Vid sjön fanns det en liten sommarstuga, och min gode vän ville bygga om sommarstugan till ett åretruntboende. Han ville dessutom flytta den tio meter längre ifrån sjön, då den låg väldigt nära. I fyra år fick han slåss mot olika myndigheter för att få lov att bygga sitt boende vid den sjö och på den mark som han äger. Anledningen till att han inte fick bygga ut sommarstugan var att det inkräktade på allmänhetens intresse. Han skulle alltså bygga sitt boende vid en sjö på mark som han äger.

Fru talman! Ett annat exempel är en granne, en barnfamilj, vars hus ligger ungefär 80 meter från en mindre bäck. De flyttade in, bildade familj – de fick barn – och behövde bygga ut sitt hus. De fick också kriga i flera års tid på grund av strandskydd.

Det här har ju inte fungerat. Det här innebär inskränkningar i det enskilda på ett sätt som vi aldrig kan acceptera. Från moderat sida är det en segerns dag när vi röstar igenom det här. Det är nämligen precis så det ska vara: Vi ska tro på den enskilde och på landsbygdens ägande och brukande. Vad som än sägs i den här debatten är det första steget i att underlätta strandskyddet kopplat till landsbygden. Det här är ett landsbygdsförslag.

Jag vet att vi har olika ideologier i den här kammaren. Alla gillar inte frihet, det mänskliga, enskilt ägande och så vidare. Individens frihet och äganderätten är grunden till en blomstrande demokrati, men då måste vi också tillåta detta. Vi måste låta människor fatta sina egna beslut, göra sina egna misstag och stå för det de har gjort. Det gör vi genom att ge dem mer frihet – genom att ta bort strandskyddet.

Vi i Tidösamarbetet levererar nu det som så många har pratat om under lång tid men som man inte har lyckats forma majoriteter i den här kammaren för att genomföra. Det levererar vi nu. Tidöpartierna levererar detta.

Ända sedan 1975 har vi pratat om att införa lättnader i strandskyddet, och det är det som görs nu. Då säger någon: ”Vi kommer att bebygga alldeles för mycket natur!” Nej, vi kommer inte att bebygga alldeles för mycket natur. Vi har kommuner i det här landet som har lika många sjöar som invånare. Jag har inte siffran i huvudet i dag, men det finns så många meter strandskyddad remsa i Sverige att alla strandskyddade remsor i Sverige inte skulle bebyggas även om alla invånare byggde strandnära.

Det här är en lagstiftning som har slagit mycket snett – en lagstiftning som vi nu förändrar så att vi ger landsbygden möjlighet att utvecklas och de gröna näringarna möjlighet att inte ta hänsyn till strandskydd så fort de vill bedriva någon form av utveckling.

Vad är då skillnaden jämfört med det förslag som röstades ned för tre år sedan? Den kanske största skillnaden, fru talman, är att 25-metersremsan närmast vattnet nu försvinner. Nu tar vi bort strandskyddet ända ned till vattnet, för så länge det strandskyddet finns är det en inskränkning. Det är den största skillnaden.

Det låter ofta i debatten här som att vi nu kommer att förstöra alla naturvärden, som att det kommer att bli katastrof och som att domedagen är nära. Alla hus kommer att rinna ned i vattendragen på grund av klimatförändringar, säger man. Nej, det kommer inte att bli så – och framför allt inte när det gäller havet, för det här förslaget handlar inte ens om havet.

I Lantbrukets affärstidning, ATL, skrevs det för några veckor sedan en krönika av en lantbrukare. Hon heter Elisabeth Hidén och är mjölkproducent i Västergötland. Jag tycker att hon sätter fingret på någonting oerhört viktigt, och jag tänker faktiskt läsa ett avsnitt ur krönikan, fru talman.

Den visar nämligen otroligt tydligt det problem vi faktiskt har på den svenska landsbygd som vi under så lång tid har försökt reglera ihjäl på olika sätt. Vi har försökt inskränka och dra ned på människors möjlighet att ha framåtanda – en tro på och ett driv för att komma framåt och utveckla landsbygden. Om det nu finns människor som vill bosätta sig på landsbygden och vill ha de attraktiva tomterna ska vi inte ha en hel massa lagstiftning som försvarar för dem.

Elisabeth avslutar sin krönika så här: ”Det får inte ändras men måste bevaras. Det får inte rivas men måste skötas. Det får inte byggas men landskapet ska hållas öppet. Med vilken hand? Och med vilka pengar? Det är lätt att prata om kulturarv, öppna landskap och ekologisk mångfald – men någon måste också jobba ihop det där arvet och skapa värdet. Någon måste ta risken, investera, sköta markerna, röja diket, hålla efter stengärdsgården. Vem i dagens generation ska bygga stenmurar för framtiden?”

Hon sätter fingret på precis de problem som landsbygden har i dag. De problemen vill vi i Tidösamarbetet förändra. Vi vill göra situationen bättre, och det här är ett första steg. I dag eller i morgon kommer vi att tillsammans trycka på knappen för ett första steg gällande strandskyddet, fru talman.

Sedan ser vi fram emot att tillsammans ta också nästa steg. Moderaterna vill nämligen mycket mer när det kommer till strandskyddet, för det behöver förändras i grunden. Men nu tar vi det första steget, som är kopplat till landsbygden.

(Applåder)

I detta anförande instämde Helena Storckenfeldt, Oskar Svärd och Viktor Wärnick (alla M) samt Staffan Eklöf (SD) och Elin Nilsson (L).

Anf. 101 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, John Widegren!

Vi socialdemokrater är överens med Moderaterna om att man behöver göra en modernisering av strandskyddet, men vi har en lite annan utgångspunkt. Moderaterna och John Widegren har ett väldigt starkt fokus på den enskilde och äganderätten, och vi socialdemokrater har kanske ett större fokus på samhällsutveckling. Vi tycker att det är viktigt att man också tar hänsyn till miljö, fri passage och allemansrätten.

Så ser skiljelinjen ut mellan våra partier, men vi hade som sagt i princip samma innehåll – med det undantaget att vi faktiskt behöll fri passage – i det lagförslag som ni röstade nej till för tre år sedan, John Widegren. I princip det förslag som vi ska ta ställning till i dag eller i morgon hade kunnat vara på plats redan.

Hade det inte varit rimligt att ni i Moderaterna hade stöttat det förslaget och sedan direkt efter valet tillsatt en utredning, vilket ni nu skissar på att göra? Varför har det tagit sådan tid, och varför blev det inte mer än så här?

Anf. 102 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Joakim Järrebring för frågan.

Varför blev det inte mer än så här, undrar en företrädare för partiet som har regerat det här landet under den allra största delen av den tid jag kan minnas.

Vi gör det ju nu. Vi gör det här. Vi har sett till att forma en majoritet i den här kammaren för att göra dessa förändringar. Man såg inte till att forma en majoritet för det förslag man lade på bordet 2022; det var tydligen inte tillräckligt bra. Här har vi format ett förslag som är bra och som vi formar en majoritet för.

Vi tycker inte om förslaget om att de sista 25 meterna fortsatt ska vara skyddade. Moderaterna tycker också att allemansrätten är jätte viktig, men den är inte viktigare än personen som äger remsan i fråga och som eventuellt vill bebygga den och ha sin strandtomt. Det får komma först. Vi kommer att ha otroligt mycket natur kvar i Sverige. Hela Sverige är ju ett rekreatjonsområde, brukar jag säga, som kommer att vara tillgängligt för det allmänna, med höga naturvärden och så vidare.

Ledamoten Järrebring talade i början av sitt inlägg om att Moderaterna mest står upp för den enskilde medan Socialdemokraterna tänker på samhällsutvecklingen. Men vem ska stå för samhällsutvecklingen i de här områdena? Det är ju företagarna och de människor som äger och verkar på landsbygden. Det är ju de som kommer att stå för samhällsutvecklingen. Då är det väl också rimligt att det är de som får förbättrade villkor för att bedriva sin verksamhet på landsbygden?

(Applåder)

Anf. 103 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

Är det rätt uppfattat att Moderaterna menar att vi gott och väl kan ha allemansrätt så länge den inte inkräktar på den enskildes fastighet? Jag hörde det, men jag kanske missförstod ledamoten. Det får ledamoten gärna utveckla.

Socialdemokraterna har ju under flera års tid pekat på att vi behöver ett mer flexibelt strandskydd. Det nuvarande får orimliga konsekvenser när man behöver utveckla samhället och skapa tillväxt, inte bara i glesbygd och på landsbygd utan i hela Sverige. Socialdemokraterna ser väldigt mycket fram emot att det kommer en utredning och att det kommer ett mer differentierat strandskydd, men vi behöver ju bibehålla balansen. Vi behöver också ta hänsyn till miljövärden och se till att människor har möjlighet att utnyttja allemansrätten på riktigt. Vi ska inte bara ha allemansrätt på papperet.

(Applåder)

Anf. 104 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Joakim Järrebring för frågan.

Jag är inte jätteorolig för att vi kommer att få stora problem med allemansrätten på grund av det här strandskyddsförslaget. För Moderaterna är allemansrätten viktig. Det är viktigt med en allemansrätt som fungerar på ett bra sätt och som inte missbrukas, för när den missbrukas sker det på någon annans egendom. Det finns ganska många exempel på hur allemansrätten missbrukas, men det är en annan debatt.

För Moderaterna är allemansrätten alltså viktig. Ledamoten ställde en fråga om huruvida den är mer eller mindre viktig. Om den enskilde vill bygga sitt drömboende på marken han äger bredvid en sjö kanske allemansrätten blir inskränkt på tomten vid den sjön. Det tycker jag är helt rimligt. Det tycker Moderaterna är rimligt.

I grunden handlar ju strandskyddet om förbud och inskränkningar. Ingången borde egentligen vara att det är tillåtet att använda sin mark. Sedan får man, precis som det här lagförslaget säger, peka ut vissa områden om de faktiskt behöver vara belagda med strandskydd eller strandhänsyn. Det naturliga borde dock vara att det i grunden är tillåtet.

Vi har haft den senaste strandskyddslagen på plats sedan 1975. Jag har väldigt sällan hört någon stå i den här kammaren och prata om att det borde betalas ut intrångsersättning för att någon är belagd med strandskydd. Många partier här inne är väldigt noga med det när det gäller andra frågor, till exempel skydd av skog – då ska det finnas pengar hos myndigheten för att betala enskilda när det görs inskränkningar. Men när det gäller strandskyddet har vi aldrig betalat ut pengar. Det känns som att vi aldrig ens har diskuterat huruvida det är en inskränkning som borde generera en peng till markägaren.

(Applåder)

Anf. 105 STINA LARSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för anförandet.

Det sista som kom upp på bordet, om intrångsersättning för att man inte får bygga nära sitt dike, ser jag fram emot att få se i en proposition från regeringen. Jag väntar med spänning på ett sådant förslag!

Moderaterna pratade här om en seger för landsbygden. Jag tar väl och gör om det gamla ordspråket och säger att den som väntar på något gott ofta väntar för länge. Min fråga gäller just detta.

Det fanns ju en majoritet för en förändrad strandskyddslagstiftning redan för tre år sedan. Nästan på dagen för tre år sedan, 2022, hölls en debatt här om liknande förslag, med samma skrivningar. Ledamoten beskrev nyss att skillnaden var de 25 meterna. Landsbygden och företagen där hade dock tjänat på att ha denna lagstiftning på plats tidigare. Det är ju landsbygden och företagarna som har fått betala priset under de år de har fått vänta. Den anekdot som Widegren berättade visade tydligt att de verkligen har fått betala ett pris och att dispenserna och regelverket inte har fungerat.

Det var också intressant att Widegren refererade till artikeln i ATL. Kontentan i den är att lantbruket är kritiskt till att regeringen har förhalat det här beslutet under så lång tid.

Min fråga är varför detta förslag har dröjt så länge.

Anf. 106 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Om Centerns – och Miljöpartiets – dåligt förhandlade förslag hade vunnit den här kammarens gillande 2022 hade vi haft bland annat de begränsningar som jag pratade om tidigare. Jag är inte säker på att kammaren skulle ha rivit upp lagstiftningen, utan då hade man i stället fått bli halvnöjd. Nu är vi mer än nöjda med det som röstas igenom i dag, även om det tog lite längre tid.

En anledning till att det tog lite längre tid är att man inväntade utredningen om areella näringar, och att den skulle hinna vara ute på remiss, för att kunna knyta ihop den med detta. Jag kan vara den första att skriva under på att det tar för lång tid. Jag tycker dock att det mesta av den bra lagstiftningen i de här husen tar för lång tid; jag är ju i grunden företagare.

Icke desto mindre är det nu på plats. Det genomförs, och vi har som sagt format en majoritet för det här. Jag tror att Centern, som jag håller med i väldigt många landsbygdsfrågor, skulle göra klokt i att börja förhandla de här frågorna med Moderaterna igen. Jag tror att man skulle få mer resultat då än vad man kanske får med dem som man har försökt att förhandla det här med under de senaste åren. Det är bara ett litet tips.

Anf. 107 STINA LARSSON (C) replik:

Fru talman! Vi har faktiskt fått en inbjudan från Kristersson gällande livsmedelsförsörjning och livsmedelsberedskap. Där ingår ju landsbygdens villkor, så det är kanske – i bästa fall – redan på gång.

John Widegren talade om att det tar tid. Ja, demokrati tar ju tid. Det får vi väl leva med, och det finns ju också en massa fördelar med det.

Jag skulle inte vilja instämma i Widegrens beskrivning att det var ett dåligt förhandlat förslag. Det fanns ju faktiskt en majoritet för det, men sedan valde Moderaterna att tillsammans med andra partier lämna den överenskommelse vi hade. Detta ser vi tyvärr exempel på även nu.

Jag har ytterligare en fråga. Det finns redan i dag områden där regler gäller som är generösare än dem vi har på bordet nu. I Värmland är exempelvis vattendrag upp till 10 meter strandskyddsbefriade. Det är viktigt att de nu föreslagna ändringarna inte upphäver undantagen för de här helt befriade områdena. Därför bör det förtydligas att dessa ska fortsätta att gälla. Propositionen får inte innebära att det blir striktare i verkligheten.

Centerpartiet har en reservation om att kommunerna ska ha större inflytande. Om regeringen verkligen vill stå upp för landsbygden och liberala värden undrar jag varför regeringen inte redan nu har gått längre med att ge kommunerna större ansvar att själva avgöra var strandskyddet ska gälla. Varför avstår regeringen från att ge kommunerna möjligheten att utse så kallade strandnära utvecklingsområden där kommunerna själva kan upphäva strandskyddet?

Anf. 108 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för jätteintressanta frågor.

När det gäller de delar där man redan har gått längre står det tydligt i propositionen att de ska fortsätta att gälla och inte rivas upp av den nya lagstiftningen. Det är otroligt viktigt, för denna klokskap ska bestå.

När det handlar om att ge kommunerna mer makt finns det delvis med, och jag har förhoppningar om att det ska bli ännu tydligare i den nya utredningen. Jag har kanske inte bara uttryckt kärlek för hur länsstyrelserna fungerar på många håll, och det här är en fråga där jag tycker att det inte fungerar särskilt bra. Jag tycker att länsstyrelserna ska ha så lite makt över strandskyddsreglerna som möjligt, för det är kommunerna som känner sina områden bäst och är måna om utvecklingen inom kommunen. Att ge mer av strandskyddsfrågorna till kommunerna bör vara en viktig del i den utredning som förhoppningsvis snart sätts och startar upp.

Anf. 109 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar John Widegren för ett intressant införande som tydligt visade på skillnaderna i ideologi.

John Widegren började med att säga att detta innebär inskränkningar för den enskilde och att det är upp till var och en att göra sina egna misstag och se vad som funkar. Men kan John Widegren och Moderaterna någon gång tycka att de gemensamma nyttorna och det allmänna faktiskt går före den enskildes rätt att göra som den vill? Samhällsutveckling blir ju ofta bättre om man gör den ihop. Det finns lagar och regler för hur mycket en fabrik får släppa ut, och det tror jag att även Moderaterna accepterar. Men så fort det handlar om en enskild privatperson ska den få göra som den vill och kan bäst själv. För mig rimmar det ganska ofta illa.

Nu tar man bort en lagstiftning som har gjort att vi har gemensamma förhållningsregler för hur vi ska göra med vatten – denna viktiga resurs som kanske kommer att bli ännu viktigare i framtiden för klimatanpassning, dricksvatten, bättre jordbruk och skogsbruk, djurliv, rekreation och turism. Dessa värden går inte alltid ihop med den enskildes behov, men om jag förstod John Widegren rätt ska markägaren ha rätt att göra vad den vill på sin mark, punkt. Stämmer det?

Anf. 110 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Emma Nohrén för frågan.

Det får inte ändras men måste bevaras. Det får inte rivas men måste skötas. Det får inte byggas, men landskapet ska hållas öppet. Med vilken hand, och med vilka pengar? Detta har enskilda gjort i alla tider. Med sina pengar, sitt arbete och sin svett har de skapat de naturvärden som samhället har så stor nytta av i dag. Samtidigt har vi ett antal lagstiftningar som ska begränsa markägares möjlighet att fortsätta att bedriva sin verksamhet och skapa sig ett liv utifrån vad de äger och har.

Vi skulle inte ha haft så höga naturvärden i Sverige i dag om vi inte hade haft strävsamma självägande bönder. Så är det. Jag ser nästan aldrig stadsmänniskor skapa naturvärden, utan det är markägare som åstadkommer dem. Det är också markägare som har ansvaret för att de finns kvar, och det fungerar för det mesta väldigt bra. Nej, man får inte göra vad man vill med sin mark, men grundregeln ska inte vara förbud. Grundregeln måste vara att den enskilde får bruka och verka på sin mark.

Väldigt höga naturvärden kan beläggas med formella skydd, och då ska ersättning utgå. Här är vi helt överens. Men det målas upp en bild av att denna typ av frihetsreform blir domedagen för naturen och den biologiska mångfalden. Men så blir det inte, tvärtom. Markägare på landsbygden får i stället glädje i sina liv, vilket gör att de vill fortsätta att utveckla höga naturvärden där de bor och verkar.

(Applåder)

Anf. 111 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Det är stora ord om en frihetsreform för landsbygden. Konsekvensbeskrivningar och remissinstanser pekar dock på att detta kommer att få konsekvenser runt framför allt tätorter och städer. Det kommer alltså att bli högst tryck där trycket redan är högt. Det är dessa miljöer som kommer att exploateras och byggas bort. Då hade det kanske varit bättre att förändra lagstiftningen så att det hade blivit lättare att söka dispens eller få

tillstånd att göra det John Widegren pratar om än att bara ta bort lagstiftningen.

I slutet av sitt svar sa John Widegren att vi ska skydda naturvärden där det behövs och att det ska utgå ersättning. De enligt John Widegren förhatliga länsstyrelserna – eller det kanske var ett för stort ord, men du brukar ofta klaga på dem – är trots allt statens förlängda arm, och jag tror inte att de blir bättre av att Tidöregeringen hela tiden tar bort pengar för dem eftersom det då blir mycket svårare för dem att göra sitt arbete. När man nu tar bort lagstiftningen bör man i stället ge länsstyrelserna pengar så att de faktiskt kan hitta och skydda dessa naturvärden så att enskilda inte gör misstag som går ut över resten av samhället. Kommer dessa medel att komma?

Anf. 112 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag vet inte om pengarna kommer att komma; jag ska inte föregripa höstens budgetdiskussioner. Men jag vet att Moderaterna i sina budgetar under åren i opposition prioriterade skötseln av redan skyddad natur och ville ha mer medel till det. Det har i alla fall varit en moderat ingång i diskussionerna, så mycket kan jag säga.

Jag tror fortfarande att en enskild som inte begränsas av för mycket förbudslagstiftning tycker om att skapa och även sköta höga naturvärden. Men förbud, pålagor, kontroller och så vidare stryper glädjen att bedriva verksamhet på landsbygden. Det är ett faktum. Frågar man vilken landsbygdsföretagare som helst blir svaret att det är detta som är jobbigt. Vi kan prata rovdjurspolitik, skattetryck och så vidare, men mycket handlar om att inte få göra det man har tänkt sig med det man äger och brukar, kanske över generationer. Jag tror att det är den stora stoppklossen i detta.

Jag är inte lika orolig som Emma Nohrén och Miljöpartiet för att detta kommer att bli en katastrof för naturen. Det målas ju upp som en katastrofslagstiftning. Nej, att ta bort förbudet och göra detta möjligt kommer att gynna hela landsbygden.

(Applåder)

Anf. 113 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru talman! Strandskyddet är ett uttryck för en grundläggande socialdemokratisk princip: Naturen och dess resurser är något som vi äger gemensamt och ska förvalta solidariskt.

Det handlar i grunden om jämlikhet. Varenda människa i vårt land, oavsett bakgrund, inkomst och bostadsort, ska ha rätt att fritt kunna vandra längs våra sjöar och vattendrag. Strandskyddet handlar också om att värna biologisk mångfald och klimatanpassning i en tid då vi ser allt tydligare konsekvenser av klimatförändringarna.

När strandskyddet infördes var det ett viktigt steg för att hindra en utveckling som vi såg redan då: Vissa, med tjockare plånbok än andra, kunde privatisera våra stränder. Att införa strandskyddet var ett sätt att slå vakt om allemansrätten och allas lika möjligheter att njuta av naturen.

Fru talman! Vi socialdemokrater motsätter oss inte förändring. Tvärtom har vi under lång tid efterfrågat att strandskyddet ska moderniseras och bli mer ändamålsenligt. Vi tog själva ett första steg under vår tid i regering genom att lägga fram ett lagförslag för ökad differentiering av strand-

skyddet. De nuvarande regeringspartierna valde dock att rösta nej till vårt förslag, vilket har stoppat en möjlighet till utveckling under tre års tid.

Samtidigt har elva länsstyrelser redan infört de lättnader som denna proposition innehåller, något som alla länsstyrelser hade kunnat göra redan 2022. Trots tre år av regeringsmakt har regeringen inte förmått leverera något mer substantiellt.

Fru talman! Arjeplogs kommun, med cirka 2 600 invånare, är Sveriges sjörikaste kommun med 8 727 sjöar. Det är ett talande exempel på behovet av en verkligt differentierad ordning. Ett generellt strandskydd passar helt enkelt inte överallt.

Vår kritik handlar därför inte om att vi skulle motsätta oss större frihet på landsbygden eller i glesbygden. Tvärtom ser vi ett stort behov av att tydligare kunna ta hänsyn till lokala förutsättningar och göra avvägningar mot andra viktiga samhällsintressen, exempelvis bostadsbyggande, lokal näringsutveckling och inte minst levande lokalsamhällen, utan att för den skull inskränka på allemansrätten eller den fria passagen.

I Öckerö kommun, inte minst på Björkö, är behovet av nya bostäder stort. Ett mer flexibelt strandskydd skulle kunna möjliggöra en önskvärd utveckling samtidigt som vi kan säkra allmänhetens tillgång till stränder och skydda miljön. För oss är det avgörande att strandskyddet är rättvist, hållbart och framtidssäkert.

Fru talman! Strandskyddet är mer än bara en teknisk detalj i miljöbalansen. Det är en ideologisk fråga som handlar om vilket slags samhälle vi vill bygga. Vill vi ha ett samhälle där tillgången till våra stränder styrs av klass och ekonomi eller ett samhälle där alla oavsett inkomst kan njuta av den svenska naturen?

För oss socialdemokrater är svaret självklart. Därför säger vi att regeringens förslag i dess nuvarande form är otillräckligt. Vi står fast vid en vision om ett strandskydd som bygger på jämlikhet, hållbarhet och solidaritet men också på verklig förståelse för behovet av flexibilitet och lokal anpassning.

Jag yrkar bifall till reservation 6.
(Applåder)

I detta anförande instämde Anna-Caren Säterberg (S).

Anf. 114 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Joakim Järrebring för anförandet. I många delar är vi eniga. Det råder det inget tvivel om. Det som Joakim Järrebring efterlyser gällande ytterligare lättnader i strandskyddet kommer i del två. Det var inte heller med på det viset i det förslag som Joakim Järrebrings parti presenterade, och det var en av anledningarna till att vi röstade ned det.

Men det var inte det jag tänkte fråga om, utan jag skulle vilja kommentera den väldigt tydliga socialdemokratiska agitationen. Det handlade om klass och ekonomi. Det var rena förstamajtalet – skulle jag tro. Jag har aldrig varit på ett sådant arrangemang, men jag kan ju ana. Jag kanske inte heller har tänkt gå dit.

De som i dag har råd att köpa de hus som ligger vid vatten med fin utsikt är inte de som redan bor på landsbygden och är etablerade där. Till min del av landet kommer det till exempel många köpstarka normän och tyskar som köper de här husen. Det är inte de vanliga medborgarna som

redan bor där som har chansen att köpa dem. De har rätt och slått inte ekonomin, som Joakim Järrebring lyfte fram.

Därför är det jätteviktigt att vi får till förändringar, så att vanligt folk har möjlighet att bygga hus med de här fina utsikterna och så att folk vill bo på landsbygden. På så sätt kan vi få en fortsatt utveckling på landsbygden. Det stämmer alltså att det handlar om klass och ekonomi, men inte alls på det sätt som Joakim Järrebring lyfte fram i sitt anförande.

Men vi utesluter ändå den vanliga landsbygdsmedborgaren om vi inte förbättrar strandskyddet ytterligare, vilket vi vill göra i del två.

Anf. 115 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Kjell-Arne Ottosson för kommentarerna till mitt anförande.

Självklart höll jag ett ideologiskt drivet anförande. Det har även tidigare debattörer i debatten gjort. Jag tycker att det är både viktigt och klargörande för vanligt folk att höra var partier står och vilka politiska ställningstaganden de gör.

Som sagt instämmer jag i att vi behöver ett reformerat strandskydd. Min kritik, som jag har fört fram både i replikskiften och i huvudanförandet, går ut på att regeringen saknar den viktiga balansen. Det handlar om att helt och hållet ta bort strandskyddet och inte ta hänsyn till behovet av fri passage och möjligheten att utnyttja allemansrätten. Där går regeringen fel. Det är viktigt, menar jag, att man även har de perspektiven med sig i det fortsatta arbetet med att formulera uppdraget och direktiven till den nya utredningen. Vi kan inte privatisera mer av våra sjöar och vattendrag. Det går inte.

Anf. 116 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Joakim Järrebring nämner ”den viktiga balansen”. Ja, vi skulle sannerligen behöva få en bättre balans vad gäller just allemansrätten med tanke på vad syftet med allemansrätten var när den en gång instiftades.

Jag har noterat att Joakim Järrebring flera gånger talat om att ”utnyttja” allemansrätten. Jag vet inte om det finns en tanke bakom det eller om det är en felsägning, men det är tyvärr just det som sker: Företag utnyttjar allemansrätten utan att markägaren är med på tåget och utan att avtal slutits. Man går alltså längre än vad man ska göra. Det finns en dom från Högsta domstolen, förslagsdomen från mitten av 90-talet, som tydligt pekar på att det finns gränser för allemansrätten: Den får brukas i organiserad och kommersiell verksamhet, men det ska inte skapa olägenheter för markägaren eller skada marken.

Jag tror att vi har ett betydligt större jobb att göra där, för jag noterar hur naturturism i vissa delar absolut utnyttjar – precis det ord som Joakim Järrebring har använt sig av – allemansrätten för sina egna syften utan att ha den som faktiskt äger marken med på tåget.

Ser inte Joakim Järrebring en utmaning i detta? Det råder inget tvivel om att allemansrätten är viktig, men det finns ändå gränser för allemansrätten – eller? Det är min fråga till Joakim Järrebring.

Anf. 117 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Kjell-Arne Ottosson för att han ger mig möjlighet att korrigera ett lite slarvigt användande av begreppet utnyttja. Det är klart att man ska *nyttja* allemansrätten. Att det finns ett överutnyttjande, ett missbruk, är jag den första att tillstå. Men det är inte det den här debatten handlar om.

Jag tycker att det är viktigt att regeringspartierna har med sig en bättre balans när vi nu går vidare med en mer differentierad lagstiftning. Sedan ska vi hjälpas åt och se till att stävja missbruk av allemansrätten.

(Applåder)

Anf. 118 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack till Joakim Järrebring för ett intressant anförande!

Ideologin kommer tillbaka. Jag tycker att det är väldigt positivt att våra tal blir lite mer ideologiska så att skiljelinjerna blir tydliga och våra visioner för framtiden blir tydliga.

Jag hörde Joakim Järrebring säga att i Socialdemokraternas idévärld förvaltas resurser och natur gemensamt. Jag har snarare en vision om gemenskap utan gemensam detaljförvaltning, ett samhälle med sammanhållning, med den fria viljans gemenskap och med samarbete. Vi håller ihop. Vi samarbetar för att vi vill det. Det är min vision. Den ligger ett bra stycke bort, men det är min vision.

Jag gillar inte riktigt det jag hör i den socialdemokratiska ideologiska visionen, för det låter för mig som att Socialdemokraterna inte tror på människan. Socialdemokraterna tror att alla är egennyttiga och fifflar om de får chansen.

Det är inte min syn på människor. Det är inte min erfarenhet heller. Den är snarare tvärtom. Människor är oftast godsinta, kärleksfulla och altruistiska. Det är åtminstone min erfarenhet.

Ett exempel är att om man lättar på strandskyddet kommer den som äger marken att utveckla marken. Man kanske bygger ett hus åt sig själv. Man kanske bygger ett hus som man kan hyra ut till andra. Då ger man människor som inte har den plånboken att de kan köpa ett sådant ställe möjligheten att komma till ett strandnära läge.

Frågan blir då: Tror Socialdemokraterna på människan?

Anf. 119 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack till Staffan Eklöf för frågorna!

Det är väl någonstans sunt att ledamoten inte gillar det jag säger i talarstolen. Det finns väl en anledning till att vi tillhör olika partier, tänker jag. Det är kanske också en väldigt viktig anledning till att jag hade varit en synnerligen dålig anställd på Sverigedemokraternas riksdagskansli.

Självklart har vi socialdemokrater en positiv syn på människan. Där emot är vi väldigt tydliga med att vi inte tror på en oreglerad marknadsekonomi. Vi tror inte att marknaden löser de stora, svåra utmaningarna utan att det finns politisk styrning. Här kanske vi skiljer oss åt. Jag har inte i detalj studerat Sverigedemokraternas syn på företagande och marknaden – om den ska vara helt oreglerad eller om det faktiskt krävs regelsystem för att se till att vi inte får ett överutnyttjande av till exempel naturresurser.

Vår syn är väldigt tydlig: Det behövs tydliga regler. I många andra avseenden tror jag att Sverigedemokraterna också tycker att vi behöver ha ett regelbaserat samhälle och inte att vi ska tänka oss att alla människor bara är snälla mot varandra och att man inte behöver ett regelverk. Vi socialdemokrater tror att regler behövs även för att skydda miljön och upprätthålla en fungerande allemansrätt och fri tillgång till våra sjöar och vattendrag.

Anf. 120 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Vi tror nog på lite mindre detaljreglering än Socialdemokraterna även om vi tror på en i huvudsak reglerad marknadsekonomi. Men vi vill nog sätta lite mer tryck på tillit och mindre detaljreglering. Inte minst vill vi återskapa den tillit i samhället som fanns när jag växte upp.

Det finns en risk när man håller på för mycket med detaljregleringar för det gemensamma skull och detaljstyr individer och pålägger dem regler och osäkerheter, som byråkrati kan innebära: Man kan till sist landa i den version av socialdemokrati som jag inte tror finns överallt men som fanns i Sandviken när jag växte upp och som immuniserade mig mot socialdemokratin för all framtid. Där var det inte viktigt att hjälpa den som hade det dåligt, utan det var viktigt att ta ned den som hade det bra. Det kanske är bruksmentalitet, men så var det i Sandviken – om en inte får, då ska ingen få.

Jag tänker i stället att vi låter individens kraft blomma ut. Man får bygga den där stugan och hyra ut den. Sedan kan samhället till exempel ge alla familjer bidrag till en vecka på landet så att familjer som bor i staden, kanske i utsatta områden, får vara tillsammans en vecka och bryta osunda kopplingar till kamrater som leder en på fel väg. Så tror jag att man får in samhället på en bättre väg, utifrån hur jag ser att människan ser ut.

Anf. 121 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Jag delar helt åsikten att vi behöver ha ändamålsenliga regelverk och inte för mycket detaljstyrning. Vi ska ha tillräckligt med regler, men vi ska inte ha för mycket regler. Det skapar onödig och svår administration och svåra avgöranden. Där är vi helt eniga.

Vi är också eniga om att just tilliten mellan människor är en otrolig styrka i ett samhälle. Därför blir det märkligt för mig att höra en sverigedemokrat yttra de orden, för är det någon politisk kraft i Sverige som minskar tilliten mellan människor och driver på ett vi-och-de-samhälle är det just Sverigedemokraterna.

(Applåder)

Anf. 122 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Lagändringarna i propositionen syftar till att skapa ett tydligare och mer ändamålsenligt strandskydd med bättre förutsättningar att bygga bostäder och utveckla och driva företag i strandnära lägen. Det här är alltså en frihetsreform. Det är en reform som sätter äganderätten i det ljus där äganderätten ska vara.

Vi har hört i flera tidigare replikskiften och även i anföranden om kampen mellan stad mot land. Jag vill absolut hävda att det här är någonting som verkligen kommer att göra skillnad på landsbygden. I staden får man ju redan bygga vid vattnet – ja, till och med *på* vattnet om man vill. Men vi som bor på landsbygden ska bygga så långt från vattnet som möjligt.

Det här är oerhört viktigt för att vi ska få en utveckling av landsbygden. Står den still kommer den per automatik att börja backa. Då dör landsbygden ut, och det är det ingen som vill.

Jag ska inte nämna namnet, men det var en tidigare minister i det röda laget som sa så här: När storstadsbor ska åka ut på landsbygden och koppla av måste det fungera även där. Ja, det måste fungera hela tiden, även för oss som bor där hela tiden. Ska det finnas folk på landsbygden som ser till att åkrar hålls öppna, att det finns affärer och att det fungerar att bo där måste man också ge dem förutsättningar att kunna bo där.

Därför är detta en viktig del. Som sagts tidigare är det del ett. Det kommer mer, men detta är en första och oerhört viktig del.

Även detta med kommuner kontra länsstyrelser har varit uppe, fru talman. Är det någon som har lokalkännedomen är det ju våra kommunpolitiker. Vi måste komma fram till en lagstiftning kring strandskyddet där vi verkligen litar på våra kommunpolitiker. Det är de som sitter i förarsätet. Det är de som har den lokala kunskapen. Det är de som vet hur det ser ut. De behöver inte sitta och titta på en karta och sedan försöka bilda sig en uppfattning. De vet hur det ser ut, och i annat fall är det inte längre – åtminstone inte i stora delar av landet – än att de kan åka ut och titta.

I betänkandet behandlas över 20 motioner som berör just det lokala och kommunala inflytandet. Det är motioner som går över den politiska mittlinjen. Det är alltså väldigt tydligt i motionerna att lokalkännedomen och kommunpolitiken är oerhört viktiga. Kommunpolitikerna måste ges större tyngd i detta, för det är de som vet.

Det pratas också om att ge legitimitet, fru talman. Jag ska citera ur betänkandet: ”Strandskyddet innebär en inskränkning i enskildas möjlighet att fritt förfoga över sin strandnära fastighet och därför bör utgångspunkten vara att strandskyddets omfattning inte ska vara större än vad som är motiverat utifrån strandskyddets syften. För att uppnå acceptans för reglerna är det också angeläget att kopplingen mellan strandskyddets omfattning och dess syften framstår som begriplig.” Det är bara att skriva under.

Låt mig ta ett exempel. I en kommun i Värmland var det en markägare som hade tänkt sig att göra en jordgubbsodling. Dock visade det sig att den mark där han började plöja var ganska blöt. I en dalgång fastnade han med traktorn. Den traktorn hade han tydligen inte användning för, för den blev stående där i två år innan han lyckades få upp den. När traktorn hade kommit upp hade det blivit en vattensamling där den hade stått, för där var det ganska vattensjuk mark.

Sedan skulle den här markägaren bygga en liten sommarstuga inte så långt därifrån. Han blev nekad på grund av den vattenspegel som hans egen traktor hade varit med och skapat när den stod där sedan han skulle göra sin jordgubbsodling.

Sådant, fru talman, ger verkligen inte legitimitet till den strandskyddslagstiftning vi har.

Det är också viktigt att vi ger våra lantbrukare möjlighet att ha dammar på sina marker. Det är jätteviktigt att man kan anlägga viltvatten utan att för den sakens skull bygga på sig ett strandskydd. Just detta med legitimiteten är jätteviktigt, inte minst för de gröna näringarna.

Fru talman! Det är tydligt att vi har en stor majoritet i kammaren för dessa förändringar, vilket är glädjande. Men vi har också två partier som tydligt pekar på att de gärna ser landsbygden som ett museum: Vi ska inte ha någon utveckling. Landsbygden ska konserveras i någon sorts drömtillstånd, vad det nu är.

Om vi gör det kommer landsbygden att dö ut, för då är det ingen som kan bo kvar, leva och verka där. Då har man inget att leva av. Därför är detta en jätteviktig reform för landsbygdens utveckling, även om det nu bara är del ett.

Det blev tidigare en jättestor nyhet i Värmland att man befarade att tidigare upphävt strandskydd skulle kunna återinträda. När de nyheterna kom på SVT Värmland tog jag direkt kontakt med departementet för att säkerställa att så inte var fallet. De talade om för mig att det inte var så. Det kommer inte att kunna inträda på nytt. För att verkligen tydliggöra detta skrev man dessutom in att upphävande av strandskydd fortsatt kommer att gälla, även om det var intentionen i de texter som redan fanns – just för att vi inte skulle få denna typ av backlash som egentligen ingen önskar.

Fru talman! Detta är som sagt ett första steg, ett första bra steg. Jag ser absolut fram emot fortsättningen, del två, när den kommer.
(Applåder)

I detta anförande instämde Staffan Eklöf (SD).

Anf. 123 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack till Kjell-Arne Ottosson för anförandet!

Utifrån det som sagts tidigare under dagens debatt är det väl ganska självklart för de flesta att det finns en viss oro hos socialdemokratin att regeringen inte riktigt lyckas hålla den viktiga balansen mellan att bevara miljövärden och att stå upp för den frihet som tillkommer alla genom allemansrätten. Den oron är inte helt ogrundad. Det finns mycket kritik mot hur regeringen har skött finansieringen av skydd och skötsel av värdefull natur och dess svårigheter med att hålla efter främmande invasiva arter eftersom pengarna inte räcker till.

Vi hörde i replikskiftet med den moderata ledamoten att Moderaterna driver på i regeringen för att det ska läggas mer pengar på skydd och skötsel av värdefull natur. Då inställer sig frågan: Är det Kristdemokraterna som håller emot de här satsningarna?

Anf. 124 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Joakim Järrebring!

Det korta svaret är nej. Det är inte vi som bromsar detta. Det vi har varit tydliga med är att vi nu faktiskt måste se till att börja sköta den mark som staten redan har tagit från vanligt folk, ett agerande som jag i många delar kan ifrågasätta. Vi måste sköta det som staten redan har tagit innan staten sedan fortsätter att ta mer. Det är viktigt att man låter pengarna gå till det i stället för att ta ytterligare mark.

Anf. 125 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack, Kjell-Arne Ottosson, för ett väldigt rakt och tydligt besked!

Jag har svårt att tro att det skulle vara Liberalerna som håller emot dessa satsningar. Då återstår bara ett parti i regeringsunderlaget, alltså Sverigedemokraterna. Är det kanske så att regeringen har valt en väldigt besvärlig samarbetspartner när det gäller att se till att skydda och vårda den värdefulla naturen i Sverige?

Anf. 126 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är ju så, Joakim Järrebring, att jag sitter i riksdagen och inte i regeringen. Därför är jag inte med och förhandlar. Vad som händer på Regeringskansliet och i förhandlingarna där vet jag inte, för där är jag inte med – även om jag villigt ska erkänna att det ganska många gånger hade varit väldigt roligt att vara en fluga på väggen där.

Joakim Järrebring talar om en besvärlig samarbetspartner. Jag måste ändå bara påminna om att Joakim Järrebrings parti satt tillsammans med Miljöpartiet och skulle försöka förhandla fram en strandskyddsproposition. Jag vet inte vem som haft den mest besvärliga samarbetspartnern vad gäller just detta.

Anf. 127 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, Kjell-Arne Ottosson!

Jag blir lite fundersam när jag lyssnar på Kjell-Arne Ottosson. Också jag bor på landsbygden – jag tror faktiskt att flertalet i vårt utskott är landsbygdsbor, inte bara Kjell-Arne Ottosson. Jag tror att de flesta på landsbygden vill ha service där. Man vill ha skola, vård och omsorg. Man vill känna att man kan bo där. På ledamoten låter det som att om man inte får bo nära vatten kommer man att dö. Jag tror inte att det finns några belägg för det över huvud taget. Sedan har man kanske ett trevligare liv om man tittar ned i en vattenspegel, men det viktigaste är väl ändå att ha tillgång till service.

Jag vill påminna Kjell-Arne Ottosson om att den regering som hans parti tillhör har dragit ned med 100 miljoner och 36 servicecenter i Sverige. Man har satt ett tak på Klimatklivet. 30 procent av landsbygdsföretagen och bönderna står i kö och kan inte göra den omställning de behöver göra.

Det enda man har gjort för landsbygden är att sänka bensinpriset och låsa in folk i gammal teknik i stället för att göra det möjligt att leasa elbilar och ställa om för ett modernt Sverige i framtiden.

Om det här ska vara den största landsbygdsreformen undrar jag hur det är ställt med Kristdemokraternas landsbygdspolitik. Att få bygga ett hus nära en liten å eller ett dike kan inte vara den största överlevnadsfrågan, speciellt inte när det faktiskt finns stora nackdelar för samhället i många andra delar. Varför slår man på stora trumman och tar bort förbudet i stället för att göra de små ändringarna så att man kan få ett gott liv och service? Varför tar man bort i stället för att modifiera?

Prot. 2024/25:115

14 maj

Lättnader i strandskyddet – ett första steg

Anf. 128 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Emma Nohrén för frågan.

Jag ska ge Emma Nohrén rätt i att evidensen för att man dör om man inte får bo nära vatten är svag, men det var inte heller det jag sa. Jag förstår att Emma Nohrén försöker använda sig av poängen!

Emma Nohrén nämnde legitimiteten i frågan om ett dike som sätter stopp för en byggnation. Det handlar inte ens om att bo där man får se sjön eller tjärnen, utan i stället handlar det om att något är fel om till och med ett litet dike sätter stopp för byggnation.

För att landsbygden ska leva måste folk bo i kommunen och skatta till kommunen. På så sätt kommer pengar in till de delar som Emma Nohrén nämnde. Därför är det viktigt att vi skapar möjligheter, till exempel genom bränslepriser som fungerar. Vi tillskjuter mer pengar till våra lanthandlare, så att de kan utveckla sin verksamhet och finnas kvar.

Nu handlar det till stora delar om att underlätta och ta bort regleringar för våra gröna näringar för både jord och skog, för att inte sätta käppar i hjulet för våra lantbrukare som producerar vår högkvalitativa fantastiska svenska mat, eller för våra skogsägare som är klimathjältar därför att de sköter sin egen skog och ser till att den blir ett viktigt redskap i kampen mot klimatförändringarna samtidigt som skogen ger varor för att pressa bort fossil energi. Därmed blir det ytterligare en vinst. Det är de sakerna som gör att det blir lättare att leva på landsbygden, och det är sådant regeringen jobbar med.

Men lagstiftningen om strandskydd är något som ytterst få förstår, och då är något fel. Då måste vi göra om och göra rätt. Det är vad vi gör i den här första delen.

Anf. 129 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Kjell-Arne Ottosson för svaret.

Självklart raljerade jag, men du lade upp det så fint!

Du pratar om lagändring, och det vi ser är ett avskaffande av en lagstiftning. Ledamoten har tillsammans med de andra från Tidöpartierna och Socialdemokraterna pratat om att förslaget är bra för landsbygdsutvecklingen. Det är en landsbygdsreform.

Vi har sett konsekvensbeskrivningarna, även om de inte var så utförliga i själva betänkandet. Många av remissinstanserna har påpekat att de största förändringarna och det största hotet blir runt tätortsnära miljöer och stadsmiljöer där trycket redan är högt.

Hur kommer det sig att man tar bort lagstiftningen i stället för att ändra de delar där vi oftast är överens – förbättringar av diken och bevattningsdammar? Man tar nu bort 10 procent av det skydd som finns i Sverige genom ett trollslag, och sedan kallar man det en landsbygdsförbättring eller reform för landsbygden. Vi vet att vattenförekomster runt tätorter och stadsnära miljöer kommer att utsättas för högt tryck. Det måste åtgärdas. Vi kommer inte att uppnå våra miljö kvalitetsnormer och annat om frågan släpps fri.

Anf. 130 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tror inte att antalet sommarstugor i närheten av våra storstäder kommer att öka därför att de får bygga nära ett dike eller en bäck. Det är inte vad frågan handlar om. Men vi tar bort regler för inte

minst landsbygden. Reglerna har legat som en våt filt och bromsat på ett sätt som har gjort att var och en inte har förstått varför en liten bäck ska bromsa mig från att bygga mitt hus. Jag vill bygga och bo på min egen mark, bosätta mig i kommunen och se till att det kommer in skatteintäkter till kommunen. Det blir en levande landsbygd. Och sedan handlar det om ett dike. Det handlar inte ens om att bygga nära en sjö, utan det är ett dike som sätter stopp.

Detta ger inte legitimitet åt frågan. Här handlar det om att använda någon sorts sunt bondförnuft i strandskyddet. Det finns en stor majoritet i kammaren för förändringen. Precis som jag sa i mitt anförande finns två partier som vill annorlunda, nämligen Miljöpartiet och Vänsterpartiet. De vill konservera landsbygden i någon sorts förindustriell tid. Det är dit man strävar.

Vi har haft diskussioner om naturrestaureringslagen, och då har det varit prat om att vi ska gå tillbaka till förindustriell tid även där. Det är alltid landsbygden vi pratar om, nämligen att det är landsbygden som ska rättas till och repareras. Men är det någonstans där vi verkligen, enligt mitt sätt att se, har byggt bort naturen är det i våra städer.

Anf. 131 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Fru talman! Strandskyddets syften är att värna allmänhetens tillgång till stränder och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Regeringens och Sverigedemokraternas förslag innebär tydliga försämringar, som vi i Vänsterpartiet vänder oss mot. Propositionen är ännu ett i raden av exempel på politik som gynnar ett fåtal och missgynnar de flesta av oss.

I regeringens förslag upphävs strandskyddet vid hundratusentals sjöar och vid över 1 miljon kilometer vattendrag som är smalare än 2 meter. Det innebär i praktiken att regeringen överger själva grundtanken om ett generellt strandskydd, och tyvärr är det bara ett första steg.

Regeringen erkänner själv att den breda allmänheten som inte har tillgång till en strandfastighet påverkas negativt av ökat strandnära byggande. Enskilda riskerar också att drabbas av lägre tillgång till rent vatten, inklusive dricksvatten, och ökad risk för översvämningar. Regeringen konstaterar också att förslagen i propositionen leder till negativa effekter för djur- och växtlivet.

Fru talman! Strandskyddet är inte minst en viktig del av allemansrätten som ger oss alla möjligheter att röra oss fritt i naturen oavsett plånbok. Att ta bort strandskyddet vid hundratusentals sjöar och vattendrag innebär en stor inskränkning av allemansrätten. Vår rätt att gå, vandra, träna, bada, fiska eller åka skridskor vid orörda stränder är av stort värde för många människor.

Om stränder bebyggs minskar allmänhetens tillgång till orörda stränder. Propositionens förslag kommer att ytterligare försämra förutsättningarna för friluftsliv i vardagen. För mig som vänsterpartist är det här i grunden en rättvisefråga. Eftersom åar varierar i bredd längs en sträckning kommer resultatet av de förändringar regeringen vill införa bli rörigt när sträckor med och utan strandskydd avlöser varandra. När strandskydd försvinner helt längs ett vattendrag kommer det inte heller att ställas krav på någon fri passage längs med vattnet, som skulle ha varit fallet om en mark-

ägare i stället hade fått dispens på samma plats. Allt detta innebär såklart tydliga försämringar för alla som vill röra sig i naturen.

En klar majoritet av svenskarna tycker också att det är ett dåligt förslag att försvaga strandskyddet. Redan i dag finns det möjlighet för länsstyrelsen att upphäva strandskyddet vid små sjöar och vattendrag. Med nuvarande lagstiftning finns det också möjlighet för både kommuner och länsstyrelser att ge dispens från strandskyddet. Men en sådan dispens ska prövas för att säkerställa att den inte strider mot strandskyddets syften om att värna allmänhetens tillgång till naturen och att bevara natur som är av särskilt värde. Varje år ges flera tusen dispenser, och exploateringen av stränderna ökar alltså redan i dag, innan regeringens förslag har genomförts. De allra flesta som söker dispens får den beviljad.

Fru talman! Ungefär en tredjedel av Sveriges rödlistade arter har sin livsmiljö i strandzonen. Sådana områden har stor betydelse för den biologiska mångfalden. Vattendrag och stränder länkar samman naturområden och kan fungera som spridningskorridorer för arter som lever både i vattnet och på land.

Sverige har lovat både internationellt och genom beslut i riksdagen att vi ska förbättra förutsättningarna för biologisk mångfald. Men de här förslagen leder till raka motsatsen. Exploatering i områden som tidigare har varit skyddade innebär att naturvärden går förlorade. Det kan handla om avverkning, markberedning och avvattning och om anläggning av hårdgjorda ytor och nya byggnader.

De vattendrag som är smalare än två meter utgör ungefär 80 procent av vattendragslängden i Sverige. Det skulle vara ett gigantiskt arbete för länsstyrelserna att peka ut vilka bitar som är särskilt viktiga, speciellt eftersom huvuddelen av vattendragen aldrig är undersökta. Därför är det högst osannolikt att de kommer att hinna med mer än de allra mest skyddsvärda områdena.

Fru talman! Klimatkrisen innebär att vi oftare kommer att drabbas av extremväder och översvämningar. Det blir större risk för ras, skred och stranderosion. På grund av det kan försäkringsskyddet i framtiden komma att förändras för många. Enligt Finansinspektionen finns det risk att det blir för dyrt för vissa husägare att teckna hemförsäkring. I värsta fall blir det kanske inte möjligt alls.

Oexploaterade stränder skyddar mot översvämningar och extremväder genom att buffra höga vattenflöden och fungera som naturliga filter. Eftersom Sverige under lång tid har skyddat stränderna mot exploatering är vi bättre rustade mot skyfall och översvämningar än många andra länder. Men det riskerar nu att förändras till följd av regeringens och Sverigedemokraternas politik.

De senaste åren har visat vilka stora risker det innebär att bygga bostäder nära stränder. Många i Sverige har drabbats av vattenfyllda hus och källare. Försäkringsbranschen har under lång tid varnat för ökade kostnader till följd av klimatkrisen och varnar nu för konsekvenserna av ett försvagat strandskydd.

Flera remissinstanser varnar också för riskerna för fastighetsägare när det generella strandskyddet avskaffas vid små sjöar och vattendrag. I första hand blir det upp till den enskilde att avgöra om platsen är undantagen från strandskydd, vilket gör att risken är stor att enskilda drabbas av allvarliga

ekonomiska konsekvenser vid en felaktig bedömning. Det riskerar att leda till fler tvister om huruvida strandskydd gäller eller inte.

Fru talman! Regeringen föreslår i propositionen att strandskydd inte ska gälla vid vatten som har anlagts efter 1975. Jag och mitt parti tycker att det är för långtgående att undanta alla vatten som är anlagda efter 1975, eftersom de också kan ha stort värde för både den biologiska mångfalden och friluftslivet. Det kan handla om exempelvis viltvatten och dammar för groddjur. Ofta återskapas vatten på platser där det tidigare funnits en sjö eller en våtmark. Redan i dag omfattas inte helt konstgjorda vatten, till exempel diken, av strandskydd, tvärt emot vad högern ofta hävdar.

Vänsterpartiet ser också att det är viktigt att det inte råder osäkerhet framöver för enskilda som överväger att anlägga ett vatten om strandskydd senare kan komma att införas där. Det kan ha en hämmande effekt på anläggandet av nya våtmarker och dammar. Därför finns det skäl att anpassa strandskyddsreglerna så att de inte minskar viljan att anlägga eller återställa våtmarker och övriga vatten. Vi anser därför att regeringen ska meddela föreskrifter om att strandskydd inte ska gälla vid vatten som anläggs eller restaureras.

Fru talman! Vänsterpartiet tycker också att det finns skäl att utöka möjligheterna till undantag från strandskyddet för de delar av vårt land som är glest bebyggda. Vår uppfattning är att det bör ske inom ramen för det befintliga systemet med landsbygdsutveckling i strandnära lägen, så kallade LIS-områden. LIS-områden pekas ut av kommunerna och ger möjlighet till undantag från strandskyddet för att ge förutsättningar för utveckling av landsbygden, främst inom områden som har god tillgång till orörda stränder.

Nuvarande LIS-system bör utvecklas för att gynna landsbygden utan att det resulterar i långtgående effekter för naturen och för allmänhetens tillgång till den. Det är rimligt att exempelvis bostadsbyggande underlättas i glest befolkade områden med ett lågt bebyggelsetryck genom dispens från strandskyddet.

Att öppna upp för sådana mindre förändringar av strandskyddet, att meddela föreskrifter om att strandskydd inte ska gälla vid nyanlagda vatten och att utveckla systemet med LIS-områden är betydligt mer proportionerliga åtgärder än den breda attack på allemansrätten som regeringen föreslår.

Fru talman! Flera uppmärksammade fall har visat att det bland de rikaste i Sverige finns en uppfattning om att det är fritt fram att bryta mot strandskyddsreglerna för att till exempel bygga en helikopterplatta eller en brygga för en lyxig båt. Att regeringen och Sverigedemokraterna nu steg för steg monterar ned strandskyddet är en present till de här människorna, som anser sig stå över lagen.

För Vänsterpartiet är det tvärtom en självklarhet att stränderna ska vara till för alla. Att kunna ta ett dopp i en liten sjö eller att vandra längs en bäck ska inte vara en klassfråga.

Jag yrkar bifall till reservation 1 och därmed avslag på propositionen. (Applåder)

Prot. 2024/25:115
14 maj

*Lättnader i strand-
skyddet – ett första steg*

Anf. 132 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Det var intressant att lyssna på Andrea Andersson Tays anförande. Det blir, liksom i ett tidigare replikskifte, väldigt tydligt att det verkligen finns en ideologisk skillnad. Det har dessutom framkommit i våra tidigare replikskiften, i andra ärenden.

Jag blir ändå lite fundersam när Andrea Andersson Tay påstår att marken runt hundratusentals sjöar kommer att bebyggas, att vi inte längre kommer att kunna åka skridskor och att det kommer att avverkas helt ned till alla stränder.

Fru talman! Med de här ändringarna tror jag inte att det kommer att bebyggas runt hundratusentals sjöar i vårt land. Skulle det bli så tätt vill folk ändå inte bo där.

Jag har inte gjort någon undersökning, men jag skulle tro att jag tillhör de i den här kammaren som åker absolut mest långfärdsskridskor. När jag har åkt skridskor har det ännu inte hindrat mig över huvud taget att det ligger någon sommarstuga eller något hus i närheten av sjön.

Vad gäller avverkning avverkar man inte ned till vattenlinjen i dag. Man lämnar en skärm. Man visar generell hänsyn. Det ingår redan i dag. Det blir heller ingen förändring av det i och med det här lagförslaget.

Det Andrea Andersson Tay tar upp i sitt anförande är en form av skrämselpropaganda snarare än sanningen.

Anf. 133 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! Jag håller med om att det finns en tydlig ideologisk skillnad här. Skillnaden går mellan oss som tycker att det är viktigt med frihet för alla, den breda allmänheten, att röra sig i naturen och högersidan som tycker att det är viktigt att det finns en frihet för dem med de största plånböckerna att bygga fritt på sina tomter.

Det jag har sagt i mitt anförande är att strandskyddet försvinner brett från stora områden i vårt land. Det handlar om 10 procent av Sveriges yta. För de människor som drabbas av att just deras badsjö eller den plats där de brukar vandra i naturen försvinner tror jag att det är en ganska liten tröst att det kanske inte kommer att byggas vid exakt alla sjöar och bäckar i landet.

(Applåder)

Anf. 134 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är glädjande att höra från en vänsterpartist om frihet för alla.

I ett tidigare replikskifte tog jag upp det här med ekonomin, som Andrea Andersson Tay nämnde nu. Återigen: I dag är det de med stora plånböcker som har råd att köpa de hus som finns nära våra sjöar och vattendrag. Men nu ger vi vanligt folk som inte har de stora plånböckerna möjlighet att bygga på sin egen mark. Det är skillnaden. Men Vänsterpartiet vill alltså inte gå med ens på det.

När det gäller att vi inte ska kunna använda oss av allemansrätten kommer det inte att byggas hus vid vartenda dike i hela Sverige. Men vi ser till att diken och små bäckar inte är med och hindrar en utveckling och sätter käppar i hjulet för någon som vill bygga ett hus. I retoriken låter det dock som att vi kommer att bebygga varenda strand vid alla sjöar som är mindre än ett hektar. Det låter på Andrea Andersson Tay som att vi kommer att

bygga längs med våra bäckar som är mindre än två meter, på precis varenda meter och att det inte kommer att finnas en fläck kvar att gå på.

Men det är inte det som är sanningen. Återigen: Det här är en form av skrämselfpropaganda. Möjligtvis handlar det om vänsterpartistisk avundsjuka över att några kan bygga. Jag vet inte, men det är i alla fall inte sanningen. Det kommer inte att bli så.

Anf. 135 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! Jag kan påminna om några andra saker som jag sa i mitt anförande.

Den absoluta majoriteten av dem som söker dispens från strandskyddet i dag får det. Jag ställer mig frågan: Varför räcker det inte med att skruva på det regelverk som finns, om det man framför allt vill uppnå är landsbygdsutveckling? Vänsterpartiet har också sådana förslag. Som jag redogjorde för vill vi utveckla systemet med LIS-områden. Vi vill också underlätta för anläggande av till exempel nya våtmarker. Om det bara är landsbygdsutveckling man vill uppnå, varför räcker det inte att med skruva på regelverket och tydliggöra dessa saker för att underlätta i vissa delar?

Från högersidan gillar man att ta exempel på enskilda personer som man menar har drabbats negativt av strandskyddet. Jag skulle vilja ta ett personligt exempel på motsatsen. När jag var liten besökte jag varje år min mormor, som bodde på landsbygden utanför Järvsö i Hälsingland. Varje dag gick vi och badade i en liten skogstjärn som låg i närheten och som säkert ägdes av någon annan. Med de regler som regeringen nu vill införa hade möjligheten ökat för ägaren att bygga ett hus eller olika saker som skulle ha gjort att vi inte längre kunde bada där.

Precis så ser det ut på många ställen i landet. Människor riskerar att förlora badsjöar som har nyttjats under lång tid och som är tillgängliga för den breda allmänheten, inte bara för den enskilda fastighetsägaren.

Anf. 136 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack, Andrea Andersson Tay, för föredraget!

Vi får höra att det finns faror här – att ett lättat strandskydd kan ge mindre tillgänglighet till vatten så att människor inte kan åka skridskor där de brukar göra det och man därför inte ska lätta på strandskyddet. Vi får höra att man i stället för att informera ska förbjuda människor att bygga på ställen som hotas av översvämningar på grund av klimatförändringar.

Vänsterpartiet och Andrea Andersson Tay utgår från en enda föreställning om vad människor vill. Är inte det kärnan i problemet med Vänsterpartiets politik? Man tänker sig att man ska jobba för alla människor och frågar sig vad de vill göra. Man tänker: ”Det är nog så de vill göra, och då ska vi se till att det blir så.”

Men människor och verkligheten är extremt komplexa. Ett lättat strandskydd gör till exempel att fler får råd att bo strandnära. Det ökar möjligheterna till utveckling. Kanske kan man starta en kanotuthyrning så att den som inte har råd att köpa en kanot kan hyra en kanot, kanske med hjälp av Kristdemokraternas fritidskort.

Ett problem enligt Andrea Andersson Tay är en upphackad strandlinje. Samtidigt vill man begränsa lättnaden till ett eller två hus, men om flera hus får byggas på samma ställe finns det ju större möjligheter att strand-

linjen inte hackas upp. Om en kommun till exempel kan lägga flera hus i samma ände av sjön blir det ju mer tillgänglighet vid sjön totalt sett.

Anf. 137 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! Jag upprepar åter de förslag som Vänsterpartiet har och som jag redogjorde för i mitt anförande. Vi tycker att man mycket väl kan reformera det system med LIS-områden som finns redan i dag för att underlätta visst byggande i glesbygd där det kan finnas ett behov av det.

Det vore väldigt intressant om Staffan Eklöf kan hitta någon person som vill ha friheten att drabbas av översvämningar. Jag tror att de allra flesta människor faktiskt skulle uppskatta att få den typen av vägledning från det allmänna så att de slipper drabbas av så enorma kostnader som översvämningar innebär.

Jag ser verkligen strandskyddet som en viktig frihetsfråga, för det innebär en frihet att röra sig i naturen för den breda allmänheten, inte bara för dem som har den tjockaste plånboken.

Anf. 138 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Andrea Andersson Tay nämner att det skulle vara en vägledning, men det är ju precis det jag efterfrågar. Det är bättre att ge vägledning eller ett tips till den som bygger om att det kanske kommer att bli översvämmat där om ett tag. Det är för övrigt bara en gissning, för prognoserna är väldigt osäkra.

Då gör man i stället så att undantag inte kan ges från strandskyddet. Det blir alltså ett förbud. Men vi vet ju inte vad individen vill. Individen vill kanske bygga ett båthus, och då passar det alldeles utmärkt att det ligger vid vattnet. Ett litet båthus kan man faktiskt flytta om strandlinjen höjs lite grann efter 20–30 år, om man har byggt det på ett sådant sätt att det går.

Vi vet ju inte vad individen vill. Staten kan aldrig bli en ombudsman för vad människor och individer tycker. Det är en viktig princip, anser jag. Jag tror att Vänsterpartiet är på fel väg vad gäller den principen.

Anf. 139 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! På representanterna för Tidöpartierna låter det som att det skulle vara omöjligt att få dispens från strandskyddet i dag, men så är det verkligen inte. Den absoluta majoriteten av dem som söker dispens får det i dag. Därför ser vi att det gott och väl räcker med att skruva på det regelverk som finns för att uppnå den effekt som man önskar.

Jag är helt säker på att människor blir djupt besvikna på myndigheter som inte agerar för att skydda dem från allvarliga klimatrisker. Detta ser vi prov på redan i dag. Människor vittnar om att de har ansökt hos kommunen om att få bygga på ett ställe och att kommunen inte sagt något om det. När de en kort tid därefter drabbas av allvarliga översvämningar säger de: Varför har man inte upplyst oss om risken? Jag hade inte velat bygga här om jag hade vetat att det skulle bli så här.

Anf. 140 ELIN NILSSON (L):

Fru talman! I dag är jag faktiskt lite extra stolt och nöjd över att stå här i talarstolen. Nu gör vi något som många har pratat om länge. Nu

liberaliserar vi strandskyddet. Nu gör vi Sverige lite friare. Nu stärker vi äganderätten. Vi gör det under liberal flagg tillsammans i regeringssamarbetet. Det är en stor seger.

Strandskyddet, eller kanske snarare den hämsko det innebär för landsbygden i sin nuvarande utformning, är nog den politiska fråga som har följt mig allra längst, faktiskt sedan långt innan jag blev politiskt aktiv. Strandskyddet har så länge jag kan minnas varit ett samtalsämne hemmavid, av många anledningar. Frustrationen är stor på goda grunder.

Det råder inga tvivel om att det finns ett stort behov av att reformera strandskyddet. Vi behöver göra det mer ändamålsenligt, och vi behöver öka acceptansen för regelverket.

Fru talman! Det finns de som tar till riktiga brösttoner och menar att vi nu slaktar både allemansrätten och svensk natur. Så är det inte. Vi har inte ett bevarande av nuvarande strandskydd i den ena vågskålen och anarki i den andra.

Det vi gör är att vi tar ett första steg för att reformera, inte avskaffa, strandskyddet – ett strandskydd som i delar saknar både vett och sans. Det är en ordning som i grunden riskerar att radera strandskyddets legitimitet, som redan är naggad i kanten.

Fru talman! Jag älskar att vara ute i naturen, att ta riktning mot en plats och ta mig dit till fots, gå genom skogen, över bäckar och förbi skogstjärnar. Jag stannar gärna till en stund i strandkanten vid en av alla de sjöar som finns i min hembygd. Kanske tar jag ett dopp. Det här är områden som i dag omfattas av ett generellt strandskydd. Men är det verkligen motiverat?

Att ha möjlighet att röra sig fritt i skog och mark är en ynnest. Förutsättningarna för detta är i princip obegränsade i Sverige i dag. Det är någonting som vi liberaler värnar.

Strandskyddets syften är just att trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden men även att bevara och värna den biologiska mångfalden, och det är viktigt.

Samtidigt har den utveckling av strandskyddet som vi har sett över tid, just för att tjäna dessa två syften, inneburit stora uppoffringar för privatpersoner, företag och samhällen, och kanske främst på landsbygden.

Nu står vi här med ett alltför strikt och långtgående strandskydd som hämmar både småföretagande och landsbygdens utveckling. Det får ibland helt orimliga konsekvenser.

För många som bor nära vatten har strandskyddet inneburit en kännbar inskränkning av friheten. Det är en inskränkning av att få förfoga över marken man äger, vårdar och förvaltar.

Därför är detta steg mot en liberalisering av strandskyddslagstiftningen både efterlängtat och välkommen. Strandskyddets syften kvarstår, men tyngdpunkten i avvägningen gentemot äganderätten ska förskjutas till fördel för mer frihet, som sig bör med en borgerlig regering vid rodret, och i riktning mot en stärkt äganderätt.

Äganderätten, denna liberala grundprincip, är styrande i så mycket av det vi reglerar här i kammaren. Den är garanten för att den enskildes intresse skyddas när staten beslutar om inskränkningar av ägandet.

Samtidigt är vissa inskränkningar nödvändiga för att upprätthålla en lång rad allmänna intressen. Det är för att skydda miljön, för att tillförsäkra allmänheten tillgång till naturen, för att kunna bygga infrastruktur och för att tillgodose försvarets intressen. Listan kan göras väldigt lång.

Var gränsen för dessa inskränkningar ska gå landar vi olika i. Det är helt uppenbart när man lyssnar till den debatt vi har haft här i dag. Faktum kvarstår: inskränkningar i äganderätten ska vara proportionerliga, rimliga och välmotiverade.

Tycka vad man vill om strandskyddet, men en sak är säker. Strandskydd för anlagda vatten är inte proportionerligt. Det är helt orimligt att strandskydd inträder om jag anlägger en damm eller gräver ett dike.

Nuvarande strandskydd tjänar oss absolut väl i vissa avseenden. Men i andra avseenden, och faktiskt ganska många, är det en byråkratisk koloss som lägger en våt filt över stora delar av vårt land. Till vilken nytta, måste man fråga sig?

Är det rimligt att det är som i Arjeplog, som redan har nämnts här i dag? Det är en kommun med en bit över 2 500 invånare och 8 800 sjöar. Är det rimligt att det i den delen av Sverige är ett generellt strandskydd vid i princip varenda liten vattenförekomst? Jag tycker faktiskt inte det.

Det hämmar en potentiell och nödvändig utveckling av landsbygden. Allmänheten, både de som bor, lever och verkar i och värnar om de mest glest befolkade delarna av Sverige, och för all del alla som besöker dessa trakter, kommer även om vi skulle få se en stor byggboom efter de reformer vi nu gör att ha alldeles ypperliga förutsättningar att ha tillgång till stränder.

Fru talman! Jag tror att jag har sagt detta förr i denna kammare. Sveriges landsbygd och glesbygd är inget Skansen. Vi som lever utanför städerna är inga statister.

Det jag och många med mig önskar är ett strandskydd som inte gör det onödigt svårt att leva, förvalta och utveckla samhället även utanför detaljplanerat område.

Men är inte strandskyddet viktigt för att värna allmänhetens tillgång till stränder? Jo, absolut. Är inte strandskyddet också viktigt för att värna och främja den biologiska mångfalden? Jo, helt klart.

Men är det rimligt att vi i denna ekvation tummar så mycket på äganderätten och därmed individens frihet, som nuvarande regelverk faktiskt gör? Svaret på den frågan är enkelt. Svaret är nej. De inskränkningar som görs måste vara välmotiverade och, återigen, proportionerliga. Det är de inte i dag.

Fru talman! Vad är det då vi föreslår? Jo, vi föreslår att det inte ska finnas något generellt strandskydd för små sjöar och mindre vattendrag. Vi föreslår att strandskyddet för sjöar och vattendrag för anlagda vatten som anlagts före juni 1975 ska tas bort, och så gör vi vissa lättnader för näringsverksamhet för areella näringar. Det är en viktig och välkommen reglering där vi ändrar så att företagande på landsbygden får bättre förutsättningar.

Fru talman! Jag kommer åter till frågan om strandskydd för anlagda vatten. Låt mig ta ett exempel från Lekeberg, min hemkommun. För ett tiotal år sedan, när jag var aktiv som kommunpolitiker, ville ägaren till en golfbana där det fanns två anlagda dammar i stället planera för villatomter. Men då blev det stopp. Länsstyrelsen sa nej. Dammarna som hade anlagts

tio tolv år innan denna tidpunkt omfattades enligt länsstyrelsen av strandskydd.

Nu löste det sig till slut efter en hel del mankemang. Men det är inte rimligt att det anses vara strandskydd för anlagda dammar på en golfbana. Det inskränker helt klart äganderätten och har en negativ inverkan på samhällsutvecklingen, och det påverkar allmänhetens syn på strandskyddet.

Men går vi inte lite väl långt när vi avskaffar det generella strandskyddet för mindre sjöar och vattendrag? Nej, absolut inte. Den begränsning det innebär med strandskydd i dessa fall innebär förutom onödigt regelkrångel att det blir onödigt svårt att nyttja sin mark på det sätt man önskar. Det går faktiskt inte att motivera.

Nu ökar vi friheten för den som äger marken. Men är det inte så att det kan finnas anledning att ha strandskydd vid en liten sjö eller ett smalt vattendrag, om det just vid den sjön eller vattendraget är av särskild betydelse att strandskyddet finns kvar eller återinförs? Jo, det kan det finnas anledning till. Men det ska då motiveras väl och ske med stor återhållsamhet. Det är viktigt att poängtera.

Huvudregeln ska vara att små sjöar och vattendrag inte längre ska omfattas av strandskyddet. Det är viktigt att möjligheten bör finnas att återinföra strandskyddet. Men det är också viktigt att vi är tydliga med att det ska ske restriktivt.

Fru talman! Det vi går fram med i denna proposition är det första steget i en liberalisering av strandskyddet. Det är något som vi vet är mycket efterlängtat av väldigt många. Det är mycket angeläget att strandskyddet inte är mer omfattande än vad som är motiverat utifrån dess syften.

För den enskilde fastighetsägaren innebär strandskyddet ofta en inskränkning i dennes möjlighet att fritt förfoga över sin fastighet. Om de inskränkningar som följer av gällande regelverk inte går att motivera utifrån behovet av skydd riskerar regelverket att förlora i acceptans. Det är i varje fall en utveckling som jag vill sätta stopp för.

Med de ändringar som vi nu föreslår ökar vi legitimiteten samtidigt som vi stärker individens frihet. Nu stärker vi äganderätten, nu främjar vi utvecklingen av landsbygden och nu bygger vi ett bättre och friare Sverige. Det tänker i varje fall jag fira när vi väl får trycka grönt här i kammaren.
(Applåder)
(forts. § 14)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.49 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

Prot. 2024/25:115
14 maj

Lättnader i strandskyddet – ett första steg

§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 8 maj

NU19 Energipolitik

Punkt 2 (Övergripande mål för planering av elsystemet)

1. utskottet

2. res. 3 (V)

3. res. 5 (MP)

Förberedande votering:

21 för res. 3

15 för res. 5

268 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

153 för utskottet

21 för res. 3

130 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 16 KD, 14 L

För res. 3: 21 V

Avstod: 93 S, 21 C, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 3 (Övrigt om energipolitikens inriktning)

1. utskottet

2. res. 6 (SD)

Votering:

184 för utskottet

63 för res. 6

57 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 6: 63 SD

Avstod: 21 V, 21 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 6 (Vattenkraft)

1. utskottet

2. res. 13 (S, V)

3. res. 15 (C)

Förberedande votering:

115 för res. 13

20 för res. 15

169 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 13.

Huvudvotering:

153 för utskottet

115 för res. 13

36 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 16 KD, 14 L

För res. 13: 93 S, 21 V, 1 -

Avstod: 21 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Prot. 2024/25:115

14 maj

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU9 Hyresrätt m.m.

Punkt 6 (Hyresvärdars krav på blivande hyresgäster)

1. utskottet

2. res. 8 (MP)

Votering:

267 för utskottet

15 för res. 8

22 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 14 L

För res. 8: 15 MP

Avstod: 21 V, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 9 (Avhysning)

1. utskottet

2. res. 12 (V, MP)

Votering:

268 för utskottet

36 för res. 12

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 12: 21 V, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 13 (Olovlig handel med hyreskontrakt)

1. utskottet

2. res. 18 (SD)

Votering:

241 för utskottet

63 för res. 18

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 21 V, 21 C, 16 KD, 15 MP, 14 L, 1 -

För res. 18: 63 SD

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 16 (Bristande fastighetsförvaltning och underhåll)

1. utskottet

2. res. 22 (S)

Votering:

191 för utskottet

92 för res. 22

21 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 22: 91 S, 1 -

Avstod: 21 V

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU12 Konsumenträtt m.m.

Punkt 1 (Telefonförsäljning till konsumenter)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

283 för utskottet

21 för res. 1

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 15 MP, 14 L, 1 -

För res. 1: 21 V

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 3 (Reklam riktad till barn)

1. utskottet

2. res. 3 (SD, C)

Votering:

220 för utskottet

84 för res. 3

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 21 V, 16 KD, 15 MP, 14 L, 1 -

För res. 3: 63 SD, 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 16 (Formkrav för fullmakter)

1. utskottet
2. res. 21 (S)

Votering:

210 för utskottet

94 för res. 21

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 V, 21 C, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 21: 93 S, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Prot. 2024/25:115

14 maj

Punkt 18 (Konsumentkrediter och överskuldsättning)

1. utskottet
2. res. 22 (S, MP)

Votering:

154 för utskottet

109 för res. 22

41 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 1 C, 16 KD, 14 L

För res. 22: 93 S, 15 MP, 1 -

Avstod: 21 V, 20 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU17 En ny regel om ränteskillnadsersättning – minskade hinder mot förtidsbetalning av bostadslån

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Lagstiftningens framtida utformning)

1. utskottet
2. res. 2 (MP)

Votering:

268 för utskottet

15 för res. 2

21 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 60 M, 21 V, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 2: 15 MP

Avstod: 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 3 (Utvärdering av lagstiftningen)

1. utskottet
2. res. 3 (S, MP)

Votering:

196 för utskottet

108 för res. 3

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 63 SD, 60 M, 21 V, 21 C, 16 KD, 14 L

För res. 3: 92 S, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Louise Thunström (S) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

UU7 Internationella relationer m.m.

Punkt 1 (Internationell samverkan)

1. utskottet
2. res. 1 (S)
3. res. 4 (MP)

Förberedande votering:

93 för res. 1

15 för res. 4

196 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Åsa Eriksson (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Helena Gellerman (L) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

126 för utskottet

93 för res. 1

84 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 15 SD, 60 M, 21 V, 16 KD, 14 L

För res. 1: 92 S, 1 -

Avstod: 48 SD, 21 C, 15 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Jonas Andersson, Clara Aranda, Bo Broman, Rasmus Giertz, Mats Hellhoff, Erik Hellsborn, Linda Lindberg, Katja Nyberg, Mona Olin, David Perez, Daniel Persson, Per Söderlund och Pia Trollehjelm (alla SD) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Jämställdhet samt kvinnor, fred och säkerhet)

1. utskottet

2. res. 6 (V)

3. res. 7 (MP)

Förberedande votering:

21 för res. 6

15 för res. 7

268 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:

174 för utskottet

21 för res. 6

108 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 63 SD, 60 M, 20 C, 16 KD, 14 L

För res. 6: 21 V

Avstod: 91 S, 1 C, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Jytte Guteland (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Relationer till Kina)

1. utskottet

2. res. 8 (SD)

3. res. 9 (C)

Förberedande votering:

63 för res. 8

21 för res. 9

220 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Huvudvotering:

220 för utskottet

63 för res. 8

20 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 21 V, 16 KD, 15 MP, 14 L, 1 -

För res. 8: 63 SD

Avstod: 20 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2024/25:115

14 maj

§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 13 maj

UbU10 Grundläggande om utbildning

Punkt 2 (Skolans arbete med hedersrelaterade frågor)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

127 för utskottet

63 för res. 5

114 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 60 M, 21 V, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 5: 63 SD

Avstod: 92 S, 21 C, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Carina Ödebrink (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Skolans arbete mot rasism och antisemitism)

1. utskottet

2. res. 8 (V)

Votering:

174 för utskottet

21 för res. 8

109 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 14 L

För res. 8: 21 V

Avstod: 93 S, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 4 (Trygghet och studiero i skolan)

1. utskottet

2. res. 11 (C)

Votering:

175 för utskottet

21 för res. 11

108 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 63 SD, 60 M, 21 V, 16 KD, 14 L

För res. 11: 21 C

Avstod: 92 S, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 6 (Kunskaper om hållbar utveckling)

1. utskottet

2. res. 15 (MP)

Votering:

194 för utskottet

15 för res. 15

94 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 V, 20 C, 16 KD, 14 L

För res. 15: 15 MP

Avstod: 93 S, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Mikael Larsson (C) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 10 (Tillgång till läromedel)

1. utskottet

2. res. 25 (MP)

Votering:

267 för utskottet

15 för res. 25

22 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 60 M, 21 V, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 25: 15 MP

Avstod: 1 S, 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 12 (Fritidshem)

1. utskottet

2. res. 30 (S)

Votering:

153 för utskottet

94 för res. 30

57 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 16 KD, 14 L

För res. 30: 93 S, 1 -

Avstod: 21 V, 21 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2024/25:115

14 maj

CU16 Ny strategi för levande och trygga städer

Punkt 1 (Statligt stöd för stadsutveckling)

1. utskottet

2. res. 1 (S, MP)

Votering:

194 för utskottet

109 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 V, 21 C, 15 KD, 14 L

För res. 1: 93 S, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 2 (Klimatperspektiv)

1. utskottet

2. res. 2 (S, C, MP)

Votering:

173 för utskottet

130 för res. 2

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 21 V, 16 KD, 14 L

För res. 2: 93 S, 21 C, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Henrik Vinge (SD) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 3 (Segregation)

1. utskottet

2. res. 3 (S, MP)

Votering:

195 för utskottet

109 för res. 3

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 V, 21 C, 16 KD, 14 L

För res. 3: 93 S, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, MP)

Votering:

174 för utskottet

130 för res. 1

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 14 L

För res. 1: 93 S, 21 V, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 2 (Krav på skjutbanor)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

Votering:

282 för utskottet

22 för res. 2

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 63 SD, 60 M, 21 V, 16 KD, 15 MP, 14 L, 1 -

För res. 2: 1 S, 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

AU9 Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Punkt 1 (Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer)

1. utskottet

2. res. 4 (C)

Votering:

153 för utskottet

21 för res. 4

128 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 16 KD, 14 L

För res. 4: 21 C

Avstod: 93 S, 20 V, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 2 L, 1 -

Karin Rågsjö (V) och Emma Nohrén (MP) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Punkt 2 (Nollvision för mäns våld mot kvinnor)

1. utskottet

2. res. 6 (S, MP)

Votering:

196 för utskottet

108 för res. 6

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 63 SD, 60 M, 21 V, 21 C, 16 KD, 14 L

För res. 6: 92 S, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Kenneth G Forslund (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Hedersrelaterat våld och förtryck)

1. utskottet

2. res. 7 (SD)

Votering:

205 för utskottet

63 för res. 7

36 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 21 V, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 7: 63 SD

Avstod: 21 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 5 (Uppföljning av reformen av skyddat boende)

1. utskottet

2. res. 12 (S, V, C, MP)

Votering:

153 för utskottet

151 för res. 12

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 16 KD, 14 L

För res. 12: 93 S, 21 V, 21 C, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 6 (Drift av skyddade boenden)

1. utskottet

2. res. 13 (S, V, MP)

Votering:

174 för utskottet

130 för res. 13

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 14 L

För res. 13: 93 S, 21 V, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Prot. 2024/25:115

14 maj

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU10 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering

Punkt 1 (Jämställdhetspolitikens mål och metoder)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

147 för utskottet

64 för res. 2

93 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 21 V, 21 C, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 2: 1 S, 63 SD

Avstod: 92 S, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Kadir Kasirga (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 2 (Jämlikhetsdata)

1. utskottet

2. res. 4 (V, MP)

Votering:

204 för utskottet

36 för res. 4

64 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 60 M, 21 C, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 4: 21 V, 15 MP

Avstod: 1 S, 63 SD

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Björn Petersson (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 3 (Jämställd ekonomi)

1. utskottet

2. res. 5 (S)

Votering:

126 för utskottet

94 för res. 5

84 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 21 V, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 5: 93 S, 1 -

Avstod: 63 SD, 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 6 (Diskriminering på grund av funktionsnedsättning)

1. utskottet

2. res. 11 (V)

Votering:

262 för utskottet

21 för res. 11

21 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 60 M, 16 KD, 15 MP, 14 L, 1 -

För res. 11: 21 V

Avstod: 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Punkt 8 (Ändringar i diskrimineringslagen)

1. utskottet

2. res. 14 (SD)

3. res. 16 (MP)

Förberedande votering:

63 för res. 14

15 för res. 16

225 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 14.

Martin Ådahl (C) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

205 för utskottet

63 för res. 14

36 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 21 C, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 14: 63 SD

Avstod: 21 V, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 14 (forts. från § 10) Lättnader i strandskyddet – ett första steg
(forts. MJU16)

*Lättnader i strand-
skyddet – ett första steg*

Anf. 141 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! Liberalerna säger sig värna naturen, den biologiska mångfalden och allemansrätten. På global nivå har klimat- och miljöministern ställt sig bakom det internationella avtalet för biologisk mångfald, Kunming–Montreal-ramverket. Men när det ska omsättas i praktiken, när de beslut som faktiskt skulle kunna göra situationen bättre här i Sverige ska fattas, verkar de idealen inte vara så viktiga längre. När det uppstår en konflikt mellan å ena sidan det gemensamma intresset av en bevarad biologisk mångfald och en natur som är tillgänglig för alla och å andra sidan privata intressen av att exploatera naturen är det alltid de privata intressena som får företräde hos Liberalerna.

Under den här mandatperioden har vi sett regeringen fatta beslut efter beslut som raserar det naturvårdsarbete som Sverige byggt upp under många år. Budgeten kapas, vattenkraftens miljöprövning skjuts upp och naturrestaureringslagen motarbetas.

Nu har turen kommit till strandskyddet. Med förslagen i den här propositionen påbörjar regeringen nedmonteringen av strandskyddet, som ju är en helt central del av allemansrätten. Tack vare strandskyddet kan vem som helst av oss, oavsett storleken på vår plånbok, bada i små sjöar och vandra längs med åar. För många riskerar den möjligheten nu att försvinna.

Jag hade hoppats att klimat- och miljöministern skulle vara på plats här i dag för att svara på frågor, men eftersom hon inte är på plats får jag ställa min fråga till Elin Nilsson i stället: Varför ska ett fåtal privata fastighetsägare ha företräde framför de miljoner människor som älskar att vistas i den svenska naturen?

Anf. 142 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Tack, Andrea Andersson Tay, för frågan!

Det är helt uppenbart att vi, när vi blickar ut över Sverige och de vidsträckta skogarna och landskapen, ser diametralt olika saker. Låt oss prata lite om det. Det är inte så att man, i och med att man tar bort strandskyddet för mindre sjöar och smala vattendrag, hindrar människor från att fortsätta vistas i naturen – bada och njuta av allt det fantastiska som naturen ger. Vi landar helt enkelt i olika slutsatser när det gäller vad detta kommer att innebära för allmänhetens möjlighet att ta sig ut i naturen.

Det här kommer inte att påverka i någon större utsträckning, för som ledamoten Andersson Tay – tror jag att det var – sa i sitt anförande har vi 100 000 sjöar och miljoner kilometer vattendrag i det här landet. Det här kommer inte att få de effekter som Vänsterpartiet menar att det kommer att få. Det är inte så att vi i den ena vågskålen har ett bibehållit strandskydd och i den andra total anarki och ett totalt utestängande av allmänheten från skog och mark. Detta är en bildsättning som inte är förankrad i verkligheten.

Anf. 143 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! Jag vill påminna om att den lagstiftning som regeringen nu vill ta bort faktiskt omfattar 10 procent av Sveriges yta. Det är alltså väldigt stora områden vi pratar om, och detta berör väldigt många människor.

Jag tycker fortfarande inte att jag i den här debatten har fått något tydligt svar på varför det inte skulle räcka att skruva på det befintliga regelverket. Om det man vill uppnå nu är att underlätta visst byggande i glesbygd och på landsbygd, varför räcker det då inte att göra mindre justeringar i det regelverk vi har för att fortsatt ha ett starkt skydd för resten av marken?

Man pratar också i debatten om att det finns fortsatt möjlighet att skydda de allra mest skyddsvärda områdena, men detta är inte tillräckligt för att gemene man fortfarande ska kunna röra sig i naturen. Jag tror inte att människor som badar i en sjö som ligger nära eller som gillar att promenera längs med åar och bäckar bryr sig så himla mycket om ifall den naturen är mycket skyddsvärd. Det viktiga är att den ligger nära där man bor och att den är lättillgänglig för var och en.

Jag tror som sagt att det är en väldigt liten tröst att det fortfarande finns många andra naturområden bevarade på andra ställen när just den sjö där jag själv, min familj eller mina barn brukar bada försvinner och bebyggs.

Anf. 144 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Det är klart att det är tråkigt när en plats som man har besökt under lång tid och uppskattar mycket förändras. Men samtidigt är det ju någon som äger marken. Det vi gör med den reform som vi nu genomför är att vi viktat äganderätten, denna liberala grundprincip, tyngre än allmänhetens intresse av tillträde till stränder.

Allmänhetens tillträde till stränder är fundamentalt och viktigt och någonting som vi värnar. Det tror jag att hela kammaren är överens om att vi vill se även i framtiden. Men det omfattar ju inte tillträde till alla stränder. Om någon äger en bit mark och vill utveckla den och bygga ett hus där för att bosätta sig i eller ha som fritidshus är det faktiskt ett intresse

som går före. Då försvinner allemansrätten på den lilla ytan, men det betyder ju inte att det inte finns andra områden att besöka.

Prot. 2024/25:115
14 maj

Anf. 145 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, Elin Nilsson, för anförandet!

För mig är det ganska obegripligt att de liberaler som står här i dag är stolta över det som nu sker. Vi har ofta varit på olika sidor i politiken, men vi har under 30 års tid nästan alltid varit på samma sida när det gäller friluftsliv, allemansrätt och strandskydd. Vi har stått upp för den svenska modellen att alla ska ha rätt att komma ned till stränderna. Det ska vara ett rörligt friluftsliv.

Detta är intressen där enskild äganderätt får stå tillbaka för allas bästa. Det är också otroligt viktigt för djur och natur. Men de senaste åren har detta ändrats. Liberalerna är nu mycket stolta över att man ska ta bort skyddet för små vattendrag och för små sjöar och vattenansamlingar. Vi pratar mycket om att det handlar om att reformera, men här handlar det faktiskt om att avskaffa skyddet.

Samtidigt säger Elin Nilsson att det är viktigt med djurskydd, strandskydd och så vidare. Hon säger att strandskyddet ska finnas kvar där det är motiverat, men det ska vara med återhållsamhet.

Om man nu tar bort detta i hela Sverige – som vi har hört flera gånger i debatten försvinner 10 procent av de skyddade områdena i Sverige genom reformen – hur ska då Liberalerna säkerställa att strandskyddet kommer att finnas där det är motiverat? Blir det mer pengar till länsstyrelserna? Är det kommunerna som ska avgöra detta, eller är det upp till enskilda att säga var de vill ha strandskydd och inte?

Anf. 146 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Tack, Emma Nohrén, för frågan och för det engagerade anförande som vi hörde här tidigare i dag!

Min bild är att vi fortfarande står nära varandra när det gäller friluftsliv, allemansrätt och vikten av strandskydd. Skillnaden är att vi ser att det finns utrymme för att reformera nuvarande strandskydd för att öka friheten och främja utbyggnaden och utvecklingen av landsbygden.

Den reform som vi genomför nu, där vi precis som ledamoten säger tar bort strandskyddet för mindre vattendrag och mindre sjöar, är välmotiverad och proportionerlig när man ställer den mot andra värden som också är viktiga att värna.

Alla ska ha fortsatt rätt att vistas i naturen. Det är ingenting som kommer att påverkas i någon större utsträckning av de förändringar vi gör nu. Det är i alla fall den bedömning jag gör. Men det kan ju, precis som ledamoten säger, vara så att det finns stränder som har så höga naturvärden att de även efter reformen kommer att behöva åtnjuta ett skydd. Där kan man återinföra strandskyddet om det är välmotiverat. Då är det upp till länsstyrelsen att göra det.

Anf. 147 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Vi har olika sätt att se på detta. Här säger ledamoten att det är bättre att ta bort skyddet, så kan vi lägga till det senare om det behövs. Kommer länsstyrelserna att få mer pengar för detta? Kommer det att bli

*Lättnader i strand-
skyddet – ett första steg*

ett uppdrag att hitta dessa ställen, så att man faktiskt vet var de finns innan de går förlorade?

Ett annat sätt hade varit att man i stället för att avskaffa lagstiftningen faktiskt hade reformerat eller skruvat på lagstiftningen.

Det finns ju flera ställen där vi är överens i alla partier – delar på landsbygden med diken, anlagda vatten och sådant. Vi är kanske inte överens om årtalen, men i det stora hela. Hade det inte varit bättre att skruva på lagstiftningen i stället för att avskaffa den?

10 procent av ytan är väldigt mycket. Ska vi dessutom komma upp i 30 procent skyddade livsmiljöer, som är vårt åtagande enligt Kunming–Montreal-avtalet, går vi ju bakåt i och med det här beslutet, och då måste vi lägga till mer någon annanstans. Hur har man tänkt lösa det?

Anf. 148 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Tack, Emma Nohrén, för frågan! Länsstyrelsen lägger redan i dag ganska mycket tid på de ärenden som rör strandskydd som de får på sitt bord enligt nuvarande regelverk. Man kan ju tänka sig att följderna av det förslag vi nu debatterar blir att antalet ärenden kommer att minska. Det innebär att det torde frigöras pengar för att hantera de områden där det kan anses föreligga skäl att återinföra strandskyddet. Men det är någonting som man får se över och titta vidare på.

Anf. 149 STINA LARSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet! Det är ju inte klokt vilka friheter och vilka liberala värderingar som kommer att råda på landsbygden! Alla vurmär för detta.

Det är positivt att regeringen i dag presenterar dessa lättnader i strandskyddet. Jag hör hur alla regeringspartier här har talat väl om detta.

Förra mandatperioden, eller snarare förra gången vi hade debatt om detta, för exakt tre år sedan, påstod Liberalerna att de i princip stod bakom det förslag som då låg på bordet. Jag skulle vilja säga att dagens förslag är väldigt likt det. Jag känner igen skrivningarna. Liberalernas motivering till att de inte röstade ja då – vi hade en överenskommelse, men Liberalerna valde att lämna den – var att man ville gå längre eller ha ytterligare förslag inom tre områden, och därför kunde man inte bifalla förslaget just då. Men jag ser inte dessa tre förslag i denna proposition.

Hur kommer det sig att Liberalerna nu står bakom regeringens förslag? Har Liberalerna ändrat sig?

Anf. 150 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Tack, Stina Larsson, för frågorna! Även jag är väldigt nöjd och glad över att stå här i dag och få debattera den här proposition som vi nu har presenterat.

Jag var inte med när det senast begav sig. Exakt hur diskussionerna gick då låter jag vara osagt.

Men det man kan säga om det läge vi står i nu är att vi är nöjda med de förslag som läggs fram. Det är nödvändiga reformer. Vi ser med tillförsikt fram emot att de träder i kraft och faktiskt förbättrar förutsättningarna för att utveckla svensk landsbygd. Detta är frågor där det finns beredningsunderlag. Det är därför de kommer i det första steget. I regeringskonstella-

tionen med samarbetspartiet har vi också säkrat att det finns majoritet för den proposition som vi nu lägger fram.

Det är mycket det som gör att vi lägger fram det här. Sedan kommer ytterligare reformer att utredas. Det är på gång. Det hanteras just nu i Regeringskansliet. Exakt vad som kommer att ingå i utredningsdirektiven är ännu inte presenterat. Men nästa steg är på gång. Det ser vi också fram emot, vilket jag även tror att Centerpartiet gör.

Anf. 151 STINA LARSSON (C) replik:

Fru talman! Jag var inte heller med i den debatten, men jag har lyssnat på den i efterhand och hört hur ledamöter uttalade sig. Det var er liberala kollega Jakob Olofsgård som då debatterade och som beskrev vilka tre förslag som man absolut var tvungen att ha med för att man över huvud taget skulle kunna stå bakom förslaget. Nu plötsligt är det inte så väsentligt, men så kan det vara.

Det är positivt att det kommer ett ytterligare steg. Det ser jag och Centerpartiet fram emot.

Jag skulle vilja avsluta med att ställa den fråga som jag har ställt till alla partier från regeringsunderlaget i dag: Varför kom detta inte på bordet förrän nu? Varför har vi fått vänta ända sedan 2022? Vad gjorde att man inte kunde presentera förslagen omgående? Det fanns ju redan utredningsunderlag. Under tiden har många företag på landsbygden blivit nekade bygglov. De har inte kunnat utveckla sin verksamhet som de tänkt sig. Det var en anekdot i ett tidigare anförande om en lantbrukare som inte kunde utveckla sin verksamhet som han hade tänkt sig.

Eftersom Liberalerna innehar ministerposten tänker jag att ledamoten Nilsson möjligtvis har ett svar.

Anf. 152 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Tack, Stina Larsson, för frågan! Jag misstänkte att den skulle komma. Den har ju lyfts tidigare i dag.

Svaret från mig blir detsamma som svaret i tidigare replikskiften – när ledamoten Larsson ställde frågan till en av mina kollegor.

Vi inväntade utredningen om areella näringar. Den är viktig. Den presenterades och är en del av underlaget. Sedan tar demokrati tid. Man arbetar i högt tempo med en lång rad ärenden på Klimat- och näringslivsdepartementet. Ibland tar saker tid. Men nu är det här snart på plats. Jag tänker att vi gläds åt det och att vi ser fram emot att det träder i kraft.

Vi gör nu faktiskt det som tidigare regeringar inte har lyckats med. Vi levererar en reform av strandskyddet. Det är ett första steg. Och vi kommer att presentera en utredning som ska se över strandskyddet i vidare bemärkelse.

Faktum kvarstår. Det är vi som levererar. Det är Liberalerna tillsammans med samarbetspartierna som levererar det här. Sedan kan man ha synpunkter på att det har tagit tid. Men nu är det leverans. Nu är det verkstad, inte bara snack.

(Applåder)

Anf. 153 STINA LARSSON (C):

Fru talman! En enskild fastighetsägare i Trelleborg, Sveriges sydligaste kommun, har under fyra år försökt få tillstånd att uppföra ett attefalls-

hus samt en badtunna på sin tomt. Byggnationerna skulle inte vara synliga från stranden, och de bedömdes av flera instanser inte nämnvärt påverka det skyddade området.

Trots detta har ärendet utvecklats till en lång och oförutsägbar process där kommun, länsstyrelse samt både mark- och miljödomstol och Mark- och miljööverdomstolen varit involverade. Samtliga instanser har ändrat sin bedömning minst en gång under processens gång. Detta har tagit flera år.

Den utdragna rättsprocessen har inneburit att fastighetsägaren inte har kunnat gå vidare med andra planerade åtgärder på sin fastighet, inklusive underhåll av boningshuset. Resultatet av alltihop är att ingen faktisk förändring har skett, vare sig i fråga om hur allmänheten upplever området eller i fråga om miljöpåverkan, men att betydande kommunala och statliga resurser har förbrukats. Samtidigt har en granne fått rätt att bygga ett mycket större hus mycket närmare stranden, trots att lagstiftningen är densamma.

Fru talman! Ärendet illustrerar tydligt de problem som ofta lyfts i debatten kring strandskyddslagstiftningen: rättsosäkerhet, godtycklig tillämpning och ineffektiv resursanvändning. Särskilt påfallande är den stora variationen i hur olika fastigheter bedöms, trots snarlika förutsättningar, samt bristen på konsekvens mellan olika beslutsnivåer. Så kan vi inte ha det.

Fru talman! Strandskyddet är en av de mest omdiskuterade och kontroversiella lagstiftningarna i Sverige. Det infördes på 50-talet för att skydda allmänhetens tillgång till stränder och för att bevara biologiska värden. Men under årens lopp har det utvecklats till en stelbent regel som ofta hindrar utvecklingen på landsbygden. För Centerpartiet handlar detta om frihet – en frihetsfråga oavsett var i landet du bor.

Sverige är ett land fyllt av vattendrag och småsjöar. Det är en del av vår identitet och vårt kulturarv. Men det är också en resurs som vi måste kunna förvalta på ett sätt som gynnar hela landet. Det måste gå att bo, leva och driva företag även i anslutning till vatten.

Dagens ordning, där det till exempel per automatik är strandskydd vid grävda diken och dammar, är helt absurd. Det är en verklighetsfrånvärd regel som inte tar hänsyn till de lokala förutsättningarna. Om man inte ser att detta är galet är man blind för verkligheten för oss på landet.

Fru talman! Med lättnader i strandskyddet skapas nya möjligheter för besöksnäringen och för småföretagare. Det blir nu möjligt för exempelvis någon som har ett kafé att bygga en uteplats vid vattnet. Det har tidigare inte varit möjligt att bygga om det funnits ett dike i närheten. Detta är ett konkret exempel på hur förändringar i strandskyddet kan skapa nya möjligheter för företagande och sysselsättning på landsbygden.

Jag vill också se nya regler för små vattenförekomster och vattenförekomster som anlagts i modern tid – att de inte längre ska omfattas av det generella strandskyddet. Det finns flera exempel runt om i Sverige där man exempelvis vid bevattningsdammar som anlades på 90-talet plötsligt har blivit nekad att bygga ut uterum på fastigheten.

Det är positivt att regeringen tillsätter en ny utredning för fler reformer. Men att det dröjer så här lång tid in i mandatperioden är ett misslyckande. Det blir bråttom att hinna med mer före mandatperiodens slut. Detta är en fråga som borde ha prioriterats högre.

Det är felaktigt att påstå att dessa förslag innebär stora inskränkningar av allemansrätten. Tvärtom handlar det om att lätta på de strikta reglerna runt diken och små insjöar. Större sjöar och vattendrag kommer fortfarande att vara skyddade. Det handlar inte om att göra enorma inskränkningar i djur- och naturlivet utan om att skapa ett ändamålsenligt strandskydd som skyddar det som det är avsett att skydda.

Det är mycket välkommet att strandskyddet försvinner för de allra minsta sjöarna och vattendragen. Det blir lättnader för de gröna näringarna och för små företag, där verksamheter kan växa. Detta möjliggör en friare utveckling på landsbygden. Men att det har tagit halva mandatperioden att plocka russinen ur gamla utredningar är inte lika imponerande, särskilt inte när man duckar för större förslag som skulle kunna göra skillnad på riktigt.

Fru talman! De förslag som nu ligger på bordet bygger på en utredning som Centerpartiet tidigare förhandlade fram. Ett efter ett är de väldigt lika Centerpartiets förslag. Det är liknande skrivningar. Det är förvånande att regeringen inte har gått vidare med dessa förslag förrän nu. Detta är något som kunde ha genomförts dag ett, alltså för tre år sedan.

Det var många kritiska röster för tre år sedan, bland annat från Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna, som nu är regeringspartier. De hävdade att våra förslag inte hade någon betydelse i praktiken och sa att deras egna förslag skulle gå mycket längre. Därför kunde man inte bifalla någonting för tre år sedan. Under tiden har landsbygden fått vänta. Det är landsbygden som får ta smällen. Det finns företag som skulle ha kunnat utöka sin verksamhet, som skulle ha kunnat anställa fler medarbetare och som skulle ha kunnat öka besöksnäringen.

Nu ska regeringen tillsätta ännu en utredning. Det behövs förvisso fler lagförslag för ett ännu friare strandskydd. Men varför drar regeringen fötterna efter sig efter drygt två år vid makten? Om Tidöpartierna hade satt resultat för politiska poäng hade vi redan sommaren 2022 tagit ett steg mot ett friare strandskydd. Nu kommer det med all sannolikhet att dröja ännu en mandatperiod innan strandskyddet förändras på riktigt.

Centerpartiet ser också att det är viktigt att minska skillnaderna i hur strandskyddet fungerar i olika län. Vi tror att det gör reglerna tydligare och mer förutsägbara. Men vi vill gå ännu längre redan nu. Propositionen saknar den stora reformen från den tidigare utredningen om strandskyddet – att låta kommuner utse så kallade strandnära utvecklingsområden. Det skulle ge kommuner möjlighet att upphäva strandskyddet helt inom valda områden. Då skulle makten flyttats närmare dem som faktiskt bor i berörda områden, och det skulle skapas möjlighet för lokal utveckling och fler bostäder i hela landet. Utan denna förändring blir strandskyddet i det stora hela fortsatt intakt.

Fru talman! Jag och Centerpartiet vill flytta makten från Stockholm och riksdagshuset. Vi vill flytta den närmare dem som faktiskt bor i de berörda områdena och därigenom skapa möjligheter för lokal utveckling i hela landet. Redan nu har regeringen möjlighet att lägga fram våra färdiga förslag på så kallade strandnära utvecklingsområden. Detta skulle ge kommuner möjlighet att upphäva strandskyddet helt inom vissa områden.

I dag finns det områden där det råder generösare regler än de nu föreslagna. I exempelvis Värmland är vattendrag upp till tio meter strandskyddsbefriade. Det är viktigt att de nu föreslagna ändringarna inte upphäver vare sig dessa undantag eller helt strandskyddsbefriade områden. Det

bör därför förtydligas att dessa fortsatt ska gälla. Propositionen får *inte* innebära att strandskyddet de facto blir striktare.

Regeringen har nu lovat att tillsätta en utredning som ska se över strandskyddet vidare. Vi välkomnar denna utredning som kan leverera fler steg i den riktningen, och en sådan bör tillsättas omgående. Vi i Centerpartiet kan samtidigt konstatera att det är senfärdigt att först nu ta ett helhetsgrepp i frågan och att det kommer att bli svårt att få plats med ytterligare liberaliseringar under den nuvarande mandatperioden.

Vi har dock bra förslag i vår reservation, och därför yrkar jag bifall till reservation 8.

Avslutningsvis är det hög tid att vi moderniserar strandskyddslagstiftningen så att den speglar verkligheten för människor som lever och verkar utanför storstäderna. Vi behöver en lagstiftning som skyddar våra värdefullaste naturområden men som samtidigt möjliggör utveckling där det är rimligt och inte hotar vare sig miljö, naturvärden eller allmänhetens tillgång till stränder.

Vi i Centerpartiet står upp för en frihetsreform för hela landet. Vi tror på lokal kunskap, på rättvisa regler och på att resurser ska användas klokt. De ska inte slösas bort i årlånga rättsprocesser som lämnar både medborgare och samhälle i stiltje.

Låt oss nu ta steget mot ett mer ändamålsenligt strandskydd – ett skydd som fungerar i praktiken och inte bara i teorin.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 maj.)

§ 15 Kommissionens meddelande om en konkurrenskraftskompass för EU

Näringsutskottets utlåtande 2024/25:NU23

Kommissionens meddelande om en konkurrenskraftskompass för EU
(COM(2025) 30)
föredrogs.

Anf. 154 JOHNNY SVEDIN (SD):

Herr talman! När vi i dag debatterar näringsutskottets utlåtande om EU-kommissionens så kallade konkurrenskraftskompass vill jag börja med att tydliggöra att Sveriges och Europas ekonomiska motstånd, produktivitet och innovationsförmåga måste stärkas genom att respektera nationella intressen och vår industriella verklighet, produktivitet och innovationsförmåga. Detta är inte bara nödvändigt för vår tillväxt utan också för vår säkerhet och vår roll i en alltmer osäker värld.

Herr talman! Sverigedemokraterna ställer sig inte bakom tanken att den gröna omställningen i sig ska vara en motor för konkurrenskraften. Det är att vända på orsak och verkan. Politikens uppgift är att skapa rimliga, teknikneutrala och långsiktiga förutsättningar för företagen att växa, investera och anställa – inte att göra klimatpolitik till ett verktyg för industripolitiska mål. Vi menar också att regelverk och styrmedel måste utformas så att företag kan ställa om utan att straffas med ökade kostnader,

minskad lönsamhet eller försämrad konkurrenskraft gentemot aktörer utanför EU.

Att ensidigt göra klimatmålen till grunden för Europas konkurrenskraft är inte bara riskabelt utan även ansvarslöst. Det riskerar att slå hårt mot europeisk industri, öka våra kostnader och undergräva vår självförsörjning samtidigt som konkurrentländer slipper samma bördor. Detta är inte hållbart i längden och troligen en bidragande orsak till att EU och Sverige har tappat i konkurrenskraft och tillväxt.

Herr talman! En verkligt konkurrenskraftig omställning måste vara teknikneutral. Det innebär att det inte är politikernas eller kommissionärernas sak att avgöra vilken lösning som är bäst – om det är kärnkraft, bioenergi, vätgas eller elektrifiering. Det är företagen, ingenjörerna och forskarna som vet vad som fungerar bäst för deras verksamhet.

Vi motsätter oss därför den formulering i regeringens ståndpunkt som säger ”den gröna omställningen behöver utgöra en motor för EU:s konkurrenskraft”. För oss är det helt centralt att det är just konkurrenskraften och den fria företagsamheten, innovationskraften och investeringarna som driver omställningen – inte tvärtom.

Vi ser med stor oro på hur EU alltmer har tenderat att luta sig mot omfattande statsstöd och bidragspaket i stället för att skapa rättvisa och stabila konkurrensvillkor. Detta snedvrider marknaden, missgynnar länder med sunda statsfinanser – som Sverige – och gynnar stora centralstyrda ekonomier. Det riskerar att leda till kapplöpning mellan medlemsländer, en snedvriden konkurrens och att mindre länder som Sverige kan komma att missgynnas.

Vi är positiva till att pendeln svängt något i Bryssel och att konkurrenskraft och tillväxt tycks ta mer plats på dagordningen. Men låt mig vara tydlig: Vi kan aldrig bygga vår industriella framtid på statsstöd. Vi måste ha en fri och rättvis inre marknad där reglerna är lika för alla.

Vi i Sverigedemokraterna värnar om sunda offentliga finanser. Vi säger nej till kapplöpningar om subventioner och till ökad skuldsättning i EU:s namn. Det ska dock sägas att staten kan gå in exempelvis när marknaden brister i grundforskning och säkerhetskritisk infrastruktur eller för att främja banbrytande innovation. Det får dock aldrig bli huvudverktyget. Då hamnar vi i en ohållbar situation, där tillväxten blir beroende av politiska beslut snarare än företagsekonomisk logik.

Det är märkligt att regeringen säger sig vara skeptisk till statsstöd men ändå stöder en ny ram för subventioner i EU. Det är exakt sådana budskap vi anser riskerar att cementera beroendet av politiska beslut snarare än företagsdriven tillväxt.

Herr talman! Vi i Sverigedemokraterna ser positivt på insatser som stärker den inre marknaden genom regelförenkling och förbättrad implementering. Särskilt viktigt är det att minska regelbördan för små och medelstora företag, som ofta drabbas hårdast av byråkratiskt krångel. Samtidigt måste förenklingar ske med eftertanke och inte leda till att grundläggande principer som rättssäkerhet, transparens och kvalitet urholkas. Vi säger ja till effektivitet, men vi säger nej till sänkta ambitioner.

Förenklingar ska göra det lättare att göra rätt och inte bana väg för slarv eller osund konkurrens. Vi i Sverigedemokraterna vill att regelförenklingar inte bara ska handla om att minska administrationen utan också om att värna om rättssäkerhet och att minska den oproportionerliga bördan för

småföretag. Det gäller särskilt för dem som verkar i landsbygd och på industriorter.

Herr talman! Energifrågan är avgörande för Europas framtida konkurrenskraft. Vi är därför stolta över att kärnkraften har en central plats i vår och regeringens politik. Det handlar inte bara om klimatet. Det handlar om att säkra en stabil, prisvärd baskraft för industrin. Detta är särskilt viktigt med tanke på framtida behov.

Jag vill också tydligt markera att försörjningstrygghet inte handlar om att sluta oss inom EU:s gränser och försöka producera allt själva. Tvärtom är det genom stabila och självständiga handelsrelationer som vi bygger verklig motståndskraft. Det är inte genom nya lager av protektionism eller centralstyrning från Bryssel.

Avslutningsvis vill jag säga att vi inte stöder ett EU som använder konkurrenskraft som en ursäkt för mer överstatlighet, fler gemensamma regler eller större budgetar. Politiken måste respektera subsidiaritetsprincipen och lämna utrymme för medlemsländerna att fatta sina egna beslut. Det är så vi stärker Europas konkurrenskraft, frihet och ansvar samt respekt för varje medlemslands unika förutsättningar.

Med detta sagt har jag nu framhåvt Sverigedemokraternas särskilda ståndpunkt i yttrandet.

Anf. 155 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Johnny Svedin för anförandet.

Vi ska diskutera EU:s konkurrenskraftskompass, som utgår från den rapport som Mario Draghi tog fram och där utmaningarna för EU och EU:s konkurrenskraft analyseras. I rapporten slås fast att det är inom forskning och innovation som EU ligger efter, framför allt jämfört med USA och Kina. Vi ser hur man både i USA och i Kina accelererar in i de nya teknikerna och den gröna omställningen. Sedan får vi ju se hur det går med den gröna omställningen i USA med Donald Trump vid makten.

Man har gjort det här inte bara på grund av att man är politiskt övertygad om att framtiden ligger där, herr talman, utan man har gjort det också för att näringslivet har identifierat att de framtida branscherna ligger just i den gröna industrin och i den gröna omställningen. Det här är ingenting som politiker har suttit på sin kammare och kokat ihop, utan industribolag som är väl etablerade – vissa av dem har funnits i över hundra år – har sagt att det är här framtiden finns och att det är det vi måste investera i.

Nu hör vi Johnny Svedin säga att den gröna omställningen inte ska utgöra motorn i Sveriges konkurrenskraft, herr talman. Därför är min fråga till Sverigedemokraterna och Johnny Svedin: Om det inte är den gröna omställningen – som Svenskt Näringsliv, Företagarna och alla stora branschorganisationer identifierar som framtiden för svensk industri och svenskt välstånd – som Sverige ska satsa på, vad ska vi satsa på i stället?

Om vi inte ska genomföra den gröna omställningen måste Sverigedemokraterna svara på frågan: Vad ska Sverige och Europa leva på om inte en grön industri med fossilfri el som garanterar jobb för alla?

Anf. 156 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Som jag sa i mitt anförande förnekar vi inte behovet av klimatanpassningar. Det gör vi inte. Men vi vägrar att acceptera att det ska ske på be-

kostnad av jobben, företagens lönsamhet och den tekniska friheten. Det är skillnad mellan att ställa om och slå ut, och jag upplever det som att man har slagit ut en hel del industrier också.

Vi kan ta de satsningar som har gjorts uppe i den norra delen av landet som exempel; de har inte fallit ut som de skulle, vilket är väldigt tråkigt. Det har gått mycket pengar till det. Vi har tappat konkurrenskraft i Europa. Varför har vi gjort det? Har vi fokuserat för mycket på att implementera en massa administrativa bördor och miljöanpassningar i stället för att se världen för vad den verkligen är?

Jag säger inte att det är fel – jag säger bara att var sak har sin tid.

Anf. 157 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Herr talman! Nu är det ju inte jag som säger att framtiden ligger i de gröna industrierna, utan det är stora och väletablerade svenska företag som säger det. Det handlar om stora och väletablerade svenska företag som vill att Sverige ska gå före alla andra. Vi är nämligen en liten nation som är beroende av att vara bättre än andra. Vår konkurrenskraft bygger på att vi har produkter av hög kvalitet som kan konkurrera på en global marknad.

I Sverige har vi alltid välkomnat ny teknik. I Sverige har vi alltid varit framstående när det kommer till innovation. Sverige har varit världens mest innovativa land, men nu halkar vi efter. Då är det svårt att förstå varför Sverigedemokraterna inte vill satsa på det som hela världen satsar på, herr talman.

Vi kan ta exempelvis bilindustrin, där vi ser att vi blir omsprungna av Kina. Det beror absolut på osunda statsstöd i Kina, men det beror också på att de ligger väldigt långt före oss när det gäller den tekniska utvecklingen av elbilar. Det vill Johnny Svedin inte att Europa ska satsa på. Vi pratar om 13 miljoner arbeten – säkert fler – som är beroende av den europeiska bilindustrin, herr talman. Ska vi alltså inte satsa på det i Europa?

Jag tycker att Sverigedemokraterna är svaret skyldiga: Vad ska Europa satsa på i stället? Det svaret har vi faktiskt inte fått från Sverigedemokraterna. Är det så att Sverigedemokraterna tror att den europeiska konkurrenskraften om 20 år kommer att komma från det fossila bränslet och gammal teknik? Eller kommer vi att stärka vår konkurrenskraft genom investeringar i ny teknik och genom att satsa på forskning och innovation? Jag tror på det senare. Vad tror Sverigedemokraterna på?
(Applåder)

Anf. 158 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar återigen ledamoten för frågan.

Jag tror att jag svarade lite grann på frågan tidigare. Som jag sa förnekar vi inte behovet av klimatanpassning, men vi vägrar att acceptera att det ska ske på bekostnad av jobben, företagen och lönsamheten. Europa har ju de facto tappat 10–15 procent av världsmarknaden på grund av en för hårt reglerad miljöpolitik. Vad är det ledamoten inte ser? Eller vad är det Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet inte ser? Jag förstår likom inte hur ni tänker.

Om vi nu ska göra någonting ordentligt ska vi väl vara på de marknader där det behöver göras. Som ledamoten själv säger ligger vi bra till. Vi har en bra innovationstakt. Vi ska låta företagen arbeta med detta i lugn och ro. Det behöver de, för de är så pass duktiga i Sverige.

Anf. 159 ELISABETH THAND RINGQVIST (C) replik:
Herr talman! Jag tackar ledamoten för inlägget, men jag måste invända på en punkt.

Att hävda att klimatreglerna är ett hot mot Europas konkurrenskraft är att blunda för vart världen är på väg. Det är inte trots utan tack vare klimatpolitiken som många svenska företag nu tar täten globalt. Vi har företag som vågar utveckla fossilfritt stål. Vi har företag som vågar utveckla grön cement. De säljer nu inte bara varor utan också kunskapen om hur omställningen ska gå till. Om vi i det läget började backa från klimatambitionerna, vad skulle det säga till de företag som har gjort jobbet? Ska de som har satsat och nu leder straffas för att andra inte hann med?

Min fråga till ledamoten blir: Tror ledamoten att Europas konkurrenskraft i framtiden kommer att byggas av dem som vägrar att ställa om eller av dem som vågar ställa om?

Anf. 160 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:
Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.
Man kan göra den här omställningen på flera olika sätt. Det jag försöker säga är att vi inte gillar den överstatliga förmynderihanteringen av saker och ting, utan vi tänker att marknaden löser det här själv. Det vi kan göra som riksdagsledamöter eller inom EU är att se till att bana väg för detta. Det är vad jag har sagt – ingenting annat.

Anf. 161 ELISABETH THAND RINGQVIST (C) replik:
Herr talman! Att vi som politiker ska bana väg håller jag helt med om, men marknaden kommer inte att lösa det här själv. Det som krävs är att vi som politiker och beslutsfattare ser till att det finns tydliga spelregler för företagen att följa.

Det är därför det är så viktigt att vi har gemensamma regler i Europa så att marknaden blir större. Det är ju hela poängen med den inre marknaden. Om alla de produkter som vi pratar om, som de svenska företagen är så bra på och som ska ut på en global marknad, bara hade sin hemmarknad – med dess miljöregler och klimatregler – att gå på skulle det bli katastrofalt dåligt. Därför behöver man EU.

Tydligheten och långsiktigheten är ju själva kärnan i det som har gjort att företag har vågat satsa. Parisavtalet gjorde att världens företag vågade kliva fram, och det var många företag som tillsammans tog fram egna modeller för hur de skulle kunna följa upp investeringar som var hållbara eller olika typer av måtvärden. Sedan valde EU att sätta mål för klimatet, och därefter gjorde Sverige det.

Om vi nu håller oss till EU-debatten – jag skulle kunna prata om andra delar av klimatdebatten, men vi håller oss till EU-delen – är det viktigaste att EU håller fast vid de mål som har satts upp för att säkerställa att företagen har en tydlig riktning för vart man är på väg. Det är det som kan ge konkurrenskraft i framtiden.

Anf. 162 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:
Herr talman! Var det inte det som också stjälppte Europa, alltså just de hårt styrda klimatmålen? Är det inte det som har gjort att vi har halkat efter i utvecklingen? Är det inte det som har gjort att vi har stirrat oss blinda på att rapportera in vad vi gör i stället för att göra någonting?

Som ledamoten själv sa har andra länder statliga subventioner. Konkurrensvillkoren blir helt felaktiga. Där ligger vi tyvärr lite efter.

Vi är emot det. Vi vill ha fri handel och öppna marknader. Där tror jag inte att det egentligen råder någon åsiktsskillnad. Men klimatmålen får inte bli totalt övergripande; det är det vi ifrågasätter. Vi är rädda för att det återigen kommer att bromsa Europa.

Vi behöver komma in på andra marknader. Vi behöver öppna upp. Vi kan visa vägen för vad en grön omställning är när vi väl är där, men vi är inte där nu.

Anf. 163 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Herr talman! EU:s konkurrenskraft är hotad när stora nationer som Kina och USA investerar i framtida tekniker och blir alltmer världsledande i tekniker som tidigare varit europeisk expertis. Draghirapporten togs fram för att analysera hur EU:s konkurrenskraft kan stärkas. För att kunna göra det behöver man se till att utmaningarna definieras.

Rapporten lyfte fram att EU:s produktivitet har stagnerat sedan år 2000, särskilt i jämförelse med USA. Vi har också ett innovationsunderskott – bara 4 av de 50 största techbolagen är europeiska.

Det har prognostiserats att EU kommer att tappa 2 miljoner arbetstare per år fram till 2040. Denna demografiska nedgång är en utmaning, liksom en fragmenterad inre marknad som inte fungerar och behöver utvecklas för att underlätta för kapitalmarknader och digitala tjänster.

Det här är några av de utmaningar som Draghirapporten identifierade. Det finns stora orosmoln när det gäller EU och dess förmåga att främja innovation och skapa fler jobb i unionen.

Utöver det som Draghirapporten lyft fram som väsentliga problemområden för EU har vi hamnat mitt i ett handelskrig som är skapat av högerpopulister i USA. Den kaotiska värld som växer fram visar att vi gemensamt i Europa behöver stärka våra positioner och gå fram med en offensiv politik för jobb och tillväxt. Vi ska vara den starkaste ekonomin i världen, och då krävs det reella förändringar.

Därför har vi socialdemokrater föreslagit att EU ska verka för att förbättra förutsättningarna för den gröna omställningen genom att satsa på forskning och senare kommersialisering av forskningsresultat. Detta inkluderar att program som Horizon Europe stärks med ökat fokus på klimat, jämställdhet och europeisk konkurrenskraft. EU behöver även ta fram en tydlig industriplan för hur industrin ska kunna ställa om och införa delmål för att tydligt visa på en färdplan för hur vi ska få bort koldioxidutsläppen från industrin, vilket jag är helt övertygad om att industrin vill.

Vi socialdemokrater har därför stöttat stora delar av konkurrenskraftskompassen och målen om att stärka EU:s konkurrenskraft, skapa en gemensam vision för att skapa europeiska jobb och se till att EU blir världens största ekonomi med ökat välbstånd för medborgarna. Målet är fossilfrihet och välfärd.

Det är alldeles uppenbart att regelverken i EU behöver förenklas, och detta är något som konkurrenskraftskompassen tar sikte mot. Det får dock inte innebära att våra höga miljö- och klimatambitioner urholkas. Vi måste också fortsätta att stå upp för arbetstagares rättigheter och mänskliga rättigheter.

Herr talman! Tidigare talade man om ”the Brussels effect” som något positivt. När EU ställde höga krav anpassade sig framför allt de stora företagen till detta och ändrade sina interna system i hela världen för att följa EU-standard. Det ledde till att företag som H & M tecknade något som kan liknas vid ett globalt kollektivavtal. Volvo Cars beslutade att bli ett elbilsföretag senast 2030. Europeiska företag gick i bräsch för klimatomställningen. Detta har stärkt europeisk konkurrenskraft och bidragit till en värld där vi går från fossila bränslen till fossilfria och från utnyttjande av arbetskraft i tredjeländer till att stärka arbetstagares rättigheter i EU och globalt. Det är av största vikt att EU fortsatt driver på detta och fortsätter att sätta en god prägel på världsmarknaden.

Konkurrenskraftskompassen visar också på behovet av ett regelverk som är strömlinjeformat, där företag vet vad som gäller och där ryckighet i våra system inte får bli vanligt förekommande. Tyvärr ser vi hur kommissionen och parlamentet går i en riktning som inte stärker den inre marknaden eller förutsägbarheten för företagen i vår union.

EU:s konkurrenskraft kräver en accelererad grön omställning. Därför vill vi särskilt framhålla att arbetet med regelförenklingar bör syfta till strömlinjeformning och regelförbättringar – inte till att sänka ambitionsnivån i industrins gröna omställning, som är avgörande för både svenska och europeiska företags konkurrenskraft.

Herr talman! Jag är bekymrad över vad denna ryckighet i EU:s regelverk innebär för våra svenska företag. I Sverige har vi en stolt tradition av att ligga i framkant och anamma nya tekniker i stället för att hålla kvar vid det gamla. Nu ser vi hur svenska företag som gjort omställningen och är på god väg att nå EU:s högt ställda krav och klimatmål riskerar att missgynnas i spåren av de stora förändringar som sker i EU. Den svenska regeringen har inte i tillräcklig utsträckning värnat svenska intressen utan snarare åkt med när regelverk förändrats på ett sätt som kan drabba svenska företag negativt. Inte heller har en ordentlig konsekvensanalys gjorts med anledning av de olika paket som kommissionen har presenterat.

Vidare har vi sett hur regeringens klimatpolitik utmärkt sig i negativ bemärkelse i Europeiska unionen när Sveriges utsläpp ökat år efter år. Svensk konkurrenskraft hämmas när bilden av Sverige som en framstående nation i omställningen inte längre stämmer. Det påverkar investeringar i vårt land – de har minskat radikalt med den här regeringen vid makten, herr talman. Inte heller tycks regeringen vara särskild bekymrad över den ryckighet som hämmar innovation och företagande och som beror på regeringens politik, med nedskärningar på innovationsområdet, och bristande analysförmåga när det gäller vad konkurrenskraftskompassen kan komma att innebära för svenska företag.

Jag vill även framhålla att vi socialdemokrater konsekvent har bett regeringen att värna svenska värden som en ambitiös klimatpolitik och respekt för arbetstagares rättigheter. Jag måste dock tyvärr säga att det har varit utan framgång. Vi har även krävt att regeringen och EU särskilt presenterar en plan för hur man ska nå en union där klassklyftorna minskar. Det här lyftes också fram av Mario Draghi i den kända Draghirapporten.

Vi vet att stora ekonomiska klyftor hämmar ekonomisk tillväxt. Jämlika samhällen är konkurrenskraftiga samhällen, men som vanligt har högern inga svar på hur vi ska råda bot på det här fenomenet.

Det är uppenbart att den europeiska högern, den svenska borgerligheten och de högerextrema i Europa helt saknar svar på frågan hur vi ska stärka EU:s konkurrenskraft. Sviktande förutsägbarhet riskerar att skrämma bort investeringar och skapa en union där företag inte växer och frodas utan kämpar för att överleva.

I spåren av högerpopulisters framfart ser vi hur fri handel hotas, hur den gröna omställningen misstänkliggörs och hur tillväxten avtar. Det senaste exemplet är Sverigedemokraternas inlägg i den här debatten. Partiets representant sa uttryckligen att den gröna omställningen inte är motorn i europeisk konkurrenskraft. Man häpnar, herr talman. Det är dåligt för EU, men framför allt är det dåligt för Sverige och svenska jobb. Det är synd att regeringen har gjort sig beroende av dessa krafter här hemma.

Socialdemokraterna kommer dock att fortsätta kämpa för en hållbar och rättvis handel och för att vi ska nå våra klimatmål. Det är vi skyldiga både dagens generation och framtida generationer.

Jag vill yrka bifall till Socialdemokraternas reservation 1 i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 164 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Herr talman! Ärendet som i dag ligger på bordet rör kommissionens meddelande om en konkurrenskraftskompass för EU. Det är välkommet med en övergripande strategi för att stärka EU:s motståndskraft, produktivitet och innovationsförmåga. Dessa initiativ för regelförenkling är inte bara viktiga utan nödvändiga.

Det är uttalat att den grundläggande principen för EU:s ekonomiska säkerhet är att alla åtgärder ska utgå från proportionalitet och precision, och det är viktigt.

Vi har ett nytt ekonomiskt och geopolitiskt landskap att förhålla oss till och navigera i. Varje vecka, ibland varje dag, uppdateras besked om tullar och ekonomi. Landskapet är därför osäkert och kräver att Europas företag får bättre villkor för att kunna växa, konkurrera och skapa jobb.

Det finns nu ett fönster att ta ett rejält häv för att arbeta bort byråkrati och hinder. Det är ett arbete som alltid behöver göras och som borde ha gjorts tidigare, men nu kan det bli av. Det finns en öppenhet för omtag.

För oss moderater är det glasklart: Europas konkurrenskraft stärks genom marknadsdrivna lösningar, frihandel och ett företagsklimat där små, medelstora och stora företag orkar och vill investera i framtiden.

I en tid då Europas konkurrenskraft står på spel kan vi inte fortsätta på samma spår utan behöver se över såväl regler som dokument så att de blir förutsägbara, enklare och mindre betungande. I ambitionen att få till vällovliga EU-dokument har det goda blivit det bästas fiende. Europa bromsar sig självt genom att låsa in framtiden i gårdagens lösningar, och därmed missas möjligheter för tillväxt framåt. Det är nödvändigt att EU:s regelverk speglar den värld vi lever i och den omställning som ständigt sker, inte den värld vi lämnat bakom oss. Därför har kommissionen lagt fram konkreta förslag med förenklingspaket.

För att stärka Europas konkurrenskraft krävs att vi minskar den administrativa och ekonomiska bördan för våra företag. I dag fastnar alltför många, särskilt små och medelstora företag, i en snårskog av rapporteringskrav och blankettbyråkrati snarare än att få fokusera på sin kärnverk-

samhet. Det är därför förenklingsarbetet måste vara målinriktat, ändamålsenligt och proportionerligt. Det är det som bygger ett starkt Europa.

Viktigt och mycket positivt är att kommissionen betonar behovet av teknisk neutralitet i klimatomställningen. Det är så vi resonerar. Politiken ska inte välja teknik utan sätta tydliga mål för vad som ska åstadkommas och sedan låta företag, entreprenörer och marknad hitta de bästa lösningarna.

Herr talman! EU:s handelspolitik är strategiskt viktig. Vi behöver fler frihandelsavtal, säkra tillgången till kritiska råmaterial och bygga robusta värdekedjor. Men det måste ske utan att vi går i protektionismens fälla. Öppenhet mot världen är en styrka, inte en svaghet. Handeln är en hörnsten i Europas styrka, än mer för Sverige som det exportberoende land vi är. En öppen och regelbaserad handel är helt avgörande för vår ekonomiska tillväxt, teknikutveckling och försörjningstrygghet.

Därför är det viktigt att vi slutför och uppdaterar frihandelsavtal. Men det måste ske i nutid. Vi har inte råd att förhandla i 10–20 år medan våra företag tappat marknadsandelar. Vi behöver handelsrelationer här och nu, inte i en avlägsen framtid.

Om EU ska vara en global ekonomisk motor krävs att våra företag har rätt villkor. Det handlar om kapitalförsörjning, innovationskraft och ett starkt skydd för immateriella rättigheter. Men det handlar också om att säga nej till överdrivet statligt stöd som snedvrider konkurrens och låser fast oss i gamla strukturer.

Det som också låser fast oss i gamla strukturer är när skrivningar i EU-dokument går i gamla spår avseende kända tekniker, material och lösningar. Då sker ingen utveckling och innovation, vilket är till nackdel för oss alla. Innovativa företag som arbetar med nya, framtidsinriktade lösningar får inte hindras av skrivningar i EU-dokument som borde vara öppna för innovation, inte minst när vi talar om grön omställning och hållbarhet.

Låt mig ge ett exempel. Jag har besökt ett företag som tar fram komposterbara produkter av biodolomer, som är ett patenterat svenskt material. Det kan ersätta fossil plast och därigenom minska koldioxidutsläppen på detta område med 80 procent. För mig är dessa produkter spot-on när det gäller grön omställning och ger hållbarhet tack vare ett innovativt företag som åstadkommer mervärden och viktiga lösningar för oss alla.

Vad är det då som skaver? Jo, här blir det tydligt hur skrivningar i engångsplastdirektivet förhindrar företaget att sälja sina produkter på marknaden i Europa. Det är en förlorad möjlighet för vårt land och den inre marknaden. Detta är ett exempel på något som är svenskt och innovativt och kan göra stor nytta.

Låsningen beror på att det i engångsplastdirektivet endast tillåts tillverkning i så kallade naturliga polymerer när det gäller engångsprodukter som sugrör, bestick, glas, muggar, tallrikar, lock för drycker med mera. Naturliga polymerer är stora organiska molekyler som finns i naturen, såsom cellulosa, lignin och viskos.

Om man i engångsplastdirektivet i stället hade fokuserat på funktion hade det kunnat öppna upp för nya material. Då skulle komposterbara material tillåtas i dessa engångsprodukter, och man skulle få fram nya lösningar som gynnar såväl konsumenter som företag, jobb och miljö.

Det här svenska företaget har kunder utanför Europa som inte har skrivit in hämmande text och som vill nyttja dessa produkter. Det gör att de får hållbara lösningar på plats medan vi i vår del av världen halkar efter och går miste om smarta lösningar. När det handlar om grön omställning måste vi därför se till att skrivningarna blir rätt och träffsäkra så att det skapas nya möjligheter och önskvärda lösningar. Det är nödvändigt för tillväxt och välfärd. Politiken får inte utforma skrivningar så att företagen slår igen portarna och lämnar Europa i stället för att producera och utveckla här för avsättning såväl lokalt och regionalt som inom Europa och globalt.

Engångsartiklar har dessutom en viktig funktion inom exempelvis sjukvården. Här dricker patienter med sugrör, och sugrören i dagens material håller inte samma kvalitet som de platsugrör vi har tagit bort. Men med produkter i det nya, fantastiska materialet blir nyttan större.

Angående rapporteringskrav och de åtgärder vi ska använda för att nå målen är det ett feltänk att mer papper och mer rapportering skulle vara svaret på hur vi minskar utsläppen. Klimatarbetet måste ske i balans, där marknadsdrivna lösningar och ett företagsvänligt klimat utgör grunden. Vi får inte skjuta oss själva i foten.

Låt mig vara tydlig. För oss moderater är företag inte ett problem som ska lösas. De är lösningen. Utgångsläget är att företag skapar jobb som genererar skatteintäkter och bär upp vår välfärd. Därför måste politiken fokusera på att skapa goda förutsättningar för entreprenörskap.

Herr talman! Avslutningsvis: Vi står inför stora utmaningar men också stora möjligheter. Europa kan bli en plats där företag växer, innovation frodas och regelverk öppnar dörrar i stället för att stänga dem. Fönstret är vidöppet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Anf. 165 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Ann-Charlotte Hammar Johnsson för anförandet.

EU:s konkurrenskraftskompass är ett bra första steg för att vi ska kunna konkurrera i en världsekonomi som blir alltmer utmanande för både europeiska och svenska företag. Vi ser en omvärld som präglas av osäkerhet och kortsiktighet i spåren av högerpopulisternas protektionistiska handelspolitik i USA.

Givetvis ska EU och Sverige stå upp för en hållbar, fri och rättvis handel, för det skapar jobb. Jag skulle säga att detta är särskilt viktigt för Sverige, som är en exportberoende nation.

När många förändringar nu föreslås på EU-nivå kopplade till våra klimatambitioner och åtagandet att stärka arbetstagares rättigheter i hela världen ser vi att många svenska företag vittnar om att de drabbas negativt.

Svenska företag har gått i bräsch. De har sett klimatomställningen som ett sätt att stärka sin konkurrenskraft och skapa jobb i Sverige. Det är väldigt oklart, och jag har fortfarande inte fått svar på vilken industri som skulle vara alternativet till grön omställning. Men jag vet att regeringen är en anhängare av den gröna omställningen.

Många svenska företag har vittnat om ryckigheten i EU. De är oroliga för vad konkurrenskraftskompassen ska innebära när det kommer till våra klimatambitioner, som de har investerat miljarder i. Jag skulle vilja veta

varför regeringen och Moderaterna inte har presenterat en konsekvensanalys av vad de olika förändringarna kan komma att innebära för svenska företag.

Jag undrar om företagen i Sverige kan lita på att regeringen står fast vid EU:s klimatmål, som gagnar den gröna omställningen i Sverige, särskilt i ljuset av vad regeringens samarbetsparti Sverigedemokraterna nyligen har sagt, nämligen att den gröna omställningen i Sverige inte ska vara motorn i europeisk konkurrenskraft.

Anf. 166 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:
Herr talman! Tack, Daniel Vencu Velasquez Castro, för frågan!

Tillväxt är det vi vill skapa genom ökande konkurrenskraft. Jag tog upp ett exempel, ett litet sådant, men man kan se det i ett större perspektiv. Min fundering är att det redan finns företag som gör innovationer, men de kommer inte fram. De kan sälja globalt, vilket är fantastiskt, för det skapar mycket nytta.

En sak som dessa företag tillverkar är fiskenät, som vi vet ibland ramlar ned på botten i dag. Där finns en stor diskussion om hur vi hanterar våra hav och vad som blir av arbetet. De här näten kan bli nedbrytbara. Den påverkan det kan få är på riktigt för mig. Det är riktiga lösningar för en grön omställning.

När det kommer till den gröna motorn vet jag inte. Jag kan inte svara för ett annat parti, men om vi hade diskuterat vid sidan av hur man hittar lösningar som kommer, det vill säga utgår från funktionen för det som vi ska åstadkomma, tänker jag att vi kanske pratar samma språk.

Att få till bra lösningar handlar om att minska byråkratin. Byråkratin är ett stort aber, och jag kan inte se att våra svenska företag skulle ha något emot det, tvärtom.

Det var svar på frågorna.

Anf. 167 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Herr talman! Min huvudfråga handlade om varför regeringen och Moderaterna inte har genomfört en konsekvensanalys av vad de olika paketen skulle innebära för svenska företag. De är ute i debatten nu och signalerar att de är oroliga för vad ryckigheten i EU kan komma att innebära. Där har den svenska regeringens ståndpunkt inte varit tydlig över huvud taget.

Vi har krävt, gång på gång, att man ska genomföra en konsekvensanalys. Vi har krävt att regeringen ska ta svenska företags åsikter i beaktande och se hur det här påverkar dem, som har gjort omställningen och som är på väg till den framtid vi alla vill se, nämligen en framtid med noll koldioxidutsläpp. Vi vet att ju längre tiden går, desto allvarigare blir klimatkrisen.

Herr talman! Vad gjorde svenska företag när alla tänkte att klimatkrisen är ett oöverstigligt berg? Jo, de bestämde sig för att investera sig ur krisen genom att skapa jobb i Sverige. Och de var på god väg, men nu har den gröna omställningen totalt stannat av i Sverige och i Europa, i spåren av högerpopulism.

Man kan tycka vad man vill om oss socialdemokrater och vår näringspolitik, men faktum är att svenska företag växte när vi hade makten och mer inflytande i kommissionen och Europaparlamentet och framför allt när vi hade makten här hemma i Sverige. Europeiska företag hade en stark tillväxt. Nu har vi det motsatta.

Herr talman! Vi ser att svenska företag gång på gång vädjar om att den svenska regeringen ska ta hänsyn till deras intressen i EU. Jag skulle vilja veta varför en konsekvensanalys inte har gjorts, om en sådan kan presenteras och om svenska företag kan förvänta sig det av den svenska regeringen.

Anf. 168 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik:
Herr talman! Tack igen, Daniel Vencu Velasquez Castro, för frågan!

Ibland undrar jag om vi befinner oss i olika världar. Det är väldigt lätt för oss att plocka olika svar från det vi hör och ser. Alla företag resonerar inte som dem som ledamoten har haft kontakt med, och även om de gör det tas dessa intressen till vara.

Jag tycker att det är märkligt att jämföra att sitta i regering i en högkonjunktur och att befinna sig i ett annat läge. USA har som sagt fått en ny administration, och det är handelshinder med tullar som svänger hit och dit från dag till dag och från vecka till vecka. Vi vet inte riktigt vart världen är på väg. Det är helt olika förutsättningar att arbeta under.

De som är duktiga på det de gör ligger självfallet i framkant. Sedan ser man över hur mycket regler företagare har att arbeta med. De tynger de små och medelstora företagen mer än de stora, som har större muskler.

Med detta sagt hör man ofta Socialdemokraterna prata om näringsliv och företag, men det är sällan man hör något om de små och medelstora företagen i debatten. Alla ska med, och det ska fungera. Vi ska ha både företag som går före och innovationer, men vi måste också tillåta de små.

Som jag nämnde i mitt anförande tidigare finns det massor av exempel där små företag skulle kunna göra nytta om vi skruvade på det som behöver hända i Bryssel. Där pratar vi med våra partikollegor om att få till skrivningar i dokument som behöver förnyas och förbättras. Jag hoppas att andra partier gör samma sak.

Anf. 169 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! När det gäller konkurrenskraftskompassen kan man så här långt bara konstatera att kompassen inte pekar åt samma håll för alla partier. Som redovisats innehåller kommissionens konkurrenskraftskompass en långsiktig strategi för att stärka EU:s ekonomiska motståndskraft, produktivitet och innovationsförmåga.

Syftet är att anpassa unionens politik till ett nytt geopolitiskt och ekonomiskt läge och att säkerställa förutsättningarna för en hållbar tillväxt. Den konkurrenskraftiga omställningen framhålls som en nyckel för att uppnå unionens gröna och digitala mål, samtidigt som investeringar i strategiska teknologier och kompetensförsörjning prioriteras.

Jag vill inledningsvis framhålla att konkurrenskraft inte får ses som ett mål i sig. En långsiktigt hållbar och rättvis ekonomi kräver att miljöhänsyn, sociala rättigheter och arbetstagarrättigheter samt jämlika förutsättningar vägs in i varje del av den ekonomiska politiken. Därför menar jag att kommissionens idéer om en samlad konkurrenskraftskompass är alltför ensidigt fokuserade på avreglering och företagens villkor och att de brister i att erkänna behovet av en rättvis omställning som omfattar hela samhället.

En hållbar ekonomi förutsätter att den gröna omställningen sker med respekt för både miljö och människors rättigheter. Jag ser med oro på att flera av kommissionens initiativ riskerar att undergräva centrala miljökrav, särskilt genom det föreslagna arbetet med regelförenklingar inom energi, tillståndprocesser och hållbarhetsrapportering.

En urvattning av dessa regelverk riskerar att försvaga omställningstakten och öka trycket på redan sårbara miljöer. Konkurrenskraft bör inte skapas genom sänkta standarder eller minskade sociala åtaganden utan genom investeringar i ett starkt samhälle med jämlika villkor, trygga anställningar och en hög utbildningsnivå. Jag efterlyser därför större fokus på offentliga investeringar i energiomställning, kollektivtrafik, grön teknik och regional utveckling.

En rättvis omställning kräver också att arbetstagarnas rättigheter garanteras och att facklig organisering främjas, något som ges alltför lite utrymme i kommissionens strategi.

Vidare anser jag och Vänsterpartiet att statliga stöd bör användas för att möjliggöra viktiga samhällsinvesteringar i fossilfri industri, förnybar energi och ny teknik, särskilt inom sektorer där marknaden inte på egen hand levererar den nödvändiga omställningen.

Jag ser positivt på att kommissionen öppnar för en handlingsplan för ren industri, men den behöver tydligt rikta in sig på att minska utsläppen, skapa sysselsättning och stärka klimaträttvisa.

När det gäller handelspolitikens strategiska betydelse menar jag att den i högre grad behöver utformas för att stärka global rättvisa, miljöhänsyn och demokratiska rättigheter.

EU:s handelsrelationer bör omfatta bindande krav på mänskliga rättigheter, goda arbetsvillkor och klimatskydd. Det är också av betydande vikt att handeln med utvecklingsländer utformas för att främja lokalt värdeskapande snarare än för att ensidigt gynna europeiska intressen. Unionens handelspolitik får inte utgöra ett hinder för dessa länders rätt att stifta egna regler och lagar till skydd för miljö, djur och människor.

Samtidigt ser jag ett behov av att EU minskar sina strategiska beroenden genom att bygga upp mer robusta, regionala och cirkulära försörjningskedjor.

Investeringar i återvinning, energieffektivitet och förnybar energi är avgörande för att skapa verkligt hållbar motståndskraft.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag framhålla vikten av att små företag och små producenter inte lämnas utanför den industriella utvecklingen. EU:s konkurrenspolitik behöver anpassas så att mindre aktörer kan delta på lika villkor och global handel inte tillåts ske på bekostnad av social och ekologisk hållbarhet.

Vi ska komma ihåg en sak när vi pratar om det här med statliga stöd och vilken roll staten ska ha. Vi kan tänka oss tillbaka 120 år till när Malm-banan byggdes. Det var modiga politiker som tog nästan en hel statsbudget i anspråk för att göra det. Det fanns ingen Excelkalkyl som visade vilken dag den skulle komma att vara betald, men man såg att det var någonting som var nödvändigt i framtiden.

Herr talman! Med detta sagt yrkar jag bifall till vår reservation 2, som innebär att vi lägger utlåtandet till handlingarna med vår motivering.

Herr talman! Vi kristdemokrater välkomnar EU-kommissionens meddelande om en konkurrenskraftskompass för unionen. Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga reservationer.

Vi befinner oss i ett avgörande läge just nu. Världsläget förändras snabbt – vi ser ökad geopolitisk osäkerhet och står inför stora klimatutmaningar, och den teknologiska kapplöpningen accelererar. USA blir alltmer protektionistiskt. Kina har sedan länge en modell där staten styr innovationen.

I det läget står Europa inför en dubbel utmaning: Vi måste försvara öppenhet och våra demokratiska värderingar och samtidigt bli mer självständiga och konkurrenskraftiga.

EU behöver därför stärka konkurrenskraften för att säkerställa en positiv utveckling för tillväxt, handel och jobb i unionen samt för att klara klimatomställningen. I en tid när Europas tillväxt måste accelerera, när det krävs mer investeringar och när vår globala position som innovationsledare behöver stärkas krävs handlingskraft, tydliga prioriteringar och fokus på rätt saker.

Konkurrenskraft är inte ett mål i sig, herr talman, men det är ett medel – ett medel för att skapa tillväxt, arbetstillfällen, välbefinnande och frihet och ett medel för att klara den gröna och digitala omställningen. Utan stark ekonomi och innovativa företag inga klimatmål, utan stabil tillväxt ingen trygg välfärd och utan produktiva företag ingen hållbar säkerhet.

Herr talman! Regeringen understryker att goda ramvillkor och starkt produktivitet är nycklar till konkurrenskraft. Det synsättet delar vi kristdemokrater. Därför driver vi på för en fördjupad inre marknad där handels hinder rivs, regler förenklas och företagens regelbörda minskas.

Vi behöver också gå från ord till handling i den digitala omställningen. EU måste bli bättre på att omsätta forskning i innovation och innovation i nya produkter och företag.

Här är AI och superdatorer viktiga pusselbitar, och det är glädjande att Sverige nu får vara värd för en av Europas sju AI-fabriker genom Euro HPC-samarbetet. Det stärker vår roll som innovationsnation.

Innovation, forskning och entreprenörskap är fundament för framtidens konkurrenskraft, herr talman. Därför behöver vi ge bättre förutsättningar för startup- och scaleup-företag att växa i Europa. Därför svarar Sverige och EU på förstärkning av patent och immateriella tillgångar. Vi behöver ett skarpare fokus på att kommersialisera forskning – särskilt inom strategisk teknik, där EU ligger efter.

Den gröna omställningen ska vara en motor för tillväxt, inte en broms, och omställningen måste bygga på teknikneutralitet. Därför är det avgörande att EU ger förnybart och kärnkraft samma spelregler. Vi kristdemokrater står upp för en energipolitik som förenar klimatansvar med stabil elförsörjning, konkurrenskraftiga priser och energisäkerhet.

EU:s beroende av fossila bränslen – och av kritiska råvaror från auktoritära regimer – är ohållbart. Men vi får inte ersätta ett beroende med ett annat. Strategiska satsningar på inhemsk produktion och råvaruförsörjning måste ske med respekt för andra sektorer, inte minst livsmedelsproduktion, och tillgången till rent vatten.

Herr talman! Vi ser samtidigt att stora investeringar krävs i både grön och digital omställning. Här är vi tydliga: Det är i huvudsak privat kapital

som ska bära dessa investeringar. EU:s roll är att skapa rätt förutsättningar, inte att bygga ut en bidragsskuld eller skapa nya gemensamma skulder. Här krävs balans, och här krävs marknadsorienterade lösningar – inte statlig överstyrning.

Vi är därför positiva till att kommissionen lyfter vikten av att fördjupa EU:s kapitalmarknadsunion. Ett starkt kapitalflöde inom unionen gynnar företag, minskar beroendet av statsstöd och ökar EU:s motståndskraft.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag framhålla att EU:s konkurrenskraft inte kan stärkas genom ökad centralstyrning eller detaljerad reglering på områden som ligger nära medlemsstaternas kompetens. Respekt för subsidiaritetsprincipen och tydligt ansvarstagande på nationell nivå är en förutsättning för att politiken ska få legitimitet och långsiktig verkan.

Vi kristdemokrater är fast beslutna att se till att Sverige fortsätter vara en stark försvarare av denna princip i alla EU-diskussioner, att EU fokuserar sina insatser på de områden där samarbete verkligen ger resultat och att vi på nationell nivå har friheten att fatta beslut som bäst gynnar våra medborgare och företag. Detta ansvarstagande är en fråga inte bara om suveränitet utan också om att bygga en konkurrenskraftig, hållbar och rättvis framtid för hela Europa.

Anf. 171 ELISABETH THAND RINGQVIST (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Kristdemokraterna har nu beslutat att bli Sveriges mest bilvänliga parti. Men detta står i direkt konflikt med den politik som Sveriges näringsminister från den regering som Kristdemokraterna ingår i varit med och förhandlat fram på EU-nivå.

I konkurrenskraftskompassen, som vi debatterar här i dag, har EU:s medlemsländer – inklusive Sverige – enats om att Europas framtida konkurrenskraft ska byggas genom elektrifiering, grön teknik och fossilfri industri. Svenska företag har redan börjat leverera elfordon och utsläppsfria transportlösningar, och allt detta exporteras och utvecklas i väldigt snabb takt. Det är detta som gör svenska företag konkurrenskraftiga i Europa.

Därför är det minst sagt anmärkningsvärt att ett regeringsparti samtidigt driver en politik som går ut på att bromsa omställningen, försvara fossila bränslen och undergräva styrningen mot hållbar mobilitet.

Min fråga till ledamoten är: Hur tror ledamoten att svenska företag ska kunna vara konkurrenskraftiga i den europeiska omställningen om svensk politik skickar signalen att vi hellre blickar bakåt än framåt?

Anf. 172 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Jag vill inleda med att säga att det här med att vi är ett bilvänligt parti inte står i motsats till någonting annat. Det är angeläget att bilen fortsätter att fungera i Sverige. Det står inte i motsats till att vi trycker på och försvaret digitalisering och en grön omställning.

Att vi är ett bilvänligt parti handlar om att man ska kunna använda bilen. När vi ser teknologin framåt ser vi att den också kan utvecklas. Vi utvecklar dieselmotorer, men det viktigaste är att vi har fokus på grön omställning.

Herr talman! Jag står alltså inte bakom att det skulle finnas någon motsättning gällande den gröna omställningen, som Kristdemokraterna verkligen driver fram.

Det viktigaste för Kristdemokraterna är regelförenklingar och att snabba på tillståndsprocesser så att företagen kan dra fördel av den gröna omställningen. Här ser vi att Centerpartiet är mer motsträviga. Hur tänker ni angående det?

*Kommissionens
meddelande om en
konkurrenskrafts-
kompass för EU*

Anf. 173 ELISABETH THAND RINGQVIST (C) replik:

Herr talman! Tack, Lili André, för frågan! Jag kan inte riktigt se hur vi skulle vara motståndare till regelförenklingar. Det får ledamoten utveckla vid ett annat tillfälle.

Det är klart att bilen är viktig, och det är viktigt med olika typer av drivmedel. Den gröna omställningen handlar om biogas, grön diesel och annat. Men de signaler som regeringen sänder ut till dem som tillverkar bilar i Sverige är att man inte längre tror på omställningen till elektrifiering. Det handlar om de stora biltillverkarna men även om dem som gör helt elektriska lastbilar och som även jobbar med helt automatiserade lastbilar. Där är vår forskning och utveckling faktiskt världsledande.

Jag undrar därför: Vad är poängen med att sända ut de här signalerna om att den gröna omställningen till digitala och batteridrivna bilar inte längre är lika viktig?

Anf. 174 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Tack, Elisabeth Thand Ringqvist, för inlägget och frågan!

Jag står inte bakom det ledamoten antyder. Kristdemokraterna fortsätter att driva den gröna omställningen hårt, även om ledamoten har läst en artikel kring att regeringen skulle vilja sänka klimatambitionerna eller den gröna omställningen. Vi står inte bakom det.

Kristdemokraterna vill poängtera att vi är ett bilvänligt parti, och vi ser att utvecklingen går hand i hand med att använda bilen i en grön omställning.

Vi är fortsatt starkt för den gröna omställningen och för att vi ska elektrifiera i framtiden. Men det ska också gå hand i hand med de teknologiska innovationerna.

Anf. 175 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Herr talman! Jag kom på att jag inte fick svar på min fråga från Ann-Charlotte Hammar Johnsson. Jag kom också på att det är Lili Andrés parti som innehar statsrådsposten på Klimat- och näringslivsdepartementet.

Svenska företag har bett om en konsekvensanalys när det kommer till de här stora paketen som förändrar regelverken i EU och som påverkar de svenska företag som har gått i bräsch för klimatomställningen, vilket har gynnat Sverige och svensk konkurrenskraft. Jag har nämnt det vid ett antal tillfällen, herr talman, och det vet vi alla, förutom Sverigedemokraterna.

Regeringen har tillsatt en utredning om hur man ska implementera direktivet om tillbörlig aktsamhet, det så kallade CS3D-direktivet. Vi har vid flera tillfällen frågat om det är så att man ska se över de här direktiven, och jag är lite förvånad över att man inte svarade på min fråga om det. Nu har jag hintat lite om vart jag är på väg.

Jag önskar alltså svar på frågan om regeringen ser något behov av att genomföra någon form av konsekvensanalys. Kan regeringen och Kristdemokraterna ge signaler om huruvida man ska ge tilläggsdirektiv till en utredning som ska utreda hur vi ska implementera ett regelverk som kommissionen nu har föreslagit att man ska förändra?

Herr talman! För mig är det uppenbart att man behöver komma med tilläggsdirektiv till någonting som håller på att förändras i grunden, och jag vill därför ha svar på dessa två frågor.

Anf. 176 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Ledamoten pratar om en konsekvensanalys, och det är ju så att kompassen lyfter behovet av att konsekvent väga in effekterna för konkurrenskraften och analysera regelbördor, kostnadseffektivitet och proportionality. Det är tydligt och klart.

Vi är mitt inne i ett nytt reformarbete, och vi är också i en situation i världen där vi verkligen måste vara snabbfotade. Där är regelförenklingar det viktigaste för Europa och för de direktiv som Europa tar fram, och det är också viktigt att Sverige får följa subsidiaritetsprincipen: Vilka regelförenklingar behöver våra företag?

Det är precis det som det handlar om. Kompassen lyfter behovet av konsekvensanalys. Vi är mitt i reformarbetet, och vi kommer att titta på effekterna.

Ledamoten lyfter fram CS3D-direktivet. När vi implementerar ett direktiv från EU är det viktigt att vi har en självständighet i att se till att vi inte övertolkar det utan ser till att anpassa det så att vi inte ökar regelbördorna för våra företag.

Anf. 177 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Herr talman! Det stämmer att konkurrenskraftskompassen lyfter behovet av konsekvensanalyser. Problemet är att regeringen inte har genomfört någon konsekvensanalys, Lili André. Det är ju det som är problemet, och det är därför jag gång efter annan ställer frågan till de ledamöter som representerar regeringspartierna i den här debatten.

När det gäller direktiven frågade jag om det inte är så att man borde ha tilläggsdirektiv till de kommittédirektiv som har getts till utredningen som ska se över hur man ska implementera CS3D-direktivet när självaste CS3D har förändrats i grunden.

Herr talman! Jag tycker ändå att det här är ganska symtomatiskt för hur Kristdemokraterna ser på näringspolitik och klimatomställningen: Man tror och hoppas att marknaden själv ska lösa det här – om vi bara ser till att införa lite regelförenklingar kommer det här att lösa sig av sig självt.

Det är dock uppenbart att det inte kommer att göra det. Det är uppenbart att regeringens klimatpolitik hämmar svensk och europeisk konkurrenskraft. Sverige är avgörande för hela Europas konkurrenskraft, och det är väldigt tydligt att det inte är några nyetableringar i Sverige. Det är inga nya jobb i Sverige och ingen ökad tillväxt, utan det är det motsatta.

Därför kan jag inte förstå, herr talman, varför man inte kan presentera en konsekvensanalys för svenska företag som just nu blir lidande för att regeringen inte har tagit deras situation på allvar.

Vi har ju hört Sverigedemokraterna säga att den gröna omställningen inte är motorn i Europas konkurrenskraft. Men vad är då motorn? Är det fossila bränslen som är motorn i SD-regeringens konkurrenskraft? Det får vi verkligen inte hoppas, och vi vet att näringslivet inte satsar på det. Jag vill alltså veta när regeringen kommer att presentera en analys av hur det här påverkar svenska företag. Kan det svenska näringslivet förvänta sig det av Kristdemokraterna?

Anf. 178 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för inlägget! Först vill jag bara säga att jag är kristdemokrat, inte sverigedemokrat. Kristdemokraterna sitter i regeringen. Sverigedemokraterna är ett stödparti. Kristdemokraterna står för att den gröna omställningen är en motor för konkurrenskraft. Det är oerhört viktigt.

Flera initiativ tas i EU. Det är ett nytt läge. Det har varit lågkonjunktur. Det var nog lite enklare för Socialdemokraterna att leda Sverige i en tid av högkonjunktur. Då var det fler företag som växte och kunde anställa. Nu tar vi hand om ett Sverige i lågkonjunktur och gör det som är bäst för att företag ska kunna fortsätta växa och även anställa. På många områden tar vi initiativ till utbildning för att fler ska få jobb.

Jag är glad att jag som kristdemokrat sitter i regeringen i detta läge. Nu behöver vi se det stora, det globala. Vi behöver vara aktiva i EU. Vi måste vara aktiva förhandlare och sprida vår initiativkraft genom de företag som ligger långt fram i klimatomställningen. Dem är vi stolta över. De ska vara med och driva konkurrenskraft och grön omställning i Europa. Därför är vi närvarande i Europa. Därför är vi som politiker närvarande i förhandlingar.

Vi har varit med och tagit fram konkurrenskraftskompassen. Det var under Sveriges ordförandetid vi tog initiativ tillsammans i Europa till att betona vikten av konkurrenskraften. Där fortsätter vi att vara aktiva. Hela tiden tittar vi på effekterna och på vad detta kan ge. Företagarna kan lugna sig. Jag tror inte att de är så oroliga som ledamoten säger. Vi kommer att klara detta. Vi tittar på effekterna av åtgärderna och förändrar utifrån dem.

Anf. 179 ELISABETH THAND RINGQVIST (C):

Herr talman! Vi lever i en tid där Europas konkurrenskraft prövas från flera håll – av krig och geopolitiska spänningar, av klimatomställningens krav, av ett allt hårdare globalt handelsklimat och av tullkaoset i USA just nu.

Jag träffade en restaurangägare i söndags. Han var ute och gick med sin treåring i barnvagn. Vi har träffats förut några gånger i Malmö. Han sa att han inte hade trott att han med sina två restauranger skulle behöva bry sig om vilket humör en president i USA vaknar på.

När en tweet från Donald Trump kan förändra förutsättningarna för svenska företag över en natt förstår vi att Europas ekonomiska styrka måste komma inifrån. Vi måste ha ett näringsliv som står starkt på egna ben, en inre marknad som fungerar och regler som går att lita på.

Centerpartiet välkomnar att kommissionen har presenterat en konkurrenskraftskompass. Europa behöver en riktning. Vi behöver ett ramverk som förenar klimatambitioner med innovationskraft. Vi behöver ha fokus

på små och medelstora företag, eftersom det är i de nya och små företagen jobben kommer.

Herr talman! Vi är positiva till att regelförenklingar äntligen lyfts högt upp på EU:s agenda och inte bara behandlas som en pliktfråga i konkurrenskraftsrådet av näringsministrarna. För många företag i Sverige är inte höga skatter och global konkurrens de största hindren. Det är faktiskt de konstiga reglerna.

Vi vet, ända sedan Sverige blev medlem i EU, att EU:s regelverk ofta är överdrivet detaljerat och svårnavigerat. Det har varit sorgligt att se hur goda ambitioner inom klimat- och miljöområdet skapat regler som i praktiken varit hinder för snarare än hjälp att skapa konkurrens på lika villkor. Byråkratin har ibland här visat sig från sin allra sämsta sida. Förenklingarna i konkurrenskraftskompassen är alltså helt nödvändiga, men de måste göras med rätt anslag – inte genom att riskera att vi backar från klimatkrav och inte genom att skapa osäkerhet för de företag som redan tagit ansvar.

Sverige måste värna alla de företag som har investerat för att ligga i framkant av den gröna omställningen. Det är företag som i dag har en konkurrensfördel just för att de följt EU:s klimatambitioner. Det gäller även alla andra företag som säljer kunskap om hur omställningen ska göras i praktiken. Vi får inte upprepa misstaget att gå från överreglering till otydlighet. Återigen: Företag, stora som små, behöver stabila, tydliga spelregler.

Vi är också bekymrade över hur statsstödsreglerna har utvecklats. När några länder kan pumpa in miljarder i sina företag riskerar vi att få en snedvriden konkurrens där små medlemsländer med sunda statsfinanser halkar efter. Det missgynnar Sverige. Det missgynnar våra företag, och det hotar den inre marknadens legitimitet.

Vi behöver fortsatt marknadsdrivna lösningar och inte subventionstävlingar. Samtidigt måste EU stå upp för öppen handel. Det är inte läge att vända sig inåt – tvärtom. I en tid när världsekonomin fragmenteras måste Europa fördjupa sina partnerskap, säkra kritiska råvaror och undanröja hinder för klimatvänliga produkter och tjänster.

Herr talman! Vi säger inte nej till konkurrenskraftskompassen. Vi delar tvärtom kommissionens mål, men vi anser att Sveriges riksdag bör tala med en starkare röst i några avgörande frågor. Klimatmålen måste ligga fast. Regelförenkling får inte bli ett annat ord för klimatskepsis. Konkurrenskraft måste byggas också för de små, de nya och de gröna företagen. Den inre marknaden får inte undermineras av ojämlika statsstödsregler. Företag i hela EU – inte bara i de största medlemsländerna – måste kunna vara en del av framtiden. Vi har alltså en motivreservation för att förbättra grunden, inte för att undergräva den.

Vi tror på ett Europa där företagen får förutsättningar att växa, där frihandel och klimatambition går hand i hand och där den som vågar tänka nytt inte fastnar i en administrativ återvändsgränd. Det är så vi skapar konkurrenskraft, och det är så vi bygger framtidstro.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

Anf. 180 LOUISE EKLUND (L):

Herr talman! Jag ska fatta mig kort. Vi lever i oroliga tider. Vi lever framför allt i oförutsägbara tider. Det är svårt att veta hur handelspolitiken,

exporten och det geopolitiska läget kommer att se ut om ett år, om ett halv-år eller ens i morgon.

Det är mot bakgrund av denna osäkerhet och den produktivitsutmaning som Europa står inför som kommissionen har tagit fram en strategi för att stärka Europas produktivitet, motståndskraft och innovationsförmåga. Det tycker jag naturligtvis är alldeles utmärkt.

Regelförenkling, långsiktiga förutsättningar och minskade administrativa bördor är viktiga steg för att vi ska kunna fortsätta ha ett fritt näringsliv i Europa. Mot bakgrund av att vi förra veckan hade en lång debatt om energipolitiken välkomnar jag även kommissionens fokus på stabil och fossilfri energitillgång.

Jag yrkar bifall till utlåtandet.

Anf. 181 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP):

Herr talman! I EU-kommissionens arbetsprogram för 2025 ligger fokus på att stärka Europas konkurrenskraft, förenkla regelverk och påskynda den gröna omställningen. Kommissionen framhåller behovet av en mer sammanhållen, handlingskraftig och effektiv union för att möta de olika utmaningar som Europa står inför, inte minst säkerhetspolitiska spänningar, klimatförändringar och ekonomisk konkurrens.

Det finns många åtgärder som är av stor vikt för att Europa ska kunna fortsätta vara en viktig aktör i klimatomställningen, en omställning som jag anser måste ligga som bas i arbetet med Europas konkurrenskraft. Även regeringen lyfter i sin ståndpunkt upp att den gröna omställningen behöver vara en motor för EU:s konkurrenskraft och att de övergripande målsättningarna för klimat- och miljöpolitik behöver ligga fast. Detta är både glädjande och viktigt, och jag hoppas att regeringen kan hålla fast vid denna ståndpunkt i stället för att som i dag ge väldigt otydliga signaler om den vikt som omställning och klimatmål har både nationellt och internationellt.

Jag och Miljöpartiet anser att omställningen till en hållbar och fossilfri ekonomi måste vara drivkraften i arbetet för att stärka konkurrenskraften. Den gröna omställningen är inte ett hinder utan en grund och en förutsättning. Samtidigt är det tydligt att flera av initiativen inom ramen för konkurrenskraftskompassen präglas av att förenkla regler snarare än att höja miljö- och klimatkraven, vilket är problematiskt. Förenklingar får inte användas som ursäkt för att sänka ambitionsnivån eller urholka nyss införda hållbarhetskrav utan ska vara just förenklingar eller förtydliganden.

Kommissionens fokus på energisäkerhet och fossilfri produktion är mycket viktigt. För att EU:s industri ska bli konkurrenskraftig på lång sikt krävs en tydlig inriktning mot förnybar energi, elektrifiering och effektivisering. Därför behöver politiken prioritera lösningar som främjar sol, vind, lagringsteknik och nätutbyggnad.

Jag vill också understryka vikten av att arbetet med att fasa ut ryska fossila bränslen påskyndas. Samtidigt måste vi säkerställa att alternativa lösningar inte leder till ökad import av fossila bränslen från andra tvivelaktiga länder.

Handelspolitiken har en stor strategisk betydelse, och därför behöver den i högre grad utformas i linje med Agenda 2030 och Parisavtalet. Det innebär att alla handelsavtal bör innehålla bindande krav på miljöskydd, klimatansvar och mänskliga rättigheter. EU:s globala inflytande behöver

Prot. 2024/25:115
14 maj

*Kommissionens
meddelande om en
konkurrenskrafts-
kompass för EU*

användas för att främja hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning, inte för att låsa in länder i beroenden eller begränsa deras möjlighet att driva skarp miljöpolitik.

En hållbar konkurrenskraft förutsätter att miljöhänsyn och mänskliga rättigheter integreras i varje del av EU:s ekonomiska strategi. EU måste därför ta ansvar och ställa höga hållbarhetskrav i alla led av värdekedjan.

Herr talman! När det gäller EU:s strategiska beroenden behöver unionen minska sin sårbarhet genom att satsa på mer hållbara och självförsörjande system, till exempel genom att främja återvinning, resurseffektivitet och cirkulär ekonomi. Miljömässig och social hållbarhet måste stå i centrum för varje strategi som syftar till att minska importberoenden. För att nå dit krävs det långsiktiga spelregler, starka miljömål och en tydlig väg bort från fossilberoendet. Med det sagt vill jag yrka bifall till Miljöpartiets reservation 4.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 maj.)

§ 16 Ekonomisk familjepolitik

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2024/25:SfU19
Ekonomisk familjepolitik (skr. 2024/25:78)
föredrogs.

Anf. 182 CAROLINE HÖGSTRÖM (M):

Herr talman! I dag debatterar vi den ekonomiska familjepolitiken, ett område som sätter fingret på några av de viktigaste värdena i svensk politik. Hur ser vi på ansvar? Hur ser vi på barn och familj? Hur bygger vi ett samhälle där människor inte bara får hjälp och stöd när det behövs utan också friheten och möjligheten att stå på egna ben och leva sitt liv så som de önskar och så som det passar deras vardagspussel bäst?

Det är också ett område där skiljelinjerna är tydliga. Å ena sidan har vi vänstersidans förslag om höjda generella bidrag, mer statlig detaljstyrning och ökad byråkrati. Å andra sidan har vi Moderaternas linje, som innebär att stärka familjers frihet, öka träffsäkerheten i stödsystemen och värna arbetslinjen. Vi är övertygande om att det är den enskilda familjen som är bäst på att fatta beslut för att få vardagspusslet att gå ihop. Staten ska stötta, inte styra.

Herr talman! Föräldraförsäkringen är ett av de viktigaste trygghetssystem vi har. Den har möjliggjort att föräldrar i Sverige kan kombinera yrkesliv med föräldraskap på ett sätt som få andra länder kan matcha. Den är flexibel, generös och trygg, men den är inte perfekt. Den behöver fortsätta reformeras och moderniseras, inte minst för att anpassas till hur familjer faktiskt ser ut i dag.

Därför är jag stolt över de frihetsreformer som den moderatledda regeringen har genomfört. Antalet dubbeldagar har fördubblats, vilket ger familjer mer gemensam tid i den mest sårbara perioden efter ett barns födelse. Möjligheten att överlåta upp till 90 dagar till en närstående är en efterlängtat reform för ensamstående, företagare och stjärnfamiljer.

Herr talman! Låt mig påminna om att detta är reformer som oppositionen målade upp som början på en systemkollaps. Men hur blev det? Det blev några tusen överlåtelse – de allra flesta till mor- eller farföräldrar. Det handlar om förbättringar för föräldrar i verkliga livssituationer, om mammor som behöver stöd och om barn som behöver trygghet. Dessa familjer har tack vare den moderatledda regeringen nu fått ökad flexibilitet och bättre möjligheter att kombinera familjelivet med arbete.

Herr talman! I betänkandet behandlas även regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens rapport om bostadsbidraget. Kritiken är tydlig. Systemet är för trubbigt, är för lätt att utnyttja och leder till för många återkrav. Det är inte värdigt ett välfärdssamhälle. Därför genomför regeringen nu viktiga förbättringar.

Genom att exempelvis införa månadsuppgifter kopplade till arbetsgivardeklarationerna får vi ett system som bygger på aktuell inkomst, inte på uppskattningar. Det gör bostadsbidraget mer träffsäkert och minskar återkraven. Det här är reformpolitik på riktigt: mindre slöseri med skattebetalarnas pengar, mindre byråkrati och större träffsäkerhet.

Herr talman! Vi ska ha trygghetssystem som hjälper dem som verkligen behöver dem, inte system som göder kriminella och organiserad brottslighet. Tyvärr ser vi i dag att flera av våra förmåner och försäkringar är utsatta för bidragsbrott. Ett exempel är den tillfälliga föräldrapenningen, vab, som är särskilt utsatt. Bidragsbrott är tyvärr inget nytt problem, men vi ser hur de tar allt större proportioner.

Regeringen har därför gett Försäkringskassan skarpare verktyg, med möjligheter att frysa tillgångar, och tillgång till fler uppgifter från Skatteverket. Att motverka bidragsbrott är en viktig prioritering för den moderatledda regeringen, och fler verktyg för att komma åt kriminella som skor sig på välfärdssystemen är på väg, såsom sanktionsavgifter för dem som fuskar och till och med diskvalificering för dem som systematiskt begår bidragsbrott. Det är inte bara en ekonomisk fråga; det är en fråga om rättvisa och tillit. Varje gång någon fuskar med vab, föräldrapenning eller bostadsbidrag är det ett svek mot skattebetalarna och mot de barnfamiljer som verkligen är i behov av stödet.

Herr talman! Det är värt att påminna sig om att familjepolitik inte bara är bidragspolitik. För oss moderater är målet inte att göra människor beroende av staten utan att göra dem fria att stå på egna ben. Därför är arbetslinjen central. En stark arbetslinje är det mest kraftfulla verktyg vi har för att bekämpa barnfattigdom, för att minska ojämlikhet och för att stärka tryggheten.

Barn som växer upp i familjer där föräldrarna jobbar har bättre skolresultat, bättre hälsa och bättre framtidsutsikter. Det vet vi, och därför säger vi nej till bidragspolitik som gör det mindre lönsamt att arbeta, oavsett hur godhjärtad den låter i debatten.

Det är genom arbete, inte mer bidrag, som människor tar sig ur fattigdom. Därför vill vi att fler ska gå från bidrag till arbete och låta dem som arbetar behålla mer av sin lön genom sänkt skatt på arbete.

Samtidigt ser vi hur Socialdemokraterna tillsammans med sina samarbetspartier på vänstersidan försämrar ekonomin för dem som arbetar i kommuner och regioner där vänstersidan styr. En sjuksköterska i Stockholm får med Moderaternas politik behålla ungefär 10 000 kronor mer per år 2025 än 2023. Socialdemokraternas prioritering är snarare att höja skat-

ten och ta mer av samma sjuksystems lön. Samtidigt försämrar man servicen, höjer kostnaden för kollektivtrafiken och stänger livsnödvändig ätstörningsvård. Prioriteringarna blir tydliga.

Herr talman! Vi vet att vänsterpartierna i den här debatten kommer att lyfta att barnbidraget ska höjas. Men för vilka? Ska det höjas för alla, oavsett om man är sjuksköterska eller riksdagsledamot och oavsett hur mycket man tjänar? Det är inte träffsäkert. Vi föreslår i stället skattesänkningar som stärker låg- och medelinkomsttagares ekonomi. Det är långsiktig politik som stärker hushållen, inte tillfälliga symbolinsatser.

Vi vet också att stora delar av oppositionen vill lägga miljardbelopp på olika bidragshöjningar. Det låter generöst – det kan kännas bra i magen. Men det är pengar vi inte har.

Oppositionens politik löser inte grundproblemen. Den förstärker dem och riskerar att göra ännu fler beroende av bidrag. Vi moderater stärker i stället möjligheterna för människor att leva på sin lön.

Herr talman! Vår politik är i grunden enkel. Vi vill att flit och ansträngning ska löna sig. Vi menar att trygghet kräver ansvar. Vi menar att människor, också föräldrar, i de allra flesta fall kan fatta kloka beslut om sina egna liv, om de ges rätt förutsättningar. Det är därför vi säger nej till fler statliga pekpinnar och fler reglerade dagar i föräldraförsäkringen och ja till ökad flexibilitet, frihet för familjer att själva utforma sin vardag och en välfärd där stödet går till dem som verkligen behöver det.

Med detta vill jag avslutningsvis yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

I detta anförande instämde Magnus Resare, Mats Sander och Viktor Wärnick (alla M).

Anf. 183 ARBER GASHI (S) replik:

Herr talman! Jag vill inleda med att belysa några av de saker som ledamoten Högström nyss pratade om. Det är anmärkningsvärt att stå i talarstolen i den här kammaren och sprida vad Caroline säkert själv tycker är information men som i verkligheten är direkta osanningar.

För att bara nämna en sådan: Socialdemokraterna i Stockholm påstås stänga ned vård. Det handlar om vård som faktiskt inte har fungerat. Vi pratar om enskilda ätstörningskliniker som gång på gång felfakturerat Region Stockholm och är skyldiga regionen över 50 miljoner kronor. Ledamoten står alltså här och försvarar dem. Det är enkelt att göra när man utgår från talepunkter som går runt i det moderata partiet. Jag hör den typen av retorik i alla frågor. Det märks att den här regeringen är pressad.

Till min faktiska fråga. Regeringen har en rad gånger varit med och förlängt höjningen av bostadsbidraget, som Socialdemokraterna införde under pandemin, men väljer nu att sänka bidraget. Det är nog många som kliar sig i huvudet och undrar varför, när folk i ökande takt förlorar både jobb och hem och matpriserna fortsätter att ligga högt och i vissa delar fortsätter att stiga. Varför bedömer Moderaterna att det nu är läge att sänka bostadsbidraget, vilket kommer att innebära att väldigt många, särskilt ensamstående, drabbas hårt?

Anf. 184 CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Gashi, för frågan!

Har ledamoten sett den rapport som kommenteras i det här betänkandet, om bostadsbidraget och de problem som finns med det? Vi ska inte blunda för detta.

Det vi nu fasar ut är det tillfälliga tilläggsbeloppet – vi går tillbaka till en ordinarie nivå. Tillfälliga tillägg kan ju inte bli kvar år ut och år in, för då är de inte längre tillfälliga.

Tittar vi på skuldsättningen i samband med bostadsbidraget och antalet återkrav ser vi att 46 procent, tror jag, av alla får återkrav gällande bostadsbidraget. Tilläggsbeloppet var viktigt under en extrem tid med 10-procentig inflation, som vi tog över från Socialdemokraterna, och under pandemin. Då var det viktigt för att lösa krisen. Men tittar vi på vad som verkligen gör skillnad ser vi att det handlar om att göra så att fler får behålla mer av sin lön. Det gör skillnad på riktigt, hållbart över tid.

Vi hör återkommande krav från vänstersidan på höjning av exempelvis bostadsbidraget. Men låt oss se vad som faktiskt har hänt de senaste åren. En ensamstående mamma i Malmö med 25 000 kronor i lön får sedan 2023 behålla ungefär 5 000 kronor mer per år – för att hon går till jobbet. Det gör skillnad. Och om hon tar ett extra arbetspass får hon behålla mer av den lönen, till skillnad från hur bostadsbidraget fungerar: Varje tusenlapp i ökad inkomst leder till risk för återkrav.

Er bidragslinje innebär varken frihet eller trygghet. Den har ett ganska högt pris. Vi moderater tror på en politik som går ut på att det ska vara lönsamt att arbeta – varje arbetad timme ska göra skillnad. Det handlar inte om blanketter och risk för återkrav, utan den här mamman får behålla mer av sin lön. Hennes flit lönar sig. Det är moderat politik. Det är tydligt, och det är också hållbart över tid.

(Applåder)

Anf. 185 ARBER GASHI (S) replik:

Herr talman! Vad som är tydligt för väldigt många där ute är att moderat politik går ut på att slå undan benen för alla dem som har det tuffast i samhället. Detta märks väldigt tydligt när ni i Moderaterna med ena handen sänker skatten för de allra rikaste med många miljarder och sedan med den andra handen sänker bostadsbidraget, vägrar höja barnbidraget och inte ser till att fler kommer i arbete; arbetslösheten fortsätter att stiga. Ni tar selfier med matjättar i stället för att faktiskt göra något åt matpriserna. Det är detta som folket där ute har fått lära känna och tydligt kan säga är moderat politik.

När ledamoten lyfter upp återbetalningskraven som ett problem när det gäller att behålla eller permanenta det tillfälligt höjda bostadsbidraget tycker jag att det blir en märklig diskussion. Det har funnits utredningar som tydligt rekommenderat och varit skarpa med hur vi kan få bukt med det problem som finns när det gäller bostadsbidraget – den här regeringen har haft rätt lång tid på sig för detta. Jag håller med ledamoten Högström om att det i dag är ett system som skuldsätter många därför att det baseras på inkomster som sedan, flera år senare, kan vara högre. Det finns förslag som hade kunnat lösa detta. Försäkringskassan sitter och väntar, vet jag, och undrar varför det inte kommer något från den här regeringen när det gäller dessa frågor.

Prot. 2024/25:115

14 maj

*Ekonomisk
familjepolitik*

Ledamoten säger bara att ett tillfälligt bidrag till slut måste slussas ut. Man kan också välja att göra som Socialdemokraterna föreslår, nämligen permanenta det. Vi ser att detta är nivåer som i dag behövs. Det är väl inte nu, när matköerna sträcker sig allt längre runt hörnen, särskilt i våra stora städer, som det passar att sänka, som man säger att man vill.

Jag fick egentligen inte något svar på min fråga: Varför väljer regeringen att i detta läge ta bort den tillfälliga höjningen?

Anf. 186 CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Bland annat i budgeten för 2024 fick Försäkringskassan ett skarpt uppdrag att förbereda införandet av månadsuppgifter. Det arbetet är alltså uppenbarligen på gång, så jag vill inte alls kännas vid kritiken och den bild man försöker måla upp.

Från Socialdemokraternas sida har man ett högt tonläge kring familjer som har det kärt och har svårt att få ekonomin att gå ihop. Samtidigt höjer ni skatten när ni har chansen. Titta på hur det har varit i Stockholm! Kommunalskatten, en av de mest träffsäkra skatter vi har och en av de största utgifterna för barnfamiljer, väljer ni att höja när ni sitter på makten i Stockholm.

Sedan 2006 har Moderaterna infört nio jobbskatteavdrag. Ni har sagt nej till alla. Ni har inte tagit bort dem, tack och lov, men ni har sagt nej till dem. Det är ett avdrag som har inneburit att en sjuksköterska, exempelvis, har fått nästan 48 000 kronor mer varje år. Det har ni sagt nej till, kategoriskt. Det rör sig om stora summor, som gör skillnad för hårt arbetande människor.

Ni säger att ni vill stärka ekonomin för barnfamiljerna. Men hur? Bara med bidrag, inte genom att man ska få behålla mer av sin lön eller genom flit. Att de som bär välfärden ska få behålla mer av sin lön är inte ett alternativ. Ni ska ta med den ena handen och ge med den andra. Det är socialdemokratisk politik.

(Applåder)

Anf. 187 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP) replik:

Herr talman! Det var inte mycket som jag höll med om i Caroline Högströms anförande. Jag ska fokusera på några av delarna.

Ledamoten säger att kommuner som styrs av partier på vår sida tar pengar från låginkomsttagare. Men sanningen är ju att i stort sett alla kommuner och regioner i Sverige har förlorat pengar de senaste åren för att regeringen har prioriterat att sänka skatten för höginkomsttagare framför att satsa på välfärden. Inga kommuner i Sverige hade behövt höja skatten för att rädda sin egen välfärd om regeringen bara skulle välja att ge dem de pengar som de faktiskt behöver. Där skulle jag alltså vilja lägga över ansvaret på Caroline Högströms regering igen.

Moderaterna säger att de gynnar barnfamiljerna. Men de pengar som ni tar bort från barnfamiljerna är långt mer än vad de får ut i sänkt skatt. En höginkomsttagare får varje månad många fler kronor än en barnfamilj får. Barnfamiljen förlorar mycket mer på att Caroline Högström och hennes regering till exempel tar bort det tillfälliga bostadsbidraget.

Jag undrar vad Moderaterna har emot att satsa på de människor i Sverige som faktiskt behöver extra mycket hjälp. Vi pratar om kommunerna

och om barnfamiljerna. Varför är ni så kraftigt emot att ge riktade stöd till dem som faktiskt behöver det?

Prot. 2024/25:115
14 maj

Anf. 188 CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Tack, Malte Tängmark Roos, för frågan och kommentarerna!

Detta här sätter ju fingret på skillnaderna i svensk politik på ett ganska intressant sätt. På er sida är en av politikens grundidéer att ta med ena handen och ge med den andra, och så kan man känna sig god. Det är detta det kokar ned till. Staten ska vara garanten för allt, och staten är den som ger.

Men ni glömmer att staten också är den som tar. Staten tar pengar från dem som genom ansträngning har arbetat ihop en lön. Moderaterna vill i stället att makten och lönen i så stor utsträckning som möjligt ska finnas hos den som har arbetat och skapat värdet. Flit måste löna sig.

Den förskollärare, undersköterska eller polis som ställer klockan och går till jobbet varje morgon och därmed bidrar till samhället ska få behålla mer av sin lön. Då behöver vi inte höja bidragen. Om man får behålla mer av sin lön från första början kan vi strunta i detta att ge med ena handen och ta med den andra, som vänstersidan annars återkommer till gång på gång.

Stärk individen i stället! Låt makten finnas där den hör hemma: hos den som skapat värdet – den som går till jobbet varje morgon! Detta är en tydlig skillnad i svensk politik, och den blir ännu tydligare i den här typen av debatter.

(Applåder)

Anf. 189 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP) replik:

Herr talman! Ja, det finns en väldigt tydlig ideologisk skiljelinje här i riksdagen, mellan våra partier. Den stavas solidaritet med dem som behöver stöd. Det är det som min sida står för.

Vi säger ja till sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare. Men vi säger också ja till att ge riktade stöd till dem som faktiskt behöver det. Vi ger mer pengar till dem som behöver vår hjälp för att deras lön inte stiger med 10–15 procent varje år samtidigt som matpriserna och hyrorna stiger.

Vi säger ja till att inkludera fler människor i bostadsbidraget. Vi säger ja till att utvidga sjukförsäkringarna så att den som är sjuk får en bra ersättning oavsett vad som är anledningen till att man är sjuk. Detta säger Caroline Högström, Moderaterna och Tidöregeringen nej till.

Ni säger: Mer pengar och mer frihet till individen! Ja, absolut, man ta inte bort de generella trygghetssystem vi har. Ta inte bort de riktade trygghetssystemen bara på grund av någon ideologisk idé om att man ska jobba och anstränga sig. Det är ju klart att man ska jobba och anstränga sig. Folk gör ju det, men de kommer ändå inte runt, för priserna stiger mer än vad lönerna gör. Då behöver vi riktade bidrag. Vi behöver riktade stöd.

Jag är stolt över att säga ja till högre bidrag för dem som behöver det. Detta är den ideologiska skiljelinjen mellan oss.

Anf. 190 CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Jag vill avsluta med att säga att det ibland målas upp en bild av att ena sidan vill ha noll bidrag och ingen hjälp medan man på den andra sidan är godhjärtad. Men så ser inte sanningen ut.

*Ekonomisk
familjepolitik*

Vi har en bred politisk överenskommelse om våra socialförsäkringar. Vi har en bred politisk överenskommelse om den stabila och starka välfärd vi har. På ledamotens sida av politiken glömmer man bort att det också är någon som betalar för det hela.

Det kan bli lite fascinerande. Man säger att fler ska ha tillgång till bostadsbidraget och att man vill utöka bostadsbidraget. Det är en av de mest skuldsatta förmåner vi har. Där har allra flest skickats i skuld.

Det har varit nödvändigt att ha ett tillfälligt tilläggsbelopp. Det har vi alla varit överens om i en bred överenskommelse. Det har tidigare regeringar beslutat, och den här regeringen har förlängt det. Men det finns skäl till att det är tillfälligt.

Bostadsbidrag är inte det bästa. Det bästa är att man inte behöver ett bostadsbidrag. Det bästa är att man kan leva på sin lön – alltså sänker vi skatten.

Skatten är en av de största utgifterna en familj har. Men Miljöpartiet landar återigen i att vi ska vara godhjärtade och att vi ska ta med den ena handen och ge med den andra, i stället för att låta människor få behålla mer av sin lön. Då behöver vi ju inte riskera skuldsättning och de negativa aspekterna av den bidragspolitik som har förts.

Det finns absolut en tydlig skillnad inom svensk politik. Men skillnaden går mellan bidragslinjen och arbetslinjen. För oss handlar det framför allt om att man ska få behålla mer av sin lön.

(Applåder)

Anf. 191 ARBER GASHI (S):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 25, så har jag fått det gjort.

Vi debatterar alltså ekonomisk familjepolitik.

Vad är det vi redan har fått höra av Moderaterna? Vad kommer vi snart att få höra från Sverigedemokraterna? Jo, det är att framtiden ljusnar: Det går bättre och bättre. Många av de stöd som finns inom vår välfärd är bra och träffsäkra. Men i och med att allting bara blir bättre och bättre för landets barnfamiljer väljer regeringen i stället att sänka dem. I praktiken slår man undan benen för väldigt många barnfamiljer. De skulle inte uttrycka det så själva, men det är vad det i praktiken innebär.

I dagens betänkande står det: "I takt med att den ekonomiska utvecklingen vänder och det ser ljusare ut kan behovet av det extraordinära bidraget komma att minska, enligt regeringen." Det handlar alltså om bostadsbidraget. Detta är den syn man har.

De som tillhör ett regeringsparti lever i en verklighet, men om man är utanför regeringspartierna lever man i en annan. Det är märkligt. Hur ljust har då läget i vårt samhälle blivit? Det kan man faktiskt undra när man från regeringens sida är så himla konsekvent i sin retorik.

Vi vet mycket väl att barnfamiljer i dag har det tufft. De vrider och vänder på varje krona. Matkassen blir bara dyrare och dyrare. Matpriserna har skjutit i höjden och fortsätter till viss del att göra det. Elräkningarna är dyra – hur dyra de är beror på var man bor i landet. Vi har ökade hyror. Vi har dyrare idrottsaktiviteter.

Vi har också en arbetslöshet i det här samhället som slår rekord på rekord. Det är ju intressant när regeringen säger sig företräda arbetslinjen

men snarare verkar föra en bidragslinje. Den politik som vi i dag ser leder till att allt fler behöver stöd.

Trots att de tar extrapass i sitt arbete och avstår måltider har många, särskilt ensamstående föräldrar, det väldigt tungt. De senaste åren har tio års reallöneökningar försvunnit med inflationen. De pengar man har är mindre värda i dag, och det är ett stort problem.

Det är i det här läget som regeringen helt och hållet sätter sig på tvären när det kommer till förslag som hade kunnat göra skillnad.

När vi socialdemokrater exempelvis föreslår ett höjt barnbidrag – Sverige skulle då eventuellt vara det sista landet i Norden som inför det – säger man blankt nej från den här regeringen. Man prioriterar att ta bort plastpåskatter i stället. Det är viktigare.

När vi föreslår att den tillfälliga höjningen av bostadsbidraget ska göras permanent gör den här regeringen tvärtom. Man väljer att sänka bostadsbidraget från och med i sommar för cirka 100 000 barnfamiljer. Ensamstående föräldrar kommer att drabbas hårdast. Vi har i dag kunnat läsa om en ensamstående som studerar, som kommer att få 1 400 kronor mindre varje månad framöver. Det skramlar svagt i bössan när man säger att man sänker skatten men samtidigt rycker undan 1 400 kronor i månaden. I praktiken sänker man ju dessa människors ekonomier högst medvetet.

När vi socialdemokrater föreslår utökade vab-möjligheter för föräldrar till barn med exempelvis diabetes säger regeringen blankt nej. I stället väljer man att göra mediciner dyrare när högkostnadsskyddet höjs.

När vi socialdemokrater föreslår att skyddet för gravida ska stärkas – under två år har det funnits färdiga förslag för regeringen att ta tag i – svarar man ofta att det skulle minska gravidas incitament att arbeta, som om alla gravida vore lata.

När vi gång på gång i den här talarstolen – man hörde det alldeles nyss, och man kommer att få höra det fler gånger i dag – lyfter upp barnfamiljernas ekonomiska situation svarar regeringen och dess företrädare alltid med samma visa: Det är arbetslinjen som råder.

Med andra ord: Klarar man sig inte i dag trots att man arbetar behöver man jobba lite hårdare. Det är ett förakt mot alla dem som ställer klockan tidigt och som jobbar i vård, förskola, skola, hemtjänst, industri, butik – ja, listan kan göras lång.

Föreningen Makalösa Föräldrar, som organiserar ensamstående mammor, bjöd på gröt utanför riksdagen för ett par veckor sedan för att belysa att de redan äter gröt. De har liksom inga fler besparingar att göra. Det är faktiskt intressant att det då inte var en enda företrädare för Moderaterna, Sverigedemokraterna, Liberalerna och Kristdemokraterna som var villig att möta dem. Kanske berodde det på att man har svårt att se dem i ögonen. Det är inte lätt att träffa personer som har det svårt ekonomiskt när man delat ut smocka efter smocka mot deras trygghet samtidigt som man har sänkt skatten för de allra rikaste med miljarder efter miljarder.

Avslutningsvis, herr talman: Vi går mot sommaren och ett sommarlov. Det är ett lov som många barn längtar till. Men allt fler barn är just nu oroliga och längtar inte alls efter sommarlovet. De vet att det inte kommer att innehålla något särskilt. De kommer inte att få äta mat i skolan – vi socialdemokrater har föreslagit att de ska kunna göra det genom att man inför lovluncher. De kommer att ha svårt att göra aktiviteter när många andra barn i klassen kanske kan göra det. De kommer att ha svårt att svara

på frågan var de har varit på semester när sommarlovet väl är slut. De skäms över att de inte har varit iväg när många kompisar har varit det.

Det är den verklighet som vi lever i, och jag tycker att det är ett svaghetstecken att vi inte kan stå upp för dessa människor i dessa ekonomiska tider.

(Applåder)

Anf. 192 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för ditt anförande!

Socialdemokraterna vill se över flerbarnstillägget. Socialdemokraterna menar att det kan skapa felaktiga incitament. Det kan öka segregationen, och föräldrarnas inträde på arbetsmarknaden eller i studier kan försenas. Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna är ibland överens och ibland inte. Men i den här frågan verkar vi vara någorlunda överens.

Socialdemokraternas partistyreelse kommer inför kongressen i maj att föreslå att flerbarnstillägget helt eller delvis ska avskaffas. Det är samma yrkande som man har här i dag.

Vi sverigedemokrater vill helt slopa flerbarnstillägget.

Men samtidigt vill Socialdemokraterna se över andra stöd, som är mer träffsäkra, till utsatta barnfamiljer. Då är frågan: Är höjt barnbidrag ett träffsäkert stöd till barnfamiljerna?

Anf. 193 ARBER GASHI (S) replik:

Herr talman! Tack, Daniel Persson, för frågan!

Ja, det stämmer. Vi i socialdemokratin är beredda att se över åtminstone delar av det flerbarnstillägg som finns i dag eftersom det tydligt har konstaterats, bland annat av Riksrevisionen, att det ibland slår fel. Tillägget för barn två är det som bedöms ha minst ekonomisk träffsäkerhet – omfördelningsmässigt. Vi menar att man borde kunna se över och titta på detta. Skulle man kunna omfördela de pengarna till något annat, exempelvis ett extra stöd till ensamstående föräldrar, som i dessa tider har utomordentligt svårt att få det att gå runt?

Att höja barnbidraget är också ett sätt att stötta barnfamiljerna. Vi från Socialdemokraterna föreslår fler saker. Vi föreslår att man ska höja barnbidraget och också att man ska behålla nivåerna i bostadsbidraget.

Jag vet att Sverigedemokraterna och högern många gånger kritiserar barnbidraget. De menar på att det inte slår rätt eftersom också höginkomsttagare får ta del av det. Så är det ju. Det är ett av de generella stöd som vi har. Men det betyder allra mest, och rent omfördelningsmässigt slår det faktiskt ganska väl. De människor som behöver det allra mest är också de som drar nytta av det. Vi ser givetvis att höjt barnbidrag är fördelningsekonomiskt träffsäkert och föreslår därför att det ska höjas.

Sverigedemokraterna är det parti som tydligast är emot en höjning av barnbidraget. I dessa tider kan man faktiskt fråga sig varför det är så.

Anf. 194 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Herr ålderspresident! Tack, ledamoten, för ditt svar!

Ja, som vi har poängterat vill Socialdemokraterna höja barnbidraget med 200 kronor. Tidösamarbetet prioriterar att skatten sänks. Det innebär i snitt 200 kronor mer i plånboken varje månad. Som ledamoten själv var

inne på menar man att skattesänkningar kan gå fel och gynna höginkomsttagare.

En höjning av barnbidraget är en relativt dyr reform. En höjning med 200 kronor per månad kostar cirka 4,5 miljarder. Det kommer då även att gå till höginkomsttagare. Är det rätt att ge höginkomsttagare 200 kronor mer i bidrag i månaden?

Prot. 2024/25:115

14 maj

*Ekonomisk
familjepolitik*

Anf. 195 ARBER GASHI (S) replik:

Herr ålderspresident! Ja, det är rimligt att barnbidraget även går till de hushållen, för hushållen med väldigt, väldigt rika föräldrar är inte lika många eller väsentligt många fler än helt vanliga hushåll med medelinkomster – det är för dem som detta spelar allra störst roll.

Jag har full respekt för och förståelse för att det inte kommer att göra någon skillnad för multimiljonärer att de får 200 kronor extra i barnbidrag. Men de människorna är också med och betalar in till det systemet. Jag tror att det är viktigt att vi ser på barnbidraget på det sättet. Det är ett system som alla är med och betalar in till. Jag tror att det på sikt stärker – hur ska jag säga? – nöjdheten över att vi har ett sådant system när man också får ut någonting av det.

Men jag undrar egentligen om Sverigedemokraterna är så oroliga över att miljonärer får 200 kronor mer i slutet av månaden. Då kan man ju ifrågasätta varför man har varit med och bidragit till en politik som inte bara ger dem 200 kronor mer utan flera tusen kronor mer varje månad. Det gäller särskilt de allra rikaste.

För mig blir det konstigt att säga: Nej, vi höjer inte barnbidraget för alla dem som i dag behöver det och som går på knäna, för då kommer de som är rika att få 200 kronor som de inte behöver.

Det är en märklig inställning. Om ni hade haft något annat förslag hade jag tyckt att det var *fine*, men problemet är att det inte finns några sådana förslag. Ni är medvetna om att ni slår undan benen för väldigt många barnfamiljer när ni nu sänker bostadsbidraget och vägrar höja barnbidraget – som i princip det enda landet i Norden de senaste åren. Varför ni gör detta tänker jag låta er själva tala om, men jag är tydlig och rak med att det för mig inte spelar någon roll att några får lite mer så länge de allra flesta får det väsentligt bättre.

Anf. 196 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Herr ålderspresident! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Vi vet alla att familjen är samhällets minsta men viktigaste gemenskap. Det är i familjen vi får våra värderingar, vår trygghet och vårt första skyddsnät. Därför är det också där politiken måste börja: i hemmet, vid köksbordet och i vardagen.

Kristdemokratisk familjepolitik har alltid haft ett tydligt mål om att ge föräldrar mer tid med sina barn, mer makt över sin vardag och bättre ekonomiska förutsättningar att vara just det de är: familj. Vi utgår från principen om subsidiaritet, alltså att beslut ska fattas så nära människan som möjligt. Staten ska inte bestämma hur familjer ska se ut eller organiseras. Den ska stötta, inte styra. Det är dessa värderingar vi har tagit med oss in i förhandlingar och in i regeringssamarbetet.

Herr ålderspresident! Familjen är, sett ur kristdemokratiskt perspektiv, samhällets hjärta. Precis som ett hjärta behöver få slå fritt och utan onödiga begränsningar behöver också våra familjer få tid, trygghet och frihet. Det är där vår ekonomiska familjepolitik tar sin utgångspunkt – inte i statistik eller i teorier, utan i verkliga liv och i verkliga kök med riktiga barn som behöver mat, närhet och trygghet.

Vi vet att ekonomin är tuff för många. Inflationen har bitit sig fast, och räntor har stigit. Vi vet också att barnfamiljer är särskilt utsatta. Därför har vi prioriterat reformer som underlättar vardagen för barnfamiljer. En sådan sak är bränslepriserna – som ibland glöms bort.

För en familj på landsbygden eller för den som pendlar till jobb, hämtar barn och skjutsar till träningar är bilen inte en lyx. Den är en förutsättning. Genom att sänka bränsleskatten och reducera reduktionsplikten har vi gjort det billigare att leva och verka i hela landet. Det är praktisk familjepolitik när den är som bäst.

Vår syn på familjens roll är dock inte bara ekonomisk. Det handlar också om tid, om närvaro och om möjligheten att faktiskt få vara med sitt barn när det betyder som mest. Vi har därför utökat möjligheten till så kallade dubbeldagar i föräldraförsäkringen. Detta innebär att båda föräldrarna kan vara hemma med barnet samtidigt under fler dagar. Det betyder mer tid tillsammans under barnets första och mest formativa tid. Det betyder mer delaktighet, mer gemenskap och mer trygghet. Det bör vara upp till varje familj att själv bestämma över hur föräldrapenningen ska användas.

Vi vet också att barns fritid spelar en avgörande roll för deras välmående. Idrotten, musiken och föreningslivet bygger både självkänsla och sammanhang. Vi vet dock också att avgifter ofta är ett hinder. Därför har regeringen lanserat det nya initiativet fritidskortet. Det är en reform som ska ge barn i familjer med knappa resurser möjlighet att delta i organiserad fritidsverksamhet. Detta är inte bara en satsning på barnen. Det är en satsning på framtiden, på sammanhållning och på jämlika möjligheter.

Herr ålderspresident! Vi kristdemokrater vill också fortsätta att utveckla föräldraförsäkringen. Vi vill göra den mer flexibel och mer anpassad till hur verkliga familjer faktiskt lever sina liv. Alla barn är olika, och alla familjer är olika. Varför ska då staten bestämma att alla ska leva på samma sätt? Vi vill att fler dagar ska kunna tas ut under barnets skolor. Vi vill att det ska vara möjligt att sprida ut tiden efter de behov som just din familj har. Det är verklig valfrihet.

Herr ålderspresident! I en tid då många ropar efter mer centralstyrning, fler statliga pekpinnar och mindre personlig frihet står vi fast. Vi tror på familjen. Vi tror på föräldrars förmåga att själva avgöra vad som är bäst för deras barn. Vi tror på ett samhälle där tid, trygghet och tillit är viktigare än byråkrati och likriktning. Det är därför vi är i politiken – för att familjen är värd att kämpa för.

Anf. 197 DANIEL PERSSON (SD):

Herr ålderspresident! Vi debatterar nu SFU 19, och jag vill meddela att vi sverigedemokrater står bakom alla våra reservationer. Jag yrkar dock bara bifall till reservation 14, 18, 24 och 26.

Den svenska föräldraförsäkringen är internationellt sett mycket generös och flexibel. Även om den tappar mark i jämförelse med andra länder

är den fortfarande en av världens bästa. Familjepolitiken kan dock inte ensamt bidra till att alla barnfamiljer når en god ekonomisk levnadsstandard. Man ska vara medveten om att det finns stora skillnader mellan olika barnhushåll som är näst intill bestående över tid.

En påtaglig faktor är att hushåll som har svagare anknytning till arbetsmarknaden ofta har svagare ekonomi. Föräldraförsäkringen ska ge ekonomiskt stöd vid familjebildning och ge möjlighet att kombinera familjelivet med arbetslivet. Det är också viktigt att familjen får tid att bygga relationer sinsemellan.

Herr ålderspresident! Att vara förälder innebär ett särskilt ansvar. Familjen är den grundläggande gemenskapen i samhället, där barnens välmående och trygghet byggs upp. Merparten av föräldrarna värderar ledig tid med familjen högt, och det är viktigt att det finns perioder av ledighet för att man ska kunna spendera tid med sin familj.

I ett internationellt perspektiv har Sverige en hög andel föräldradagar. Det visar att samhället verkligen värderar tid med familjen. Familjepolitiken har på senare tid kanske fokuserat övervägande på att göra det möjligt att kombinera arbete med familjeliv. Det är en väsentlig del av syftet. Men att familjer får mer tid för sig själva för att bygga upp sina relationer är också väldigt viktigt när man bildat familj. De utökade dubbeldagarna är ett steg för att möjliggöra mer tid för familjerna.

Herr ålderspresident! Vi sverigedemokrater menar att fler valmöjligheter och mer flexibilitet minskar stressen över att få ihop familjepusslet. Vi ser positivt på att man kan överlåta föräldrapenningen i en vidare krets. Vi vill bland annat även se över att ta bort fyraårsregeln och se över möjligheten att öka antalet dagar vid barns födsel – det som till vardags kallas pappadagar. Detta skulle kunna stärka familjen och möjliggöra för den att knyta band under den första tiden efter förlossningen.

Vi vill även avskaffa de reserverade dagarna så att familjerna själva får välja fritt hur de ska lägga upp och planera föräldraledigheten utan politikens pekpinnar.

Herr ålderspresident! Vår generösa välfärdspolitik kan vara något som bidrar till segregation. Höga bidragsnivåer har lett till att framför allt nyanlända saknar incitament att lära sig språket och att söka sig till arbetsmarknaden eller studier.

Flerbarnstillägget är ett bidrag som ökar för varje extra barn i familjen, och syftet med tillägget har varit att väga upp för de extra kostnader som uppstår i samband med att familjen blir större. I verkligheten har det dock blivit en extra tröskel för framför allt utrikes födda kvinnor när det gäller att komma ut i arbetslivet eller i studier då utrikes födda kvinnor finns i en majoritet av de familjer som har många barn. Detta bidrar till ökad segregation och minskad jämställdhet, och det blir en ekonomisk belastning för samhället i stort. Det är en ohållbar utveckling.

Herr ålderspresident! Den höga inflationen verkar vara besegrad. Det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag och låga inkomster har förlängts till och med den 30 juni.

Det här var ett verktyg som snabbt kom på plats när pandemin slog till, som ett stöd till de familjer som drabbades hårt ekonomiskt av pandemin. Samtidigt har det inte en optimal utformning. Exempelvis ingår det inte i den slutliga avstämningen av bostadsbidraget. För regeringen och Sverigedemokraterna är det avgörande att motverka felaktiga utbetalningar och att

förmåner endast ges till dem som har behov av och rätt till dem. Det tillfälliga tilläggsbidraget är behovsprövat, och det har haft en god träffsäkerhet.

Herr ålderspresident! När det gäller punkten i betänkandet om de reserverade dagarna vill jag härmed informera om och förtydliga att sverigedemokrater i första hand kommer att yrka på vår reservation nummer 14 i de förberedande voteringarna. I det fall vår reservation faller avser vi att stödja utskottets förslag i huvudvoteringen eftersom förslagen från Socialdemokraterna och Västerpartiet innebär fler reserverade dagar, vilket vi Sverigedemokrater inte vill riskera. Då står vårt förslag närmare utskottets förslag, som innebär att antalet reserverade dagar inte förändras.

Anf. 198 ARBER GASHI (S) replik:

Herr ålderspresident! Sverigedemokraterna har många gånger velat framstå som försvarare av den svenska socialförsäkringen. Man har haft ett högt tonläge och lovat mycket, särskilt i opposition. I dag är Sverigedemokraterna ett parti som är med och styr det här landet – man är det största partiet i regeringsunderlaget – och nu när Sverigedemokraterna har inflytande ser vi vad som sker.

Det är inte så himla länge sedan som det var en partiledardebatt i SVT där alla partiledare fick svara på frågan huruvida de var för ett höjt barnbidrag. Sverigedemokraterna var det enda partiet i Tidöregeringen som tydligt röstade nej. Om jag minns rätt ville både Liberalerna och KD höja barnbidraget, och Moderaterna avstod. Sverigedemokraterna sa dock tydligt nej.

Vi socialdemokrater brukar ibland få kritik när vi säger ”SD-regeringen”. Man frågar oss varför vi säger det. Svaret är att det ju tydligt syns att det är Sverigedemokraterna som sätter tonen för den politik som regeringen levererar.

Jag undrar varför Sverigedemokraterna är så tydligt och skarpt emot ett höjt barnbidrag i en tid då det är 50 år sedan man fick ut lika lite för barnbidraget som i dag. Det har inte höjts på väldigt många år. Andra nordiska länder, exempelvis Finland och Norge, har i närtid höjt barnbidraget. De har nämligen sett att barnfamiljernas ekonomiska förutsättningar behöver stärkas nu när saker och ting har blivit dyrare i och med att inflationen har skenat.

Varför är Sverigedemokraterna så starkt emot ett höjt barnbidrag?

Anf. 199 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Herr ålderspresident! Tack, ledamoten Arber Gashi, för din fråga!

I samma partiledardebatt pratade min partiledare också om att vi vill reformera barnbidraget. Vi vill att det ska gå till hårt arbetande barnfamiljer som har det svårt. Själva förslaget är inte helt klart i dag, men vi kanske får anledning att stå här i kammaren och debattera det i framtiden.

Jag vill ändå poängtera att vi inom Tidösamarbetet stärker ekonomin för de svenska hushållen utan att öka bidragen. Vi har sänkt skatten, vilket träffar många hushåll brett. Det ska löna sig att arbeta. Vi håller bränslepriserna på en låg nivå, vilket också är en väldigt viktig fråga för landsbygden – inte minst för barnfamiljerna. I mitt hemlän Gävleborg är det flera barnfamiljer som behöver ha två bilar för att kunna ta sig till studier och arbete, så sänkta bränslepriser är en viktig förutsättning för dem.

Man ska också veta att en rimlig prisnivå på drivmedel innebär att priset på varor och tjänster inte ökar till följd av höga drivmedelspriser. Det hade varit förödande om vi haft socialdemokratiska drivmedelspriser i dag.

Sedan har ju Sverigedemokraterna och den här regeringen arbetat hårt med att mota inflationen, som nu verkar ligga på någorlunda rimliga nivåer. Vi gör alltså väldigt mycket även om vi inte höjer bidragen.

Anf. 200 ARBER GASHI (S) replik:

Herr ålderspresident! Tack, Daniel Persson, för svaret! Jag blir dock inte helt och hållet klok på det.

Det är svårt att förstå regeringens politik. Det låter kanske till och med bra ibland när ni pratar om att inflationen har gått ned och att ni gör jättemycket för att satsa på landets barnfamiljer. Men sanningen är ju den att verkligheten är er största meningsmotståndare. Det är inte Socialdemokraterna eller något annat parti, utan det är verkligheten där ute – den som exempelvis Makalösa Föräldrar vittnar om, även om ni inte kommer och möter någon av dem för att stå upp för era prioriteringar.

Jag tycker att det är märkligt, herr ålderspresident, att här i talarstolen tala om att man vill reformera barnbidraget i framtiden trots att man inte vet hur det förslaget ska se ut. Det är också märkligt att det är en anledning till att man i detta läge, här och nu, inte vill vara med och stötta landets barnfamiljer trots att det är 50 år sedan människor sist fick ut så här lite för barnbidraget.

Barnbidraget är inte ett stöd som höjer trösklarna för arbete. Det finns ingen sådan direkt korrelation. Det är klart att man kan prata om de familjer som bevisligen har det svårt och där vi behöver se till att se över vissa av våra system för att minimera riskerna för att barnbidraget skulle tränga undan arbete. Men i praktiken är det ett väldigt nödvändigt stöd som främst spelar roll för dem som har det allra tuffast här och nu.

Jag undrar därför, Daniel Persson: Varför väljer ni i detta läge att inte se till att stötta de barnfamiljer som öppet ropar efter hjälp?

(Applåder)

Anf. 201 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Herr ålderspresident! Tack, ledamoten Arber Gashi, för din fråga!

En annan satsning som vi har på gång och som snart är på plats är fritidskortet, som också blir ett stöd till barnfamiljerna. Satsningen är också en av de största folkhälsoreformerna på flera år, då den syftar till att barn och unga ska kunna delta i fritidsaktiviteter som ger en aktiv och meningsfull fritid tillsammans med andra.

Man ska också veta att effekten av regeringens förslag och aviseringar gällande hushållens ekonomiska standard är väldigt tydliga. Procentuellt sett har standarden ökat mest i den tiondel av befolkningen som har lägst ekonomisk standard och allra minst i de övre inkomstgrupperna. Det tycker jag också är värt att ta med sig.

För att familjen ska ha en trygg ekonomi behöver dock föräldrarna ha ett arbete att gå till, och det är endast via tillväxt vi kan skapa arbete till alla. Har föräldrarna redan ett arbete behöver vi se till att det lönar sig ännu mer att gå till arbetet. Arbete är grunden för en trygg ekonomi och för att man ska kunna försörja sig själv. Vi har också gjort föräldrapenningen mer flexibel för att människor ska kunna få ihop familjepusslet.

Men, återigen: Man ser ganska tydligt här att vi har å ena sidan den socialdemokratiska bidragslinjen och å andra sidan Tidöpartiernas arbetslinje.

Anf. 202 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP) replik:

Herr ålderspresident! Det har uppenbarligen inte undgått någon att barnfamiljer har det oerhört tufft i dag. Matpriserna har ökat kraftigt, hyrorna stiger och lönerna hänger inte med. Det spelar inte så stor roll att inflationen är cirka 2 procent den här månaden, för priserna har ju gått upp tvåsiffrigt i procent de senaste åren utan att lönerna varit i närheten av det. Det är den skillnaden som faktiskt spelar någon roll, inte vad inflations-siffran är just denna månad. Effekterna vi ser av detta är allt fler vräkningar av barn samt att barn och föräldrar går hungriga.

Vad gör Sverigedemokraterna då? Jo, de tar bort det tillfälliga bostadsbidraget för barnfamiljer, vilket innebär från flera hundra till över tusen kronor mindre i plånboken varje månad. Sverigedemokraterna säger nej till högre barnbidrag, som vi hörde. Även om Caroline Högstöm tidigare pratade om implementering av månadsuppgifter i bostadsbidraget, vilket ska komma, är ju sanningen att den utredningen kom för två år sedan. Det går att implementera nu om man vill det, men regeringen och Sverigedemokraterna gör ju inte det. De drar ut på implementeringen trots att den skulle ge mer exakta utbetalningar och dramatiskt minska risken för återbetalningar.

Min fråga till Daniel Persson är varför Sverigedemokraterna och regeringen motarbetar svenska barnfamiljer. Er retorik säger kanske något annat, men den faktiska situationen är sådan.

Anf. 203 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Herr ålderspresident! Tack, ledamoten Malte Tängmark Roos, för frågan!

Genom Tidösamarbetet stärker vi ekonomin utan att ge mer bidrag eller utökade bidrag till familjer och hushåll. Som jag var inne på i mitt förra replikskifte sänker vi skatten och håller bränslepriserna på en bra nivå. Vi har även arbetat hårt med att mota tillbaka inflationen. Vi ser också att räntekostnaderna är på väg nedåt samt att elpriserna är relativt stabila och ligger på en rimlig nivå. Fritidskortet kommer dessutom snart att vara på plats. Det här är viktiga satsningar som kommer att gynna barnfamiljer.

Vi kommer också att se att reallönerna ökar. Vi har sett att industrins parter har enats om ett nytt kollektivavtal som sätter märket för löneökningar 2025 på den svenska arbetsmarknaden. Avtalet sträcker sig över två år och innebär en löneökning med 6,4 procent; det blir 3,4 procent 2025 och 3 procent under 2026. Vi kommer alltså att se att reallönerna ökar.

Långsiktigt kommer vi att stärka hushållens ekonomi, men inte genom att ge dem mer bidrag.

Anf. 204 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP) replik:

Herr ålderspresident! Det är ju lovande att reallönerna kanske ökar långsiktigt för dem som behöver det allra mest. Det är ju inte ett beslut som vi fattar här inne, men det är absolut lovande.

Daniel Persson nämnde tidigare att det är de som tjänar allra minst som får den största procentuella förbättringen av sin situation med regeringens politik. Men man kan ju inte betala mat och hyra med procent. I faktiska kronor förlorar svenska barnfamiljer mer pengar på det indragna tillfälliga bostadsbidraget för barnfamiljer än vad de får i sänkt skatt. De som får allra mest i kronor, som man faktiskt betalar med i Sverige, är Sveriges höginkomsttagare.

Varför går inte regeringen och Sverigedemokraterna fram med skattehöjningar för dem som tjänar allra mest och ger de pengarna till dem som tjänar allra minst? Det är en lösning som skulle hjälpa svenska barnfamiljer här och nu. Det är dock inte en politik som Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna vill se, och det tycker jag är olyckligt.

Varför, Daniel Persson, satsar ni i kronor och ören mer på dem som tjänar mest än på dem som tjänar minst?

Anf. 205 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Herr ålderspresident! Jag tackar än en gång ledamoten Malte Tängmark Roos för frågorna.

Ledamoten var själv inne på att det inte är vi här inne som sätter lönerna för arbetsmarknaden, och vi är väl överens om att så ska vara fallet även fortsättningsvis. För att vi ska få se reallöneökningar behöver regeringen dock arbeta med att hålla inflationen på en lagom nivå. Vi behöver också se till att få tillväxt i landet så att vi inte hamnar i en inflationsnedgång igen.

Från Svenskt Näringslivs sida var man väldigt nöjd och tyckte att budgeten för 2025 ger goda förutsättningar för tillväxt. Byggsektorn är positiv till den vårandringsbudget som nu har kommit. Tillväxt leder till att fler kan få ett jobb att gå till och att fler får bättre ekonomi.

Jag vill också poängtera att andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard har minskat över tid. År 2020 låg andelen på 17 procent. År 2021 låg den på 16 procent, år 2022 på 15,3 procent och år 2023 på 15 procent. Jag kan konstatera att andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard fortsätter att minska, trots att vi har haft en pandemi och svåra år med inflation.

Sverigedemokraterna och regeringen fortsätter som sagt att försöka få till tillväxt i landet, så att fler kan få ut mer av sin lön och så att fler kan gå till ett arbete, utan att höja bidragen för människor.

(Applåder)

Anf. 206 PATRIK KARLSON (L):

Herr ålderspresident! Föräldraförsäkringen är central i att ge föräldrar möjlighet att kombinera arbete med familjeliv på ett sätt som gynnar barnens uppväxt. Vi genomförde nyligen förändringar av föräldraförsäkringen som jag varmt välkomnade. För snart ett år sedan fördubblades antalet så kallade dubbeldagar från 30 till 60 dagar, med en utökad möjlighet att använda dem tills barnet är 15 månader. Samtidigt gjordes det möjligt för föräldrar att överlåta föräldrapenningdagar till en närstående. Detta var viktiga steg mot en flexiblare föräldraförsäkring.

Genom de nya reglerna kan föräldrarna vara hemma tillsammans en längre period under barnets första tid, vilket stärker det gemensamma föräldraskapet och ger familjer ökad valfrihet att forma sin föräldraledighet. Förslagen bidrar till att föräldrar lättare kan förena arbetsliv med familjeliv under de perioder som kräver mer flexibilitet i vardagen. På så sätt stärks arbetslinjen och föräldrars makt att utforma sitt eget liv. Det är helt enkelt en mer modern föräldraförsäkring som ligger i takt med dagens arbetsmarknad och familjekonstellationer.

Herr ålderspresident! Liberalerna har länge kämpat för en föräldraförsäkring som främjar både valfrihet och jämställdhet. Vi var bland annat med och införde den första öronmärkta pappamånaden en gång i tiden, och vi ser positivt på att ta ytterligare steg för att minska gapet i uttaget mellan föräldrarna.

Att kunna överlåta föräldradagar är också en företagarfråga. Det är viktigt för denna grupp, som har behov av ökad flexibilitet. Föräldraförsäringen har tidigare varit alltför rigid, särskilt för egna företagare och för moderna familjekonstellationer, men det har vi nu ändrat på. Sammantaget innebär det här att ingen förälder ska behöva välja mellan karriär och föräldraskap.

Dessa förbättringar kommer även barnen till del. När båda föräldrarna kan dela på ansvaret från start och vara närvarande under barnets första tid skapas tryggare uppväxtvillkor. Vi liberaler ser det som en frihetsreform för familjerna och ett steg mot ett mer jämställt uttag av föräldraledigheten.

Fortfarande är det dock så att det är mammorna som tar ut störst del av ledigheten, och det är någonting som vi på sikt behöver förändra. Med fortsatt ökad flexibilitet, ekonomiska incitament och annan uppmuntran vill vi se ett ökat uttag från papporna och lägga grunden för att bryta gamla normer.

Herr ålderspresident! En viktig fråga ur liberal synvinkel är att se till att bidragssystemen verkligen hjälper utan att låsa fast människor i utanförskap eller ojämställdhet.

Alla partier har tagit upp flerbarnstillägget, vars syfte är att ytterligare stärka ekonomin hos större barnfamiljer. Tyvärr för det också med sig oönskade effekter. Vi liberaler delar uppfattningen att flerbarnstilläggets konstruktion behöver ses över för att bli mer ändamålsenlig. Ur vårt perspektiv handlar det om jämställdhet och integration, och dagens konstruktion bidrar tyvärr till att många kvinnor hamnar i en situation som försvårar deras etablering på arbetsmarknaden.

Detta är givetvis inte syftet med familjepolitiken, utan dess mål ska vara att ge alla barn en god uppväxt och alla föräldrar möjlighet till egen försörjning. Jag hoppas att vi kommer framåt på ett konstruktivt sätt i detta arbete. Målet är givetvis att ha ett system som stöder de familjer som verkligen behöver det utan att skicka fel signaler eller motverka jämställdhet.

I grunden är stöden viktiga verktyg i familjepolitiken och något vi ska slå vakt om. Men vi måste ständigt utvärdera dem och se hur de kan förbättras.

Herr ålderspresident! För att familjepolitiken ska fungera som tänkt krävs det att stöden når fram effektivt och rättvist. Vi vet att många ensamstående föräldrar, oftast mammor, är beroende av underhållsstöd för att klara vardagen när den andra föräldern inte kan betala tillräckligt.

Vi vet också att bostadsbidraget är ett viktigt stöd för många men att det också har sina brister, vilket vi har hört flera debattörer säga. Riksrevisionens granskning av bostadsbidraget visar också att det inte är effektivt utformat i förhållande till sitt bostadspolitiska syfte. Bidraget är inte heller tillräckligt tydligt fokuserat på möjligheten för barnfamiljer att efterfråga goda och rymliga bostäder, vilket ju är själva målet med stödet. Detta är inte bara en viktig signal att ta fasta på utan också att agera på.

Förutom att se till att öka träffsäkerheten i systemen måste man undvika att familjer hamnar i skuldfällor på grund av felaktiga utbetalningar. Förändringar har gjorts, och framöver ska beräkningen av dessa stöd bygga på aktuella månadsinkomster i stället för gamla taxeringsuppgifter. På så sätt minskar risken för stora återkrav dramatiskt, för när detta drabbar den enskilde är det en extremt jobbig situation. Det ska vara lätt att göra rätt, och barnfamiljer som har rätt till bostadsbidrag ska få korrekt belopp från början och inte riskera att hamna i skuldsättning. Samtidigt innebär det mer aktuella inkomstunderlaget att fusk och felaktigheter kan förebyggas. Bidragen ska ju gå till dem som verkligen behöver stöd.

Herr ålderspresident! Ekonomisk familjepolitik handlar ytterst om vilka uppväxtvillkor vi ger barn och vilken frihet och trygghet vi ger deras föräldrar. Liberalernas linje syftar till att alla barn ska ha en god start i livet och att alla föräldrar ska kunna forma sitt familjeliv utan orimliga hinder.

Med det sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 207 TONY HADDOU (V):

Herr ålderspresident! Sommarlovet närmar sig med obrutna dagar av ledighet för landets skolbarn. Det är oceaner av tid att leka med kompisar på lekplatsen tills solen går ned och dagar på stranden med sandiga kex och blandsaft.

Men det är också en tid av svår ekonomisk oro för många av landets barnfamiljer. Fler munnar ska mättas när barnen inte får skolmat, samtidigt som föräldrar gärna vill ge sina barn ett besök på Liseberg eller hitta på någon annan aktivitet.

I takt med att priserna på mat, hyra och bolån stigit har många familjer tvingats dra åt svångremmen. Att hushållen är pressade syns också i statistiken. Fler än någonsin är skuldsatta, och det handlar inte om att de har slösat med sina pengar utan om att familjer inte får ihop vardagsekonomin när priserna rusar.

Inledningsvis kunde vi höra Moderaterna prata om att stärka familjers frihet och att staten ska stötta mammor som behöver stöd och barn som behöver trygghet. Nu är vi i en situation där en av tre ensamstående föräldrar har svårt att äta sig mätt och där nästan hälften har behövt låna pengar för att ha råd med sina basutgifter, som hyran. Föräldrar skuldsätter sig för att ha råd med mat till sina barn. Vilken värld lever regeringen i?

I detta läge stoppade Sverigedemokraterna ett förslag om extra barnbidrag under sommaren. När de kommenterade saken sa de att de vill satsa på arbetande familjer som har det tufft. Vad det betyder verkar de själva inte veta, vilket vi hörde i ett tidigare replikskifte.

Extra barnbidrag hade gett vanliga barnfamiljer extra pengar. Men det gick om intet. Dessa pengar hade räckt till utflykter och glassar när räkningarna var betalda. Men det gick upp i rök när Sverigedemokraterna snuvade Sveriges barnfamiljer på semesterkassan.

I stället blev regeringens och Sverigedemokraternas största satsning nu i vår ett höjt rotavdrag, som välbärgade kan använda för att renovera bostaden på spanska solkusten eller poolen vid sommarvillan. Regeringen och Sverigedemokraterna kanske tycker att det är svenskar med villor på spanska solkusten och i Stockholms skärgård som har det tufft. Då är prioriteringen av deras poolrenoveringar och verandarenoveringar fullt rimliga. I annat fall framstår det som världsfrånvänt.

Regeringens och Sverigedemokraternas satsningar gör inget för den som har det knapert. För vem tror att den mamma eller pappa som äter gröt eller hoppar över middagen för att spara pengar skulle ha råd att dra igång en köksrenovering eller att den som lånar av sina släktingar för att betala för fotbollsskorna skulle kunna lägga många tusen på en ny veranda?

Dessutom exkluderar regeringens största satsning i vårbudgeten de 3 miljoner människor som hyr sin bostad, för de omfattas inte av rotbidraget, såvida de inte har en sommarstuga. En stor del av befolkningen får alltså vara med och betala för regeringens prioritering men får inte en krona tillbaka.

Till alla hårt kämpande familjer där ett besök på Liseberg är lika avlägset som en lottovinst vill jag säga att Vänsterpartiet hade agerat annorlunda. Vi ser hur många ni är som kämpar och sliter för att få vardagen att gå ihop. Vi ser hur avlägsen en lyxrenovering är och hur lite regeringens åtgärder hjälper.

Om vi hade fått bestämma hade alla Sveriges barnfamiljer fått extra barnbidrag i juni och juli. Vi hade också sett till att bostadsbidraget låg kvar på den högre nivån och att den som omfattas av det hade fått extra utbetalningar i juni och juli. Vi hade gjort detta för att vi prioriterar vanliga familjer, för att alla barns barndom och sommarlov ska kunna vara värdefulla utan att familjen blir skuldsatt eller behöver leva med ångest och för att en meningsfull fritid och nöjen ska vara möjliga även för en familj med små resurser.

Herr ålderspresident! Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 208 MARTINA JOHANSSON (C):

Herr ålderspresident! Hur vi lever våra liv och vilka livsval vi gör har förändrats genom åren, framför allt eftersom vi har andra värderingar och andra krav och förväntningar på föräldrar, barnomsorg och arbetsmarknaden. Eftersom vi lever våra liv annorlunda och förväntar oss ett mer jämställt föräldraskap behöver vi en föräldraförsäkring som är både modern och inkluderande.

Vi har gått från att mammorna slutade arbeta när första barnet kom och blev hemmafruar till att mammor fick föräldrapenning under första tiden de var hemma med det nyfödda barnet, för att sedan kunna återgå till sitt arbete, till det som nu är möjligt: att både mammor och pappor kan få föräldrapenning.

Fler föräldrar delar på föräldraledigheten, och fler pappor tar ut föräldrapenning. Vi pratar ofta om denna förändring som att pappor måste vara hemma med barnen, men vi behöver även lyfta fram värderingen och förväntan att mammor ska återgå till arbetet. Det är nämligen inte tillräckligt att säga att papporna ska vara hemma, utan vi måste också säga att mammorna ska återgå till arbete för att vi ska kunna ändra de värderingar som styr våra val.

Herr ålderspresident! Vi i Centerpartiet tycker att det är dags att ytterligare anpassa våra system till det samhälle och de familjekonstellationer som vi lever i i dag.

Det handlar både om flexibiliteten och om att det ska gå att överlåta ytterligare föräldrapenningdagar till andra för barnet viktiga vuxna. En familj med fler än två vårdnadshavare behöver ha möjlighet att gemensamt vara delaktiga i barnets liv. Att kunna välja handlar också om att inte reservera fler dagar än vad som redan är reserverade för vardera förälder. Att inte ha fler reserverade dagar handlar både om flexibiliteten att kunna dela dagar med fler föräldrar men också om att varje familj utifrån sin livssituation behöver kunna välja hur de vill fördela sin ledighet.

Herr ålderspresident! När dagar har reserverats har uttaget blivit mer jämställt, vilket var ett av syftena, men det har inte lett till det vi förväntade oss: att kvinnorna skulle återgå till arbetet. Statistik visar att det inte är självklart att kvinnorna är hemma mindre för att männen är hemma mer, utan statistiskt sett är de hemma lika mycket men med den lägre ersättningen eller ingen ersättning alls. Vi behöver alltså få en förändrad värdering.

Fler delar av föräldraförsäkringen behöver ses över, tycker vi i Centerpartiet, och det har vi också föreslagit. Det är inte bara de reserverade dagarna som är skälet.

Centerpartiet har förslag om att exempelvis SGI ska beräknas utifrån hur länge man har varit hemma i stället för utifrån barnets ålder och att vi ska se över rättigheten till ledighet för barn oavsett om föräldrapenning tas ut eller inte. Det sistnämnda innebär rent praktiskt att man kan vara hemma i över ett år utan att ta ut en enda föräldrapenningdag, och kanske är det där vi behöver se över regelverket.

Herr ålderspresident! När det gäller att få föräldrar att ta ett större gemensamt ansvar under barnets småbarnsår har dubbeldagarna varit en framgångsfaktor, och där vill vi gå vidare och ta bort gränsen för antal dagar. Vi vill också se över det som nu har skett så att det verkligen blir så som vi vill ha det. Det har ändrats från 30 till 60 dagar, men vi vill alltså ha obegränsat antal dagar.

Det gemensamma ansvaret har många fördelar, och därför vill vi också ha en jämställdhetsbonus både i föräldraförsäkringen och när barnen är sjuka.

Föräldraförsäkringens uppdrag är att ge föräldrar möjlighet att kombinera arbete och småbarnsår, och det handlar främst om de första småbarnsåren. I dag finns en gräns, att 80 procent av dagarna ska tas ut under barnets första fyra år. Vi vill sänka gränsen till tre år för att båda föräldrarna ska koncentrera sin ledighet till de första åren – för anknytningens skull, för att få en jämnare fördelning av ledigheten och för att båda föräldrarna ska återgå till arbetsmarknaden.

Att arbeta heltid är en av de bästa delarna för att få en jämställd arbetsmarknad, som i förlängningen ger jämställda pensioner.

Med detta, herr ålderspresident, yrkar jag bifall till reservation 7, men jag står självfallet bakom Centerpartiets samtliga reservationer.

I detta anförande instämde Daniel Persson (SD).

Anf. 209 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP):

Herr ålderspresident! Den ekonomiska familjepolitiken, som vi debatterar i dag, är en del av Sveriges trygghetssystem. Jag gillar det ordet – trygghetssystem – för det är vad allt vårt arbete handlar om: att det ska vara tryggt att leva i Sverige och att det behöver finnas ett ekonomiskt skyddsnät som säkerställer att så blir fallet.

Vad är då trygghet? För mig och Miljöpartiet är trygghet att ha någonstans att bo, att veta att man har råd att betala hyran, att köpa mat och kläder och att ordna fritidsaktiviteter för barnen. Men det är en trygghet som allt färre svenskar känner i dag. Matpriserna och hyrorna stiger mycket snabbare än vad lönerna gör. Antalet vräkningar ökar år för år, och till och med vräkningarna av barn blir fler. För allt fler barnfamiljer, studenter och låginkomsttagare har det blivit en omöjlig ekvation att få lönen att räcka hela månaden.

För många svenskar har trygghetssystemet länge varit en livlina som har fått livet att gå ihop. Bostadsbidraget, barnbidraget och underhållsstödet har gett många människor de extra kronor de har behövt för att betala hyran, maten och barnens kläder och aktiviteter. Men det är ett trygghetssystem som urholkas alltmer för varje dag som går. Barnbidraget har inte höjts sedan den rödgröna regeringen höjde det 2018, och det var över 50 år sedan det täckte en så liten del av ett barns faktiska kostnader.

Riksrevisionen konstaterar att de hushåll som omfattas av bostadsbidraget bor i allt mindre bostäder samtidigt som andelen hushåll som nås av bostadsbidraget har halverats sedan 90-talet. Det är inte på grund av att färre hushåll behöver hjälp att betala hyran, utan tvärtom beror det på att inkomstgränserna och bostadskostnadstaket knappt har höjts på 30 år.

I ett läge där allt fler har det allt svårare och där svensk välfärd urholkas alltmer tar regeringen och Sverigedemokraterna nu också bort det tillfälliga bostadsbidraget till barnfamiljer och berövar alltså några av de ekonomiskt mest utsatta hushållen i Sverige en viktig källa till inkomst och trygghet när de behöver den som mest.

Sverige kan bättre. Vi politiker kan bättre. Det är dags att vi ser de brister som finns i de system vi har i dag och genomför de reformer som vi så uppenbart behöver göra för att stötta svenska hushåll.

Miljöpartiet vill höja och indexera barnbidraget och underhållsstödet så att de täcker mer av de faktiska kostnaderna för att ha barn och så att de inte urholkas över tid. Vi vill höja och permanenta det tillfälliga bostadsbidraget för barnfamiljer, som regeringen nu tar bort, och vi vill göra en ordentlig höjning och reform av bostadsbidraget så att fler människor får rätt till det och kan ha råd att efterfråga ett bra hem att leva i.

För mig och Miljöpartiet är det självklart att den trygghet som Sveriges generella välfärdssystem skänker till alla som är folkbokförda i Sverige ska bevaras och vara densamma oavsett om man är född här eller har invandrat hit.

Vi måste även se till att flyktingar från Ukraina ges samma rättigheter till barnbidrag och andra bostättningsbaserade rättigheter som gäller för andra som är folkbokförda i Sverige. Det är faktiskt väldigt enkelt: Ingen människa i Sverige ska behöva leva i fattigdom och otrygghet, och Miljöpartiet kommer alltid att kämpa för ett trygghetssystem som säkerställer att varje barn och vuxen får en chans att leva ett gott liv.

Herr ålderspresident! Trygghet handlar också om möjligheten att fly undan våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck. Personer som utsätts för eftervåld eller som bor på skyddade boenden kan ofta ha en mycket ansträngd ekonomisk situation som gör det mycket svårare att lämna eller hålla sig borta från sin förövare.

Förutom de uppenbara inkomstbortfall som följer av att tvingas bryta upp från sitt hem, sitt arbete och sin omgivning drabbas många våldsutsatta kvinnor av stora kostnader när deras uppgifter röjs av myndigheterna och de tvingas lämna bostaden med mycket kort varsel.

För Miljöpartiet är det självklart att staten måste hjälpa familjer som redan är i en mycket utsatt situation så att de inte också ska gå på knäna ekonomiskt, och vi ser därför ett akut behov av att införa en särskild flyttpeng i socialförsäkringssystemet för att brottsoffer inte ska behöva drabbas ekonomiskt när till exempel sekretessen brustit eller när återkommande flyttar krävs på grund av skyddade personuppgifter.

Herr ålderspresident! Trygghet är också vad familjehemsplacerade barn desperat behöver och vad de alldeles för ofta har nekats under sin uppväxt. Barn som placeras i familjehem bär redan från början med sig en otrygghet, då omvårdnaden brustit i hemmet. Behovet av anknytning till familjehemsföräldrarna är därför oerhört viktigt att möta, framför allt för de allra yngsta barnen men även för de lite äldre. Men i dag har familjehemsföräldrar ingen rätt att vara hemma med föräldrapenning, vilket gör anknytningen till en både tidsmässig och ekonomisk utmaning för många familjehem.

Det här är ett självklart och uppenbart problem som också är enkelt att lösa. Miljöpartiet menar att föräldrapenningens regelverk borde ändras så att familjehemsföräldrar får möjlighet att ta ut föräldrapenning utöver den vanliga ersättningen från kommunen för att kunna vara hemma med ett placerat barn på samma sätt som när ett barn föds eller adopteras in i en familj, för alla barn har rätt att känna sig trygga och omhändertagna.

Herr ålderspresident! Det finns många fler saker vi skulle behöva införa för att öka den ekonomiska tryggheten i Sverige: fler reserverade dagar och en tredelad föräldraförsäkring, tillfällig föräldrapenning för föräldrar till barn med sjukdom eller funktionsnedsättning, en icke behovsprövad graviditetspenning med mera.

Ska vi säkerställa att alla Sveriges invånare har trygga och goda levnadsvillkor behöver vi ett trygghetssystem som solidariskt hjälper dem som behöver det. Vi behöver bidrag och försäkringar som faktiskt uppfyller de mål vi sätter upp, som räcker till det vi vill att de ska räcka till och som skänker tid och trygghet till barn och föräldrar som kämpar varje dag för att få livet att gå ihop. Då behöver vi som riksdagsledamöter ta vårt ansvar och genomföra de reformer som vi vet kan göra skillnad nu och i framtiden.

Jag står bakom alla våra reservationer men yrkar bifall endast till reservationerna 4 och 8.

Anf. 210 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Herr ålderspresident! Jag tänkte egentligen inte ta replik på ledamoten, men om det går bra att jag rättar mina yrkanden här i replikskiftet gör jag gärna det.

Jag vill bara yrka bifall till reservation 14. Jag drar tillbaka de andra yrkandena.

Jag ber så hemskt mycket om ursäkt. Man är ny i riksdagen tills första mandatperioden är slut, va?

(TJÄNSTGÖRANDE ÅLDERSPRESIDENTEN: Vi löser detta.
Det var en lindrig replik, då.)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 maj.)

§ 17 Socialförsäkringsfrågor

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2024/25:SfU20
Socialförsäkringsfrågor (skr. 2024/25:71)
föredrogs.

Anf. 211 CAROLINE HÖGSTRÖM (M):

Herr ålderspresident! I dag debatterar vi ett motionsbetänkande med en minst sagt bred palett. Socialförsäkringsförmånerna spänner över stöd till den som är sjuk, stöd till den som vårdar en närstående, ekonomiskt stöd på grund av exempelvis en funktionsnedsättning och finansiering av gemensamma insatser.

Sjukförsäkringen ska ge ekonomisk trygghet vid sjukdom. Den ska finnas där när livet förändras och behoven är som störst. Men lika viktigt är det att den stöder återgång till arbete, för trygghet handlar inte bara om pengar utan även om att känna gemenskap och egenmakt.

Sjukförsäkringen har i alltför hög grad kommit att bli en lösning på flera problem som samhället inte lyckats lösa. Alltför många människor fastnar i långa sjukskrivningar eftersom det finns brister i andra system. Det kan handla om brister i vården, i arbetsmiljön eller i det förebyggande arbetet. Ofta är det kvinnor mitt i livet arbetande i offentlig sektor som drabbas hårdast.

Herr ålderspresident! Moderaternas utgångspunkt är tydlig: Vi ser människors potential och inte bara deras problem. Vi vet att sjukskrivning i många fall bör undvikas för individens skull.

En heltidssjukskrivning kan leda till förlorad social kontakt, försämrad psykisk hälsa och längre väg tillbaka. I värsta fall kan personer med psykisk ohälsa må ännu sämre i en alltför passiv sjukskrivning när det sociala skyddsnätet dras undan och arbetsplatsen och gemenskapen med kollegor kommer allt längre ifrån dem. Därför är det så viktigt att det inte enbart är en sjukskrivning för sjukskrivningens skull utan att det är en aktiv vårdinsats i syfte att få den försäkrade att komma på fötter igen. Vi värnar ett sjukförsäkringssystem som både ger stöd när det behövs och främjar återgång till arbete.

Herr ålderspresident! Det är glädjande att sjukfrånvaron på många håll är historiskt låg ur ett längre perspektiv. Men samtidigt ökar antalet långa sjukskrivningar, särskilt på grund av psykisk ohälsa. Det oroar oss – och det kräver åtgärder.

Regeringen har därför redan vidtagit flera viktiga åtgärder som jag vill passa på att nämna här i kammaren i dag.

Man har ökat budgeten för arbetsplatsnära rehabiliteringsstöd.

Man har gett ett skarpt uppdrag till Försäkringskassan att förbättra samverkan med vården, arbetsgivaren och företagshälsovården.

Statsrådet har hållit rundabordssamtal om sjukskrivningarna med kommuner och regioner, vilket är särskilt angeläget i och med att det är i de sektorerna vi ser störst andel sjukskrivna.

Man har inom socialutskottets område gjort viktiga satsningar på forskning om kvinnosjukdomar såsom endometrios och klimakteriebesvär.

I januari i år presenterade regeringen en nationell strategi för psykisk ohälsa och suicidprevention.

Regeringen har också gjort en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner om att arbetet ska utvecklas för att främja psykisk hälsa och förebygga ohälsa och suicid samt förbättra livsvillkoren för personer med psykisk ohälsa.

I vårändringsbudgeten gör regeringen en förstärkt satsning på den specialiserade psykiska vården.

Försäkringskassan får i uppdrag att stärka uppföljningen av arbetsgi-
vares planer för återgång i arbete samt att förbättra samordningen av reha-
bilitering.

Regeringen har också tagit initiativ till Sveriges första nationella stra-
tegi mot ensamhet, vilket är en viktig pusselbit för att främja psykisk hälsa.

Det jag har beskrivit är bara några delar i ett helhetsgrepp. Vi moderater är övertygade om att lösningen ligger i att inte enbart förlänga sjuk-
skrivningstiden utan också minska orsakerna bakom att människor blir
sjuka. Det här är ytterst en fråga om människors liv och hälsa, och därför
är det mycket positivt att vi har en regering som tar denna fråga på stort
allvar.

Herr ålderspresident! Jag vill också kort kommentera Riksrevisionens
granskning av arbetet med att förebygga sjukskrivningar och underlätta
återgång i arbete, som hanteras i detta betänkande.

Det är en viktig granskning som visar att det finns förbättringspotential,
minst sagt, bland annat när det gäller styrning och uppföljning inom För-
säkringskassan och vården. Det stärker den moderata linjen. Det krävs tyd-
ligare samverkan, bättre koordinering och fokus på återgång till arbete.
Regeringen har redan tagit initiativ som svarar upp mot detta, inte minst
genom att utveckla arbetet med försäkringsmedicin och rehabiliterings-
kedjan. Men det krävs fortsatt uppföljning, inte minst med kvinnors hälsa
i fokus.

Oppositionen målar ofta upp en mörk bild av moderat politik inom so-
cialförsäkringen. Men faktum är att vi fokuserar på rättssäkerhet, träffsä-
kerhet och återgång i arbete. Vänstersidans lösning tenderar att vara att
sjukskriva fler och förlänga sjukskrivningarna. Vår lösning är att fler ska
komma tillbaka snabbare. Medan vänstersidan dömer ut människor från
arbetsmarknaden till ensamhet i långa sjukskrivningar ser vi potentialen

hos människor och vill att de ska få vara en del av en arbetsgemenskap – i den utsträckning de har möjlighet.

Vi ska ha en sjukförsäkring som är varm i krisen men som också förväntar sig att både individ och omgivning agerar för tillfrisknande. Det kräver ansvar från individen och från vården, arbetsgivaren och myndigheterna. Samverkan är nyckeln.

Herr ålderspresident! När vi ändå talar om samverkan vill jag passa på att säga några ord om samordningsförbunden. Där samlas Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och kommuner och regioner för att samverka runt individer som ofta står långt från arbetsmarknaden och vilkas resa för att komma tillbaka ofta är lång.

Med framgångsrika insatser kan samordningsförbunden göra stor skillnad för individerna. För ett par veckor sedan fick jag möjlighet att besöka Surahammar och Samordningsförbundets insats där. Där mötte jag engagerade medarbetare och en deltagare som beskrev sin resa från hemmasittande till att nu ha ett arbete – otroligt inspirerande! När vi samverkar och ger samhällets gemensamma stöd för att komma tillbaka kan vi göra en enorm skillnad för den enskilde.

Herr ålderspresident! Jag vill också säga något om jämställdhet. Kvinnor är överrepresenterade när det gäller vård av anhörig och närståendepenning. De tar ett allt större ansvar för den obetalda föräldraledigheten, och framför allt är kvinnor överrepresenterade i sjukfrånvarostatistiken.

Den här bilden oroar. Men lösningen ligger i förbättringar av arbetsmiljön, vårdkedjor och satsningar på forskning och det förebyggande arbetet. Just där gör den här regeringen skillnad.

Moderaterna tror på reformer, inte reträtter. Vi tror på frihet under ansvar – också inom socialförsäkringarna.

Därmed vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

I detta anförande instämde Magnus Resare, Mats Sander och Viktor Wärnick (alla M).

Anf. 212 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP) replik:

Herr ålderspresident! Det finns sedan ett par år tillbaka ett utredningsförslag på regeringens bord om att möjliggöra för studenter att bli deltids-sjukskrivna. Det finns även flera färdiga utredningsförslag som skulle leda till att bland annat kulturarbetare, idrottare och företagare fick ett starkare skydd i sjukförsäkringen – helt enkelt en större trygghet.

Regeringen har dock än så länge inte gått vidare med några av dessa utredningsförslag, och jag vill fråga Caroline Högstrom varför regeringen inte agerar för att fler företagare, studenter, kulturarbetare och idrottare med flera ska få ett starkare skydd i den svenska sjukförsäkringen. Det här borde vara ganska okontroversiella frågor, men vi ser tyvärr inget agerande från regeringen.

Anf. 213 CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik:

Herr ålderspresident! Tack, Malte Tängmark Roos, för frågan!

Jag kan såklart inte ge mer insyn än att säga att frågan bereds i Regeringskansliet, men jag vill passa på att lyfta fram någonting som jag tycker är en viktig skillnad mellan den moderatledda regeringen och Miljöpartiets

tidigare regeringssamarbeten, och det är just den historiska satsning vi nu ser för att motverka psykisk ohälsa.

När vi klev in i Regeringskansliet gjorde vi tydliga offensiver. Vi prioriterar psykisk hälsa i primärvården, och vi ser också sambandet mellan skola, socialtjänst och sjukvård. Lösningen är ju inte att gömma och glömma människor i statistiken, utan lösningen är tidiga insatser och tätare uppföljning.

Det är just det den här regeringen gör, och det är så vi faktiskt kommer åt den situation vi ser inom sjukförsäkringen och kan få fler att komma tillbaka till arbete.

Anf. 214 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP) replik:

Herr ålderspresident! Frågan bereds i Regeringskansliet, säger Caroline Högstöm. En av de här utredningarna, den senaste, presenterades för två år sedan. De andra utredningarna har legat på regeringens bord ännu längre än så. Jag kanske är naiv; jag är ganska ny här i riksdagen. Men jag tycker inte att det borde ta två år att läsa igenom ett utredningsbetänkande och komma fram till vilka förslag som man vill genomföra.

Jag återkommer till min fråga: Varför tar det så lång tid att bereda de här frågorna? De har ju legat på ert bord ganska länge.

När det gäller psykisk hälsa satsar regeringen absolut på det, och det tycker jag är en av de få bra grejer som den sittande regeringen gör. Vi i Miljöpartiet lade i vårt budgetförslag mer pengar på psykiatri och på de satsningar på psykisk hälsa som vi vill se. Men jag tar gärna en kapprustning i vem som kan satsa mest på att motverka den psykiska ohälsan.

Jag vill nog ändå ha ett svar från Caroline Högstöm: Hur lång tid ska det ta att bereda en fråga i Regeringskansliet?

Anf. 215 CAROLINE HÖGSTÖM (M) replik:

Herr ålderspresident! Jag skulle aldrig våga mig på att kalla en miljöpartist för naiv, men jag kan konstatera att när Miljöpartiet var en del av regeringsunderlaget under åtta år hände det heller inte särskilt mycket på det här området. Det är först när ni är i opposition som ni säger att ni vill göra saker. Men när ni hade makten och möjligheten såg vi inte så mycket. Jag tror därför att Miljöpartiet blir svaret skyldigt när det gäller varför det tar tid.

En av faktorerna var att vi inte kom till ett dukat bord. När vi tog över makten 2022 var inflationen skyhögt. Vi hade inte reformerna på plats, och många av de utredningar som sedan har presenterats har inte riktigt varit sådana som vi kan jobba vidare med direkt – de kräver mer arbete.

Jag tror snarare att det här är ett resultat av tidigare miljöpartistisk och socialdemokratisk politik som vi nu försöker städa upp.
(Applåder)

Anf. 216 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr ålderspresident! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 38.

Sjukförsäkringen ska givetvis vara en trygghet för alla som jobbar. När livet vänder, när kroppen eller psyket säger ifrån, ska vi kunna lita på att samhället finns där. De borgerliga partierna valde en annan väg när de gjorde om sjukförsäkringen, en väg där sjuka misstänkliggjordes och pres-

sades och där ekonomin många gånger till slut tvingade tillbaka människor i arbete innan de var redo. Det försökte vi steg för steg ändra på när vi hade regeringsmakten. Vi gjorde vad vi kunde, men det fanns inte majoritet i riksdagen för att göra sjukförsäkringen tillräckligt bra.

Herr ålderspresident! Vi socialdemokrater säger att det inte är människan det är fel på utan systemet. Vi vill att fokus flyttas från att pressa sjuka människor till att hjälpa människor tillbaka till arbetsförmåga. Det kräver att arbetsgivare, sjukvård och ibland även Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen tar ett större ansvar. Det är inte rimligt att den som är sjuk ska bära hela bördan själv.

Vi socialdemokrater har många förslag för att göra sjukförsäkringen mer rättvis, solidarisk och effektiv, men jag vill i dag lyfta fram tre delar.

För det första: Det orättvisa karensavdraget måste tas bort. Karensavdraget slår allra hårdast mot de arbetare som varje dag behöver finnas på sin arbetsplats för att ta hand om de gamla, köra bussen eller fortsätta bygget man jobbar på. En barnskötare som är sjuk två gånger på en månad, kanske för att hen har blivit smittad av sjuka barn, förlorar i dag 2 256 kronor i minskad lön på grund av karensavdrag. Det är väldigt mycket pengar för den som inte har en särskilt hög lön.

Herr ålderspresident! Hälften av LO-medlemmarna uppger att de det senaste året har gått till jobbet minst en gång fast de varit sjuka. Detta gäller 7 av 10 handelsanställda. Sverige är det enda landet i Skandinavien med dubbla, eller egentligen trippla, självrisker i sjukförsäkringen. Inget annat nordiskt land har karensavdrag. Ändå verkar de finska, danska och norska arbetsplatserna fungera alldeles utmärkt.

Trots det här vill SD-regeringen behålla systemet med karensavdrag. Det är kortsiktigt och orättvist. Vi menar att det inte bara är rätt för individen att ta bort det orättvisa karensavdraget utan också samhällsekonomiskt klokt. När sjuka har råd att stanna hemma för att bli friska minskar också smittspridning, och långvariga sjukskrivningar kan förebyggas.

För det andra: Garantiersättningen i sjukersättningen måste höjas. I dag är den på en så låg nivå att knappt någon kan leva på den en hel månad. Det är ett hån mot de människor som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning inte har arbetsförmåga. Med en höjd garantiersättning visar vi att samhället står bakom de här människorna och att vi värderar deras liv och deras insats. Det är en fråga om värdighet men också om jämlikhet.

För det tredje vill vi socialdemokrater bredda samverkan inom Finsam. Det handlar om att ge människor med komplexa behov, som kanske har varit sjukskrivna länge, som har psykisk ohälsa eller samsjuklighet, en verklig chans att hitta tillbaka till arbetslivet. Vi hörde nyss Caroline Högstrom beskriva den utmärkta verksamheten i samordningsförbundet i Surahammar. Det finns väldigt många fler runt om i landet.

Jag frågar mig varför SD-regeringen inte styr de statliga myndigheterna så att man använder verktyget Finsam på ett effektivt sätt. I dag faller tyvärr alldeles för många människor mellan stolarna. Vi läste senast i går i Arbetsvärlden om att Arbetsförmedlingen nu har ett projekt för att bli av med de jobbiga fallen i stället för att använda verktyget Finsam, som hade varit alldeles utmärkt för att hjälpa gruppen människor som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom.

När myndigheter går samman i gemensamma insatser kan förmåga byggas i trygghet och individen få stöd att försörja sig själv. Finsam har visat att samverkan funkar, men i dag når man inte tillräckligt många. Vi socialdemokrater vill alltså se en breddad lagstiftning som gör att fler grupper kan få samordnat stöd. Regeringen måste nu akut se till att styra Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen så att de redan i dag använder det superpotenta verktyget Finsam som det var tänkt.

Den som betalar priset för regeringens och generaldirektörernas nonchalans är de sjuka och de arbetslösa, som får fortsätta ett liv i utanförskap. Det är skamligt.

Herr ålderspresident! Riksrevisionens rapport om användningen av övervägande skäl vid 180 dagars sjukskrivning, som också ingår i betänkandet, är en förändring av regelverket som Socialdemokraterna och Miljöpartiet gjorde när vi hade regeringsmakten för att inte tvinga bort sjuka människor från yrken och arbetsplatser som de har utbildning och kompetens för.

Den rapporten visar något viktigt, nämligen att Försäkringskassan saknar beslutsstöd för hur övervägande skäl ska tolkas. Det skapar osäkerhet för handläggarna men framför allt för de människor som behöver stöd i en tuff livssituation. Att man blir uppsagd och kastas ut i arbetslöshet i stället för att få den rehabilitering, det stöd och kanske den anpassning som krävs för att komma tillbaka till det jobb man kan och de kollegor man känner ska givetvis undvikas när övervägande skäl talar för att det finns en väg tillbaka.

Jag är stolt över de förändringar av lagstiftningen vi gjorde. Vi socialdemokrater motsätter oss en skärpning av bedömningarna. Men i stället för att se till att handläggarna på Försäkringskassan får bättre verktyg och stöd för att göra rättssäkra och individuella bedömningar väljer regeringen att gå i en annan riktning. De vill se över hur begreppet används, och vi socialdemokrater befarar att det är ett sätt att ytterligare strama åt bedömningarna. Det är fel väg att gå, och därför har vi ett särskilt yttrande om det.

Herr ålderspresident! Sjukförsäkringen ska finnas där när människor inte klarar av att arbeta på grund av sjukdom. Den ska inte vara en kontrollmaskin där människor bollas runt utan ge trygghet medan arbetsförmågan tryter. Vi socialdemokrater menar att det måste finnas utrymme för individuella bedömningar. Alla sjukfall ser inte likadana ut. Människor är inte mallar. De är individer. De har olika möjligheter till återgång i arbete, och de ska få stöd att nå sin fulla arbetsförmåga så fort det bara går.

Vi vill ge Försäkringskassan i uppdrag att säkerställa att arbetsgivarna kommer in tidigare i rehabprocessen, att stödet ges snabbare, att insatser sätts in i tid och att fler får stöd att återfå sin arbetsförmåga i stället för att fastna i passivitet och utanförskap.

Vi socialdemokrater tror på en sjukförsäkring som både ger trygghet när man är sjuk och bidrar till att människor kommer tillbaka till arbete. Det är rättvist, humant och hållbart. Vi tror på ett samhälle där trygghet går hand i hand med ansvar, där ingen lämnas efter och där systemen byggs för människan – inte tvärtom.

Sverige ska ha en sjukförsäkring att lita på. Men det kräver politisk vilja. Det har vi tyvärr inte sett röken av från SD-regeringen. Vi socialdemokrater vill bygga en sjukförsäkring som håller i både motvind och medvind. Men för det krävs helt uppenbart en progressiv majoritet här i riksdagen, och det hoppas jag att väljarna röstar för om drygt ett år, för då blir det åka av.
(Applåder)

Anf. 217 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Herr ålderspresident! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets majoritetsbeslut. Det innebär också avslag på alla motioner inom området socialförsäkringsfrågor.

Vi vet inte något om vår egen morgondag. Livet kan innehålla situationer som innebär att vi behöver stöd från sjukvården och även ekonomiskt stöd. Vi bör alla ha möjligheten att känna trygghet och att det gemensamma bär och ger stöd när man av olika anledningar inte förmår göra det man önskar.

För oss kristdemokrater är det viktigt att socialförsäkringarna bidrar till ekonomisk trygghet oavsett var och när i livet du befinner dig. Samtidigt kan fortfarande mycket mer göras för att fler inte ska behöva bli sjuka samt för att fler ska komma tillbaka till aktivitet och arbete efter en sjukdomsperiod. Vi kristdemokrater förespråkar ett trygghetssystem som ger ekonomisk trygghet genom livets olika skeden. Hur systemet är uppbyggt har stor betydelse för såväl människors trygghet som människors beteende och drivkraft att arbeta.

Herr ålderspresident! Trygghetssystemet behöver ha en inriktning och modell som gör att varje person får motivation att delta i åtgärder som leder tillbaka till god hälsa. Målet bör också vara att varje individ kommer tillbaka till arbetsliv och aktivitet så snart som möjligt, naturligtvis utifrån den förmåga och kapacitet personen har eller på sikt kan nå. Här är det viktigt att samhälle och arbetsgivare samverkar med god rehabilitering utifrån varje enskilt fall.

För att minska sjukskrivningstalet långsiktigt är även det förebyggande arbetet centralt. Vi kristdemokrater vill betona att detta förebyggande arbete måste ses i ett brett perspektiv. Det räcker inte att fokusera på arbetsplatsen och de problem som kan uppstå där. Livets olika delar måste vara möjliga att förena.

Det måste finnas möjlighet till individuella val, inte minst för familjerna. Basen för detta är en politik som brett bidrar till att minska stressen och som skapar goda förutsättningar för förbättrad folkhälsa. Möjligheterna för var och en att få ihop sitt livspussel påverkas av den förda politiken inom många olika områden.

Vi anser att politiken i möjligaste mån ska undvika att styra och ställa i människors liv. I stället bör den vara inriktad på att kontinuerligt skapa bättre förutsättningar för enskilda och familjer att få ihop sin vardag. Vi vill ge människor makt över sin vardag, och det ska finnas möjlighet till valfrihet. Tyvärr har vi under de gångna åren sett hur den S-ledda regeringen gått i motsatt riktning och velat styra enskildas och barnfamiljers vardag mer.

Vi vill genomföra ett tydligt skifte inom familjepolitiken, där makt och inflytande över den egna vardagen flyttas från politiken till den enskilda familjen. På så sätt kan dagens stressade föräldrar och barn få mer tid med varandra samtidigt som kombinerandet av föräldraskap och arbetsliv underlättas.

Herr ålderspresident! All sjukdom går självklart inte att undvika genom ett starkt förebyggande arbete. Hälso- och sjukvården måste kunna erbjuda god, tillgänglig vård inom rimlig tid. Hälso- och sjukvården ska hjälpa oss att må bra och ge vård när vi blir sjuka. Den behöver ha ett hälsofrämjande och vårdande uppdrag. De hälsofrämjande insatserna behöver få större fokus. Varje person har ett eget ansvar, men fler samhällssektorer måste bidra för att alla människor ska ha en god psykisk hälsa och för att preventiva insatser ska fungera.

Utgångspunkten för sjukförsäkringen är att den ska vara trygg för den som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom. Den som kan återfå arbetsförmågan, helt eller delvis, ska naturligtvis få hjälp och gott stöd för att åter komma i arbete. Allt annat vore ett stort slöseri med både mänskliga och samhälleliga resurser.

Vi vill att sjukförsäkringssystemet ska se till människors möjlighet, och det är viktigt att systemet ger drivkrafter för att ta till vara varje persons arbetsförmåga och erbjuda olika vägar tillbaka till arbete. Den enskildes arbetsförmåga ska betonas, och därför behövs en möjlighet till större flexibilitet.

I dag är systemet ganska stelbent. Vi har länge argumenterat för att de fasta stegen i sjukförsäkringen, som i dag är 25, 50, 75 eller 100 procent, bör förändras. Vi anser att den enskilda personen fulla förmåga och möjlighet till arbetsinsats inte tillvaratas i dagens system. Vi fortsätter att förrespråka och argumentera för större flexibilitet genom en personanpassad procentsats mellan 20 och 100 procent, utan fasta steg.

Ett ytterligare skäl för ett sådant system är att det skulle vara mer tillåtande mot människor som till exempel har förlorat en närstående. I dag sjukskriver sig många på grund av sorg. Det finns visserligen en möjlighet för den som arbetar i ett företag med kollektivavtal att få viss ledighet i samband med ett dödsfall. Men därefter är systemets trubbighet något som försvårar för människor som har förlorat någon att komma tillbaka i normal arbetsförmåga i rätt takt.

Herr ålderspresident! Vårdköerna är fortfarande oacceptabelt långa. Vi har länge argumenterat för åtgärder som ska komma till rätta med det. För oss framstår det som står i Tidöavtalet om en ökad statlig styrning som ett gott steg. Kortare vårdköer ger möjlighet till snabbare tillfrisknande och till att komma tillbaka fullt ut och efter egen förmåga till arbete. Det är positivt för varje människa men också för vårt samhälle.

Många orsaker till sjukdom har sin grund i psykisk ohälsa. Regeringen har sedan den tillträdde och i sina senaste budgetar ökat satsningarna för att stödja arbetet att möta den psykiska ohälsan. Under en kristdemokratisk minister görs nu ett betydande arbete för att förbättra denna livsviktiga vård. Det är också en viktig pusselbit för att minska sjukskrivningarna och öka folkhälsan.

Det behövs naturligtvis också fokus på rehabilitering och att åtgärder sätts in för att motverka ohälsa. Ett reformarbete behövs för att öka arbets-

utbudet. En förbättrad rehabilitering och arbete utifrån den förmåga man har ger förutsättningar för att möta de ökade sjukskrivningarna.

Herr ålderspresident! Kristdemokraterna ger som sagt sitt stöd till utskottets förslag. Detta motionsområde visar dock, likt många andra områden, att det inte finns en samlad politik inom oppositionen. Reservationerna görs till stor del enskilt, och man kan undra vad den gemensamma linjen är, om det mot förmodan och min egen förhoppning blir en annan regering efter nästa val. Men det är nog en fråga som vi inte får svar på i denna debatt.

Tidöpartierna har som regeringsbas enats om ett politiskt handlingsprogram inom många områden, så även inom socialförsäkringsområdet. Vi håller på att sätta politiken, och vi återkommer med fler förslag.
(Applåder)

Anf. 218 CLARA ARANDA (SD):

Herr ålderspresident! I kväll debatterar vi socialförsäkringsutskottets betänkande om socialförsäkringsfrågor. I betänkandet behandlar utskottet även regeringens skrivelse *Riksrevisionens rapport om Försäkringskassans användning av övervägande skäl vid 180 dagars sjukskrivning*.

Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 46 och även läsa upp vårt ställningstagande i anslutning till den specifika punkten.

”Regeringen bör verka för att öka kunskapen om effektiva rehabiliteringsinsatser och se över åtgärder för att utveckla rehabiliteringsinsatserna för sjukskrivna som lider av psykisk ohälsa. Regeringen bör i sitt arbete särskilt beakta behovet av insatser för att stärka kvinnors psykiska hälsa. Den psykiska ohälsan är ett jämställdhetsproblem. Kvinnor är sjukskrivna i nästan dubbelt så hög utsträckning som män.

Regeringen bör även utveckla arbetet med kunskapshöjande insatser för att öka medvetenheten om tidiga tecken på psykisk ohälsa och se över strukturer där tidiga tecken på psykisk ohälsa kan hanteras med snabba åtgärder som en del av ett systematiskt proaktivt arbete. Kunskapen bör även stärkas hos berörda aktörer.

Regeringen bör dessutom överväga att inkludera ett suicidpreventivt fokus i det fortsatta arbetet med sjukförsäkringen, beakta behovet av en översyn och analys av Försäkringskassans förändringsarbete med särskilt fokus på sjukfrånvaro vid psykiatriska diagnoser, överväga möjligheten att införa krav på medicinska suicidriskbedömningar i det försäkringsmedicinska beslutsstödet och beakta behovet av att rikta in det samlade nationella arbetet med suicidprevention på sjukförsäkringens problemområden. Kunskapen om och förståelsen för innebörden av psykiatriska tillstånd och psykisk ohälsa behöver vidareutvecklas.

Regeringen bör också verka för behovsanpassad myndighetskommunikation genom att ge berörda myndigheter i uppdrag att se över sin kommunikation med den målgrupp som har stressrelaterad psykisk ohälsa.”

Herr ålderspresident! Trots det faktum att psykiatriska diagnoser är den vanligaste orsaken bakom sjukskrivningar är Sverigedemokraterna ganska ensamma om att prata om faktiska åtgärder för att hantera detta, inte minst i den kontext som rör sjukskrivningar. Därför är jag glad att Moderaterna, med Caroline Högström i spetsen, också lyfter fram detta viktiga område i kammaren i kväll. Jag kommer att fortsätta att särskilt ta upp området i dagens debatt eftersom frågan helt klart behöver bli mer uppmärksammas.

Att kvinnor i betydligt större utsträckning blir sjukskrivna på grund av psykisk ohälsa och är sjukskrivna längre är inget nytt. Det har vi vetat om ett tag. Det är tyvärr återkommande när det gäller frågor som rör kvinnors hälsa. Både vård och forskning på området har länge varit eftersatt. Sverigedemokraterna har under lång tid drivit på för att kunskapen måste öka om sjukdomar och tillstånd som främst drabbar kvinnor och flickor. För oss är det här en helt avgörande fråga om grundläggande jämställdhet.

Herr ålderspresident! Jag är därför särskilt stolt över att Sverigedemokraterna tillsammans med regeringen presenterat den största forsknings- och innovationspropositionen någonsin, med ett riktat fokus på att stärka forskningen om kvinnors hälsa och sjukdomar. Det är en satsning som ska fokusera på sjukdomar och tillstånd som är unika för eller vanligare bland kvinnor.

När det gäller psykisk ohälsa utifrån ett sjukförsäkringsperspektiv är vi i väldigt stort behov av ökade kunskaper. Vi behöver ta reda på vilka faktorer som leder fram till den psykiska ohälsan, vilka konsekvenser den får och vilken behandling som är mest effektiv, inte minst beträffande återgång i arbete.

Vi vet att psykiatriska diagnoser, exempelvis depression och ångest, i många fall leder till långtidssjukskrivningar. En sjukskrivning i sig är ingen behandlande åtgärd, och en alltför långvarig sjukskrivning kan i sin tur förvärra den psykiska sjukdomen. Därför är rätt insatser tidigt i sjukvårdningsprocessen helt avgörande för både individen och samhället.

Vi kan därmed också konstatera att vi behöver fortsätta i samma riktning som den sittande regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna har påbörjat, det vill säga ett starkt fokus på forskning om kvinnors hälsa och sjukdomar som drabbar kvinnor.

Vi behöver också bli bättre på att ta till oss av den nya forskningen och göra det både snabbare och mer effektivt, inte minst för att säkerställa att det finns ett vetenskapligt stöd bakom de insatser som sätts in vid långtidssjukskrivningar på grund av psykiatriska diagnoser. Vi behöver säkerställa insatser som gör skillnad på riktigt, som hjälper, behandlar och förändrar liv.

Herr ålderspresident! Jag vill också nämna Sverigedemokraternas och regeringens arbete med tidiga insatser och vårdmodeller som kan möta olika former av psykisk ohälsa snabbt och på ett ändamålsenligt sätt utifrån individuella behov. Det är helt avgörande i sammanhanget. Det är otroligt viktigt att vi stärker primärvårdens arbete mot psykisk ohälsa. Detta är faktiskt den första riktade satsning som någonsin genomförts vad gäller primärvårdens arbete med psykisk hälsa.

Arbetet med att motverka och förebygga psykisk ohälsa i Sverige fortsätter att vara en av Sverigedemokraternas och regeringens viktigaste prioriteringar. Med ett långsiktigt fokus och satsningar som står i proportion till det faktum att psykisk ohälsa och suicid är en av vår tids stora hälso- och samhällsutmaningar kommer vi att göra skillnad.

I vårändringsbudgeten för 2025 finns en förstärkt satsning på den specialiserade psykiatriska vården som innebär att ytterligare 500 miljoner kronor avsätts under 2025 med syftet att öka antalet vårdplatser inom vuxenpsykiatri samt öka antalet platser för självvald inläggning på avdelning. Detta visar ännu en gång att vi tillsammans med regeringen tar denna fråga på väldigt stort allvar.

Herr ålderspresident! Jag skulle kunna stå här och prata väldigt länge om våra många och banbrytande satsningar på området psykisk hälsa, fast jag inser att jag behöver begränsa mig något då timmen är sen. Sammanfattningsvis kan vi alla konstatera att förutsättningarna att minska antalet långtidssjukskrivningar till följd av psykiatriska diagnoser ökar med de mångfasetterade insatser som jag har redogjort för i mitt anförande, och vi kommer att fortsätta detta arbete.

Herr ålderspresident! Jag nämnde inledningsvis regeringens skrivelse gällande Riksrevisionens rapport om Försäkringskassans användning av övervägande skäl vid 180 dagars sjukskrivning. Jag vill också framföra att Sverigedemokraterna står bakom analysen i regeringens skrivelse då vi ser att det finns ett behov av att Försäkringskassan vidtar åtgärder för att öka likformigheten och träffsäkerheten i användningen av bestämmelsen om övervägande skäl, utifrån vad som framgår av Riksrevisionens iakttagelser och dess rekommendationer till myndigheten.

För oss är det viktigt att säkerställa det vi menar att uppdraget också innebär: att vi får en likformig och träffsäker tillämpning genom att Försäkringskassan rättar till befintliga brister i sina riktlinjer om hur regeländringen ska tillämpas. Med detta sagt kommer Sverigedemokraterna att följa Försäkringskassans arbete noga för att se till att uppdraget inte leder till en alltför strikt bedömning. Det är enligt oss inte syftet med uppdraget. (Applåder)

Anf. 219 PATRIK KARLSON (L):

Herr ålderspresident! Sjukförsäkringen ska ge ekonomisk trygghet vid sjukdom och aktivt stödja vägen tillbaka till arbetslivet. Under denna mandatperiod har regeringen bland annat tagit initiativ för att sänka trösklarna för återgång i arbete för den som varit sjukskriven.

Ett viktigt exempel är förslaget om arbetsprövning med bibehållen sjukpenning. Det innebär att den som har rätt till hel sjukpenning i överenskommelse med sin arbetsgivare ska kunna prova att arbeta under en kort period utan att förlora sin ersättning. Arbetsprövningen kan ske i upp till 14 dagar åt gången, dock högst två gånger per år. Genom denna reform ges sjukskrivna en ny möjlighet att pröva sin arbetsförmåga i liten skala, utan oro för att stå utan inkomst.

För individen kan detta betyda snabbare rehabilitering och ökad självkänsla, och för arbetsgivaren och samhället innebär det att värdefull kompetens tas till vara. Jag tror att det är så de flesta av oss vill att sjukförsäkringen ska fungera – som en trampolin tillbaka in i arbetsgemenskapen, inte kvicksand man fastnar i.

Vi har också tagit emot och arbetar vidare med bredare underlag för att främja ett längre och hållbart arbetsliv. I höstas presenterades studien *Ett mer hållbart och längre arbetsliv*. Den redogör för åtgärder som kan göra det möjligt för fler att orka och vilja arbeta längre upp i åldrarna, något som vi ser ett behov av i dag i och med att vi har kompetensbrist på arbetsmarknaden. Detta är solklart viktigt för samhällsekonomin men också för individens självbestämmande. Genom bättre arbetsmiljö, kompetensutveckling i arbetslivet och flexibilitet i pensionssystemet lägger vi en grund för att de som kan och vill arbeta längre får göra det.

Herr ålderspresident! Ett konkret problem som har funnits är regeln att en egenföretagare över 55 år inte får byta till kortare karenstid i sjukför-

säkringen. Detta har under lång tid både uppfattats som orättvist och hämmat äldre företagares trygghet. Glädjande nog ska denna karenstidsregel slopas. Det är rimligt att äldre egenföretagare får samma möjlighet som andra att anpassa sin trygghet. För företagaren handlar det om att våga fortsätta driva sitt livsverk utan oro för att stå utan ersättning vid sjukdom på äldre dagar.

Egenföretagare och studenter är två grupper som historiskt ibland har hamnat i kläm i våra trygghetssystem. Vi har länge drivit på för att alla ska ha ett rimligt skydd, oavsett om man är anställd, driver eget eller studerar. En dynamisk ekonomi och ett livslångt lärande kräver att människor vågar satsa, både på sina företag och på sig själva, utan rädsla för att helt stå utanför trygghetssystemen om något oförutsett skulle hända. Det står helt klart att vi behöver hänga med i samhällsutvecklingen och modernisera våra regler så att de passar både dagens arbetsmarknad och våra utbildningsmönster.

Herr ålderspresident! Varje krona i våra välfärdssystem är avsedd att hjälpa – den sjuke, den arbetslöse, den funktionsnedsatte, studenten eller pensionären. När bidragsbrott begås eller felaktiga utbetalningar sker ur systemen sviks både skattebetalarna och de behövande. Det undergräver också allmänhetens förtroende när rubriker om välfärdsfusk dyker upp gång på gång.

Det är därför den här regeringen har gjort kampen mot bidragsbrott och fusk till en av våra prioriterade frågor. Vi kan redan nu se en rad genomförda och planerade insatser för att komma åt problemen. Jag gläds åt att vi tar tag i detta, för jag vill fortsatt ha ett brett och generöst välfärdssystem. Det kräver att vi är hårda mot dem som utnyttjar det otillbörligt.

Ett exempel på lagstiftning på området som redan är på plats är lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar. Den lagen innebär att myndigheter helt enkelt fått ökad skyldighet att dela information för att upptäcka fusk och fel. Tidigare kunde sekretess och stuprör hindra exempelvis Skatteverket och Försäkringskassan från att enkelt utbyta uppgifter – nu har vi ändrat på det.

En annan del är den betalningssäkring inom socialförsäkringen som blev lag den 1 mars 2025. Det innebär att Försäkringskassan numera, precis som Skatteverket, vid skattefusk kan få möjlighet att via domstol frysa tillgångar hos den som är återbetalningsskyldig till följd av fusk, om det finns påtaglig risk att personen annars smiter från sitt betalningsansvar. Då kliver Kronofogden helt enkelt in och tar egendomen i anspråk till dess att skulden betalas eller drivs in.

Genom vårt samlade arbete mot felaktiga utbetalningar ökar vi legitimiteten i trygghetssystemen. Alla som på ett eller annat sätt är beroende av en ersättning – sjukpenning, pension, studiemedel eller annat – ska känna att systemet är solitt och pålitligt. Skattebetalarna ska veta att deras pengar används rätt. Och de som följer reglerna, de allra flesta, ska slippa misstron som sprids när fusk uppdagas. Det vinner vi alla på, för det är så vi upprätthåller viljan att finansiera våra trygghetssystem även framåt.

Med detta sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 220 TONY HADDOU (V):

Herr ålderspresident! Man ska kunna känna sig trygg med att trygghetssystemen finns där om man blir sjuk. Tyvärr funkar det inte alltid så. Vi har hört otaliga historier om människor som trots att läkare bedömt dem som för sjuka för att arbeta förlorar sin sjukpenning från Försäkringskassan med hänvisning till att de kan ta ett på arbetsmarknaden normalt förekommande arbete.

Situationen förbättrades dock 2021 när Vänsterpartiets mandat behövdes i förhandlingar med Socialdemokraterna. Då fick vi igenom förbättringar i sjukförsäkringen som innebär att fler får sjukskrivning efter dag 180. Detta verkade dock störa regeringen och Sverigedemokraterna en aning, och de tillsatte en utredning som skulle utvärdera de nya reglerna i sjukförsäkringen. Slutsatsen i utredningen var att man borde slopa de nya reglerna som gör att fler nu faktiskt får möjlighet att bli friska och återgå till sina arbeten.

En liten klapp på axeln kan regeringen kanske få för att man inte genomför utredningens förslag. Men det man också gjorde när man tillsatte den utredningen var att man lade ned en annan utredning som skulle titta på ytterligare förbättringar i sjukförsäkringen.

Detta säger lite om regeringen och de ambitioner den har eller inte har, för det finns mycket som behöver förbättras i sjukförsäkringen.

Huvudmålet för sjukförsäkringen måste vara att människor ska bli friska, återfå sin arbetsförmåga och återgå i arbete eller kunna söka nytt arbete – inte att sjukskrivningstalen ska vara så låga som möjligt. Sifferpolitiken i sjukförsäkringen har alltför länge fått vara styrande. Det måste också vara ett mål att man ska få ekonomisk trygghet under tiden.

Herr ålderspresident! Jag ska säga några ord om karensavdraget också. Karensavdraget innebär en stor ekonomisk börda för dem som arbetar i klassiska arbetaryrken, särskilt för dem som är extra utsatta för smitta eller arbetar i en bransch där man behöver undvika att smitta andra, till exempel i förskola och vård.

Sverige är unikt i Norden med att ha en dubbel självrisk i sjukförsäkringen – vi har ett karensavdrag samtidigt som vi inte ger hundra procent ersättning de efterföljande dagarna. Inga andra nordiska länder har det systemet.

Regeringspartierna varnar för måndagssjukan om karensavdraget tas bort. Det är märkligt att den sjukdomen bara verkar förekomma i Sverige. Tusen kronor mindre i lön för att man blir sjuk en månad är en kostnad som många LO-arbetare inte har råd att ta. Därför går många till arbetet trots att de är sjuka, med risk för att smitta andra och samtidigt slita på sin egen hälsa. Det är dags att Sverige likt andra nordiska länder skrotar karensavdraget.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 39.

Anf. 221 ANDERS W JONSSON (C):

Herr ålderspresident! Socialförsäkringssystemet, som vi debatterar denna sena timme, är en oerhört viktig del av det svenska trygghetssystemet. Inte minst gäller det sjukskrivningssystemet.

Om man drabbas av nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom eller skada ska man ha en trygghet som innebär att man inte därtill får stora ekonomiska problem. Sedan många år tillbaka har vi i Sverige stora pro-

blem med sjukförsäkringssystemet. Så är det fortfarande. Inte minst nu kan vi se hur kostnaderna för sjukförsäkringssystemet kraftigt har ökat. De ökade med 14 miljarder till 90 miljarder under 2024. Det är den största ökningen på många år. Hälften av kostnaden härrör från psykisk ohälsa.

Att systemet varierar så kraftigt över åren utan att det för den skull finns skillnader när det gäller vilka sjukdomar, skador eller olyckor som inträffar i landet är ett tecken på att systemet inte fungerar. Se bara på detta med den psykiska ohälsan! I Norrbotten är det bara 41 procent av sjukskrivningarna som beror på psykisk ohälsa medan det i Dalarna, som egentligen är ett liknande län, är 54 procent.

Nu under vintern fick vi siffror som visar att upprepade sjukskrivningar är dubbelt så vanliga för personer under 30 år som för personer över 30 år. Man skulle annars kunna tänka sig det motsatta, alltså att det blir mer korttidsfrånvaro ju äldre man blir, men så är det inte. Var sjätte under 30 var sjukskriven sex gånger per år.

Skillnaden blir uppenbar när man jämför två viktiga trygghetssystem, nämligen pensionssystemet och sjukförsäkringssystemet. Pensionssystemet har sedan decennier tillbaka varit präglad av att vi har försökt hålla politisk borgfred. Det har inte varit snabba kast, utan det har varit stabila lösningar. Sjukförsäkringssystemet har däremot varit öppet för politiska strider och snabba kast åt olika håll. Detta är bekymmersamt för statsfinanserna. Det är bekymmersamt för företagen, som får ta konsekvenserna av en väldigt snabbt varierande sjukskrivningsfrekvens. Men det är mest allvarligt för individerna, som känner oro för vilka regler som egentligen gäller om de drabbas av sjukdom eller skada.

Vi måste se att sjukskrivning är en medicinsk åtgärd som inte bara har positiva effekter utan också ett antal biverkningar. Det finns, herr ålderspresident, gott om forskning som visar att långtidssjukskrivningar är förknippade med försämrad hälsa. Till exempel är sjukskrivning förknippad med en åtta gånger högre risk för självmord.

Precis som i den övriga sjukvården, där man noga väger åtgärder vid insättning av läkemedel – vilka fördelar har läkemedlet för patienten, vilka nackdelar har det, och kommer biverkningarna att överväga de positiva delarna av behandlingen? – måste man också tänka vad gäller sjukskrivningar. Det förs i debatten ofta fram att nekad sjukskrivning skulle vara väldigt allvarligt för individen. Så kan det säkert vara i vissa fall.

Men Riksrevisionen gjorde för några år sedan en väldigt bra genomgång där man tittade på drygt 5 000 sjukskrivna. Vissa av dem hade beviljats fortsatt sjukskrivning, men andra hade inte fått det. De båda grupperna var helt jämförbara. Granskningen visade att ett nekande av sjukpenning också ger positiva effekter i form av ökade chanser att återgå till arbetet och minskad risk att lämna arbetsmarknaden med förtidspension. Det mest intressanta var att man inte kunde se någon skillnad när man jämförde hälsotillståndet i de båda grupperna.

Vi har fått kraftigt ökade kostnader. När sjukförsäkringsministern fick frågan vad detta kunde bero på sa hon: Jag har ingen aning. Men en förklaring är faktiskt de förändringar som gjordes under den förra mandatperioden. Centerpartiet röstade för dem.

Den viktigaste förändringen var att man efter 180 dagars sjukskrivning inte skulle ha hårda krav på sig att börja leta efter ett annat arbete, utan om det fanns möjlighet att återgå till det tidigare arbetet skulle man kunna

fortsätta att vara sjukskriven. Detta var en förändring med de bästa avsikter – den skulle leda till att fler människor kom tillbaka till det arbete de hade haft tidigare. Men en utredning som kom för drygt ett år sedan visade att så inte blev fallet. Utredningen visade att sjukskrivningarna har blivit längre och att återgången till tidigare arbetsgivare inte har ökat. Utredningens slutsats till regeringen var: Gör om! Gör rätt! Backa bandet!

Det vi har att debattera i dag är Riksrevisionens rapport, som i princip kom till samma slutsats: Sjukskrivningarna har blivit längre, återgången till de egna arbetsgivarna har minskat och det har inte blivit några effekter när det gäller ekonomiskt stöd eller individens hälsa.

Det anmärkningsvärda, herr ålderspresident, är att regeringen inte gör någonting åt detta. Utredningen har man lagt i en byrålåda. På basis av Riksrevisionens rapport ger man en del olika uppdrag, men man funderar inte på allvar på de förändringar som gjordes under den förra mandatperioden med så negativa konsekvenser.

Herr ålderspresident! I debatten tar man ofta upp karensavdraget och att det skulle vara en nödvändig reform att ta bort det. Men tar man bort karensavdraget kommer det att leda till fler sjukskrivna, inte färre. När en sjukskrivning för individen blir billigare kommer det också att bli fler som blir sjukskrivna. Detta kommer, herr ålderspresident, att leda till att fler individer drabbas.

Det leder också till att företagen får ta kostnaderna. Svenskt Näringsliv har räknat ut att det handlar om 14 miljarder årligen. Jag ser inte framför mig att Centerpartiet skulle medverka till att fler människor ska vara sjukskrivna genom ett borttaget karensavdrag. I stället borde man förutsättningslöst titta på ett annat förslag, nämligen att ha ett mindre karensavdrag vid inledningen av en sjukskrivningsperiod och ett andra karensavdrag senare.

Jag vill kommentera det som hände under förra året och som fortfarande är aktuellt, nämligen att den nuvarande regeringen tog bort högkostnadsskyddet för företag och arbetsgivare. Högkostnadsskyddet innebar att man skulle kunna kompenseras om man skulle få för höga kostnader för sjukskrivningar. Det var ett gammalt system. Det infördes 2010 och förändrades en del 2015.

Det fanns två syften. Det ena och viktigaste syftet var att se till att människor med funktionsnedsättning skulle ha lättare att få arbete. Framför allt småföretag som anställer människor med funktionsnedsättning skulle inte ständigt behöva tänka på: Kan det här leda till höga sjukskrivningskostnader? Det andra syftet var förstås att stötta inte minst småföretagen, som är de som är absolut bäst på att anställa människor som är långt borta från arbetsmarknaden.

Detta avskaffades med ett klubbslag här i kammaren, och nu ser vi konsekvensen. Ytterligare en börda har lagts på de svenska småföretagen. Dessutom kommer människor med funktionsnedsättning ännu längre bort från arbetsmarknaden.

Det finns andra saker som vi från Centerpartiet vill lyfta. Det handlar om detta med att kvalificera sig in i delar av socialförsäkringssystemet. Vi tycker att det är viktigt att man funderar vidare på det. Det handlar om ytterligare åtgärder för att underlätta för småföretagare. Som några tidigare talare har nämnt handlar det om att sänka tröskeln för att återgå i arbete

efter sjukskrivning – utifrån mer flexibilitet i fråga om vilka nivåer det handlar om.

Sist men inte minst handlar det om att stärka samordningsförbundens möjlighet att arbeta. Där är det, herr ålderspresident, anmärkningsvärt att regeringen inte gör mer. Här finns det en bred politisk enighet. Vi ser tydligt vilka positiva effekter det har, men regeringen är påfallande inaktiv.

Jag vill, herr ålderspresident, yrka bifall till reservation 1.

Anf. 222 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP):

Herr ålderspresident! I den föregående debatten om ekonomisk familjepolitik pratade jag om den trygghet som det svenska välfärdssystemet finns till för att skapa och om hur vi som riksdagsledamöter har ett ansvar att laga de revor i välfärden som vi vet finns i dag.

Jag vill fortsätta den här debatten i samma anda, för precis som barnbidraget och föräldraförsäkringen finns till för att skapa trygghet för barnfamiljer finns sjukförsäkringen för att skapa trygghet för alla när de blir sjuka – för att säkerställa att ingen ska behöva leva i fattigdom och utanförskap på grund av sin sjukdom eller sin funktionsnedsättning.

När man vill men inte kan arbeta på grund av sjukdom ska man ha rätt till ersättning för att klara sitt uppehälle och till stöd och hjälp för att komma tillbaka till hälsa, arbete, studier eller annan sysselsättning.

Sedan länge fungerar det dock inte alltid så. Alltför många människor blir utförsäkrade i förtid eller helt nekade sjukpenning, sjukersättning eller aktivitetsersättning. Sjuka och utslitna människor tvingas söka jobb de inte kan få eller genomföra. I slutändan tvingas många att med mössan i hand be socialtjänsten om försörjningsstöd – med höga krav och låga ersättningar.

Enligt siffror från Socialstyrelsen var 14 procent av alla som fick försörjningsstöd 2022 människor som var sjukskrivna med läkarintyg men som inte fick sjukpenning, sjukersättning eller aktivitetsersättning från Försäkringskassan. Ytterligare 3 procent var människor som fick en så låg sjukersättning eller aktivitetsersättning att de behövde försörjningsstöd för att uppnå en skälig levnadsstandard. I över 25 kommuner i Sverige uppgår andelen sjukskrivna bland dem med ekonomiskt bistånd till över en fjärdedel. I vissa kommuner är det så många som 40 procent.

Kommunerna tar kostnaderna för statens misslyckande, och människor tvingas ut i fattigdom och otrygghet. Systemet har gått sönder.

Herr ålderspresident! Det går att lösa det här problemet. Miljöpartiet vill införa en gemensam försäkring för sjukdom och arbetslöshet – ett sömlöst och heltäckande trygghetssystem under en enda myndighet, som är tydligt och som omfattar alla. I Miljöpartiets Sverige ska det helt enkelt inte gå att bli utförsäkrad, att bli bollad mellan myndigheter som inte vill ta ansvar eller att få en så låg ersättning att försörjningsstöd är den enda utvägen.

Som ett steg mot denna arbetslivstrygghet vill vi reparera rådande system. Människor som är sjuka måste få en ersättning som det går att leva på. Stödet ska vara individanpassat. Fokuset måste ligga på rehabilitering och återhämtning för de drabbade, inte på att hetsa människor tillbaka till arbete.

Karensavdraget måste avskaffas. De hårda tidsgränser som finns i försäkringen i dag vill vi ersätta med kontinuerliga avstämningar så att individen får rätt insatser när det gäller rehabilitering och stöd. Reglerna för att arbeta ideellt med bibehållen ersättning och för att prova på att arbeta och studera utan att riskera att förlora sin ersättning måste bli mer flexibla. Och fler människor måste inkluderas i systemet redan från början.

Studenter behöver ges möjlighet att sjukskriva sig på deltid, precis som vanliga lönearbetare. I dag tvingas studenter som blir sjuka en lite längre tid att välja mellan att fortsätta att plugga på heltid och riskera att bränna ut sig, att bli sjukskrivna på heltid och då behålla sina studiemedel men hamna långt efter i sina studier eller att hoppa av studierna helt, vilket tusentals studenter väljer att göra varje år.

Det finns ett färdigt utredningsbetänkande på regeringens bord – utredningen tillsattes av en tidigare, rödgrön regering – med förslag för att möjliggöra deltidssjukskrivning för studenter. Det skulle stärka studenternas hälsa och ekonomiska situation och minska avhoppet från utbildningarna med mer än 2 000 studenter varje år. Regeringen har än så länge inte visat något intresse för att genomföra utredningens förslag. Det är dags att man nu gör det.

Herr ålderspresident! Det är inte bara studenternas ställning i socialförsäkringarna som behöver stärkas. Det gäller även kulturarbetare, idrottare, gigarbetare, behovsanställda, företagare och frilansare. Det är grupper som bidrar enormt till det svenska samhället, till kulturen och till ekonomin men som i ett oerhört stelbent socialförsäkringssystem inte får åtnjuta samma trygghet som vi andra.

Även här finns det i dag färdiga utredningsförslag på regeringens bord – utredningarna är tillsatta av en rödgrön regering. Det är förslag om hur dessa gruppers ställning kan stärkas. Det handlar till exempel om att beräkna sjukpenninggrundande inkomst på historiska inkomster i stället för på antagna framtida inkomster. Detta skulle göra att nämnda grupper kan få en SGI som motsvarar vad de faktiskt betalat in till sjukförsäkringssystemen. Men om det är mer fördelaktigt ska det fortsätta att finnas möjlighet att få sin SGI beräknad på förväntade inkomster. Det finns också förslag om att statliga konstnärspolitiska stipendier ska ingå i SGI, vilket skulle ge konstnärer en bättre och tryggare ekonomisk situation vid sjukdom och arbetslöshet.

Det har gått två år sedan utredningen *Ett trygghetssystem för alla* presenterades. Men varje gång regeringspartierna får frågan om när en proposition kommer svarar de att frågan bereds i Regeringskansliet. Då undrar man: Varför dröjer det?

Jag kanske är naiv, men jag tycker verkligen inte att det ska behöva ta två år för regeringspartierna och Sverigedemokraterna att läsa ett utredningsbetänkande och komma fram till vilka förslag som de vill genomföra. Det är hög tid att utredningarna om trygghetssystemen omvandlas till propositioner med syfte att stärka kulturarbetarnas och andras arbetslivstrygghet.

Herr ålderspresident! Även den som är arbetslös kan få cancer. I lagstiftningen hanteras ofta grupper som separata. Men i verkligheten kan en person tåmpas med en rad olika utmaningar samtidigt. I dag nollas den sjukpenninggrundande inkomsten om man som arbetslös får en sanktion från Arbetsförmedlingen. I stunden är sanktionen framför allt att a-kassan

dras in under fem dagar. Men de långsiktiga konsekvenserna är desto mer drastiska.

När en arbetslös blir sjukskriven utan att ha kommit i arbete efter en sådan sanktion nekas den personen sjukpenning. En cancersjuk person kan därför stå utan sjukpenning och utan möjlighet att vara tillgänglig på arbetsmarknaden. I sin sjukdom kan personen samtidigt behöva söka försörjningsstöd för att klara sig.

Det är inte orimligt med sanktioner om man missköter sitt arbetssökande, men det är orimligt att misstag ska kunna drabba en svårt sjuk människa flera år senare. Miljöpartiet anser därför att SGI måste skyddas vid sanktioner från Arbetsförmedlingen och att regeringen omedelbart borde återkomma med ett förslag om detta.

Fru talman! Alla människor har rätt att leva sina liv i trygghet. Vi kan ge dem den tryggheten. Genom att laga revorna i våra socialförsäkringar kan vi se till att människor som blir sjuka i Sverige får den hjälp de behöver, oavsett om det gäller ett par dagar för en lönearbetare med feber eller resten av livet för en företagare med kroniskt trötthetssyndrom. Om Tidöpartierna inte är villiga att göra det den här mandatperioden är Miljöpartiet redo att göra det i regeringsställning nästa mandatperiod.

Jag yrkar bifall till reservation 25 och reservation 36.

Anf. 223 JESSICA RODÉN (S):

Fru talman! Ett samhälle som håller ihop är ett samhälle där vi värnar de mest utsatta och där trygghetssystemen faktiskt ger trygghet. Det är ett samhälle där solidaritet inte bara är ett vackert ord utan ett löfte – från oss alla, till varandra.

Men detta samhällskontrakt håller på att rivas sönder. Inflationen har slagit hårt mot svenska hushåll. Allt färre barnfamiljer får ekonomin att gå ihop. Ensamstående föräldrar tvingas välja mellan att tanka bilen för att åka till jobbet och att sätta frukt på bordet. Samtidigt är arbetslösheten skyhögt, det byggs inga bostäder och samhällsproblemen växer. Regeringens politik går helt klart i otakt med människors verklighet.

Jag vill särskilt lyfta fram behovet av att reformera arbetsskadeförsäkringen. Den infördes för att skydda den som skadas i sitt arbete – inte som ett bidrag utan som en försäkring. Den är en rättighet och ett erkännande från samhället: Om du sliter ut dig ska samhället finnas där för dig om du behöver det.

I dag fungerar dock inte försäkringen. Ansvarigt statsråd har sagt här i kammaren att det krävs fler analyser, men vad Sveriges löntagare behöver är handling. Regeringen och Sverigedemokraterna pratar om att fler ska komma i arbete men ignorerar att deras egen politik leder till fler varsel och ökad arbetslöshet. Samtidigt sviker man dem som redan har ett jobb att gå till.

Dagens system är snårigt och tungrott. Det är inte ovanligt att personer med dokumenterade arbetsskador nekas ersättning, eftersom sambandet mellan skadan och jobbet anses vara otillräckligt klarlagt. Det är orimligt.

Detta drabbar särskilt kvinnor. Kvinnors arbetsmiljöproblem – som slitskador, belastningsskador och psykisk ohälsa – är ofta svårare att mäta än ett brutet ben. Men det gör dem inte mindre verkliga. Kvinnor i vård, omsorg och skola sliter ut sig på jobbet men har svårt att få sina skador

godkända som arbetsskador. Systemet är byggt för en annan tid, för en annan typ av arbete och för en annan kropp.

Vi socialdemokrater vill se en modernisering av arbetsskadeförsäkringen. Det är alldeles för svårt att få ta del av försäkringen. Försäkringen är inte jämställd. Kvinnodominerade yrken får sällan sina arbetsrelaterade skador erkända, eftersom bedömningarna är anpassade efter en annan typ av kropp och en annan typ av arbetsmiljö.

De undantag som successivt byggts in i systemet måste också bort. Vi behöver en försäkring som faktiskt gäller alla som arbetar – inte ett lapp-täcke av regler som skyddar vissa mer än andra.

Fru talman! Den psykiska och kognitiva belastningen i arbetslivet har ökat, och det måste också återspeglas i regelverket. Ingen ska lämnas utan skydd bara för att arbetslivet har förändrats. Vi socialdemokrater vill se en arbetsskadeförsäkring som möter dagens arbetsliv och som erkänner att skador kan se olika ut och att alla kroppar är värda att skyddas. Tryggheten ska gälla för alla yrken, alla kön och hela arbetsmarknaden.

Utredningens förslag ger oss en unik möjlighet att rätta till de orättvisor och brister som länge har plågat systemet. Att inkludera psykisk ohälsa, stressrelaterad utmattning och sjukdomar som till exempel långtidscovid som arbetsskador är en fråga om grundläggande rättvisa och ett erkännande av hur dagens arbetsmiljö faktiskt ser ut.

Vi måste modernisera försäkringen i takt med ett föränderligt arbetsliv. Gigjobb, distansarbete och nya anställningsformer kräver ett skydd som inte bara gäller traditionella arbetsplatser. Skydds nätet ska gälla alla, oavsett hur eller var man arbetar.

Det är samtidigt viktigt att arbetsskadeförsäkringen hänger ihop med helheten i vår syn på sjukförsäkringen. Min kollega lyfte tidigare behovet av att ta bort karensavdraget, höja garantiersättningen och bredda samverkan inom Finsam. Det är viktiga steg. Tillsammans handlar det om att skapa ett trygghetssystem som är rättvist, jämställt och begripligt.

Trygga socialförsäkringar är en grund för att hela arbetsmarknaden ska fungera. Tryggheten ska inte underskattas. Den är en förutsättning för både frihet och ansvar. Ett starkt samhälle investerar i människors trygghet för att alla ska kunna bidra utifrån sin förmåga.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 maj.)

§ 18 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 13 maj

2024/25:663 Rekryteringen av ny nationell säkerhetsrådgivare
av Patrik Björck (S)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 13 maj

2024/25:1159 Redovisning av regeringens klimatberäkningar av oppositionen

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:1160 Internationella normer för biståndet

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:1161 Elprisområden och konsekvenser för södra Sverige

av *Heléne Björklund* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 21.06.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till och med § 8 anf. 18 (delvis),

av talmannen därefter till och med § 9 anf. 27 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 9 anf. 71 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 122 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 14 anf. 153 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 193 (delvis),

av tjänstgörande ålderspresidenten Jan Ericson därefter till och med § 17 anf. 222 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

INGVAR MATTSON

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Avsägelse	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 5 Anmälan om granskningsrapport	2
§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 7 Ärenden för bordläggning	2
§ 8 Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor	3
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2024/25:AU9	3
Anf. 1 MERIT FROST LINDBERG (M)	3
Anf. 2 SOFIA AMLOH (S) replik	4
Anf. 3 MERIT FROST LINDBERG (M) replik	4
Anf. 4 SOFIA AMLOH (S) replik	5
Anf. 5 MERIT FROST LINDBERG (M) replik	5
Anf. 6 MAJ KARLSSON (V) replik	6
Anf. 7 MERIT FROST LINDBERG (M) replik	6
Anf. 8 ANDRE VICE TALMANNEN	7
Anf. 9 MAJ KARLSSON (V) replik	7
Anf. 10 MERIT FROST LINDBERG (M) replik	7
Anf. 11 HELENA VILHELMSSON (C) replik	8
Anf. 12 MERIT FROST LINDBERG (M) replik	8
Anf. 13 HELENA VILHELMSSON (C) replik	9
Anf. 14 MERIT FROST LINDBERG (M) replik	9
Anf. 15 SOFIA AMLOH (S)	10
Anf. 16 CAMILLA RINALDO MILLER (KD)	12
Anf. 17 SARA GILLE (SD)	13
Anf. 18 CAMILLA MÅRTENSEN (L)	16
Anf. 19 SOFIA AMLOH (S) replik	17
Anf. 20 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	18
Anf. 21 SOFIA AMLOH (S) replik	18
Anf. 22 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	19
Anf. 23 MAJ KARLSSON (V)	19
Anf. 24 HELENA VILHELMSSON (C)	21
Anf. 25 JANINE ALM ERICSON (MP)	24
Anf. 26 LAILA NARAGHI (S)	27
(Beslut fattades under § 13.)	29
§ 9 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering	30
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2024/25:AU10	30
Anf. 27 MERIT FROST LINDBERG (M)	30
Anf. 28 LEILA ALI ELMI (MP) replik	31
Anf. 29 MERIT FROST LINDBERG (M) replik	31
Anf. 30 FÖRSTE VICE TALMANNEN	32
Anf. 31 LEILA ALI ELMI (MP) replik	32
Anf. 32 MERIT FROST LINDBERG (M) replik	32
Anf. 33 SOFIA AMLOH (S) replik	33
Anf. 34 MERIT FROST LINDBERG (M) replik	33

Anf. 35	SOFIA AMLOH (S) replik.....	34
Anf. 36	MERIT FROST LINDBERG (M) replik.....	34
Anf. 37	CICZIE WEIDBY (V) replik	35
Anf. 38	MERIT FROST LINDBERG (M) replik.....	35
Anf. 39	CICZIE WEIDBY (V) replik	35
Anf. 40	MERIT FROST LINDBERG (M) replik.....	36
Anf. 41	SOFIA AMLOH (S).....	36
Anf. 42	CAMILLA RINALDO MILLER (KD).....	38
Anf. 43	LEILA ALI ELMI (MP) replik	40
Anf. 44	CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	40
Anf. 45	LEILA ALI ELMI (MP) replik	41
Anf. 46	CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	41
Anf. 47	SARA GILLE (SD).....	41
Anf. 48	SOFIA AMLOH (S) replik.....	43
Anf. 49	SARA GILLE (SD) replik.....	44
Anf. 50	SOFIA AMLOH (S) replik.....	44
Anf. 51	SARA GILLE (SD) replik.....	44
Anf. 52	HELENA VILHELMSSON (C) replik	44
Anf. 53	SARA GILLE (SD) replik.....	45
Anf. 54	HELENA VILHELMSSON (C) replik	45
Anf. 55	SARA GILLE (SD) replik.....	45
Anf. 56	CAMILLA MÅRTENSEN (L)	46
Anf. 57	LEILA ALI ELMI (MP) replik	47
Anf. 58	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	47
Anf. 59	LEILA ALI ELMI (MP) replik	48
Anf. 60	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	48
Anf. 61	SOFIA AMLOH (S) replik.....	48
Anf. 62	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	49
Anf. 63	SOFIA AMLOH (S) replik.....	49
Anf. 64	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	50
Anf. 65	CICZIE WEIDBY (V).....	50
Anf. 66	HELENA VILHELMSSON (C).....	52
Anf. 67	MERIT FROST LINDBERG (M) replik.....	54
Anf. 68	HELENA VILHELMSSON (C) replik	55
Anf. 69	MERIT FROST LINDBERG (M) replik.....	55
Anf. 70	HELENA VILHELMSSON (C) replik	55
Anf. 71	LEILA ALI ELMI (MP).....	56
Anf. 72	ANN-CHRISTINE FROHM (SD)	57
Anf. 73	MICHAEL RUBBESTAD (SD)	59
	(Beslut fattades under § 13.).....	61
§ 10	Lättnader i strandskyddet – ett första steg.....	62
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25:MJU16	62
Anf. 74	STAFFAN EKLÖF (SD).....	62
Anf. 75	EMMA NOHRÉN (MP) replik	63
Anf. 76	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	63
Anf. 77	EMMA NOHRÉN (MP) replik	64
Anf. 78	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	64
Anf. 79	JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	65
Anf. 80	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	65
Anf. 81	JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	66
Anf. 82	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	66

Anf. 83	ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	66
Anf. 84	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	67
Anf. 85	ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	67
Anf. 86	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	67
Anf. 87	STINA LARSSON (C) replik	68
Anf. 88	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	68
Anf. 89	STINA LARSSON (C) replik	68
Anf. 90	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	69
Anf. 91	EMMA NOHRÉN (MP)	69
Anf. 92	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	71
Anf. 93	EMMA NOHRÉN (MP) replik	72
Anf. 94	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	72
Anf. 95	EMMA NOHRÉN (MP) replik	73
Anf. 96	STINA LARSSON (C) replik	73
Anf. 97	EMMA NOHRÉN (MP) replik	74
Anf. 98	STINA LARSSON (C) replik	74
Anf. 99	EMMA NOHRÉN (MP) replik	75
Anf. 100	JOHN WIDEGREN (M)	75
Anf. 101	JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	77
Anf. 102	JOHN WIDEGREN (M) replik	78
Anf. 103	JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	78
Anf. 104	JOHN WIDEGREN (M) replik	78
Anf. 105	STINA LARSSON (C) replik	79
Anf. 106	JOHN WIDEGREN (M) replik	79
Anf. 107	STINA LARSSON (C) replik	80
Anf. 108	JOHN WIDEGREN (M) replik	80
Anf. 109	EMMA NOHRÉN (MP) replik	81
Anf. 110	JOHN WIDEGREN (M) replik	81
Anf. 111	EMMA NOHRÉN (MP) replik	81
Anf. 112	JOHN WIDEGREN (M) replik	82
Anf. 113	JOAKIM JÄRREBRING (S)	82
Anf. 114	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	83
Anf. 115	JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	84
Anf. 116	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	84
Anf. 117	JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	85
Anf. 118	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	85
Anf. 119	JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	85
Anf. 120	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	86
Anf. 121	JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	86
Anf. 122	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)	86
Anf. 123	JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	88
Anf. 124	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	88
Anf. 125	JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	89
Anf. 126	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	89
Anf. 127	EMMA NOHRÉN (MP) replik	89
Anf. 128	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	90
Anf. 129	EMMA NOHRÉN (MP) replik	90
Anf. 130	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	90
Anf. 131	ANDREA ANDERSSON TAY (V)	91
Anf. 132	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	94
Anf. 133	ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	94

Anf. 134 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	94
Anf. 135 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	95
Anf. 136 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	95
Anf. 137 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	96
Anf. 138 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	96
Anf. 139 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	96
Anf. 140 ELIN NILSSON (L).....	96
(forts. § 14).....	99
Ajournering.....	99
Återupptaget sammanträde.....	99
§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 8 maj	100
NU19 Energipolitik	100
CU9 Hyresrätt m.m.	101
CU12 Konsumenträtt m.m.....	102
CU17 En ny regel om ränteskillnadsersättning – minskade hinder mot förtidsbetalning av bostadslån	103
UU7 Internationella relationer m.m.....	104
§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 13 maj	106
UbU10 Grundläggande om utbildning	106
CU16 Ny strategi för levande och trygga städer.....	108
JuU17 Vapenfrågor	109
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	109
AU9 Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor	109
AU10 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering	111
§ 14 (forts. från § 10) Lättnader i strandskyddet – ett första steg (forts. MJU16).....	113
Anf. 141 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	113
Anf. 142 ELIN NILSSON (L) replik.....	114
Anf. 143 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	114
Anf. 144 ELIN NILSSON (L) replik.....	114
Anf. 145 EMMA NOHRÉN (MP) replik	115
Anf. 146 ELIN NILSSON (L) replik.....	115
Anf. 147 EMMA NOHRÉN (MP) replik	115
Anf. 148 ELIN NILSSON (L) replik.....	116
Anf. 149 STINA LARSSON (C) replik	116
Anf. 150 ELIN NILSSON (L) replik.....	116
Anf. 151 STINA LARSSON (C) replik	117
Anf. 152 ELIN NILSSON (L) replik.....	117
Anf. 153 STINA LARSSON (C).....	117
(Beslut skulle fattas den 15 maj.)	120
§ 15 Kommissionens meddelande om en konkurrenskraftskompass för EU	120
Näringsutskottets utlåtande 2024/25:NU23	120
Anf. 154 JOHNNY SVEDIN (SD).....	120
Anf. 155 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik.....	122
Anf. 156 JOHNNY SVEDIN (SD) replik	122

Anf. 157 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	
replik	123
Anf. 158 JOHNNY SVEDIN (SD) replik	123
Anf. 159 ELISABETH THAND RINGQVIST (C) replik	124
Anf. 160 JOHNNY SVEDIN (SD) replik	124
Anf. 161 ELISABETH THAND RINGQVIST (C) replik	124
Anf. 162 JOHNNY SVEDIN (SD) replik	124
Anf. 163 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	125
Anf. 164 ANN-CHARLOTTE HAMMAR	
JOHNSSON (M)	127
Anf. 165 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	
replik	129
Anf. 166 ANN-CHARLOTTE HAMMAR	
JOHNSSON (M) replik	130
Anf. 167 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	
replik	130
Anf. 168 ANN-CHARLOTTE HAMMAR	
JOHNSSON (M) replik	131
Anf. 169 BIRGER LAHTI (V)	131
Anf. 170 LILI ANDRÉ (KD)	133
Anf. 171 ELISABETH THAND RINGQVIST (C) replik	134
Anf. 172 LILI ANDRÉ (KD) replik	134
Anf. 173 ELISABETH THAND RINGQVIST (C) replik	135
Anf. 174 LILI ANDRÉ (KD) replik	135
Anf. 175 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	
replik	135
Anf. 176 LILI ANDRÉ (KD) replik	136
Anf. 177 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	
replik	136
Anf. 178 LILI ANDRÉ (KD) replik	137
Anf. 179 ELISABETH THAND RINGQVIST (C)	137
Anf. 180 LOUISE EKLUND (L)	138
Anf. 181 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP)	139
(Beslut skulle fattas den 15 maj.)	140
§ 16 Ekonomisk familjepolitik	140
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2024/25:SfU19	140
Anf. 182 CAROLINE HÖGSTRÖM (M)	140
Anf. 183 ARBER GASHI (S) replik	142
Anf. 184 CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik	143
Anf. 185 ARBER GASHI (S) replik	143
Anf. 186 CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik	144
Anf. 187 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP) replik	144
Anf. 188 CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik	145
Anf. 189 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP) replik	145
Anf. 190 CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik	145
Anf. 191 ARBER GASHI (S)	146
Anf. 192 DANIEL PERSSON (SD) replik	148
Anf. 193 ARBER GASHI (S) replik	148
Anf. 194 DANIEL PERSSON (SD) replik	148
Anf. 195 ARBER GASHI (S) replik	149
Anf. 196 CAMILLA RINALDO MILLER (KD)	149

Anf. 197 DANIEL PERSSON (SD).....	150	Prot. 2024/25:115
Anf. 198 ARBER GASHI (S) replik	152	14 maj
Anf. 199 DANIEL PERSSON (SD) replik.....	152	
Anf. 200 ARBER GASHI (S) replik	153	
Anf. 201 DANIEL PERSSON (SD) replik.....	153	
Anf. 202 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP) replik	154	
Anf. 203 DANIEL PERSSON (SD) replik.....	154	
Anf. 204 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP) replik	154	
Anf. 205 DANIEL PERSSON (SD) replik.....	155	
Anf. 206 PATRIK KARLSON (L).....	155	
Anf. 207 TONY HADDOU (V).....	157	
Anf. 208 MARTINA JOHANSSON (C).....	158	
Anf. 209 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP)	160	
Anf. 210 DANIEL PERSSON (SD) replik.....	162	
(Beslut skulle fattas den 15 maj.)	162	
§ 17 Socialförsäkringsfrågor.....	162	
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2024/25:SfU20	162	
Anf. 211 CAROLINE HÖGSTRÖM (M)	162	
Anf. 212 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP) replik	164	
Anf. 213 CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik	164	
Anf. 214 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP) replik	165	
Anf. 215 CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik	165	
Anf. 216 ÅSA ERIKSSON (S).....	165	
Anf. 217 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	168	
Anf. 218 CLARA ARANDA (SD).....	170	
Anf. 219 PATRIK KARLSON (L).....	172	
Anf. 220 TONY HADDOU (V).....	174	
Anf. 221 ANDERS W JONSSON (C)	174	
Anf. 222 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP)	177	
Anf. 223 JESSICA RODÉN (S).....	179	
(Beslut skulle fattas den 15 maj.)	180	
§ 18 Anmälan om interpellation	180	
§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	181	
§ 20 Kammaren åtskildes kl. 21.06.....	181	